ZBORNIK REZIMEA

MEĐUNARODNA STRUČNO-NAUČNA KONFERENCIJA

DANI DEFEKTOLOGA SRBIJE

ZLATIBOR, 17-20. FEBRUAR 2022.

ZBORNIK REZIMEA

MEĐUNARODNA STRUČNO-NAUČNA KONFERENCIJA

DANI DEFEKTOLOGA SRBIJE
ZLATIBOR, 17-20. FEBRUAR 2022.

DANI DEFEKTOLOGA SRBIJE
ZLATIBOR, 17-20. FEBRUAR 2022.

Izdavač
Društvo defektologa Srbije, Kosovska 8/1, Beograd

Štampa
PM plus D.O.O., 22.oktobra 8a, Beograd

Za organizatora
Siniša Ranković, predsednik UO Društva defektologa Srbije
Prof.dr Marina Šestić, dekan - FASPER

Organizatori
Društvo defektologa Srbije
Univerzitet u Beogradu – Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju

Organizacioni odbor
Maja Matović
Željka Trbović
Milka Glavonjić
Uroš Šotarević
Svetlana Pešić
Zoran Kovačić

Programski odbor
prof.dr Ante Bilić Prcić
prof dr Katarina Pavičić Dokoza
prof dr Haris Memišević
prof dr Vesna Vučinić
prof dr Medina Vantić Tanjić
prof dr Gordana Nikolić
prof dr Svetlana Kaljača
prof dr Tamara Kovačević
doc dr Zlatko Bukvić
doc dr Marija Maljković
doc dr Ivana Sretenović
doc dr Bojana Drljan
ass Božidar Filipović

Generalni sekretar
mr Miodrag Nedeljković

Tehnički sekretar
Gorana Kiković

Sekretar za finansije
Radomir Leković

Tehnički urednik
mr Miodrag Nedeljković

ISBN-978-86-84765-58-3

SADRŽAJ

PROGRAM RADA 7
UVODNA IZLAGANJA 21
PLENARNA IZLAGANJA 29
OBRAZOVANJE 1 41
OBRAZOVANJE 2 53
PRIMERI DOBRE PRAKSE 1 63
PRIMERI DOBRE PRAKSE ONLINE PREZENTACIJE 69
OBRAZOVANJE ONLINE SESIJA 1.DEO 77
OBRAZOVANJE ONLINE SESIJA 2.DEO 85
ZDRAVSTVO I REHABILITACIJA 93
RADIONICE 1 107
SOCIJALNA ZAŠTITA / PREVENCIJA I TRETMAN POREMEĆAJA PONAŠANJA 1 ONLINE PREZENTACIJE 115
SOCIJALNA ZAŠTITA / PREVENCIJA I TRETMAN POREMEĆAJA PONAŠANJA 2 121
OBRAZOVANJE 3 131
OBRAZOVANJE 4 141
OBRAZOVANJE 5 151
PRIMERI DOBRE PRAKSE 2 163
RADIONICE 2 173
POSTER 179
RADOVI KOJI SE NE PREZENTUJU OBLJAVLJIVANJE U ZBORNIKU 209
INDEKS AUTORA 223

DANI DEFEKTOLOGA SRBIJE
ZLATIBOR, 17-20. FEBRUAR 2022.

HOTEL MONA ZLATIBOR / KONGRESNI CENTAR
Miladina Pećinara 26, Zlatibor

PROGRAM RADA

REGISTRACIJA UČESNIKA KOJI PRISUSTVUJU UŽIVO

ČETVRTAK, 17.02.2022.
DESK IZVRŠNOG ORGANIZATORA, 14:30 – 15:00

REGISTRACIJA ON-LINE UČESNIKA

ČETVRTAK, 17.02.2022.
PUTEM LINK-A ZOOM APLIKACIJE, 14:45 – 15:00

SVEČANO OTVARANJE KONFERENCIJE

ČETVRTAK, 17.02.2022.
VELIKA SALA 15:00 – 16:00

POZDRAVNI GOVORI I OTVARANJE SKUPA

DODELA POVELJA, DIPLOMA I ZAHVALNICA FONDA „ PROF. MIODRAG V. MATIĆ“

UVODNA IZLAGANJA

ČETVRTAK, 17.02.2022.

16:00 – 17:00 → VELIKA SALA

MODERATOR: PROF DR BRANKA JABLAN

IZAZOVI POVEZIVANJA TEORIJE I PRAKSE U EDUKACIJSKO-REHABILITACIJSKIM NAUKAMA *(CHALLENGES OF CONNECTING THEORY AND PRACTICE IN EDUCATIONAL AND REHABILITATIONAL SCIENCES)*

HARIS MEMIŠEVIĆ

IZAZOVI I ZAMKE INKLUZIVNOG OBRAZOVANJA *(CHALLENGES AND TRAPS OF INCLUSIVE EDUCATION)*

ANTE BILIĆ PRCIĆ

RANA INTERVENCIJA – FOKUS NA PODRŠKU PORODICI *(EARLY INTERVENTION - FOCUS ON FAMILY SUPPORT)*

VESNA VUČINIĆ

PLENARNA IZLAGANJA

ČETVRTAK, 17.02.2022.

17:00 – 19:00 → VELIKA SALA

MODERATORI: PROF DR BRANKA JABLAN, PROF DR HARIS MEMIŠEVIĆ

FORMALNO OSNIVANJE EVROPSKE MREŽE ZA INKLUZIJU IZVAN GRANICA
(THE FORMAL ESTABLISHMENT OF EUROPEAN NETWORK FOR INCLUSION BEYOND THE BORDERS)

ELENA WEBER, HUBERT PERFLER

STRUKOVNA UDRUŽIVANJA I REGULIRANE PROFESIJE
(PROFESSIONAL ASSOCIATIONS AND REGULATED PROFESSIONS)

ZLATKO BUKVIĆ

ZNAČAJ PROCENE I PRAĆENJA POTREBA RODITELJA U SISTEMU RANE INTERVENCIJE

LIDIJA BANJAC, VANJA ĐOKIĆ, SANELA SLAVKOVIĆ

KROZ EFIKASNU KOMUNIKACIJU DO BOLJE SARADNJE IZMEĐU SAVETNIKA, RODITELJA I UČENIKA
(THROUGH EFFECTIVE COMMUNICATION TO BETTER COLLABORATION BETWEEN COUNSELORS, PARENTS AND STUDENTS)

JASENKA ZUPANČIČ

POVEZANOST SLUŠNOG I VESTIBULARNOG OSJETILA – ISKUSTVA POLIKLINIKE SUVAG ZAGREB
(CONNECTION BETWEEN AUDITORY AND VESTIBULAR SENSE - EXPERIENCES OF SUVAG ZAGREB POLYCLINIC)

KATARINA PAVICIC DOKOZA

OBRAZOVANJE 1

PETAK, 18.02.2022.

08:00 – 10:00 → VELIKA SALA

MODERATORI: GORANA KIKOVIĆ, ZORAN KOVAČIĆ

PREDNOSTI I NEDOSTACI ONLAJN NASTAVE U RADU SA DECOM SA SMETNJAMA U RAZVOJU

BILJANA MITROVIĆ, DANIJELA POPOVIĆ, EMINA VULIĆEVIĆ

OŠ „DR DRAGAN HERCOG“ U PROJEKTU PROŠIRIVANJA PRIMENE NASTAVE NA DALJINU

ZORAN ALEKSIĆ, LJILJANA MILOVIĆ

ZNAČAJ DEFEKTOLOGA U PROCESU PRUŽANJA DODATNE PODRŠKE

GORAN VLADIĆ, ANITA DUKOVSKI, VLADANA STOŠIĆ

DODATNA PODRŠKA KAO RESURS INKLUZIVNOG OBRAZOVANJA- STAVOVI NASTAVNIKA I STRUČNIH SARADNIKA O DODATNOJ PODRŠCI U OSNOVNIM I SREDNJIM ŠKOLAMA

DANICA GVOZDENOVIĆ, SVETLANA BOŽIĆ, NATAŠA STEJIĆ, UROŠ MAJSTOROVIĆ

OBLICI KOMUNIKACIJE SLEPOGLUVIH OSOBA

BRANKA JABLAN, JASNA MAKSIMOVIĆ

ZNAČAJ SARADNJE NASTAVNIKA I EDUKATORA REHABILITATORA U PROCESU INKLUZIJE

FATA ZILIĆ

PRIMENA ASISTIVNE TEHNOLOGIJE U VANNASTAVNIM AKTIVNOSTIMA ZA NEVERBALNE UČENIKE SA MOTORIČKIM POREMEĆAJIMA I POREMEĆAJIMA IZ SPEKTRA AUTIZMA

JELENA ARSOVIĆ, IVANA KOVAČEVIĆ

PRILAGOĐENE PRIČE ZA DECU SA POREMEĆAJEM IZ SPEKTRA AUTIZMA

MIODRAG NIKOLIĆ, MILJANA STAMENKOVIĆ

PRIMENA SOCIJALNIH PRIČA U SOCIJALIZACIJI DJECE SA TEŠKOĆAMA U MENTALNOM RAZVOJU

VESNA OBRENOVIĆ, LJILJANA JOVANOVIĆ, JOVANA ROMANDIĆ

10:00 – 10:15 PAUZA

OBRAZOVANJE 2

PETAK, 18.02.2022.

10:15 – 11:45 → VELIKA SALA

MODERATORI: ZORAN KOVAČIĆ, UROŠ ŠOTAREVIĆ

MODEL PODRŠKE MOBILNOG STRUČNOG TIMA UČENICIMA S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU U SREDNJEM OBRAZOVANJU KANTONA SARAJEVO

BENJAMIN AVDIĆ, AZRA ČEHAJIĆ, SELVINA DŽAFERAGIĆ, EDINA KUDUZOVIĆ

ASISTIVNI KABINET KAO DIO ODGOJNO-OBRAZOVNOG SISTEMA

SELMIR HADŽIĆ

ZNAČAJ PRUŽANJA ADEKVATNE PODRŠKE PORODICI DETETA SA SMETNJAMA U RAZVOJU-PRIMER DOBRE PRAKSE

JELENA BLAGOJEV STEVIN, DANIJELA CVIJANOVIĆ

METODIČKA PRIPREMA ZA ČAS FRANCUSKOG JEZIKA

JELENA VUČKOVIĆ

OBUHVAĆENOST UČENIKA IZ OSETLJIVIH GRUPA KROZ SISTEM ŠKOLOVANJA

EMINA VULIĆEVIĆ, BILJANA MITROVIĆ, ZORICA VESKOVIĆ

PRIKAZ PROJEKTA “ZAJEDNO SMO JAČI”

MAJA PAPST MILANOVIĆ, BOŽICA ČAJIĆ

INOVATIVNI PRISTUP U OBRAZOVANJU UČENIKA SA POREMEĆAJIMA U RAZVOJU – IZRADA I PRIMENA DOBRIH APLIKACIJA U NASTAVI

JELENA ŽDRALJEVIĆ, STEFAN RANKOVIĆ, NATAŠA SELIĆ STANKOVIĆ, MARINA SPARIĆ

12:00 – 12:15 PAUZA

PRIMERI DOBRE PRAKSE 1

PETAK, 18.02.2022.

12:15 – 12:45 → VELIKA SALA

MODERATORI: SVETLANA PEŠIĆ, MAJA MATOVIĆ

PRIMENA DEMONSTRATIVNE NASTAVNE METODE U NIŽIM RAZREDIMA U OPISMENJAVANJU UČENIKA SA CEREBRALNOM PARALIZOM

ZORAN ANDREJIĆ, MEHO ŠUTKOVIĆ

STUDIJA SLUČAJA – PET TERAPIJA KAO SAVREMNI OBLIK TRETMANA U HABILITACIJI DEČAKA SA CEREBRALNOM PARALIZOM

SVETOZAR STEVIN, JELENA BLAGOJEV STEVIN

UTJECAJ RAZREDNE KLIME NA USVAJANJE ZNAKOVNOG JEZIKA UČENIKA S VIŠESTRUKIM TEŠKOĆAMA U RAZVOJU

MAJA RADOŠ-BUČMA

PRIMERI DOBRE PRAKSE ONLINE PREZENTACIJE

PETAK, 18.02.2022.

12:45 – 14:00 → VELIKA SALA

MODERATORI: SVETLANA PEŠIĆ, MAJA MATOVIĆ

PRIMENA REEDUKACIJE PSIHOMOTORIKE KOD ODRASLIH OSOBA SA CEREBRALNOM PARALIZOM

DANIELA TAMAŠ, BRANISLAVA STANOJEVIĆ, SLAĐANA KREJIĆ-SAVČIĆ

PRIMENA TERAPIJE MUZIKOM U REHABILITACIJI OSOBA SA CEREBRALNOM PARALIZOM – STUDIJA SLUČAJA

MILICA MILUTINOVIĆ, SLAĐANA KREJIĆ-SAVČIĆ

UTICAJ POLIGONSKIH VEŽBI NA MOTORIČKE I GOVORNO JEZIČKE SPOSOBNOSTI KOD OSOBA SA AUTIZMOM

DANIELA TAMAŠ, BRANISLAVA STANOJEVIĆ, SLAĐANA KREJIĆ-SAVČIĆ

PRIKAZ PROJEKTA "PREKOGRANIČNI ZVUK, PLES I SLIKA ZA OSOBE SA INVALIDITETOM"

MIRJANA ISAKOV, SVETLANA KEKIĆ, ŽARKO SEBIĆ, SAŠA LJUBOJEVIĆ

"YOUTUBER" - UČENICI NA DRUŠTVENIM MREŽAMA

PETER TOT

14:00 – 15:00 PAUZA ZA RUČAK

OBRAZOVANJE ONLINE SESIJA 1.DEO

PETAK, 18.02.2022.

15:00 – 16:00 → VELIKA SALA

MODERATORI: ŽELJKA TRBOVIĆ

ZAKON O RANOJ INTERVENCIJI I NJEGOVA PRIMENA U SLOVENIJI: TRENUTNA SITUACIJA, IZAZOVI I PREPORUKE

DRAGANA ŽUNIČ

EARLY CHILDHOOD INTERVENTION LAW AND ITS IMPLEMENTATION IN SLOVENIA: CURRENT SITUATION, CHALLENGES, AND RECOMMENDATIONS

DRAGANA ŽUNIČ

STAVOVI NASTAVNOG OSOBLJA O UPOTREBI ASISTIVNE TEHNOLOGIJE U EDUKACIJI UČENIKA SA POREMEĆAJIMA KOMUNIKACIJE

NADICA JOVANOVIĆ-SIMIĆ, IVANA ARSENIĆ, ZORICA DANIČIĆ

JEZIČKI DEFICITI KOD DECE I ADOLESCENATA SA EMOCIONALNIM POREMEĆAJIMA

BOJANA DRLJAN, NEVENA JEČMENICA

OBLICI KOMUNIKACIJE SLEPOGLUVIH OSOBA

BRANKA JABLAN, JASNA MAKSIMOVIĆ

FONOLOŠKA KUTIJA *(THE PHONOLOGICAL BOX)*

MARGARET GODEC

OBRAZOVANJE ONLINE SESIJA 2.DEO

PETAK, 18.02.2022.

16:00 – 17:00 → VELIKA SALA

MODERATORI: ŽELJKA TRBOVIĆ

SLOGOVNA VETRENJAČA *(A SYLLABLE WINDMILL)*

VESNA RIŽNIK

SAMOEFIKASNOST NASTAVNIKA U RADU SA DECOM SA SMETNJAMA U RAZVOJU

IVANA MATIĆ, RENATA ŠKRBIĆ, JELENA KERKEZ, LJILJANA SIMIĆ

PRETPOSTAVKE UVAŽAVANJA RAZLIČITOSTI U ŠKOLSKOM OKRUŽENJU: IDENTIFIKACIJA KLJUČNIH KONSTRUKATA

BRANISLAVA POPOVIĆ-ĆITIĆ, MARINA KOVAČEVIĆ-LEPOJEVIĆ, LIDIJA BUKVIĆ-BRANKOVIĆ, MARIJA STOJANOVIĆ

KONCEPTUALIZACIJA ŠKOLSKE KLIME HAUARDA I SARADNIKA: PREDNOSTI I OGRANIČENJA

MAŠA ĐURIŠIĆ, VESNA ŽUNIĆ-PAVLOVIĆ

MOGUĆNOSTI FORMALNOG OBRAZOVANJA OMLADINSKIH RADNIKA: REZULTATI KOMPARATIVNE ANALIZE

MARIJA STOJANOVIĆ, BRANISLAVA POPOVIĆ-ĆITIĆ, LIDIJA BUKVIĆ-BRANKOVIĆ, MILICA KOVAČEVIĆ

17:00 – 17:15 PAUZA

ZDRAVSTVO I REHABILITACIJA

PETAK, 18.02.2022.

17:15 – 19:30 →VELIKA SALA

MODERATORI: MILKA GLAVONJIĆ, UROŠ ŠOTAREVIĆ

STUDIJA SLUČAJA HOMOZIGOTNIH BLIZANACA SA MUTACIJOM GENA ZA METILENTETRAHIDROFOLAT REDUKTAZU (MTHFR GENA) – PRAĆENJE RAZVOJA TOKOM ČETIRI GODINE TRETMANA

ALEKSANDAR ZLATIĆ, JOVANA ALEKSIĆ, ANA NOVAKOVIĆ

POVEZANOST APRAKSIJE GOVORA I JEZIČKIH POREMEĆAJA KOD DECE

LJILJANA SIMIĆ, JELENA KERKEZ, IVANA MATIĆ

SPORT KAO POTICAJ REHABILITACIJSKIH POSTUPAKA

NEVENKA MRAVLINČIĆ, MATEJA BUBLIĆ

EFEKTI PRIMENE ASISTIVNE TEHNOLOGIJE U REHABILITACIJI GORNJIH EKSTREMITETA KOD OSOBA SA MOTORIČKIM POREMEĆAJIMA

JOVANA TODOROVIĆ, ALEKSANDRA NIKOLIĆ

EDUKACIJA DEFEKTOLOGA U PEDIJATRIJSKOJ ZDRAVSTVENOJ ZAŠTITI

JASMINA MILOŠEVIĆ

HI-BETA MOŽDANI TALASI U DETEKCIJI NEUROPSIHOLOŠKIH PROBLEMA KOD DECE SA TEŠKOĆAMA U RAZVOJU

MARIJANA MINIĆ, IVANA MITROVIĆ-ĐORĐEVIĆ

SPECIFIČNOSTI ISHRANE I SELEKTIVNOST U ISHRANI KOD DECE SA POREMEĆAJEM IZ SPEKTRA AUTIZMA

NATAŠA SREĆKOVIĆ MILENKOVIĆ, NEDA NOVAKOVIĆ

EFEKTI TRETMANA SENZORNE INTEGRACIJE PO ČULNIM MODALITETIMA KOD POPULACIJE SA POREMEĆAJEM IZ SPEKTRA AUTIZMA

NEDA NOVAKOVIĆ

SKRINING PROCENA AFAZIJA KAO DETERMINANTA PLANIRANJA AFAZIOLOŠKOG TRETMANA

MILE VUKOVIĆ, LJILJANA SIMIĆ

ZNAČAJ SKRININGA RETINOPATIJE PREMATURITETA SA ASPEKTA DEFEKTOLOGA - TIFLOLOGA

SAŠA KRASNIĆ, MELIHA HALILBAŠIĆ

LOGOPEDSKA VJEŠTAČENJA U KONTEKSTU FUNKCIONALNOG STATUSA DJECE I ODRASLIH

RADMILA ZEBA

SUPORTIVNA TERAPIJA DVOJAJČANIH BLIZANACA - SLIČNOSTI I RAZLIKE

DEJANA KNEŽEVIĆ, JASENKA LAZIĆ

RADIONICE 1

PETAK, 18.02.2022.

09:30 – 19:00 → MALA SALA

MODERATOR: SINIŠA RANKOVIĆ

9:30 – 11:00 RADIONICA 1

PRIKAZ ERAZMUS PROJEKTA "TO JE U REDU"-ZNAČAJ PRIMENE PRIČA ZA UČENJE DRUŠTVENIH VEŠTINA ZA DECU SA AUTIZMOM

STEFAN RANKOVIĆ, SANDRA SKENDŽIĆ, SNEŽANA BABOVIĆ-DIMITRIJEVIĆ, JELENA ŽDRALJEVIĆ

12:00 – 13:30 RADIONICA 2

KAKO JAČATI SOCIJALNO- EMOCIONALNE VEŠTINE KOD DECE SA SMETNJAMA U RAZVOJU

ALEKSANDRA SLIJEPČEVIĆ, ZORICA DRNDAREVIĆ-DELIĆ

13:30 – 15:00 PAUZA ZA RUČAK

17:30 – 19:00 RADIONICA 3

AB PROGRAM- PROCENA I TRETMAN NEINTEGRISANIH PRIMITIVNIH REFLEKSA KOD DECE SA RAZVOJNIM ODSTUPANJIMA

ALEKSANDRA BUKOVICA

PANEL RAZVOJNOG CENTRA

PETAK, 18.02.2022.

15:30–17:00 → MALA SALA (KOD IGRAONICE)

MODERATOR: PROF. DR GORDANA NIKOLIĆ

TEMA: **DODATNA PODRŠKA, NOVA ULOGA SPECIJALNE ŠKOLE – IDEJA ILI IZLAZ?**

UČESNICI:

- JASMINA JOVANOVIĆ – POMOĆNICA MINISTRA, MINISTARSTVO PROSVETE NAUKE I TEHNOLOŠKOG RAZVOJA, BEOGRAD;
- DOC. DR ZLATKO BUKVIĆ – PREDSEDNIK HRVATSKE KOMORE SPECIJALNIH EDUKATORA I REHABILITATORA;
- GORAN PETRUŠEV - PREDSEDNIK SAVEZA SPECIJALNIH EDUKATORA I REHABILITATORA REPUBLIKE SEVERNE MAKEDONIJE;
- ZORICA VESOVIĆ – DIREKTOR OŠ „MIODRAG MATIĆ“, UŽICE;
- MA SINIŠA RANKOVIĆ, MASTER DEFEKTOLOG OŠ „BOŠKO BUHA“ – BEOGRAD, SRBIJA , PREDSEDNIK UO DDS;
- BOGDAN FILIPOVIĆ, STRUČNI SARADNIK-PSIHOLOG OŠ "ŽIVKO LJUJIĆ" NOVA VAROŠ I OŠ "DOBRISAV DOBRICA RAJIĆ" BISTRICA

17:00 – 17:30 PAUZA

SOCIJALNA ZAŠTITA / PREVENCIJA I TRETMAN POREMEĆAJA PONAŠANJA 1 ONLINE PREZENTACIJE

SUBOTA, 19.02.2022.

08:00 – 09:00 → VELIKA SALA

MODERATORI: GORANA KIKOVIĆ, SVETLANA PEŠIĆ

STIMULACIJA RANOG RAZVOJA KOD DECE SA SMETNJAMA U RAZVOJU U ŠKOLI ZA OSNOVNO I SREDNJE OBRAZOVANJE „MILAN PETROVIĆ“ IZ PERSPEKTIVE RODITELJA

SNEŽANA NIKOLIĆ, ZORANA STANOJEVIĆ, DRAGANA POPOVIĆ

DODATNA PODRŠKA U NADLEŽNOSTI INTERESORNE KOMISIJE OPŠTINE IVANJICA

SVETLANA GLAVINIĆ, MIRJANA OCOKOLJIĆ, MILKA KARAKLAJIĆ, SANJA LIŠANIN

PRIMENA ASISTIVNIH TEHNOLOGIJA KOD KORISNIKA USLUGE LIČNI PRATILAC DETETA

SVETLANA GLAVINIĆ, SANDRA MARKOVIĆ, MILOŠ LIŠANIN, BORIS KOVAČEVIĆ

ULOGA POSMATRANJA U RADNOM OSPOSOBLJAVANJU KORISNIKA NA STACIONARNOM SMEŠTAJU

NADA IRIĆ, IVANA MITROVIĆ, OLGICA ŠUBARIĆ

SOCIJALNA ZAŠTITA / PREVENCIJA I TRETMAN POREMEĆAJA PONAŠANJA 2

SUBOTA, 19.02.2022.

09:00 – 10:45 → VELIKA SALA

MODERATOR: SVETLANA PEŠIĆ

KORAK PO KORAK DO IMPLEMENTACIJE PROGRAMA STANOVANJA UZ PODRŠKU

MILICA JEREMIĆ, SARA PAVIĆ

USTANOVE SOCIJALNE ZAŠTITE KAO PRUŽAOCI USLUGA U LOKALNOJ ZAJEDNICI

ANA JAKOVLJEVIĆ, TIJANA PALIBRK, IVANA ČAKAREVIĆ

RAZUMEVANJE MEHANIZMA INTERNALIZOVANE OPRESIJE IZ UGLA SOCIJALNO-RELACIONOG MODELA OMETENOSTI KEROL TOMAS

NEVENA STRIŽAK, DRAGICA BOGETIĆ, LUKA MIJATOVIĆ

ULOGA TEORIJE SAMOLEČENJA U RAZUMEVANJU POVEZANOSTI NEGATIVNIH ISKUSTAVA U DETINJSTVU I RAZVOJA ZAVISNOSTI OD PSIHOAKTIVNIH SUPSTANCI

DRAGICA BOGETIĆ, NEVENA STRIŽAK, LUKA MIJATOVIĆ

MALOLETNIČKA DELINKVENCIJA I ŠKOLSKO POSTIGNUĆE-STANJE U PRAKSI

SANJA JOVANOVIĆ, VOJKAN STANOJEVIĆ

POLNE RAZLIKE U UTICAJU ŠKOLSKOG NEUSPEHA NA SUKOBE SA ZAKONOM

MARIJA MALJKOVIĆ, ZORAN ILIĆ

ZLOSTAVLJANJE DECE SA SMETNJAMA NA PODRUČIJU GRADA BEOGRADA

SAŠA STEPANOVIĆ, VLADIMIR ILIĆ

10:45 – 11:00 PAUZA

OBRAZOVANJE 3

SUBOTA, 19.02.2022.

11:00 – 12:30 → VELIKA SALA

MODERATORI: ŽELJKA TRBOVIĆ, MILKA GLAVONJIĆ

KOGNITIVNE STRATEGIJE UČENJA – NEVERBALNE STRATEGIJE

LJILJANA ARBUTINA, JELENA SUBOTIĆ

AFEKTIVNA REGULACIJA KOD UČENIKA SA VIŠESTRUKIM SMETNJAMA U RAZVOJU

ZORAN BAR

FIZIČKA AGRESIJA KOD OSOBA SA INTELEKTUALNOM OMETENOŠĆU

ZORAN KOVAČIĆ, GORDANA NIKOLIĆ, CHRISTINE HILCENKO

NEGATIVISTIČNO PONAŠANJE KOD UČENIKA SA INTELEKTUALNOM OMTENOŠĆU I KAKO GA PREVAZIĆI

MARIJANA JOVANOVIĆ ČABRIĆ, GORDANA JOVANOVIĆ, TANJA ŽEGARAC, MARIJA PAUNOVIĆ-SIMIĆ

NEINTEGRISANI PRIMITIVNI REFLEKSI KOD DECE SA PROBLEMIMA U UČENJU I RAZVOJNIM SMETNJAMA

ALEKSANDRA BUKOVICA

ČINIOCI AGRESIVNOG PONAŠANJA KOD DECE SA POREMEĆAJEM IZ SPEKTRA AUTIZMA

MILENA JOJIĆ, SIMONIDA MILOŠEVIĆ, SARA VIDOJKOVIĆ

ZNAČAJ POKRETA I SPORTA U ŽIVOTU DECE SA TEŠKOĆAMA U RAZVOJU

IVAN MILIVOJEVIĆ, SANJA ANTANASIJEVIĆ, DESANKA MILENKOVIĆ

12:30 – 12:45 PAUZA

OBRAZOVANJE 4

SUBOTA, 19.02.2022.

12:45 – 14:15 → VELIKA SALA

MODERATORI: MAJA MATOVIĆ, ZORAN KOVAČIĆ

STAVOVI NASTAVNIKA SPECIJALNE NASTAVE PREMA NUMERIČKOM OCENJIVANJU

NIKOLA STAMENKOVIĆ, MILENA BOJOVIĆ, IVANA TRAJKOVIĆ VUŠAJ

UKLJUČIVANJE JUDA U CKSG PORTOROŽ

ROK JERMAN

INTRINZIČNA MOTIVACIJA U ŠKOLAMA

JASENKA LAZIĆ

IGRIFIKACIJA U MREŽNIM IZVORIMA ZNANJA

MATEJA BUBLIĆ

NASTAVNIKOVO RAZUMEVANJE I TRETMAN KARAKTERISTIKA RAZNOVRSNOG

MARKO STRLE

ULOGA SOCIJALNIH PRIČA U RAZVIJANJU SOCIJALNIH VEŠTINA KROZ UPOTREBU DIGITALNIH ALATA

ANITA MILADINOVIĆ, JELENA TOŠIĆ, SLAĐANA PETROVIĆ, NATAŠA KALIČANIN

PROCENA NIVOA SOCIJALNE KOMPETENCIJE U ODNOSIMA SA VRŠNJACIMA KOD UČENIKA ŠOSO "JELENA VARJAŠKI"-VRŠAC I ŠOSO "MARA MANDIĆ"-PANČEVO

MARKO BATUR, DRAGANA VUJOVIĆ

ISKUSTVA U SARADNJI RODITELJA DECE SA SMETNJAMA U RAZVOJU U PROCESU RANE PODRŠKE DEČJEM RAZVOJU

LANA ZRNIĆ

14:15 – 15:00 PAUZA ZA RUČAK

OBRAZOVANJE 5

SUBOTA, 19.02.2022.

15:00 – 16:45 → VELIKA SALA

MODERATOR: UROŠ ŠOTAREVIĆ

ON-LINE PLATFORMA ZA PODRŠKU UČENICIMA SA SPECIFIČNIM RAZVOJNIM TEŠKOĆAMA U ČITANJU, PISANJU I RAČUNANJU

DEJANA VARNICA, IVANA KURTUŠIĆ

RAZLIKE U SOCIJALNIM VJEŠTINAMA PREDŠKOLSKE DJECE OŠTEĆENA VIDA S OBZIROM NA SPOL

TINA RUNJIĆ, NINA ŠEGVIĆ

APLIKACIJA ZA PROBIR CEREBRALNOG OŠTEĆENJA VIDA

IVA MOLNAR

PRISTUP UČENIKU SA SMETNJAMA U RAZVOJU U REDOVNIM ŠKOLAMA I NJIHOVA SOCIJALNA INKLUZIJA IZ UGLA RODITELJA

TIJANA ĐULINAC, DRAGANA RANČIĆ, LJILJANA GOLUBOVIĆ, BRANKICA MITRIĆ

KOMPARATIVNA ANALIZA MORFOLOŠKIH KARAKTERISTIKA I MOTORIČKIH SPOSOBNOSTI DECE SA SMETNJAMA I POREMEĆAJIMA U RAZVOJU MLAĐEG ŠKOLSKOG UZRASTA

RADA SAVIĆ KUKOLJ, AVRAM LEKOVIĆ, NEVENA LEKOVIĆ, DENEŠ BIRGERMAJER

U SUSRET RESURSNOM CENTRU

DRAGANA POPOVIĆ, DRAGANA KOVAČEVIĆ, SLOBODAN FILIPOVIĆ

ZAŠTO UČENIČKI PARLAMENT?

VESNA VUKIĆEVIĆ

RODITELJ KAO AKTIVNI SARADNIK U REALIZACIJI OBRAZOVNO-VASPITNOG RADA UČENJA NA DALJINU

BOJANA ILIĆ, DRAGANA TOMIĆ, KATARINA STOJKOVIĆ

IZAZOVI, TEŠKOĆE I SPECIFIČNOSTI U REALIZACIJI OBUKE SKIJANJA KOD DECE SA SMETNJAMA U RAZVOJU

RADA SAVIĆ KUKOLJ, AVRAM LEKOVIĆ, NEVENA LEKOVIĆ, DENEŠ BIRGERMAJER

16:45 – 17:00 PAUZA

PRIMERI DOBRE PRAKSE 2

SUBOTA, 19.02.2022.

17:00 – 19:00 → VELIKA SALA

MODERATORI: GORANA KIKOVIĆ, SVETLANA PEŠIĆ

RANI TRETMANI PO MERI DETETA

DRAGANA VUČKOVIĆ, OLJA IGNJATOV, KATARINA MIRJANIĆ, VESNA RAŠETA

KABINET ŽIVOTNIH VEŠTINA

MIOMIRA MIRČIĆ, NATAŠA MILENKOVIĆ, SANDRA TOŠOVIĆ

METODE U RADU SA DECOM I ODRASLIMA SA TEŠKOĆAMA U RAZVOJU - PRIRUČNIK „DOSLEDNOST U RADU IZ ISKUSTVA KROZ PRAKSU“

SUZANA DROBNJAK

IMITACIJA KAO VID UČENJA

JOVANA MIJIĆ, SUZANA DROBNJAK, IGNJAT ADŽIĆ

PRIMENA TEHNIKE MODELOVANJA UZ POMOĆ VIDEO-MATERIJALA U RADU SA UČENICIMA S INTELEKTUALNOM OMETENOŠĆU I/ILI POREMEĆAJEM IZ SPEKTRA AUTIZMA

MARINA ANTONIJEVIĆ, JELENA KABIĆ, ALEKSANDRA MILUTINOVIĆ, SLOBODAN BANKOVIĆ

STIMULACIJA POŽELJNIH OBLIKA PONAŠANJA KOD DECE SA POREMEĆAJEM IZ SPEKTRA AUTIZMA I ADHD-OM

JELENA MITIĆ, MILENA JOJIĆ, MARIJANA NIKOLIĆ, SIMONIDA MILOŠEVIĆ

PRIMENA KOMBINOVANIH METODA I SREDSTAVA U REALIZACIJI NASTAVE KOD UČENIKA SA AUTIZMOM OSNOVNO ŠKOLSKOG UZRASTA

TATJANA CAKIĆ, JELENA MILANOVIĆ, JOVANA LUKAČ

VIDEO PRIKAZ PRAKTIČNE PRIMENE HIDROTERAPIJE U TRETMANU I REHABILITACIJI OSOBA SA SMETNJAMA U RAZVOJU

NEBOJŠA RAJOVIĆ

RADIONICE 2

SUBOTA, 19.02.2022.

09:30 – 17:00 → MALA SALA

MODERATOR: SINIŠA RANKOVIĆ

8:30 – 10:00 RADIONICA 4 (ON-LINE)

ULOGA TROČLANE KONTIGENCIJE U ABA TERAPIJI (PODRŽAJ - PONAŠANJE - POSLEDICA)

MARIJA ČOLIĆ

10:00 – 10:30 PAUZA

10:30 – 12:00 RADIONICA 5

REEDUKACIJA PSIHOMOTORIKE KROZ PODSTICANJE AKTIVNOG POKRETA

BORIS POZDER, MATEJA NIKOLIĆ, NIKOLA BELOBRĐANIN, LANA ZRNIĆ

12:00 – 12:30 PAUZA

12:30 – 14:00 RADIONICA 6

KONDUKTIVNA PEDAGOGIJA - TEORIJA I PRIMENA, STUDIJ SLUČAJA

MARIANA TURKAL

14:00 – 15:30 PAUZA ZA RUČAK

15:30 – 17:00 RADIONICA 7

MUZIKA I RITAM U FUNKCIJI RAZVOJA I UČENJA

BRANKO TRIJIĆ, GORDANA NIKOLIĆ

POSTER

PETAK, 18.02.2022. – NEDELJA, 20.02.2022.

VIRTUELNA POSTAVKA NA CLOUD PLATFORMI (SVE VREME TRAJANJA KONFERENCIJE)

ADMINISTRATOR VIRTUELNE POSTAVKE: MIODRAG NEDELJKOVIĆ

INKLUZIVNO OBRAZOVANJE KAO STIMULATIVNO OKRUŽENJE ZA RAZVOJ UČENIKA TIPIČNOG RAZVOJA I UČENIKA SA INVALIDITETOM

ZAGA KOLODEZNI, MARIJA DAVČEVSKA, ŽIVKA PANOVA SAZDOVA, ŽANA GJORGIEVA

ŠKOLSKO OKRUŽENJE KAO FAKTOR JEZIČKOG I SOCIO-EMOCIONALNOG RAZVOJA DECE SA NEVERBALNIM SMETNJAMA U UČENJU

NEVENA JEČMENICA, BOJANA DRLJAN

AKTUELNA SREDSTVA U VEŽBAMA PSIHOMOTORNE REEDUKACIJE

LIDIJA NIKOLIĆ NOVAKOVIĆ, MILUNIKA PETROVIĆ, ALMA ANĐELKOVIĆ, RENATA LUKENIĆ-GAŠI

MULTIDISCIPLINARNI PRISTUP U OBRADI TEMA KROZ SARADNIČKU NASTAVU

JELENA STRUGAR, IVANA GAJIĆ

MEĐUPREDMETNE KOMPETENCIJE – KORELACIJA U NASTAVI SRPSKOG I FRANCUSKOG JEZIKA

MARIJA PAVLOVIĆ, JELENA VUČKOVIĆ, RADOVAN STOILJKOVIĆ

DNEVNIK EVIDENCIJE PRIPREMNE PREDŠKOLSKE GRUPE U SPECIJALNOJ ŠKOLI

MARIJA RAŠIĆ, SANDRA TOŠOVIĆ

KREATIVNO DRAMSKO STVARALAŠTVO KAO SREDSTVO UNAPREĐENJA INKLUZIVNOSTI I TOLERANTNOSTI

JOVAN GAVRILOVIĆ, NIKOLA STANOJEVIĆ

DRAVET SINDROM U COVID-19 ERI

ALEKSANDRA ĐURIĆ-ZDRAVKOVIĆ, MIRJANA JAPUNDŽA-MILISAVLJEVIĆ, ANA ROKNIĆ, ALEKSANDRA BOKUN

UPOTREBA ROBOTA "PČELICA " U NASTAVI GEOGRAFIJE

SVETLANA PRVULOVIĆ, RADMILA VASILJEVIĆ

VERSKA NASTAVA U ŠKOLI ZA DECU SA SMETNJAMA U RAZVOJU - LEPOTA JE U RAZLIČITOSTI

DRAGICA DRAŽIĆ, MILICA BULOVIĆ, GORANA KIKOVIĆ

PRILAGODJAVANJE NASTAVE INDIVIDUALNIM POTREBAMA UČENIKA PRIMENOM KONKRETNIH DIDAKTIČKIH SREDSTAVA

MARIJA JEREMIĆ, ANA SAVIČIĆ

ZNAKOVNI JEZIK I NOVI TERMINI (ZNACI) TOKOM PANDEMIJE

TAMARA KOVAČEVIĆ, LJUBICA ISAKOVIĆ, SANJA ĐOKOVIĆ

NEDIREKTIVNA TERAPIJA IGROM I AGRESIVNO PONAŠANJE KOD DECE S INTELEKTUALNOM OMETENOŠĆU

MIRJANA JAPUNDŽA-MILISAVLJEVIĆ, ALEKSANDRA ĐURIĆ-ZDRAVKOVIĆ, ALEKSANDRA BOKUN, VESNA JERINIĆ

POKRET I MUZIKA - KORELACIJA VEŽBI REEDUKACIJE PSIHOMOTORIKE I MUZIČKE KULTURE

SVETLANA MARTINOSKI, SUZANA MARIĆ

PRIMENA TEHNIKE ODGOVORA USLOVLJENIH STIMULUSIMA (RESPONSE CONTINGENT STIMULI) U TRETMANU MUCANJA

VESNA JERINIĆ, ALEKSANDRA ĐURIĆ-ZDRAVKOVIĆ, ALEKSANDRA BOKUN, MIRJANA JAPUNDŽA-MILISAVLJEVIĆ

ZNAČAJNA SARADNJA DEFEKTOLOGA I STOMATOLOGA U ZBRINJAVANJU DECE PREDŠKOLSKOG UZRASTA IZ AUTISTIČNOG SPEKTRA-PRIKAZ SLUČAJA

SAŠKA ČVORAK, ZORICA SMILJKIĆ

PODRŠKA RODITELJIMA ZA STIMULISANJE FUNKCIONALNE UPOTREBE ŠKOLSKIH ZNANJA U SVAKODNEVNIM AKTIVNOSTIMA SVOJE DECE

SANDRA DRAGOVIĆ, IRENA PERIĆ, DRAGANA ČELAREVIĆ, MILICA SEKULIĆ

SENZORNO PROCESIRANJE KOD MLAĐE DECE SA POREMEĆAJIMA IZ AUTISTIČNOG SPEKTRA

KATARINA JOVANOVIĆ, SAŠKA ČVORAK, MERITA LAKOTA

STAVOVI UČITELJA VIROVITIČKO – PODRAVSKE ŽUPANIJE O PROVEDBI ODGOJNO-OBRAZOVNE INKLUZIJE

PATRICIJA KARAMAN, IVANA SABOLIĆ, ALEKSANDRA GVOZDANOVIĆ-DEBELJAK

ULOGA I ZNAČAJ DOMA UČENIKA SPECIJALNIH ŠKOLA U VASPITNO-OBRAZOVNOM SISTEMU

NEVENA LEKOVIĆ, AVRAM LEKOVIĆ, DENEŠ BIRGERMAJER

DIGITALNI PRISTUPI U OBRAZOVANJU DECE SA SMETNJAMA U RAZVOJU

MARINA SPARIĆ, SANDRA SKENDŽIĆ, NATAŠA SELIĆ STANKOVIĆ, SNEŽANA BABOVIĆ-DIMITRIJEVIĆ

ČITANJE GOVORA SA USANA U KONTEKSTU COVIDA 19

LJUBICA ISAKOVIĆ, TAMARA KOVAČEVIĆ, MIA ŠEŠUM, MARINA ŠESTIĆ

PRIMENA INFORMACIONO – KOMUNIKACIONE TEHNOLOGIJE U REALIZACIJI PROGRAMSKIH SADRŽAJA LIKOVNE KULTURE

SLAVICA SARAJEVČIĆ, DANIJELA POPOVIĆ, ZORANA MILOŠEVIĆ-OPARNICA

ZNAČAJ ŠKOLSKE BIBLIOTEKE U RADU SA DECOM SA SMETNJAMA U RAZVOJU

LJILJANA RAJIĆ, SINIŠA RANKOVIĆ, TAMARA LOGAR

BRAĆA I SESTRE DECE SA SMETNJAMA U RAZVOJU

JELENA SUBOTIĆ, VLADA STANOJKOVIĆ, SVETLANA PEŠIĆ

PRIKAZ PROMENA ULOGE DEFEKTOLOGA-VASPITAČA I PRAKSE U SKLADU SA OSNOVAMA PROGRAMA "GODINE UZLETA"

DRAGANA STOJANOVIĆ, DRAGINJA ZUPANC, TAMARA BUKILIĆ

ŠKOLA U KOJOJ UČIMO, ŽIVIMO I RASTEMO

ALEKSANDRA STEFANOVIĆ MIRČESKI, TANJA JAGODIĆ

RADOVI KOJI SE NE PREZENTUJU - OBLJAVLJIVANJE U ZBORNIKU

ZNAČAJ USLUGE DNEVNOG BORAVKA U FUNKCIONISANJU DECE SA POREMEĆAJEM IZ SPEKTRA AUTIZMA KOJA SU OBUHVAĆENA INKLUZIVNIM OBRAZOVANJEM

PETAR JORDANOV, MILICA MILIĆEVIĆ

PRIMENA KINEKT IGARA U TRETMANU OSOBA SA TEŠKOĆAMA U RAZVOJU

BOJANA ARSIĆ, ANJA GAJIĆ, DRAGANA MAĆEŠIĆ-PETROVIĆ, TAMARA LAZOVIĆ

UTICAJ PAŽNJE NA AKADEMSKA POSTIGNUĆA IZ OBLASTI OPŠTE INFORMISANOSTI KOD DECE TIPIČNE POPULACIJE I DECE SA SMETNJAMA U RAZVOJU

MARIJA SLAVKOVIĆ, MIRELA STIJOVIĆ, BILJANA SEKULIĆ

PRELIMINARNI REZULTATI ON-LINE OBUKE U OBLASTI PREVENCIJE NAPUŠTANJA ŠKOLE I ŠKOLSKOG NEUSPEHA KOD UČENIKA SA AUTIZMOM

NENAD GLUMBIĆ, SUNČICA PETROVIĆ

ZNAČENJE AUTIZMA – ŠTA BI RADNI INSTRUKTORI TREBALO DA ZNAJU?

SUNČICA PETROVIĆ, NENAD GLUMBIĆ

EDUKACIJA O ANTIKORUPCIJI UČENIKA SA SMETNJAMA U RAZVOJU

SONJA DIMOVA, DIJANA POPANOV, ELIZABETA DIMITRIEVSKA, MIRJANA DAMNJANOVIĆ

PRIMENA METODA POČETNOG ČITANJA ZA RAZVOJ ČITALAČKIH SPOSOBNOSTI KOD UČENIKA SA SMETNJAMA U RAZVOJU

TATJANA VLADISAVLJEVIĆ, SNEŽANA RADOVANOVIĆ, TANJA MIJATOVIĆ, ŽELJKA TODOROVIĆ

PREVENCIJA I SUZBIJANJE DISKRIMINACIJE U ŠKOLAMA U SRBIJI

MILICA KOVAČEVIĆ

EFEKTIVNI PROGRAMI PREVENCIJE I TRETMANA PROBLEMA PONAŠANJA USMERENI NA PORODIČNU SREDINU

JOVANA UROŠEVIĆ, VESNA ŽUNIĆ-PAVLOVIĆ

PREPOZNAVANJE (NE)EFIKASNIH TRETMANA ZA DECU SA AUTIZMOM

BORKO BARUKČIĆ, NIKOLINA SUČEVIĆ, VANJA UZELAC

USPEŠNOST LEČENJA TIKOVA I PRIDRUŽENIH POREMEĆAJA

STOŠLJEVIĆ, L. MIODRAG, STOŠLJEVIĆ, M. MATEJA, ADAMOVIĆ, MILOSAV

ZAKLJUČCI I ZATVARANJE KONFERENCIJE

TEORIJA I PRAKSA SPECIJALNE EDUKACIJE I REHABILITACIJE – DANAS

NEDELJA, 20.02.2022.

09:00 – 11:00 → VELIKA SALA

MODERATOR: SINIŠA RANKOVIĆ

DANI DEFEKTOLOGA SRBIJE, 2022.

UVODNA IZLAGANJA

IZAZOVI POVEZIVANJA TEORIJE I PRAKSE U EDUKACIJSKO-REHABILITACIJSKIM NAUKAMA

Haris Memišević

Univerzitet u Sarajevu, Pedagoški fakultet - Odsjek za edukaciju i rehabilitaciju, Federacija Bosne i Hercegovine

Praktična primjena rezultata najnovijih edukacijsko-rehabilitacijskih istraživanja zahtjeva mnogo vremena. S obzirom na spori proces translacije nauke u praksu, praktičari često koriste literaturu i metode koje nisu zasnovane na dokazima. S druge strane, neki praktičari postižu vrhunske rezultate ali ti rezultati ostaju na razini anekdotalnih dokaza i rijetko budu podvrgnuti naučnoj validaciji. Nedostatak komunikacije između teorije i prakse često dovodi do iskrivljivanja naučnih činjenica koje, pogrešno interpretirane, prelaze u edukacijske mitove. Sve navedeno nam ukazuje na neadekvatnu saradnju između naučnika i praktičara. S tim u vezi, a u cilju poboljšanja edukacijsko-rehabilitacijske prakse, imperativ je premoštavanje jaza između teorije i prakse. Odgovori na pitanja: 1. Kako da naučnici rezultate svojih istraživanja učine momentalno dostupnim praktičarima i široj javnosti? i 2. Kako da praktičari svoje pozitivne prakse učine dostupnim svojim kolegama širom svijeta? će svakako uticati na jasniju komunikaciju između naučnika i praktičara. Jedan od mogućih odgovora na prvo pitanje je "uz pomoć medija". Kao mogući odgovor na drugo pitanje nameće se povećavanje naučnih kompetencija praktičara i njihovo osposobljavanje za naučni rad. Rješenje leži u modelu naučnika-praktičara, koji će istovremeno biti kompetentan i u koncipiranju i provođenju istraživanja, kao i u njihovoj primjeni.

Ključne riječi: edukacija-rehabilitacija, naučna istraživanja, prakse zasnovane na dokazima, edukacijski mitovi

UVODNA IZLAGANJA

CHALLENGES OF CONNECTING THEORY AND PRACTICE IN EDUCATIONAL AND REHABILITATIONAL SCIENCES

Haris Memišević

University of Sarajevo, Faculty of Educational Sciences

Practical application of results of current educational research requires a lot of time. Given the slow process of translating scientific research into practice, practitioners often use the literature and methods that is not evidence-based. On the other hand, some practitioners achieve remarkable results, but these results remain anecdotal and are rarely subjected to scientific validation. Lack of communication between theory and practice is often distorting scientific facts, which, wrongly interpreted, become educational myths. From all of the above we can see there is an inadequate cooperation between scientists and practitioners. In order to improve educational outcomes, answers to questions: 1. How should scientists make their results momentarily available to practitioners and public? and 2. How should practitioners make their practices available to their colleagues around the world? will contribute to clearer communication between scientists and researchers. One of the possible answers to the first question is "with media assistance". Potential answer to the second question is the enhancement of practitioner's scientific competencies and their training in scientific endeavors. The solution lies in the model of "scientist-practitioner", who will be competent at conducting research and at the same time be competent in the application of evidence-based practices.

Key words: education-rehabilitation, scientific research, evidence-based practices, educational myths

IZAZOVI I ZAMKE INKLUZIVNOG OBRAZOVANJA

Ante Bilić Prcić

Sveučilište u Zagrebu, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet

Suvremeni pristup inkluzivnom obrazovanju, u najvećoj mjeri, temelji se na ključnom dokumentu tzv. Izjavi iz Salamance i Okviru za obrazovanje iz 1994. god. koja sadrži odluku o uključivanju sve djece u obrazovni sustav (redovne škole) bez obzira na njihovo fizičko, intelektualno, emocionalno, socijalno, jezično ili drugo stanje. Uspoređujući proces integracije, koja je ovisila u najvećoj mjeri o djetetu, odnosno o njegovoj sposobnosti uključivanja u proces redovitog školovanja, inkluzija predstavlja širi pojam uključenosti svih sudionika u proces školovanja s težištem osiguravanja kadrovskih, materijalnih i tehničkih uvjeta kako bi se osiguralo poštivanje individualnih različitosti svih učenika.

Nepostojanje univerzalnog modela i strategije inkluzivnog obrazovanja ovaj model čini ranjivim s povijesnog, kulturalnog, globalnog i kontekstualnog aspekta. Iako mnoge zemlje nastoje provoditi inkluziju javlja se niz otvorenih pitanja. Prvenstveno je uočen problem u organizacijskoj strukturi (redefiniranje školskog sustava), nekompetentnosti nastavnika i readaptaciji okoline. Zakonska podloga politika i obrazovnih strategija u Republici Hrvatskoj, a i u zemljama okruženja, prilično je napredna i usmjerena prema inkluziji, no unatoč dobroj zakonskoj regulativi postoji niz poteškoća koje su prisutne u svakodnevnoj praksi rada u škola. Nastavnici deklarativno podržavaju ideju ikluzivnog obrazovanja, ali njihove kompetencije nisu dovoljne jer njihove obveze iz radnog i profesionalnog odnosa proizlaze iz odnosa prema dominantnoj skupini učenika. Kako teče proces inkluzije sve je više otpora tom procesu iz redova onih koji najviše sudjeluju u njemu. Iako je inkluzivno obrazovanje već duže vremena u fokusu znanstvnika, ovi fenomeni, zbog svoje složenosti zahtijevaju kontinuiranu analizu prednosti i nedostataka.

Ključne riječi: inkluzija, inkluzivno obrazovanje, integracija, učenici s teškoćama

UVODNA IZLAGANJA

CHALLENGES AND TRAPS OF INCLUSIVE EDUCATION

Ante Bilić Prcić

University of Zagreb, Faculty of Education and Rehabilitation Sciences

Contemporary approach to inclusive education is mostly based on the crucial documents Statement from Salamaca and Educational Framework (1994) that contain the resolution on including all children in the educational system (of regular school) regardless of their physical, intellectual, emotional, social, verbal or other condition. Comparing the process of integration that depended on the most part on the child and its ability to be included in the process of regular schooling, inclusion represents a larger concept of all participants inclusion with a focus on providing staff, material and technical conditions to ensure respect for the individual diversity of all students.

The lack of a universal model and strategy for inclusive education makes this model vulnerable from a historical, cultural, global, and contextual point of view. Although many countries are striving to implement inclusion, several open questions arise. Primarily, a problem was noticed in the organizational structure (redefining the school system), incompetence of teachers and readaptation of the environment. The legal ground on which the policies and educational strategies in the Republic of Croatia, and in neighboring countries are made, is quite advanced and aimed at inclusion. But despite good legislation there are several difficulties that are present in the daily practice of schools. Teachers declaratively support the idea of inclusive education, but their competencies are not enough, due to their work and professional obligations deriving from their relation to dominant students' group. As the inclusion process progresses, there is growing resistance to the process from those who participate most in it. Although inclusive education has been in the focus of scientists for a long time, these phenomena, due to their complexity, require continuous analysis of advantages and disadvantages.

Key words: inclusion, inclusive education, integration, students with disabilities

RANA INTERVENCIJA - FOKUS NA PODRŠKU PORODICI

Vesna Vučinić

Univerzitet u Beogradu – Fakultet za specijanu edukaciju i rehabilitaciju

Interesovanje za teoriju i praksu rane intervencije u Srbiji je intenzivirano poslednjih desetak godina. U praksi su odavno zastupljeni različiti oblici rada sa decom sa smetnjama u razvoju ranog uzrasta, dok su teorijsko uobličavanje znanja i sistemski pristup ranoj intervenciji, sagledani kroz donošenje državnih odluka, uključivanje sadržaja iz ove oblasti u studijske programe fakulteta koji školuju defektologa, novijeg datuma.

Cilj ovog rada je da ukaže na ključne promene i aktivnosti usmerene na razvoj nacionalnih sistema rane intervencije, s posebnim osvrtom na Srbiju.

Od šest priotiteta sadržanih u dokumentu *Poziv na akciju: Podrška razvoju dece u ranom detinjstvu* koji je Vlada Srbije sačinila u saradnji sa UNICEFOM, a koji je zasnovan na *Konvenciji o pravima deteta, Ciljevima održivog razvoja* i najboljim interesima za svako dete posebno je značajan prvi *podrška roditeljstvu*. Izdvajanje ovog prioriteta bazirano je na činjenici da je podrška dobrobiti deteta jedan od najvažnijih ciljeva predškolskog vaspitanja i obrazovanja i da je ostvariv samo onda kada porodica može na adekvatan način da oblikuje sopstvene životne okolnosti. Osim toga takozvani model F-reči, utemeljen na odrednicama Međunarodne klasifikacije funkcionisanja, invalidnosti i zdravlja, vidi porodicu kao centralni "kontekstualni" činilac razvoja, koji ima najbolji potencijal za pružanje fizičke i emocionalne bezbednosti deteta i čija dobrobit treba da bude primarni cilj uključivanja u programe rane intervencije i obezbeđivanja usluga.

Iako je rad sa porodicom, ključni činilic pozitivnih ishoda rane intervencije, dosadašnja praksa u ovom segmentu rada može da se opiše kao dugo putovanje od pristupa usmerenog na stručnjake koji donose odluke i sprovodi tretman, do pristupa u čijem fokusu je porodica

Veštine uspostavljanja saradničkog odnosa su za stručnjake, koji prihvataju model usmeren na porodicu još uvek velik izazov, jer je neophodno da se uloga donosioca odluka, "prepisivača saveta", zameni ulogom partnera, slušaoca, pomagača i konsultanta.

Ključne reči; rana intrevencija, podrška roditeljstvu, dobrobit deteta

EARLY INTERVENTION - FOCUS ON FAMILY SUPPORT

Vesna Vučinić

University of Belgrade, Faculty of Special Education and Rehabilitation

Interest in the theory and practice of early intervention in Serbia, has intensified in the last ten years. In practice, various forms of work with children with disabilities at an early age have long been represented, whereas theoretical shaping of knowledge and systematic approach to early intervention seen through state-decision making, inclusion of contents from this area in university programmes for educating defectologist, are of the more recent date.

The aim of this paper is to point out the key changes and activities directed to development of national early intervention systems, with special reference to Serbia.

Considering the six priorities contained in the document Call to Action: Support to children development in early childhood, created by Government of Serbia in cooperation with UNICEF, based on Convention on the rights of the child, Sustainable development goals and best interest for each child individually, the first one is especially important, parenting support. The selection of this priority is based on the fact that supporting the welfare of the child is one of the most important goals of preschool education and that it is achievable only in case when the family can adquately shape their own life circumstances. Besides, the so-called F-word model based on the International Classification of Functioning Disability and Health, recognizes the family as the central „contextual" factor, with best potential for providing physical and emotional security to the child, whose welfare should be the primary goal of inclusion in early intervention and service providing programmes.

Although, the work with family is the key factor in positive outcomes of early intervention, current practice in this segment of work can be described as a long journey from and approach focused on decision-making and treatment professionals, to the family-oriented approach.

Collaborative skills are still the great challenge for professionals who accept family-oriented model, as it is necessary to replace the role of decision-maker, „advice transcriber" with the role of partner, listener, assistant and consultant.

Key words; early intervention, parenting support, child welfare

DANI DEFEKTOLOGA SRBIJE, 2022.

PLENARNA IZLAGANJA

FORMALNO OSNIVANJE EVROPSKE MREŽE ZA INKLUZIJU IZVAN GRANICA

Elena Weber[1], Hubert Perfler[2]

[1]European network for inclusion beyond the borders, Trieste, Italy;
[2]Istituto Regionale Rittmeyer per i Ciechi, Trieste, Italy

Teorijska i praktična defektološka i rehabilitaciona delatnost – danas.

Mi smo grupa od četvoro ljudi, Alex, Ellena, Hubert i Stefan, i mi smo odlučili da predstavimo drugačiji pristup teorijskoj i praktičnoj specijalnoj edukaciji i aktivnostima u rehabilitaciji.

Naš cilj je da radimo na umrežavanju. Analizirajući reč mreže (eng. *network*) možemo videti da se sastoji iz dve reči. Prva reč je "mreža" (eng. *net*): mreža nam omogućava da budemo zajedno i da sarađujemo. Druga reč "rad" (eng. *work*): što znači da možemo da radimo zajedno na stvaranju boljeg sveta, da udružimo svoje energije kako bismo našim korisnicima pružili bolje mogućnosti.

Želeli bismo da iskoristimo neke od ciljeva održivog razvoja da vas pozovemo da postanete članovi naše mreže:

- Cilj 3: Osigurati zdrav život i promovisati blagostanje za sve u svim uzrastima: definitivno svi mi koji smo danas ovde radimo na postizanju tog cilja,
- Cilj 4: Kvalitetno obrazovanje: kao i prethodni, defektolozi i specijalni edukatori pružaju podršku osobama sa invaliditetom da steknu odgovarajuće obrazovanje koje zaslužuju,
- Cilj 8: Promovisanje inkluzivnog i održivog ekonomskog rasta, zapošljavanja i dostojanstvenog rada za sve: ovo je još jedan važan izazov za budućnost naših korisnika. Osposobljavanje za rad je rezultat kome težimo kako bi naši korisnici bili nezavisni,
- Cilj 10: Smanjiti nejednakost unutar i među državama: ovo je cilj koji na najbolji način predstavlja aktivnosti i povezanost rada u Mreži (za inkluziju),
- Cilj 11: Učiniti gradove inkluzivnim, bezbednim, otpornim i održivim: ovaj cilj nam omogućava da razmišljamo o pristupačnosti u prevozu, javnim službama, kulturi, muzejima, turizmu i aktivnostima slobodnog vremena,
- Cilj 16: Promovišite pravedna, mirna i inkluzivna društva: ovaj cilj je posvećen radu Rona Čandran-Dadlija (*Ron Chandran-Dudley*), prve osobe koja je rekla „Ništa o nama bez nas".

Možemo završiti našu prezentaciju sa predlogom: PRIDRUŽITE SE EMIIG*! ČEKAMO VAS !

Ključne reči: inkluzija, smetnje u razvoju, defektolozi

* EMIIG - Evropska Mreža za Inkluziju Izvan Granica (eng. ENIBB)

THE FORMAL ESTABLISHMENT OF EUROPEAN NETWORK FOR INCLUSION BEYOND THE BORDERS

Elena Weber[1], Hubert Perfler[2]

[1]European network for inclusion beyond the borders, Trieste, Italy;
[2]Istituto Regionale Rittmeyer per i Ciechi, Trieste, Italy

Theoretical and practical special education and rehabilitation activities – today

We are a group of four people, Alex, Elena, Hubert and Stefan and we decide to present a different approach to Theoretical and practical special education and rehabilitation activities for today.

Our goal is to work for network: we can analyse the word network, as it is composed by two sub-words. The first is net: the net allows us to be together and to cooperate. And then there is work: we work together to create a better world and we work with our energies to give our clients better opportunities.

We would like to use some of the sustainable development goals to invite you all to become members of the network:

- Goal 3: Ensure healthy lives and promote well-being for all at all ages: definitively all of us who we are here today we are working for such goal,

- Goal 4 – Quality education: as well as the previous one special teachers and defectologists are supporting people with disabilities in receiving the proper education they deserve,

- Goal 8 - Promote inclusive and sustainable economic growth, employment and decent work for all: this is another important challenge for the future of our clients. Work, being able to work is the result we try to let them reach to be independent,

- Goal 10: Reduce inequality within and among countries: this is the goal that in the best way represents the networking activities and connections,

- Goal 11: Make cities inclusive, safe, resilient and sustainable: this goal allows us to think for the accessibility: to transports, to public offices, to culture, to museums, to tourism and to leisure time activities,

- Goal 16: Promote just, peaceful and inclusive societies: this goal is dedicated to the work of Ron Chandran-Dudley, the first person to say "nothing on us without us".

We can finish our presentation proposing: JOIN ENIBB ! WE WAIT FOR YOU !

Key words: inclusion, disabilities, special teachers

STRUKOVNA UDRUŽIVANJA I REGULIRANE PROFESIJE

Zlatko Bukvić

Komora edukacijskih rehabilitatora Hrvatske, Hrvatska

Zakon o udrugama u formalnom smislu opisuje udrugu kao svaki oblik slobodnog i dobrovoljnog udruživanja više fizičkih, odnosno pravnih osoba koje se, radi zaštite njihovih probitaka ili zauzimanja za zaštitu nekoga ili nečega drugoga te te za humanitarna, socijalna, kulturna, odgojno-obrazovna, znanstvena, sportska, zdravstvena, tehnička, informacijska, strukovna ili druga uvjerenja i ciljeve koji nisu u suprotnosti s Ustavom i zakonom. U odnosu na rad udruga predviđeno je da tako ustrojena organizacija samostalno utvrđuje svoje područje djelovanja, ciljeve i djelatnosti, svoj unutarnji ustroj i samostalno obavlja djelatnosti. Iako se postojanjem i djelovanjem neke strukovne udruge, čija je svrha zaštita i promicanje prava, strukovnih i interesa članova, može ostvariti određene položaj u društvu i u odnosu na druga strukovna udruženja, takve organizacije imaju ograničenja u smislu djelovanja i dopuštenih ovlasti. One mogu djelovati i pokušati utjecati na donositelje javnih politika i propisa kad su u pitanju strukovni interesi, ali dopuštenjem samoregulacije pripadnici profesije koji posjeduju odgovarajuće ekspertno i tehničko znanje o potrebnoj kvaliteti i efikasnosti usluge doprinose inovaciji, razvoju profesionalnih standarda i kvalitete usluge.

Za regulirane profesije ključno je da svojim stručnim znanjem i kompetencijama osiguravaju ostvarenje interesa korisnika za kvalitetnom profesionalnom uslugom. Nadalje, javni interes ostvaruju kroz regulaciju kompetencija pružatelja usluga i kvalitete njihovog rada. Regulirane profesije zajednički karakterizira stalno zanimanje, propisano posebno prethodno obrazovanje i trajno usavršavanje, regulirane su na nacionalnoj razini, mogućnost obavljanja djelatnosti regulirana je propisom, a profesionalni rad podvrgnut je profesionalnoj etici i kontroli kolega, donose pravila o obavljanju djelatnosti. Profesija je djelotvorni zaštitnik javnog interesa jer ima definiran korpus znanja i stručnosti te ju obilježava specijalizirano znanje i vještine stečene intelektualnim i praktičnim obrazovanjem i usavršavanjem.

Ključne reči: zakon, strukovno udruživanje, profesionalne kompetencije, pružaoci usluga

PROFESSIONAL ASSOCIATIONS AND REGULATED PROFESSIONS

Zlatko Bukvić

Croatian Chamber of Educational Rehabilitators, Croatia

The Law on Associations, in the formal sense, describes the associations as the form of free and voluntary association of several physical or legal persons, in order to protect their benefits or advocate for the protection of somebody or something else, as well as to realize humanitarian, social, cultural, educational, scientific, sports, health, technical, informational, professional and other beliefs and goals that are not in conflict with the Constitution and the Law. Considering the work of associations, it is prescribed, that such an organized organization independently determines its area of activities and goals, its internal structure, and performs activities independently. Although the existence and operation of a professional association, whose purpose is to protect and promote the rights, professional interests and interests of the members, can achieve the certain position in society and in relation to other professional associations, such organizations have limitations in terms of operations and permitted powers. They can act and try to influence policy makers and regulations related to professional interests, but by allowing self-regulation, members of professions who have appropriate expert and technical knowledge on required service quality and efficiency, contribute to innovation and development of service professional standards and quality.

It is of greatest importance for regulated professions that their professional knowledge and competences ensure the realization of users' interest in quality professional service. Furthermore, they achieve the public interest through regulation of competences of service providers and quality of their work. The common characteristic of regulated professions is their permanent interest, special previous education and continual education, regulated at the national level, the possibility of performing activities is regulated by regulations, and their professional work is the subject of professional ethics and control of colleagues who enact rules on activities conducting. The profession is an effective protector of public interest as it has a defines corpus of knowledge and expertise and is characterized by specialized knowledge and skills acquired through intellectual and practical education and training.

Key words: law, professional association, professional competencies, service providers

ZNAČAJ PROCENE I PRAĆENJA POTREBA RODITELJA U SISTEMU RANE INTERVENCIJE

Lidija Banjac[1], Vanja Đokić[1], Sanela Slavković[2]

[1]Specijalna bolnica za cerebralnu paralizu i razvojnu neurologiju, Beograd; [2]Univerzitet u Novom Sadu, Medicinski fakultet, Novi Sad

Svetski izveštaj o osobama sa invaliditetom iz 2011. godine preporučuje unapređenje sistema prikupljanja podataka o potrebama osoba sa smetnjama u razvoju i/ili invaliditetom i njihovih porodica, kao i njihovu sistematizaciju u cilju pronalaženja načina za adekvatnu podršku. Poznavanje potražnje, ponude i postojeće efikasnosti usluga za osobe sa smetnjama u razvoju i/ili invaliditetom, važno je zbog mera koje će društvo preduzeti u cilju optimizacije pomoći i adekvatne raspodele postojećih resursa. Procena i praćenje potreba porodica u sistemu rane intervencije, jedan je od plodotvornih puteva za razumevanje ukupne psihosocijalne problematike porodice deteta sa smetnjama u razvoju i/ili invaliditetom na osnovu koje će se razviti odgovarajući program podrške. Obzirom da su roditelji oni koji odlučuju o servisima podrške, neophodno im je omogućiti da se osete kompetentnim u potraživanju usluga za svoje dete.

Cilj ovog istraživanja je proceniti potrebe roditelja ili staratelja u sistemu rane intervencije. Uzorak sačinjava 100 porodica sa decom sa smetnjama u razvoju, hroničnim bolestima ili decom rođenom pod razvojnim rizikom, uzrasta do šest godina. Instrument istraživanja je Skala procene potreba za roditelje/staratelje (Caregiver need scale) autora Seok Hong Tan iz 2015. godine. Istraživanje je obavljeno putem elektronskog upitnika, u periodu april – avgust 2020. godine.

Nakon što je statistički potvrđena pouzdanost i validnost skale, (Cronbach's Alpha 0,922), rezultati našeg istraživanja pokazuju da najveće potrebe roditelji prijavljuju u domenu Potrebne informacije (M=20,02 SD=7,397), zatim u domenu Društveni servisi (M=16,21 SD=5,890), zatim u domenu Potrebna psihosocijalna podrška (M=12,51 SD=4,734) i na kraju u domenu Finansijska podrška (M=8,44 SD=4,77).

Porodica se mora podstaći da jasno izrazi svoje potrebe, kao i da joj se pomogne da dođe do pravih resursa za zadovoljenje tih potreba. Razumevanjem okolnosti pod kojima porodice brinu o deci sa smetnjama u razvoju, profesionalci u sistemu rane intervencije mogu identifikovati područja u kojima je važno podići nivo pružanja usluga ovim porodicama. Procenom potreba otkrićemo polje intervencije a rezultati ukazuju na potrebu osnaživanja i edukacije porodice, kako bi postigla stabilnost koja je ključna za pružanje podrške detetu sa smetnjama u razvoju.

Ključne reči: rana intervencija, porodica, procena potreba, podrška

KROZ EFIKASNU KOMUNIKACIJU DO BOLJE SARADNJE IZMEĐU SAVETNIKA, RODITELJA I UČENIKA

Jasenka Zupančič

Osnovna škola Janka Kersnika Brdo, Lukovica, Slovenija

Efikasna međusobna komunikacija, koja zahteva dvosmernu razmenu informacija, neophodna je za izgradnju uspešne saradnje između savetnika i roditelja, pri čemu i savetnik i roditelj teže međusobnoj razmeni, postizanju zajedničkih ciljeva i stalnoj komunikaciji. Svrha ovog rada je upoznavanje i predstavljanje primera efikasne komunikacije sa roditeljima, koja je od suštinskog značaja za uspešnu saradnju savetnika i roditelja.

U ovom radu ćemo predstaviti elemente efikasne komunikacije, a to su dvosmerno deljenje informacija, priprema za svaki savetodavni razgovor, negovanje vrednosti efektivne komunikacije, efikasno slanje i primanje poruka, dobro razvijene veštine slušanja, dobro razvijena asertivnost i vladavanje veštinama savetovanja. Predstavićemo i prepreke ili poteškoće koje onemogućavaju efikasnu komunikaciju i različite načine komunikacije sa roditeljima (pisane poruke, savetodavni razgovori, korišćenje informaciono-komunikacionih tehnologija,...). Teorijska saznanja, do kojih bi se došlo primenom deskriptivnom metodom o efektivnoj komunikaciji, biće potkrepljena primerom iz lične prakse u osnovnoj školi, kada smo razvijali efektivnu komunikaciju sa roditeljima, što je uticalo na postizanje boljeg uspeha u učenju i podizanje samopoštovanja. učenika sa smetnjama u razvoju.

Nalazi predstavljeni u radu mogu pomoći nastavnicima i savetnicima da uspostave efikasnu komunikaciju koja bi pozitivno uticala na izgradnju odnosa zasnovanog na međusobnom poverenju i istovremeno na pozitivnu sliku učenika o sebi samom.

Ključne reči: savetnik, efikasna komunikacija, roditelji, slika o sebi, učenici

THROUGH EFFECTIVE COMMUNICATION TO BETTER COLLABORATION BETWEEN COUNSELORS, PARENTS AND STUDENTS

Jasenka Zupančič

Osnovna šola Janka Kersnika Brdo, Lukovica, Slovenija

Effective mutual communication, which requires two-way sharing of information, is essential for building successful cooperation between the counselor and the parent, with both the counselor and the parent striving for mutual exchange, achieving common goals and constant communication. The purpose of this paper is to get to know and present an example of effective communication with parents, which is fundamental for the successful cooperation of the counselor and parents.

In this paper we will present the elements of effective communication, which are two-way sharing of information, preparation for each conversation hour, developing the values of effective communication, effective sending and receiving messages, well-developed listening skills, well-developed assertive skills and mastery of counseling skills. We will also present barriers or blockages that prevent effective communication and various ways of communicating with parents (written messages, speaking hours, use of information and communication technology,…). Theoretical findings, that will be gained by descriptive method on effective communication, will be supported by an example from personal practice in primary school, when we developed effective communication with parents, which also influenced the achievement of better learning success and raising the self-esteem of students with special needs.

The findings presented in the paper can help teachers and counselors to establish effective communication that has a positive effect on building a relationship based on mutual trust and at the same time positively affects the student's school self-image.

Key words: councelor, effective communication, parents, self-image, students

POVEZANOST SLUŠNOG I VESTIBULARNOG OSJETILA – ISKUSTVA POLIKLINIKE SUVAG ZAGREB

Katarina Pavičić Dokoza

Poliklinika SUVAG, Zagreb

Poliklinika SUVAG Zagreb obilježila je šest desetljeća svoga djelovanja. Uvođenjem afektivnosti u lingvistiku govora, Guberina je vizionarski započeo raspravu o temama koje su i danas vrlo aktualne i dijagnostičko-terapijski izazovne. Afektivnost je sastavni dio razmišljanja i često otkriva našu osobnu reakcija na kontekst u nama i oko nas, ona djeluje na naše misli i iskaze. U terapijskom procesu treba uzimati u obzir logičku i afektivnu vrijednost iskaza u njihovoj cjelovitosti. Afektivnost se izražava u jeziku dijalogom, pomoću leksičkih sredstava i vrednota govornoga jezika. Pri tom, polisenzorički (multisenzorički) kontekst temelj je dobro razrađenih terapijskih postupaka. Verbotonalna metoda je polisenzorički pristup ugradila u sve svoje postupke, posebice u stimulacije pokretom i glazbene stimulacije kao i u program harmonije tijela. No, da bi koncept multisenzorike bio učinkovit, potrebno je jako dobro poznavati mehanizme prijenosa osjeta s periferije i način na koji središnje strukture te osjete integriraju u cjelovitu sliku koja nosi informaciju. Osjetila djeluju u sinergiji onda kada su usmjerena prema istom cilju, no isto tako mogu djelovati isključujuće jedno za drugo. Upravo taj isključujući moment je važan u cilju sprječavanja međumodalne reorganizacije na kortikalnoj razini. Vestibularno osjetilo, kao dio spaciocepcijskog osjeta, tj. osjeta prostora, važan je inegrator osjeta koji dolaze s periferije. Povezanost slušnog i vestibularnog osjetila stvorila je dobru osnovu za razvoj posebnih verbotonalnih metodoloških postupaka koji se koriste u grupnom i individualnom radu u Poliklinici SUVAG. Terapijska senzorička stimulacija bilo kojeg modaliteta ili njihove kombinacije, mora biti ugodno iskustvo, iskustvo koje se želi ponoviti i tako dolazimo do rehabilitacijske optimale i stvaranja optimalnih uvjeta za učenje. Polisenzorika tada djeluje cjelovito na razvoj svih ljudskih potencijala.

Ključne riječi: Poliklinika SUVAG Zagreb, polisenzorika, spaciocepcija

CONNECTION BETWEEN AUDITORY AND VESTIBULAR SENSE - EXPERIENCES OF SUVAG ZAGREB POLYCLINIC

Katarina Pavicic Dokoza

SUVAG Polyclinic Zagreb

Suvag Zagreb Polyclinic marked six decades of its activities. With the introduction of affectivity in the linkvistics of speech, Guberina visionarily began a discussion on topics that are still very actual and diagnostically and therapeutically challenging. Affectivity is an integral part of thinking and often reveals our personal reaction to the context in and around us, it infuenced our thoughts and statements. In the therapeutic process, the logical and affective value of the statements in their integrity should be taken into account. Affectivity is expressed in language through dialogue, using lexical means and spoken language values. The polysensory (multisensory) context is the basis of well-organised therapeutic procedures. Verbotonal method has incorporated polysensory approach into all its procedures, especially inbody movement stimulation and musical stimulation as well as in the program of body harmony. However, in order for the concept of multisensory to be effective, it is necessary to know very well the mechanisms of transmission of sensations from the periphery and the way in which the central structures integrate these sensations into the complete image that carries information. The senses act in synergy when they are directed towards the same goal, but they can also act exclusively for each other. It is this excluding moment that is important in order to prevent intermodal reorganization at the cortical level. Vestibular sense, as part of the spacioceptional sensation, i.e. sense of space, is important inegrator of sensations coming from the periphery. The connection between auditory and vestibular sense has created a good basis for the development of special verbotonal methodological procedures used in group and individual work in the SUVAG Polyclinic. Therapeutic sensory stimulation of any modality or their combination, must be a pleasant experience, an experience that wants to be repeated and so we come to rehbilitation optimality creating optimal conditions for learning. Polysensory then acts completely on the development of all human resources.

Key words: SUVAG Polyclinic Zagreb, multisensory, spacioception

DANI DEFEKTOLOGA SRBIJE, 2022.

OBRAZOVANJE 1

PREDNOSTI I NEDOSTACI ONLAJN NASTAVE U RADU SA DECOM SA SMETNJAMA U RAZVOJU

Biljana Mitrović, Danijela Popović, Emina Vulićević

OŠ „Boško Buha", Beograd

Usled vanredne situacije izazvane pandemijom virusa korone, suočili smo se sa drugačijim vidom nastave – onlajn nastavom. Nastavnici su bili pred velikim izazovom kako realizovati postavljene ciljeve, a da u isto vreme i učenici i roditelji, ali i nastavnici budu zadovoljni ishodom nastavnog procesa. Novonastala situacija zahtevala je uključivanje učenika u nastavu kroz upotrebu informaciono-komunikacione tehnologije. Imajući u vidu specifične vaspitno-obrazovne potrebe naših učenika kao i socio-ekonomski status porodica iz kojih potiču, koristili smo najprihvatljiviji oblik komunikacije sa roditeljima i decom. U vreme kada su učenici u redovnim školama počeli da prate nastavu preko platforme RTS planete, naši učenici su bili upućeni samo na sadržaje koje su im nastavnici dostavljali uglavnom preko Viber grupa. Ubrzo se škole opredeljuju za druge vidove komunikacije, te u našoj školi dominantan vid komunikacije pored Vibera, postaje i Google učionica. Imajući u vidu specifične potrebe populacije sa kojom radimo, roditeljima je osim komunikacije radi razmene nastavnog materijala u tom periodu bila neophodna i dodatna komunikacija radi psihološkog osnaživanja kroz davanja uputstava i smernica za rad. U pojedinim slučajevima, podjednak akcenat bio je i na nastavnim sadržajima ali i na psihološkoj podršci, iz razloga što su roditelji u datom periodu bili angažovani na više strana (rad sa decom, njihove radne obaveze, lično slobodno vreme roditelja i sl.). Cilj samog rada jeste da se prikažu jasni nedostaci onlajn nastave, kako iz ugla nastavnika tako i iz ugla roditelja i staratelja učenika. Iz gore navedenog, može se zaključiti da postoji opravdan razlog da u budućnosti itekako treba razvijati utabane načine onlajn komunikacije i da je iste potrebno usklađivati kada god i gde god je potrebno. Ali isto tako, neophodno je razvijati i neke nove modele posredne komunikacije uzimajući u obzir specifičnosti učenika i porodice iz koje on potiče.

Ključne reči: onlajn nastava, viber grupa, google učionica, specifične potrebe

OŠ „DR DRAGAN HERCOG“ U PROJEKTU PROŠIRIVANJA PRIMENE NASTAVE NA DALJINU

Zoran Aleksić, Ljiljana Milović

OŠ "Dr Dragan Hercog", Beograd

Osnovna škola „Dr Dragan Hercog“ skoro jednu deceniju koristi informaciono komunikacione tehnologije da obrazuje svoje učenike na daljinu. To su učenici koji zbog svog kompromitovanog imunog stanja nisu u mogućnosti da nastavu pohađaju u svojim matičnim školama, niti je preporučljivo da im se ona organizuje u kućnim uslovima. Sa takvim radom krenulo se zahvaljujući učešću u DILS projektu Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja, kroz koji smo dobili podršku da organizujemo nastavu za te učenike, organizujući im nastavu na daljinu. Zahvaljujući iskustvu stečenom u takvom dugogodišnjem radu, izazove koje je donela pandemija KOVID-a 19 dočekali smo spremni i sa lakoćom se pregrupisali, preorijentisali i organizovali rad na daljinu za sve učenike škole.

Potencijal koji je proizašao iz takvog rada u našoj školi prepoznat je od strane UNICEF-a i Odseka za ljudska i manjinska prava Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja i rezultirao je idejom da se osmišljavanjem i učešćem u projektu dođe do horizontalnog prenošenja iskustva nastavnika naše škole nastavnicima drugih škola koje obrazuju decu sa smetnjama u razvoju.

Projekat pod nazivom „Horizontalno učenje, razmena znanja i podrška nastavnicima iz škola za obrazovanje učenika sa smetnjama u razvoju za razvoj metoda i pristupa za realizaciju nastave deci sa smetnjama u razvoju u digitalnom okruženju“ obuhvatio je pedeset sedam učesnika iz dvanaest škola sa cele teritorije Republike Srbije. Rad sa učesnicima odvijao se u realnom vremenu u digitalnom okruženju putem platformi za komunikaciju. Projekat se sastoji iz dva dela. Prvi su radionice, kroz koje je obrađeno deset tema značajnih za rad sa učenicima u onlajn okruženju. Drugi deo podrazumeva mentorski rad u kome je krajnji produkt održan čas sa učenicima na daljinu. Sve to je praćeno formiranjem digitalne biblioteke koja se nalazi na zvaničnom sajtu naše škole i u kojoj su produkti nastali tokom projekta, iskustva dobre prakse, korisni linkovi, deset snimljenih radionica.

Ideja projekta je da ovakav način rada zaživi i u školama za decu sa smetnjama u razvoju u situacijama kada je to neophodno.

Ključne reči: učenici sa smetnjama u razvoju, učenje na daljinu i horizontalno prenošenje znanja

ZNAČAJ DEFEKTOLOGA U PROCESU PRUŽANJA DODATNE PODRŠKE

Goran Vladić, Anita Dukovski, Vladana Stošić

ŠOSO "Mara Mandić", Pančevo

Dodatna podrška podrazumeva aktivnosti koje doprinose celokupnom razvoju dece sa smetnjama u razvoju. Škola za osnovno i srednje obrazovanje „Mara Mandić“ dugi niz godina pruža dodatnu obrazovnu podršku predškolskim ustanovama, osnovnim i srednjem školama na teritoriji grada Pančeva i opštine Kovin. U prethodnom periodu, škola je započela podršku roditelju/staratelju i deci koja nisu u sistemu pružanja podrške, kroz savetodavno-instruktivni rad.

Savetodavni rad sa roditeljima/starateljima, decom, vaspitačima, nastavnicima i stručnom službom ustanova, ogleda se kroz podršku za jačanje kompetencija, prepoznavanje i razumevanje razvojnih potreba i problema učenika, za ublažavanje i otklanjanje teškoća u adaptaciji i savladavanju školskog programa, umanjenje socijalnih i emocionalnih problema, posledica specifičnih smetnji u učenju, kao i smetnji u psihofizičkom razvoju.

Cilj ovog istraživanja je da sagleda značaj defektologa u procesu pružanja dodatne podrške u osnovnim školama i predškolskim ustanovama na teritoriji grada Pančeva i opštine Kovin.

Istraživanjem su bili obuhvaćeni roditelji čija deca pohađaju ŠOSO „Mara Mandić“, roditelji čija su deca ostvarila pravo na dodatnu podršku na osnovu mišljenja interresorna komisija, ali i roditelji koji su u nedoumici u vezi sa izborom tretmana i daljeg školovanja dece.

U istraživanju je korišćena anketa, a rezultati istraživanja pokazuju da gotovo svi ispitanici smatraju da je podrška deci/učenicima i roditeljima kroz savetodavni rad defektologa veoma značajan faktor u optimalnom razvoju i osnaživanju porodica.

Ključne reči: porodica, servisi podrške, defektolozi

DODATNA PODRŠKA KAO RESURS INKLUZIVNOG OBRAZOVANJA- STAVOVI NASTAVNIKA I STRUČNIH SARADNIKA O DODATNOJ PODRŠCI U OSNOVNIM I SREDNJIM ŠKOLAMA

Danica Gvozdenović, Svetlana Božić, Nataša Stejić, Uroš Majstorović

Srednja zanatska škola, Beograd

Dodatna podrška obuhvata prava, usluge i resurse koji učeniku obezbeđuju prevazilaženje fizičkih, komunikacionih i socijalnih prepreka unutar obrazovnog sistema. Ona se obezbeđuje svakom detetu u cilju uključivanja i napredovanja u obrazovnom sistemu do završetka srednjoškolskog obrazovanja. Sistem dodatne podrške formalno je uveden u vaspitno-obrazovni proces dece sa smetnjama u razvoju pre više od 25 godina. Istraživanja koja su sprovedena u našoj zemlji i regionu govore kako pozitivan stav prema inkluziji opada upravo zbog nedostatka podrške nastavnicima i učiteljima. Ovaj rad je imao za cilj ispitivanje stavova učitelja, nastavnika, pedagoga i psihologa o dodatnoj podršci koja se pruža učenicima škole u kojoj rade. Istraživanje je sprovedeno u ukupno devet škola, šest osnovnih i tri srednje, dok je uzorak činilo 68 ispitanika koji su zaposleni unutar ustanova. U svrhu ispitivanja stavova zaposlenih u sistemu redovnog obrazovanja korišćen je upitnik po tipu četvorostepene Likertove skale, koji je kreiran za potrebe ovog istraživanja, koji se sastoji iz dva dela. . Prvi deo upitnika, sastojao se od 3 pitanja koja su se odnosila na 1) radno iskustvo u prosveti, 2)iskustva u radu sa učenicima koji se školuju po IOP2 programu i 3) stručnog usavršavanja u oblasti rada sa tim učenicima. Drugi deo upitnika sastojao se od 9 tvrdnji na kojima su ispitanici izražavali stepen slaganja na četvorostepenoj Likertovoj skali i 1 pitanja otvorenog tipa, na kojem su upisivali svoja očekivanja od dodatne podrške u budućnosti. Rezultati istraživanja ukazuju na pozitivne stavove zaposlenih prema dodatnoj podršci koja se pruža učenicima. Nastavnici i učitelji visoko rangiraju značaj dodatne podrške u motivaciji učenika za učestvovanje u aktivnostima u okviru podrške, adaptaciji i poboljšanju postignuća učenika. Najveći broj odgovora koji se odnosio na očekivanja zaposlenih od dodatne podrške u budućnosti isticao je potrebu povećanja broja defektologa, pedagoških i personalnih asistenata u redovnom sistemu obrazovanja, povećanje broja časova, pomoć pri izradi IOP-a, organizaciji i pripremi materijala i korišćenje savremenih metoda pri radu sa decom sa smetnjama u razvoju. Analizom rezultata sprovedenog istraživanja može se zaključiti da je sistem dodatne podrške neophodan u redovnom sistemu obrazovanja radi lakšeg prevazilaženja prepreka koje se svakodnevno nameću u radu sa decom sa smetnjama u razvoju. Istraživanje je identifikovalo jasne stavove medju ispitanicima koji se tiču nedovoljnog prisustva stručnih saradnika u redovnim školama, kao i potrebe za njihovim povećanjem.

Ključne reči: dodatna podrška, inkluzija, korektivni rad, učenici sa smetnjama u razvoju

OBLICI KOMUNIKACIJE SLEPOGLUVIH OSOBA*

Branka Jablan[1], Jasna Maksimović[2]

[1]Univerzitet u Beogradu – Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju, [2]Univerzitet u Kragujevcu – Pedagoški fakultet u Užicu

Slepogluvoća je kombinacija oštećenja vida i oštećenja sluha koja dovodi do teškoća u domenima komunikacije, mobilnosti i svakodnevnog funkcionisanja. Potpuno ili delimično ograničava osobu u aktivnostima i učešću u tolikoj meri da društvo treba da joj obezbedi posebne usluge, izmene u okruženju i asistivne tehnologije. Slepogluve osobe pripadaju izuzetno heterogenoj grupi osoba sa invaliditetom. Deca, mladi i odrasli se razlikuju prema vrsti, stepenu i vremenu nastanka oštećenja vida i oštećenja sluha, fizičkim i zdravstvenim problemima, kognitivnom funkcionisanju, oblicima komunikacije koje koriste, postojanju dodatnih smetnji u razvoju. Pristupi i intervencije u obrazovanju i rehabilitaciji slepogluvih osoba su proistekli iz područja koja čine obrazovanje i rehabilitacija osoba sa oštećenjem vida i obrazovanje i rehabilitacija osoba sa oštećenjem sluha. Međutim, slepogluve osobe zahtevaju podršku i sistem usluga koje se značajno razlikuju od onih namenjenih isključivo osobama sa oštećenjem vida ili osobama sa oštećenjem sluha. U cilju razvijanja i održavanja komunikacije slepogluvih osoba kreiran je širok spektar podrške, alternativnih komunikacionih sistema i tehnika i razvijen znatan broj oblika komunikacije. Oblici komunikacije koje slepogluve osobe mogu da koriste su: govor, znakovni jezik, locirani znakovni jezik, vođeni znakovni jezik, prstna azbuka/abeceda, ručna azbuka/abeceda, taktilni znakovni jezik, Lormova abeceda, pisanje na dlanu, Tadoma metod, pisani govor, uvećana štampa, Brajevo pismo.

Cilj rada je opisati oblike komunikacije koje mogu da razviju i koriste slepogluve osobe.

Ključne reči: Slepogluvoća, slepogluve osobe, komunikacija

* Rad je realizovan u okviru projekata "Kreiranje Protokola za procenu edukativnih potencijala dece sa smetnjama u razvoju kao kriterijuma za izradu individualnih obrazovnih programa" (br. 179025) i "Socijalna participacija osoba sa intelektualnom ometenošću" (br. 179017), čiju realizaciju finansira Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja RS.

ZNAČAJ SARADNJE NASTAVNIKA I EDUKATORA REHABILITATORA U PROCESU INKLUZIJE

Fata Zilić

Zavod za odgoj i obrazovanje osoba sa smetnjama u psihičkom i tjelesnom razvoju, Tuzla, Bosna i Hercegovina

Spremnost nastavnika i učitelja za provođenje procesa inkluzije i dosezanje standarda kvaliteta u osnovinim i srednjim školama ima vodeću ulogu kako u uspješnosti provođenja procesa tako i u trajnosti i krajnjim ishodima. Na spremnost nastavnika utiče mnogo faktora od kojih su njihovi stavovi među najvažnijim. Kakve stavove zauzima jedan nastavnik ovisi o njegovim spoznajama i kompetencijama koje razvija kao profesionalac i stručnjak iz svoje oblasti. Stavovi nastavnika i spremnost nastavnika su bitni preduvjeti za provođenje inkluzije. Međutim, kao bitan faktor kvalitetne inkluzije ističe se i saradnja između nastavnika i edukatora rehabilitatora i definiše se kao neophodan uslov da bi inkluzija bila uspješna.

Stoga jasno definisanje uloge stručnjaka iz oblasti edukacije i rehabilitacije u procesu inkluzije od prioritetnog je značaja kako bi saradnja bila usmjerena ka zajedničkom radu i cilju. Uspješna inkluzija je nezamisliva bez podrške stručnog saradnika. Kada postoji jasno definisana uloga svakog subjekta u procesu inkluzije, postojat će definisana i odgovornost i mogućnost monitoringa nad provođenjem inkluzije.

- Cilj ovog rada je dati odgovore na slijedeća pitanja koja nam se nameću kroz inkluzivnu praksu u Bosni i Hercegovini:
- Da li inkluzija u Bosni i Hercegovini podrazumjeva obavezno angažovanje stručnjaka iz polja edukacije i rehabilitacije? Kakva je saradnja između nastavnika i stručnjaka?
- Da li je pitanje diskriminacije i segregacije rješeno fizičkim prisustvom djeteta s teškoćama u razvoju bez stručne pomoći?
- Ko provodi monitoring i preuzima odgovornost za kvalitet inkluzivnog procesa? Ko provodi monitoring i preuzima odgovornost za kvalitet inkluzivnog procesa?

Odgovori na postavljena pitanja su dobijeni strategijom kvantitativne analize kroz primjenu anketnog upitnika kojeg su popunili 70 nastavnika osnovnih i srednjih škola u Bosni i Hercegovini i 50 edukatora – rehablitatora.

Analizom odgovora utvrđeno je da bi angažovanje stručnjaka iz oblasti edukacije i rehabilitacije bilo obavezno u procesu inkluzije. Saradnja između nastavnika i stručnjaka postoji ali nije stalna. Fizičko prisustvo djeteta sa teškoćama u razvoju nije rješenje pitanja njegove diskriminacije i segregacije, a odgovornost za monitoring u pogledu kvaliteta inkluzije još uvijek nije jasno definisana.

Ključne riječi: saradnja, nastavnici, edukator - rehabilitator, inkluzivni proces

OBRAZOVANJE 1

PRIMENA ASISTIVNE TEHNOLOGIJE U VANNASTAVNIM AKTIVNOSTIMA ZA NEVERBALNE UČENIKE SA MOTORIČKIM POREMEĆAJIMA I POREMEĆAJIMA IZ SPEKTRA AUTIZMA

Jelena Arsović, Ivana Kovačević

OŠ "Dr Dragan Hercog", Beograd, OŠ "Dr Dragan Hercog", Beograd, ,

Kako bi nastava i vannastavne aktivnosti bile uspešne, neophodno je da su nastavnik, učenik i njegova porodica motivisani za rad i da se osećaju prijatno. Učenje koje se realizuje uz pomoć asistivne tehnologije utiče na učenikovu funkcionalnost, okrenutost ka okolini, a zadatke učenici mogu obavljati brže, lakše i bolje. Asistivna tehnologija uključuje asistivna, adaptivna i rehabilitaciona sredstva za osobe sa razvojnim smetnjama i invaliditetom. Učenici sa motoričkim poremećajima nekada mogu da koriste više sredstava asistivne tehnologije istovremeno ili jedno sredstvo može imati više funkcija. Adekvatno odabrana i korišćena asistivna tehnologija, kao što su Tobbi i Cboard komunikatori, mogu snažno doprineti razvoju komunikacije i govorno-jezičkih sposobnosti, a takođe, utiču na samostalnost i samopouzdanje učenika. Nadogradnja table u komunikatoru simbolima ili fotografijama koje učenik prepoznaje i koristi je moguća kod oba uređaja. Cboard je moguće dobiti instaliranjem open source programa za komunikaciju (Cboard) na android ili PC računaru koji ima ekran osetljiv na dodir. Dodirivanjem monitora kod Cboard komunikatora, učenik izražava želje i potrebe. Tobii je specijalno prilagođen PC računar sa ekranom osetljivim na dodir namenjen korisnicima sa izraženim motoričkim smetnjama i ograničenjima u verbalnoj komunikaciji.

Tobii komunikatorom možemo upravljati uz pomoć tastature i miša, dodirivanjem monitora ili pokretima očiju. Takođe, on nudi tri opcije: ranu komunikaciju, komunikaciju simbolima i tekstualnu komunikaciju. Podržava online chat, Facebook, Skype, e-mail i SMS poruke. Učenici mogu i telefonirati pomoću sintetizovanog glasa.

Primena asistivne tehnologije kod učenika sa poremećajima iz spektra autizma stimuliše razvoj funkcionalne komunikacije, pomaže učenicima da prevaziđu nerazvijene govorno-jezičke veštine i potpomaže razvoj jezika. U vannastavnim aktivnostima asistivna tehnologija ima višestruku ulogu jer može doprineti socijalizaciji i osnaživanju učenika i porodice, i pružiti mogućnost uključivanja učenika u zajedničke aktivnosti. Značajan primer iz prakse odnosi se na povezivanja neverbalnih učenika OŠ „Dr Dragan Hercog" sa društvenim životom i lokalnom zajednicom kroz ravnopravno učestvovanje u priredbi povodom Međunarodnog dana osoba sa invalidetom, Svetosavskoj priredbi, proslavi Dana škole itd.Takođe, učenici su uključeni u različite vannastavne aktivnosti, kao što su umetnička manifestacija, izlet, ekskurzija, poseta, festival, literarna sekcija, klub, radionica, tribina, sajam, vašar, sportska manifestacija itd. i razvijaju svoje talente, kreativnost, komunikacijske veštine, druženje itd. Fokusiranjem na učenikovo angažovanje, nezavisnost i društvene odnose, povećava šanse da će ciljevi koji se postavljaju biti funkcionalni.

Ključne reči: podela asistivne tehnologije, Tobbi komunikator, učenici sa motoričkim poremećajima i PSAe Cboard komunikator, vannastavne aktivnosti

PRILAGOĐENE PRIČE ZA DECU SA POREMEĆAJEM IZ SPEKTRA AUTIZMA

Miodrag Nikolić[1], Miljana Stamenković[2]

[1]ŠOSO "11.oktobar", Leskovac, [2]Centar za edukaciju Nikolić, Leskovac

Komunikacija kod dece sa poremećajem is spektra autizma je oblast koja je po pravilu slabije razvijena. To se ogleda u u slabijem razumevanju tudjih namere, želja i emocija. Pravilna percepcija socijalnih situacija je otežana, razumevanje konkretnih i predvidivih namera drugih i to posebno one koje su povezane sa zadovoljavanjem ličnih potreba. Korišćenje jezika i razumevanje tudjih verbalnih poruka je moguće ukoliko je rečenica jasna, bez sinionima, antonima i suvišnih prideva i zamenica. Pravilna percepcija socijlanih situacija je otežana, što se ogleda u slabijem razumevanju tudjih namera, želja i emocija. Ove osobe razumeju konkretne i predvidive namere drugih i to posebno one koje su povezane sa zadovoljenjem njihovih ličnih potreba. Sve prethodno pomenuto ima za posledicu otežano razumevanje i praćenje priča za decu i učenje pomoću njih. Prilagodjene priče za decu sa poremećajem iz spektra autizma su osmišljene kako bi dete moglo da nauči da prati logički sled događaja, usvaja nove pojmove, reči, razvija komunikaciju i govor. Pomoću priča dete će na jedan zabavan i vizuelno strukturisan način učiti o pojmovima i dogadjajima koji su u fokusu priče.

Priče se sastoje iz teksta i slika koje prate odgovarajući deo teksta. Date slike olakšavaju praćenje sleda aktivnosti i događaja. U pričama se opisuju životinje, socijalne situacije i aktivnosti iz svakodnevnog života, na jasan i jednostavan način kako bi svaku reč, poruku i situaciju dete moglo da razume, zapamti i kasnije primeni u sličnim životnim situacijama.

Upotreba priča: Čitanjem teksta i praćenjem datih slika dete uči odredjene pojmove, reči, aktivnosti, unapredjuje mišljenje, ali i ostvaruje interakciju i komunikaciju sa nastavnikom/roditeljem.

Važno je reći da dete dobija strukturisan tekst za učenje, vizuelno jasno izradjen bez detalja koji mogu da ometaju pažnju i učenje.

Ključne reči: prilagodjena priča, razvoj mišljenja, unapredjenje govora i socijalne interakcije

PRIMENA SOCIJALNIH PRIČA U SOCIJALIZACIJI DJECE SA TEŠKOĆAMA U MENTALNOM RAZVOJU

Vesna Obrenović, Ljiljana Jovanović, Jovana Romandić

RC "1.JUN", Podgorica, Crna Gora

Na osnovu dugogodišnjeg rada sa djecom sa smetnjama iz spektra autizma i djecom sa intelektualnom ometenošću stalno tragamo za novim oblicima rada koji nam mogu pomoći da lakše komuniciramo sa djecom sa ometenošću i bolje razumijemo njihove potrebe. U skladu sa tim poslednjih par godina smo dosta primjenjivali socijalne priče.

Socijalne priče, koje se kreiraju individualno za dijete, ali i za odrasle, kako bi se opisala određena situacija, aktivnost, događaj sa ciljem da dijete bolje razumije i savlada. One se kreiraju i prezentuju u vidu pisanih i/ili vizuelnih sadržaja. Socijalne priče su po pravilu kratke priče pisane i prilagođene za djecu kako bi im pomogle razumjeti ponašanje i naučiti ih primjerenom ponašaju u socijalnim situacijama. Priče imaju posebno definisan stil i oblik. Služe kao pomoć u razumijevanju različitih socijalnih situacija, ali i smanjivanju nepoželjnih manifestacija u ponašanju.

Socijalne priče nisu namijenjene tome da direktno mijenjaju djetetovo ponašanje, već indirektno dopiru do njegovog shvatanja svake situacije na način da poboljšavaju socijalno razumijevanje kroz objašnjavanje situacije zbog koje nastaje nepoželjno ponašanje. Broj rezultata o uspješnosti socijalnih priča koji su prikazani kroz praksu i istraživanja je iznenađujući, a među rezultatima studija nalazi se i smanjenje nepoželjnihoblika ponašanja, uključujući tantrume, agresiju i samopovrjeđivanje.

Ključne reči: socijalna priča, nepoželjno ponašanje, autizam, intelektualna ometenost

DANI DEFEKTOLOGA SRBIJE, 2022.

OBRAZOVANJE 2

MODEL PODRŠKE MOBILNOG STRUČNOG TIMA UČENICIMA S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU U SREDNJEM OBRAZOVANJU KANTONA SARAJEVO

Benjamin Avdić, Azra Čehajić, Selvina Džaferagić, Edina Kuduzović

JU Centar za odgoj, obrazovanje i rehabilitaciju "Vladimir Nazor" Sarajevo, Bosna i Hercegovina, JU Elektrotehnička škola za energetiku Sarajevo, JU Elektrotehnička škola za energetiku Sarajevo, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Univerziteta u Tuzli, Bosna i Hercegovina

Pojam inkluzivnosti u savremenoj paradigmi obrazovanja, jedan je od postulata kvalitetnog obrazovanja za svako dijete i ključna karika o kojoj ovisi i razvoj inkluzivnog društva u cjelini. U cilju osiguranja jednakih mogućnosti za sve i pružanja adekvatne profesionalne podrške djeci i mladima s teškoćama u razvoju unutar sistema odgoja i obrazovanja, početkom 2020. godine na području Kantona Sarajevo formira se Mobilni stručni tim za podršku inkluzivnom obrazovanju. Mobilni stručni tim tako predstavlja prvi organizirani oblik stručne, kontinuirane i multidisciplinarne podrške učenicima s teškoćama u razvoju u okviru redovnih škola na području Kantona Sarajevo, kao i drugim subjektima inkluzivnog odgojno-obrazovnog procesa: roditeljima, nastavnicima, asistentima u nastavi, stručnim saradnicima i direktorima.

Prema Pravilniku o inkluzivnom obrazovanju Kantona Sarajevo, uloga Mobilnog stručnog tima je da prati i procjenjuje djecu koja imaju teškoće u razvoju u ustanovama, pomaže u izradi i realizaciji IPP-a/IEP-a, predlaže primjerene oblike rada sa djecom i obavlja ostale poslove u skladu sa pravilnikom.

U oblasti srednjeg obrazovanja, na području Kantona Sarajevo djeluje jedan tročlani mobilni stručni tim u sastavu nezavisnih stručnjaka profila: edukator-rehabilitator (defektolog), logoped i psiholog koji pružaju podršku učenicima svih srednjih škola na području Kantona Sarajevo. Za svakog učenika s teškoćama u razvoju realizira se individualna procjena potreba i definiranje mjera podrške, a implementacija modela podrške podrazumijeva simultanu uključenost sva tri člana tima, najčešće kroz individualne i/ili grupne oblike rada, te savjetodavni rad kako bi se svakom učeniku osigurao holistički i multidisciplinarni pristup podršci.

Cilj ovog rada je prikazati značaj i mjesto članova Mobilnog stručnog tima za podršku inkluzivnom obrazovanju u procesima srednjeg odgoja i obrazovanja, višekomponentni model podrške zasnovan na multidisciplinarnom i holističkom pristupu učenicima, te prednosti i nedostatke ovakvog oblika podrške učenicima i drugim subjektima inkluzivnog obrazovanja.

Ključne reči: mobilni stručni tim, podrška, inkluzivno obrazovanje, srednje obrazovanje

ASISTIVNI KABINET KAO DIO ODGOJNO-OBRAZOVNOG SISTEMA

Selmir Hadžić

Udruženje defektologa, edukatora-rehabilitatora "STOL" i Škola za srednje stručno obrazovanje i radno osposobljavanje Sarajevo

Asistivna tehnologija podrazumijeva svaki proizvod, dio opreme ili sistem, bez obzira da li se upotrebljava u izvornom obliku, modifikovan ili prilagođen, koji se koristi da bi se povećale, održale ili poboljšale funkcionalne mogućnosti osoba s teškoćama u razvoju. Asistivna tehnologija ima izuzetno važnu ulogu u procesu obrazovanja, poboljšanja kvaliteta života ali i unapređenja opće socijalne inkluzije osoba s teškoćama u razvoju. Međutim, upotreba asistivne tehnologije i njen značaj još uvijek nisu dovoljno vrednovani i prepoznati. U posljednjih nekoliko godina Udruženje defektologa, edukatora-rehabilitatora "STOL" realiziralo je veliki broj aktivnosti koje su imale za cilj povećati znanja o ovom vrlo važnom području kako kod samih osoba s teškoćama u razvoju tako i kod roditelja ovih osoba ali i stručnjaka koji rade u odgojno-obrazovnim ustanovama. Jedan od najznačajnijih projekata koji je doprinio jačanju ove oblasti jeste projekat "Asistivni kabinet" u okviru kojeg je pored nabavke različite opreme organizovan poseban koncept jedinstvenog mjesta opservacije učenika iz različitih ustanova, kontinuiranih edukacija stručnjaka, roditelja i studenata kao i saradnje javnih ustanova sa strukovnom organizacijom koja je nosilac svih aktivnosti. Važnost ovog projekta je višestruka a rezultati pokazuju neophodnost kontinuiranog stručnog usavršavanja u ovoj oblasti, nedovoljno poznavanje namjene i načina upotrebe dostupne opreme, postojanje negativne percepcije prema nekim oblicima rada te uspostavljanje osnova za efektivnu primjenu asistivne tehnologije u sistemu odgoja i obrazovanja djece s teškoćama u razvoju.

Ključne reči: asistivna tehnologija, djeca s teškoćama u razvoju

ZNAČAJ PRUŽANJA ADEKVATNE PODRŠKE PORODICI DETETA SA SMETNJAMA U RAZVOJU- PRIMER DOBRE PRAKSE

Jelena Blagojev Stevin, Danijela Cvijanović

Edukativni centar AJS MEDIC - Novi Sad

U radu sa decom sa smetnjama u razvoju veoma je važno pružiti adekvatnu podršku njihovim porodicama, kako bismo dobili što bolje uslove za rast i razvoj samog deteta.

Podrška nije samo individualni tretman sa detetom, kako bi napredak bio vidljiv u svim domenima detetovog funkcionisanja potreban je timski rad, koji podrazumeva otvorenu komunikaciju između roditelja i stručnjaka. Cilj ovog rada je prikaz aktivnosti u ostvarivanju partnerskih odnosa između roditelja i stručnjaka. Radom na terenu smo došli do zaključka, da roditelji, vrlo često, birajući privatni sektor, stiču utisak da je njihov angažman isključivo kroz plaćanje tretmana. Vodili smo se idejom da funkcionalnost same porodice utiče na funkcionalnost deteta, te smo naš pristup preusmerili na celu porodicu, pre svega kroz konsultacije koje su ujedno i naš prvi fizički kontakt sa porodicom. Konsultacije organizujemo u kući porodice/deteta sa smetnjama u razvoju, čime koristimo situacije kojima svedočimo, kako bismo roditeljima dali adekvatne smernice uz konkretne primere. Ovaj korak smatramo značajnim za dobijanje informacija o načinu funkcionisanja cele porodice, jer je dete u sigurnom i poznatom okruženju te su predispozicije za dobijanje ispravne slike o detetu veće. Roditelji na ovaj način postaju osnaženiji, a dete dobija tim koji sa njim radi na isti način. Prvi tretmani se snimaju, ne samo da bismo imali materijal za kasniju procenu, već kako bismo i roditeljima slali napredak deteta, dok ne uključimo i same roditelje na tretman. Važnost uključivanja roditelja u sam tretman je višestruka, na ovaj način roditelji stiču jasniju sliku kako treba voditi aktivnost sa detetom, kako treba ostvariti i voditi komunikaciju, i na koji način aktivnosti koje se rade kroz individualni tretman je moguće preoblikovati u svakodnevne aktivnosti kod kuće. Komunikacija sa roditeljima je svakodnevna, čime im ukazujemo na važnost deljenja informacija, uzajamnu podršku i uvažavanje uloga. Među roditeljima dece sa kojom radimo, smo sproveli kratku anonimnu anketu, kako bismo ispitali njihovo zadovoljstvo uslugom koju im pružamo, podrškom koju dobijaju, i sugestijama koje imaju.

Roditelji ističu konsultacije, kao i smernice, veoma značajnim. Takođe, naglašavaju da su veoma zadovoljni nivoom pružene podrške kao i komunikacijom sa stručnjacima našeg centra.

Ključne reči: podrška porodici, deca sa smetnjama u razvoju, saradnja

METODIČKA PRIPREMA ZA ČAS FRANCUSKOG JEZIKA

Jelena Vučković

Specijalna škola sa domom učenika "Bubanj", Niš

Uvođenjem drugog stranog jezika u škole za učenike sa smetnjama u razvoju nastavnici su se našli pred velikim izazovom: kako i na koji način, kojim nastavnim metodama, sredstvima i aktivnostima približiti učenicima sa smetnjama u razvoju strani jezik, motivisati ih za njegovo razumevanje i učenje i zainteresovati ih za sadržaje koji se obrađuju na času.

Polazna osnova za planiranje časova francuskog jezika podrazumevala je poštovanje različitosti, odgovaranje na učenikova interesovanja, prilagođavanje, zanimljivost, kreativnost i maksimalnu posvećenost učenicima. Poštujući princip otvorenosti i saradnje, nastojalo se da se podele iskustva i da se primerima dobre prakse doprinese nastavi učenja stranog jezika.

Tema časa, čija je metodička priprema nagrađena drugim mestom na konkursu za izbor najbolje metodičke pripreme iz oblasti strane filologije, bila je proslava rođendana, a cilj ponavljanje i sistematizacija obrađenih sadržaja uz usvajanje nove leksike. Korišćena je komunikativna, verbalna, audio i ilustrativna metoda, a rad je bio frontalni, individualni i rad u paru. Pošto svi učenici rade po Individualno obrazovnom planu , mentalne aktivnosti učenika prema Blumovoj taksonomiji su bile prepoznavanje, razumevanje i primena. Očekivani ishodi su ostvareni i učenici su bili u stanju da primene gradivo iz prethodnih lekcija, pozdrave i predstave se, kažu koliko imaju godina, otpevaju pesmicu, razumeju uputstva i naloge i reaguju na njih, reše asocijaciju, oboje crtež, zalepe sličice, povežu slike i reči. Nastavnik je inicirao konverzaciju sa učenicima kao i između samih učenika, podsticao ih na saradnju, postavljao pitanja, davao potrebna objašnjenja i uputstva za rad, pomagao im u radu, pokretao audio snimak, kontrolisao urađene zadatke i zadao domaći zadatak. Međupredmetne kompetencije koje su se razvijale planiranim aktivnostima su: kompetencija za celoživotno učenje, estetska kompetencija, komunikacija i saradnja. Evaluacija ishoda učenja je realizovana primenom tehnike posmatranja, praćenja, usmene provere, provere zadataka i truda učenika.

Vrednost nastave stranog jezika u radu sa učenicima sa smetnjama u razvoju postoji i kada nisu potpuno ostvareni definisani ciljevi. Mnogo važnije je motivisanje učenika za rad, unapređenje socijalizacije i saradnje i osposobljavanje učenika za svakodnevni život.

Ključne reči: francuski jezik, metodička priprema za čas, prilagođavanje, učenici sa smetnjama u razvoju

OBUHVAĆENOST UČENIKA IZ OSETLJIVIH GRUPA KROZ SISTEM ŠKOLOVANJA

Emina Vulićević, Biljana Mitrović, Zorica Vesković

OŠ „Boško Buha", Beograd

Vodeći se Konvencijom o pravima deteta kao i Zakonom o sistemu vaspitanja i obrazovanja, u kojima se između ostalog, naglašavaju jednaka prava na vaspitanje i obrazovanje za sve, bavili smo se istraživanjem posebne, osetljive i marginalizovane grupe dece koja se odnosi na decu romske populacije. S`obzirom na specifične potrebe određenog broja dece romske populacije, oni se u Republici Srbiji obrazuju kako kroz redovni, tako i kroz sistem za obrazovanje za dece sa smetnjama u razvoju. U skladu sa njihovim mogućnostima, za ovu populaciju dece izrađuje se individualizovan program rada ili IOP 1 ili IOP 2. Akcenat smo stavili na različite nepovoljne faktore koji mogu dovesti do preranog napuštanja školovanja učenika ove populacije a to su socio-ekonomski status porodice, kulturološke razlike, diskriminacija, obrazovni nivo roditelja, saradnja roditelja sa ustanovom u kojoj se deca obrazuju. Neposrednim posmatranjem i praćenjem napredovanja i učinka sprovedenih mera, stekli smo uvid da su mere koje su sastavni deo individualnog programa rada sa učenicima kojima je potrebna dodatna podrška u radu, apsolutno opravdane i da je iste potrebno dalje unapređivati i razvijati. Unapređenje međuinstitucionalne saradnje, kao i saradnje roditelja/staratelja sa institucijama, je značajno i neophodno kako bi se ublažio rizik od prevremenog napuštanja obrazovnog sistema pa samim tim i poboljšanja sveukupnog položaja romske populacije u zajednici. Iz gore navedenog, zaključak na osnovu sprovedenog istraživanja jeste da samo obrazovanje smanjuje rizik od siromaštva i podstiče motivaciju učenika romske populacije da nastave školovanje i po završetku osmogodišnjeg obrazovanja što predstavlja dugoročno rešenje ovog problema. Isto tako, zaključujemo i da fokus treba da bude na roditeljima i starateljima iz razloga što su oni najslabija karika koja zahteva osnaživanje u svakom smislu, obrazovnom, finansijskom i sl.).

Ključne reči: romska populacija, rizik od preranog napuštanja školovanja, specifične potrebe

PRIKAZ PROJEKTA "ZAJEDNO SMO JAČI"

Maja Papst Milanović, Božica Čajić

OŠ "Josipa Matoša", Vukovar, Hrvatska

Školovanje učenika s teškoćama u razvoju u odgojno obrazovnim ustanovama najvećim dijelom je usmjereno na usvajanje akademskih vještina, a u manjoj mjeri je zastupljeno usvajanje adaptivnih i funkcionalnih vještina, koje su jako važan aspekt funkcioniranja svake osobe, pa tako i djece s teškoćama u razvoju. Kako bi učenici s teškoćama u razvoju u budućem životu bili što samostalniji potrebno je, uz akademske, razvijati i adaptivne i funkcionalne vještine: briga o sebi, socijalne i komunikacijske vještine, zdravlje i sigurnost, provođenje slobodnog vremena…, za koje očekujemo da su u domenu roditeljskog djelovanja, dok često zaboravljamo da su škole i odgojne ustanove.

U OŠ Josipa Matoša kroz svakodnevni rad potičemo razvoj funkcionalnih vještina, te dodatno kroz Erasmus + projekte. Od prošle školske godine provodimo projekt "Together We Are Strong" ili u izvorniku "Razem jesteśmy silni" koji je usmjeren na smanjivanje socijalne isključenosti učenika, proširivanje njihovih kognitivnih, socijalnih iskustava, te poticanje multikulturalizma kroz upoznavanje kulture, gastronomije, prirodnih obilježja, običaja i tradicije partnerskih zemalja. Koordinator projekta je Poljska, a partneri su, uz OŠ "Josipa Matoša", i dvije škole iz Turske i jedna iz Rumunjske. Sve škole obrazuju djecu s teškoćama u razvoju po posebnom programu.

Kroz različite plesne, likovne, glazbene i kulinarske aktivnosti želimo pružiti svim sudionicima projekta da otkriju svoje ranije nepoznate mogućnosti i talente. Kako veliki broj učenika s teškoćama u razvoju rijetko putuje, osobito izvan matične zemlje, prvenstveno zbog socio-ekonomskih uvjeta, ali i zbog straha od mogućih teškoća tijekom putovanja uvjetovanih njihovim osobitostima, kroz projektne aktivnosti nastojimo pokazati kako i učenici s teškoćama u razvoju mogu biti ravnopravni putnici i turisti u daleke zemlje, te da s njima ne moraju nužno putovati roditelji, već i njihovi učitelji. Prvi rezultati pokazuju da su svi dionici projekta, a posebno učenici zadovoljni provedenim aktivnostima.

Ključne reči: adaptivne i funkcionalne vještine, učenici s teškoćama u razvoju, socijalne aktivnosti

INOVATIVNI PRISTUP U OBRAZOVANJU UČENIKA SA POREMEĆAJIMA U RAZVOJU - IZRADA I PRIMENA DOBRIH APLIKACIJA U NASTAVI

Jelena Ždraljević, Stefan Ranković, Nataša Selić Stanković, Marina Sparić

OŠ "Anton Skala", Beograd

Razumevanje i poznavanje senzornih i kognitivnih specifičnosti dece sa intelektualnom ometenošću (IO) i poremećajima iz spektra autizma (PSA) utiče na izbor adekvatnih metoda, pristupa u radu kao i izbora nastavnih sredstava.

U našoj zemlji kao i zemljama regiona ne postoje adekvatna nastavna sredstva koja bi ovim učenicima na pravi način približila sadržaje iz nacionalnog programa. Razvoj savremene tehnologije omogućio je veći broj softvera i uređaja koji se koriste kao pomoćno nastavno sredstvo u cilju samostalnijeg funkcionisanja dece sa različitim oblicima smetnji, ali pored toga nijedna dostupna aplikacija se ne oslanja na nacionalni program. Nepostojanje objedinjenje baze nastavnih materijala koja bi kroz način prilagođen specifičnostima dece sa IO i PSA mogla da pomogne u usvajanju nastavnih sadržaja dovela je do ideje da se kroz projekat Erasmus + napravi aplikacija sa adekvatnim sadržajima na maternjem jeziku. Aplikacija i nastavni sadržaji će biti lako dostupni i besplatni za preuzimanje.

Projekat uključuje 3 partnera iz 3 zemlje regiona: OŠ „Anton Skala“ Beograd,Srbija; Centar za autizam, Zagreb, Hrvatska; OŠ „Antona Janše“, Radovljica, Slovenija i pridruženi partner Zavod za vrednovanje kvaliteta vaspitanja i obrazovanja (ZVKOV) Srbija.

Izrada prilagođenih materijala i njihova primena putem aplikacije će nastavnicima omogućiti drugačiji pristup u podučavanju. Oni će na osnovu datih modela naučiti kako da adaptiraju nastavne sadržaje. Kroz ovaj rad ćemo vam predstaviti projektnu ideju i faze projekta sa svim njegovim elementima i očekivanim konačnim rezultatima.

Ključne reči: Erasmus+, autizam, intelektualne smetnje, aplikacije, prilagođen nastavni materijal

DANI DEFEKTOLOGA SRBIJE, 2022.

PRIMERI DOBRE PRAKSE 1

PRIMENA DEMONSTRATIVNE NASTAVNE METODE U NIŽIM RAZREDIMA U OPISMENJAVANJU UČENIKA SA CEREBRALNOM PARALIZOM

Zoran Andrejić, Meho Šutković

OŠ "Miodrag Matić", Beograd

Dosadašnja praksa u procesu opismenjavanja dece sa cerebralnom paralizom pokazala je da su se u nastavnom procesu koristile nastavne metode koje su više adekvatne u procesu opismenjavanja dece u redovnim školama. Međutim, motorička ograničenja, poremećaj govora, percepcije, orijentacije u vremenu i prostoru, pažnje, pamćenja, kod dece sa cerebralnom paralizom su činioci koji otežavaju proces opismenjavanja ove dece, pa samim tim i ukazuju na to da izbor nastavne metode koja će se primenjivati ne sme da podleže logičkim zahtevima predmeta, već treba da bude primerena sposobnostima i mogućnostima ove populacije dece.

Istraživanje je imalo za cilj da se na osnovu analize stanja sposobnosti dece sa cerebralnom paralizom utvrdi efikasnost primene demonstrativne nastavne metode u njihovom opismenjavanju. Shodno navedenom cilju, ispitane su motoričke, intelektualne, saznajne i govorne sposobnosti učenika i korelirane sa efektima primene demonstrativne nastavne metode u procesu opismenjavanja dece sa cerebralnom paralizom.

Uzorak istraživanja činilo je 30 učenika nižih razreda (od prvog do četvrtog) koji pohađaju školu za obrazovanje dece sa cerebralnom paralizom „Miodrag Matić" u Beogradu. Efekti primene demonstrativne nastavne metode procenjivane su na osnovu napredovanja učenika u toku drugog polugodišta, a u odnosu na postignuća u prvom polugodištu iste školske godine.

Rezultati istraživanja su pokazali da su učenici više napredovali primenom demonstrativne nastavne metode na svim segmentima usvajanja gradiva srpskog jezika u domenu opismenjavanja, tj. brže su usvajala slova, napredovala su u procesu čitanja i pisanja, kao i u usvajanju opštih pojmova vezanih za logičku strukturu predmeta. Istraživanje je takođe pokazalo da sposobnosti učenika imaju uticaj na izbor nastavnih metoda, naročito u slučaju kada su one izuzetno oštećene.

Na osnovu rezultata istraživanja zaključujemo da primena demonstrativne nastavne metode koja zahteva korišćenje odabranih očiglednih nastavnih sredstava, a u zavisnosti od tipa časa, naglašava razliku u postignućima učenika u procesu opismenjavanja tokom drugog polugodišta, a u odnosu na prvo polugodište iste školske godine.

Ključne reči: motorička i kognitivna ograničenja i sposobnosti, učenici sa cerebralnom paralizom

STUDIJA SLUČAJA – PET TERAPIJA KAO SAVREMNI OBLIK TRETMANA U HABILITACIJI DEČAKA SA CEREBRALNOM PARALIZOM

Svetozar Stevin, Jelena Blagojev Stevin

Udruženje "Centar za PET terapiju Prijateljska šapa", Novi Sad

Dečak, L.B, sa dijagnozom cerebralne paralize, uzrasta 2,5 godine se u februaru 2020. godine uključuje u individualne PET tretmane, po preporuci fizijatra. PET terapiju sprovode 3 terapeuta, terapijskog psa Laru (jedinog u Srbiji); vodiča terapijskog psa i fizioterapeuta i defektologa, čime ovaj tretman pruža podršku celokupnom razvoju deteta. Na prvom susretu, ustanovljeno je da dečak slabo koristi šake (posebno levu), koje su potpuno savijene i u spazmu. L.B. se uključuje tri puta nedeljno u PET terapiju u trajanju od 40 minuta, pri čemu je glavni fokus razvijanje svesnosti, kontrola i veća funkcionalnost šake i gornjih ekstremiteta kao i praćenje pogledom ruke. Nakon dve nedelje, uočava se bolja pokretljivost šake i veća svesnost u upotrebi tela. Dečak se raduje svakom kontaktu sa psom, sve aktivnosti koje uključuju psa radi sa većim fokusom i samim tim sa boljim rezultatima. Ovaj vid tretmana omugućava da tipične pasivne vežbe, učinimo detetu smislenijima, ukazujući na vezu između akcije i rekacije. Sada, dve godine nakon uključivanja L.B. u ovaj vid terapije, uz podršku drugih oblika tretmana, ovaj dečak otvara i zatvara šake na nalog, koristi gornje ekstremitete u svrhu aktivnosti, prati pogledom materijal, koristi govor u svrhu komunikacije, hoda uz podršku i samostalno stoji u četvoronožnom stavu. PET terapija se pokazala veoma učinkovitom u procesu rasta i razvoja ovog dečaka.

Ključne reči: terapijski pas, rehabilitacija, deca sa smetnjama u razvoju, fizioterapeut, defektolog, rana intervencija

UTJECAJ RAZREDNE KLIME NA USVAJANJE ZNAKOVNOG JEZIKA UČENIKA S VIŠESTRUKIM TEŠKOĆAMA U RAZVOJU

Maja Radoš-Bučma

Centar za odgoj i obrazovanje "Ivan Štark", Osijek, Hrvatska

Većina čujućih ljudi nije bila u prilici biti u kontaktu s gluhim djetetom, iako najnoviji podaci Svjetske zdravstvene organizacije govore da više od 5% ukupne populacije zahtijeva rehabilitaciju zbog oštećenja sluha. Zbog relativno malog udjela gluhih u općoj populaciji česte su stigme i predrasude prema njima, gdje se prvo uviđa koncept gluhoće, pa tek onda njihova osobnost. Svakako su tome doprinijele i teškoće u sporazumijevanju sa gluhima, njihov nerazgovjetan govor i nepoznavanje znakovnog jezika od strane čujuće populacije. Oštećenje sluha kod djece koje indicira ugradnju kohlearnog implantata može biti od velikog značaja za njihov daljnji tijek razvoja. Nakon ugradnje kohlearnog implantata neka djeca, zahvaljujući intenzivnoj logopedskoj terapiji jako dobro nauče govor, dok se neki i dalje zadrže na drugim oblicima komunikacije. Jedan od njih je svakako i znakovni jezik. Znakovni jezik može biti ograničavajući za dijete kada se nađe u sredini čujućih osoba koje se ne služe znakovnim jezikom. Ukoliko okolina nema empatije i volje za pružanjem podrške djetetu oštećena sluha, ono će biti izolirano na vrlo uski krug ljudi s kojima može ostvariti komunikaciju. No, ukoliko ta okolina uloži minimalan napor u smislu savladavanja osnova znakovnog jezika, dijete oštećena sluha može imati potpuno drugačiji i kvalitetniji život. Uključivanje djeteta oštećenog sluha u školu može se dvojako odraziti na njegovu socijalnu integraciju i uspješnost u savladavanju školskih sadržaja. Izgrađujući kvalitetne odnose među djecom i promičući atmosferu prihvaćanja različitosti smanjuje se napetost i doprinosi ravnopravnom odnosu svih sudionika odgoojno obrazovnog procesa. Razredna klima je proces u razredu koji uzima u obzir odnose među pojedincima i elementima sustava. Pozitivna atmosfera u učionici ne pojavljuje se sama od sebe. Trebamo ju njegovati. Afirmativna razredna klima utječe na cjeloviti razvoj djeteta s oštećenjem sluha, ali i sve ostale djece. U ovom radu će se prikazati dvije različite razredne klime u kojima se nalazilo dijete s oštećenim sluhom koje komunicira isključivo na znakovnom jeziku i njihov utjecaj na razvoj tog djeteta, ali i druge djece iz njegove razredne zajednice. Dijete je prvo bilo uključeno u jednu redovnu školu u gradu Osijeku, a potom je u trećem razredu prešlo u posebnu ustanovu za djecu s teškoćama u razvoju. Ovim radom se želi pokazati kako uz malo volje i truda te održavanja pozitivne razredne klime i djeca s višestrukim teškoćama u razvoju mogu usvojiti osnove znakovnog jezika i služiti se njime u svrhu zadovoljenja komunikacijskih intencija. Istovremeno dijete oštećenog sluha u takvoj razrednoj klimi pokazuje odlične znake napretka na svim područjima razvoja.

Ključne reči: dijete oštećenog sluha, razredna klima, znakovni jezik, višestruke teškoće u razvoju

DANI DEFEKTOLOGA SRBIJE, 2022.

PRIMERI DOBRE PRAKSE
Online prezentacije

PRIMENA REEDUKACIJE PSIHOMOTORIKE KOD ODRASLIH OSOBA SA CEREBRALNOM PARALIZOM

Daniela Tamaš, Branislava Stanojević, Slađana Krejić-Savčić

ŠOSO "Milan Petrović" sa domom učenika, Novi Sad

Cerebralna paraliza je stanje koje podrazumeva grupu neprogresivnih, ali često promenljivih simptoma motoričkog oštećenja, kretanja i posture. Osim primarnog motoričkog oštećenja manifestuju se i poremećaji gutanja, govora, salivacije, senzorni poremećaji, epileptični napadi, mentalni poremećaji, kao i promene karaktera. Ovakva oštećenja dovode do teškoća u funkcionisanju osoba sa cerebralnom paralizom.

U praksi se pokazalo da su motoričke sposobnosti osnova za razvoj i nadogradnju doživljaja sebe u odnosu na okruženje, svesti o drugima, koordinacije pokreta, senzorne integracije, orijentacije u prostoru, pa samim tim i kognitivnih sposobnosti, sposobnosti komunikacije i socijalizacije. Reedukacija psihomotorike koja se definiše kao tretman pokretom nalazi svoju primenu i kod odraslih osoba sa cerebralnom paralizom, jer u mnogome doprinosi očuvanju i poboljšanju celokupnog psihomotornog statusa pojedinca.

U ovom radu je prikazana praktična primena reedukacije psihomotorike kod odraslih osoba sa cerebralnom paralizom. Prikazan je uticaj i značaj poligonskih vežbi na brzinu izvođenja vežbi, koordinaciju prilikom izvođenja vežbi i smanjenje nevoljnih pokreta.

Ključne reči: cerebralna paraliza, poligon, pokret

PRIMENA TERAPIJE MUZIKOM U REHABILITACIJI OSOBA SA CEREBRALNOM PARALIZOM – STUDIJA SLUČAJA

Milica Milutinović, Slađana Krejić-Savčić

ŠOSO "Milan Petrović" sa domom učenika, Novi Sad

Muzikoterapija je naučno potvrđena disciplina i priznata grana medicine, koja više od pola veka primenjuje muziku kao terapeutsko sredstvo u rehabilitaciji i lečenju širokog dijapazona zdravstvenih problema i stanja. Muzika se koristi u svrhu poboljšanja, održavanje ili lečenja mentalnog, fizičkog i emocionalnog zdravlja osobe. Kontrolisanom primenom specijalne organizovane telesne i psihičke aktivnosti, muzikoterapija je našla primenu u somatopediji, te radu sa osobama sa specifičnim motoričkim stanjima , kakvo je cerebralna paraliza (u daljem tekstu CP). Cilj muzikoterapije nije podučavanje ili procena muzičke sposobnosti korisnika, već slobodno korišćenje muzike u svrhu istraživanja i izražavanja njihovih emocija i potreba. Terapijski nosilac je zvuk, i muzika u svim svojim oblicima, kao sredstvo izražavanja i komunikacije.

Ova studija slučaja se odnosi na procenu efikasosti primene terapije muzikom u radu sa korisnikom P. Đ.(15 god), u okviru dnevnog boravka za decu i omladinu ŠOSO „Milan Petrović“. P. Đ. ima dijagnozu CP, kreće se uz pomoć hodalice i kolica, uz izražene elemente iz spektra autizma ima i oštećenje vida. Neverbalan je, i na prvi pogled deluje povučeno. Izražena je hiperaktivnost u vidu čestog meškoljenja, grickanja zanoktica, i stereotipnih pokreta lupanja i grebanja noktima, uz veoma retko samostalno iniciranje komunikacije i interakcije sa zaposlenima i drugim korisnicima. Studija je rađena tokom perioda od šest meseci, primenom ponovljene procene sa višestrukim kriterijumima. U okviru samog procesa rehabilitacije, kombinovano je više tehnika i aktivnosti muzikoterapije, kao što su: aktivno slušanje pažljivo probranih melodija na muzičkom uređaju, zatim aktivno slušanje pevanja i sviranja na gitari i sintisajzera, kombinovanih sa pokretom, njeno upamćivanje i/ ili reprodukovanje, bilo pevanjem ili imitiranjem takta uz usklađivanje ritma u vidu lupanja dlanovima/ bubnjanja štapom, i , najzad, samostalno reprodukovanje različitih tonova i melodija na sintisajzeru kroz očiglednu improvizaciju. Zvukovi i različiti ritmovi postali su nosilac komunikacije između defektologa i P. Đ., ali i njegove komunikacije sa drugim korisnicima dnevnog boravka. Primećen je značajan doprinos koji muzika ima na njegovo opšte fizičko i psihičko stanje, u vidu smanjenja impusivnosti i stereotipnih radnji. Kroz muziku, P. Đ. je radostan, svoje zadovoljstvo pokazuje osmehom i motivisan je da samostalno inicira verbalno izražavanje, u vidu reči „'ajde!“ i češće samostalno reprodukuje melodije pevanjem: „La, la ,la“.

Primena elemenata muzikoterapije u radu sa P. Đ. Doprinela je boljem usmeravanju pažnje korisnika , smanjenju broja stereotipija i napetosti mišićnog tonusa. Takođe, muzika je imala pozitivan efekat na usklađivanje ritma sa pokretima tela, a najviše je uticala na bolju kontrolu pokreta prstiju. Uočili smo pozitivan uticaj na ponašanje korisnika, što se ogleda kroz uspostavljanje interakcije i češće iniciranje komunikacije kroz osmeh i gest sa drugim korisnicima u okruženju.

Ključne reči: muzikoterapija, cerebralna paraliza, ritam, zvuk, komunikacija

UTICAJ POLIGONSKIH VEŽBI NA MOTORIČKE I GOVORNO JEZIČKE SPOSOBNOSTI KOD OSOBA SA AUTIZMOM

Daniela Tamaš, Branislava Stanojević, Slađana Krejić-Savčić

ŠOSO "Milan Petrović" sa domom učenika, Novi Sad

U radu sa osobama sa autizmom jasna struktura prostorne i vremenske organizacije aktivnosti i način komunikacije su značajni faktori za uspešnost. Pokret je jedan od efikasnih načina potpomognute komunikacije koji u jasno struktuiranoj i organizovanoj formi fizičkih aktivnosti može da doprinese poboljšanju doživljaja sebe u odnosu na okruženje, svesti o drugima, organizovanosti, sigurnosti i koordinacije pokreta, senzorne integracije, orijentacije u prostoru, pa samim tim i kognitivnih sposobnosti, sposobnosti komunikacije i socijalizacije. Jedan od efikasnih pristupa za podsticanje motoričkih sposobnosti; komunikacije; orijentacije, koji se bazira na principima jasne vremenske i prostorne strukture je primena aktivnosti u obliku poligona.

Istraživanje je sprovedeno sa ciljem utvrđivanja efikasnosti programa poligonskih vežbi na poboljšanje usvojenosti predloga i priloga koji se odnose na pojmove prostorne orijentacije i realizovano je u okviru Dnevnog boravka za osobe sa autizmom, ŠOSO «Milan Petrović« sa domom učenika u saradnji sa Fakultetom za sport, Univerziteta u Novom Sadu. Realizacija programa ja trajala 12 nedelja. Za procenu usvojenosti predloga i priloga koji se odnose na pojmove prostorne orijentacije korišćeni su Testovi za ispitivanje usvojenosti predloga i priloga iz Baterije testova Instituta za eksperimentalnu fonetiku i patologiju govora u Beogradu. Ispitanici obuhvaćeni ovim istraživanjem su 16 osoba sa autizmom, starosne dobi 18-28 godina.

Najveći napredak je ostvaren u razumevanju i primeni pojmova U i NA. Takođe je ostvaren napredak u upotrebi i razumevanju ostalih predloga i priloga, ali rezultati nisu statistički značajni i ispoljavaju se na individualnom nivou.

Na osnovu rezultata našeg istraživanja možemo da zaključimo da je primena poligonskih vežbi u radu sa osobama sa autizmom vid iskustvenog učenja u okviru kojeg se putem pokreta može postići pozitivan efekat na usvajanje pojmova i proširivanje sposobnosti komunikacije.

Ključne reči: autizam, poligon, govorno jezičke sposobnosti

PRIKAZ PROJEKTA "PREKOGRANIČNI ZVUK, PLES I SLIKA ZA OSOBE SA INVALIDITETOM"

Mirjana Isakov, Svetlana Kekić, Žarko Sebić, Saša Ljubojević

ŠOSO "Milan Petrović" sa domom učenika, Novi Sad

Učešće u projektima kao što je „Prekogranični zvuk, ples i slika za osobe sa invaliditetom" omogućava ovim osobama da se afirmišu kao autentični stvaraoci. Radionice Zvuk, Ples i Slika okupljaju mlade ljude sa invaliditetom koji kroz ove vidove stvaralaštva aktivno učestvuju u svakodnevnom životu, iskazuju svoje emocije i grade alternativne kanale komunikacije.

Emocionalna dobrobit bavljenja umetnošću ispoljava se kroz kontrolu emocionalnih izliva i podizanje samopoštovanja. Umetnost pruža ljudima sa teškoćama u razvoju mogućnosti da komuniciraju i sarađuju sa osobama bez teškoća, što je, u socijalnom kontekstu, ne manje važno. Umetnost ima sposobnost da izjednači i obogati živote onih koji se njome bave.

Savremena asistivna tehnologija, koja je sastavni deo ovog projekta, omogućava da i osobe sa ograničenim motoričkim sposobnostima ili intelektualnim i teškoćama u učenju mogu da učestvuju u navedenim radionicama i da tako i sebi i nama otkriju svoj unutrašnji svet i osete radost stvaralaštva. Uređaji Soundbeam i Oculus Quest koriste se u muzičkoj, odnosno likovnoj radionici i svojim tehnološkim rešenjima omogućavaju kompletan umetnički izraz svim mladim ljudima koji su uključeni u ovaj projekat.

I druge aktivnosti u projektu usmeravaju decu i učenike sa teškoćama u razvoju da upoznaju svet umetnosti, razvijaju kulturne potrebe i realizuju stvaralačke potencijale. Olakšavaju im da upoznaju svoju zajednicu, susede koji možda govore drugim jezikom, ali se u svetu umetnosti izražavaju na obostrano razumljiv način. Iz ugla publike, projekat omogućava svima u zajednici da se upoznaju i da dožive autentične likovne, muzičke i scenske iskorake učesnika projekta i tako, bogateći svoja iskustva, upoznaju kulturne potrebe i mogućnosti svih članova društva.

Projekat Prekogranični zvuk, ples i slika epilog će imati 2022. godine u okviru programa Novi Sad 2022 – Evropska prestonica kulture. Rezultati će biti deo projekata: "Upoznajmo kulturnu baštinu svim čulima" i "Zvučni snop". Kroz te projektne aktivnosti najširoj publici će biti predstavljena dostignuća učesnika ovog projekta. Publici ćemo iz drugačijeg ugla pokazati šta, u praksi, znači umetnosti za sve.

Ključne reči: umetnost, asistivna tehnologija, pristupačnost, osobe sa teškoćama u razvoju

"YOUTUBER" - UČENICI NA DRUŠTVENIM MREŽAMA

Peter Tot

ŠOSO "Milan Petrović" sa domom učenika, Novi Sad

Globalno popularne društvene mreže omogućuju pronalaženje i predstavljanje sopstvenog identiteta i prikazivanje važnih i pravih vrednosti. Međutim, treba ih koristiti oprezno i izbeći zavisnost, osećaj usamljenosti, depresije usled različitosti ili socijalne anksioznosti. Primat društvenih mreža, Youtube-a i Tik-tok-a oseća se i u školi. Učenici su na mreži prisutni i pokazuju interesovanje za njihovo korišćenje, a uloga nastavnika u tome može biti upravo usmeravanje i vođenje učenika kako bi se pravi cilj korišćenja mreža ispunio. Korišćenjem metoda personalizovane nastave najpre smo prepoznali interesovanja učenika za ovu temu, zatim smo digitalno opismenili učenike za upotrebu informaciono-komunikacione tehnologije i podigli njihove kompetencije za korišćenje mreža na viši nivo. Istakli smo značaj korišćenja društvenih mreža za predstavljanje sopstvenog profila. Pružili smo podršku interesovanjima učenika i pomogli u kreiranju sadržaja na društvenim mrežama kojima će istaći profil osobe koja se razlikuje, kao i sve svoje osobine od važnosti. Cilj ovog rada jeste predstaviti drugačije mogućnosti personalizovane nastave kroz praćenje interesovanja učenika, ali i istaći značaj uključivanja ove teme u obrazovanje. Analizom praktičnog iskustva upoznali smo se sa brojnim pozitivnim ishodima za samog učenika poput rasta samopouzdanja, stvaranja pozitivne slike o sebi, a znanje o pravilnom korišćenju navedenih platformi povećalo je bezbednost na internetu. Takođe, pozitivni ishodi postoje i za društvo koje dobija priliku da čuje glas i perspektivu osobe koja uvek govori tiho.

Ključne reči: društvene mreže, personalizovana nastava, podrška

OBRAZOVANJE
Online sesija 1.deo

ZAKON O RANOJ INTERVENCIJI I NJEGOVA PRIMENA U SLOVENIJI: TRENUTNA SITUACIJA, IZAZOVI I PREPORUKE

Dragana Žunič

Centar IRIS za slepe i slabovidne, Ljubljana, Slovenija

Razvoj oblasti rane intervencije u detinjstvu u Sloveniji karakteriše činjenica da je razvoj prakse uvek nadilazio kapacitete kreatora politike da koordiniše svoje aktivnosti i stvori zakonski okvir za sistemsko uređenje ove oblasti. Ovakvo stanje je vladalo sve do donošenja dugo očekivanog Zakona o integrisanom ranom lečenju dece predškolskog uzrasta sa posebnim potrebama i njihovih porodica (ZOPOPP, 2017) kojim je napravljen revolucionarni pomak ka sistemskom uređenju ove oblasti u zemlji.

Ovaj rad ima za cilj da prikaže novo zakonodavstvo u oblasti rane intervencije u Sloveniji i analizira njegovu trenutnu primenu u praksi. Podaci su dobijeni analizom 1) nacionalnog zakonodavstva u oblasti obrazovanja, intervencije i nege u ranom detinjstvu, 2) protokola o saradnji između centara za ranu intervenciju i ključnih aktera na terenu i 3) video materijala sa zajedničkih sastanaka tri odbora koji su sazvani radi analize primene zakona u praksi. Počinjemo sa kratkim opisom situacije na terenu pre donošenja novog zakona. Nastavljamo sa uvođenjem Zakona ZOPOPP i modela rane intervencije koji je Slovenija uredila ovim zakonom. Zatim analiziramo aktuelne izazove i nedostatke u primeni Zakona ZOPOPP u praksi. Konačno, na osnovu rezultata analize date su neke sugestije i preporuke za suočavanje sa izazovima.

Zaključili smo da, uprkos određenim izazovima i prazninama uočenim u primeni ovog zakona u praksi tokom trogodišnjeg perioda, Zakon ZOPOPP predstavlja dobar okvir za održiv, društveni i porodično orijentisan model ranie intervencije u Sloveniji.

Ključne reči: rana intervencija, zakonodavstvo, praksa, izazovi, preporuke

EARLY CHILDHOOD INTERVENTION LAW AND ITS IMPLEMENTATION IN SLOVENIA: CURRENT SITUATION, CHALLENGES, AND RECOMMENDATIONS

Dragana Žunič

Center IRIS za slepe in slabovidne, Ljubljana

The development of the field of early childhood intervention in Slovenia is characterized by the fact that the development of practice has always surpassed the capacity of policymakers to coordinate their activities and create a legislative framework for the systemic regulation of the field. This situation prevailed until the adoption of the long-awaited Act on Integrated Early Treatment of Preschool Children with Special Needs and Their Families (ZOPOPP, 2017) which made a revolutionary move towards the systemic regulation of the field in the country.

This article aims to review new legislation in the field of early childhood intervention in Slovenia and analyze its current implementation in practice. The data were obtained through analysis of 1) national legislation in the field of early childhood education, intervention, and care, 2) protocols for cooperation between the Centers for early intervention, and key actors in the field, and 3) video material from the joint meeting of the three committees which was convened for the purpose of analyzing the implementation of the law in practice. We begin with a brief description of a situation in the field before the adoption of the new law. We continue with the introduction of the Act ZOPOPP and the model of early childhood intervention that Slovenia legalized with the Act. Then, we analyze the current challenges and gaps in the implementation of the Act ZOPOPP in practice. Finally, based on the findings of the analysis, some suggestions and recommendations for dealing with challenges have been made.

We concluded that despite certain challenges and gaps identified in the implementation of the law in practice over a three-year period, the Act ZOPOPP represents a good framework for a sustainable, social, and family-oriented model of early childhood intervention in Slovenia.

Key words: early childhood intervention, legislation, practice, challenges, recommendations

STAVOVI NASTAVNOG OSOBLJA O UPOTREBI ASISTIVNE TEHNOLOGIJE U EDUKACIJI UČENIKA SA POREMEĆAJIMA KOMUNIKACIJE

Nadica Jovanović-Simić, Ivana Arsenić, Zorica Daničić

Univerzitet u Beogradu – Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju

Stav predstavlja određenu vrstu dispozicije za reagovanje, odnosno tendenciju da se misli, oseća i postupa na određeni način (za ili protiv) u odnosu na neki objekat. Stavovi nastavnog osoblja o upotrebi asistivne tehnologije u edukaciji učenika sa poremećajima komunikacije su od primarne važnosti za njenu efikasnu primenu u učionici. Ukoliko nastavno osoblje ima pozitivan stav prema asistivnoj tehnologiji, postoji veća verovatnoća da će uložiti napore da je integriše u nastavni proces. S druge strane, negativni stavovi nastavnog osoblja zbog stigmatizacije ili tehnofobije su suštinski izazovi za upotrebu asistivne tehnologije.

Cilj ovog istraživanja je bio da se procene stavovi nastavnog osoblja o upotrebi asistivne tehnologije, kao i da se međusobno uporedi direkcija stavova ispitanika različitog zanimanja. Pored toga, ispitan je uticaj nekih sociodemografskih varijabli na formiranje stava. Uzorak je činilo 110 ispitanika oba pola, među kojima je bilo 39,1% učitelja i 33,6% nastavnika koji su zaposleni u redovnim osnovnim školama, kao i 19,1% defektologa i 8,2% nastavnika koji su zaposleni u specijalnim osnovnim školama koje se nalaze na teritoriji grada Beograda. Primenjen je upitnik koji je posebno konstruisan za svrhu ovog istraživanja.

Analiza rezultata je pokazala da ispitanici imaju pozitivan stav o upotrebi asistivne tehnologije u edukaciji učenika sa poremećajima komunikacije (AS=3,47, SD=0,32). Nije pronađena statistička značajnost u pogledu razlika između ispitanika različitog pola, zanimanja i godina radnog staža u odnosu na stav o upotrebi asistivne tehnologije. Direkcija stavova nastavnog osoblja o asistivnoj tehnologiji može delom da bude odgovor na proces koji se koristi u upoznavanju različitih vrsta uređaja i informisanju o načinima njihove primene. Ispitanici su pokazali spremnost da usavršavaju svoja znanja i kompetencije u skladu sa napretkom asistivne tehnologije. Nastavno osoblje bi trebalo da ima priliku da razvija znanja i iskustva, koja se odnose na odabir i implementaciju asistivne tehnologije, koja je prilagođena potrebama, sposobnostima i ograničenjima učenika sa poremećajima komunikacije.

Ključne reči: asistivna tehnologija, poremećaji komunikacije, stavovi nastavnog osoblja

JEZIČKI DEFICITI KOD DECE I ADOLESCENATA SA EMOCIONALNIM POREMEĆAJIMA

Bojana Drljan, Nevena Ječmenica

Univerzitet u Beogradu – Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju

Emocionalni poremećaji (EP) kod dece i mladih mogu se podeliti u dve bipolarne dimenzije: eksternalizovani i internalizovani poremećaji. Eksternalizovani EP uključuju grupu poremećaja koja podrazumeva ekspresiju neprilagođenih ponašanja usmerenih ka drugim osobama i okruženju. Najčešći eksternalizovani EP su poremećaj ponašanja, opozicioni prkosni poremećaj, poremećaj hiperaktivnosti i deficita pažnje (ADHD) i poremećaj prilagođavanja. Sa druge strane, internalizovani EP uključuje deficite u ponašanju koji su usmereni na samu osobu i posredno dovode do teškoća u funkcionisanju u socijalnom okruženju, kao i socijalnog izbegavanja. Najčešći internalizovani EP su opsesivno-kompulzivni poremećaj, generalizovani anksiozni poremećaj, socijalna fobija, separaciona anksioznost, posttraumatski stresni poremećaj i depresija kod dece/adolescenata.

Prevalenca jezičkih poremećaja kod dece i omladine sa EP je 10 puta veća nego u opštoj populaciji, i iznosi oko 68%. Pored toga, jezički i komunikativni deficiti se češće javljaju kod eksternalizovanih EP. Deca sa EP ispoljavaju ekspresivne, receptivne i pragmatske jezičke deficite, dok se najčešće javlja mešoviti, receptivno-ekspresivni tip poremećaja jezika. Pored toga, veliki broj ove dece ima teškoća u ovladavanju veštinama čitanja, pisanja i računanja. Međutim, podaci iz studija ukazuju na to da većina učenika sa EP i sa kliničkim jezičkim poremećajem ne ide na logopedski tretman. Dodatno, jezički deficiti se kod ove dece često zanemaruju zbog bihejvioralnih problema, tako da 33-40% dece sa EP ima neotkriveni jezički poremećaj. Takva deca su obično delinkventnija, depresivnija i agresivnija i pokazuju ozbiljnije poremećaje ponašanja od one dece sa EP kojima je identifikovan jezički poremećaj i pružen neki vid podrške i tretmana.

Programi modifikacije ponašanja zahtevaju od učenika sa EP da razumeju usmena objašnjenja i učestvuju u grupnom savetovanju i diskusiji kako bi naučili adekvatnije vidove socijalne interakcije i veštine rešavanja problema. Individualno savetovanje zavisi od verbalne razmene sa savetnicima ili terapeutima u školi i/ili u zajednici. Međutim, ova deca često imaju deficite u razumevanju, što ograničava njihovu sposobnost da razumeju verbalne instrukcije i pravila, samim tim i učenje modifikovanih oblika ponašanja. Prema tome, što ranija identifikacija jezičkog poremećaja i rana intervencija mogu značajno smanjiti jezičke deficite, ali i teškoće i na planu emocionalnog i socijalnog razvoja ove dece.

Ključne reči: emocionalni poremećaji, jezički deficiti, deca, adolescenti

FONOLOŠKA KUTIJA

Margaret Godec

Osnovna škola Janka Kersnika Brdo, Lukovica, Slovenija

Fonološka svest ili sposobnost manipulisanja zvucima u rečima, jedan je od najjačih prediktora za ovladavanje veštinom čitanja. Ovo sugeriše da osobe sa slabijom veštinom čitanja mogu imati poteškoća sa fonološkom svešću. Podsticanje razvoja fonološke svesti ne bi trebalo da bude apstraktna i dosadna aktivnost učenja, već deca treba da preuzmu aktivnu ulogu. S obzirom na važnost upotrebe različitih vrsta igara za konsolidaciju zvuka, izradili smo alat za učenje pod nazivom „Fonološka kutija" koji je dizajniran za uvežbavanje svesti o početnim i završnim fonemama u rečima.

Alat za učenje se koristi tako što se učeniku predoči kutija u kojoj se nalaze različiti predmeti. On bira jedan od predmeta iz kutije, imenuje ga naglas i određuje prvi glas naziva predmeta. Izgovara naziv predmeta naglas dok ne prepozna tačan početni zvuk. Ako to ne uspe sam, učitelj mu pomaže. Kada učenik pravilno prepozna prvi glas, nosi predmet na drveni zidni okvir sa ispisanom azbukom i stavlja predmet pored slova koje predstavlja grafički znak za prepoznati glas (prepoznaje grafički prikaz date foneme).

Nastavnik može da nadogradi ovu aktivnost sledećim koracima:

- učenik pronađe novi predmet u učionici čiji je početni glas isti kao početni zvuk predmeta koji je odabrao iz fonološke kutije;
- učenik nakon prepoznavanja početnog glasa izabranog predmeta pokušava da odredi konačni glas istog predmeta;
- učenik izgovara druge reči koje počinju ili se završavaju istim glasovima kao prethodno izabrani predmet;
- fonološka kutija se može koristiti i kao pomoćno sredstvo u učenju i uvežbavanju početnog pisanja. U ovom slučaju učenik prstom ili nekim drugim predmetom ispisuje veliko slovo koje odgovara datom zvuku na dnu kutije obložene kukuruznim brašnom.

Korišćenje ovog alata za učenje podstiče učenika da pravilno izgovara glasove, a istovremeno uči kako da razlikuje glasove i razvija svest o njihovim akustičnim karakteristikama.

Ključne reči: fonološka svest, čitanje, prepoznavanje glasova

THE PHONOLOGICAL BOX

Margaret Godec

Osnovna šola Janka Kersnika Brdo, Lukovica, Slovenija

The phonological awareness or the ability to manipulate with sounds in words, is one of the strongest predictors for mastering reading skills. This suggests that poor readers may have difficulties with phonological awareness. Stimulation of phonological awareness development should not be an abstract and boring learning activity, but children should take an active role. Given the importance of using different types of games for sound consolidation, I have prepared a learning tool called »The Phonological Box«, which is designed for practicing awareness of initial and final phonemes in words..

The learning tool is used by by presenting the student with a box containing various objects. He chooses one of the objects from the box, names it aloud and determines the first sound of object name.. He pronounces the name of the object aloud until he recognizes the correct initial sound. If he fails to do this on his own, the teacher helps him. When the student correctly recognizes the first sound, he takes the object to the wooden wall frame with written alphabet and places the object next to the letter that represents the graphic sign for the recognized sound (he recognizes the the graphic representation of a given phoneme).

The teacher can upgrade this activity by following steps:

- the student finds a new object in the classroom whose initial sound is the same as the initial sound of the object he has chosen from the phonological box;
- the student, after recognizing the initial sound of the selected object, tries to determine the final sound of the same object;
- the student pronounces other words that begin or end with same sounds as the previously selected object;
- the phonological box can be also used as an aid in learning and practicing of initial writing. In this case, the student, with a finger or some other object, writes a capital letter that corresponds to the given sound at the bottom of the box covered with corn flour.

The use of this learning tool encourages the student to pronounce sounds correctly, and at the same time learns how to distinguish sounds and develop awareness of their acoustic characteristics.

Key words: phonological awareness, reading, sound recognition

DANI DEFEKTOLOGA SRBIJE, 2022.

OBRAZOVANJE
Online sesija 2.deo

SLOGOVNA VETRENJAČA

Vesna Rižnik

Centar za obrazovanje, obuku i osposobljavanje, Velenje, Slovenija

Sistematsko početno opismenjavanje u učenju slovenačkog jezika u obrazovnom sistemu, sa nižim zahtevima obrazovnih postignuća, odvija se u dva obrazovna perioda. Učenici prvo spontano i kroz igru, a zatim sistematski vođeni ulaze u samostalno čitanje i pisanje. U prvom razredu uče i uvežbavaju osnove pisanja (držanje, orijentacija na papiru, smer pisanja...). U drugom razredu uče i uvežbavaju početno pisanje i upoznaju se sa pisanim rečima.

U ovom radu predstavićemo upoznaćemo vas sa alatom pod nazivom „Slogovna vetrenjača“, koji je namenjen ovladavanju slova pojedinačno i učenju pravopisa. Na prednjoj strani vetrenjače je napisano slovo (suglasnik), koje učenik mora da poveže sa samoglasnicima ispisanim u krugu, na zadnjoj strani vetrenjače. Obrtanjem kruga učenik treba da uvežba i ojača povezivanje dva glasa u slog. Svaka vetrenjača je opremljena i sličicom, koja takođe služi kao oslonac u prepoznavanju svakog slova. Učenici takođe mogu da napišu slogove i da objedine pisanje reči, da traže reči na prvom slogu na vetrenjači i pokušaju da pronađu što je moguće više. Vetrenjače se mogu nadograditi i nastavnim listovima, gde se slogovi pišu u jednom redu, i učenici ih čitaju uzastopno, a zatim obrnuto. Nadogradnja nastavnog sredstva može se izvršiti i na način da učesnici pokušaju da sastave reč od tri sloga. Zapisuju reči u svesku i treniraju svoje veštine pisanja. Ovo nastavno sredstvo (alat) je pogodno za decu uzrasta od 7 godina naviše.

Ovaj alat za učenje pokriva sledeće jezičke oblasti:

- fonetika (usvajanje pojedinačnih glasova, grupe glasova, vezivanje glasova i slogova uz pomoć vetrenjače);
- semantika (kod svake vetrenjače, pored slike, učenici mogu pronaći što više reči, koje počinju istim slovom i tako obogaćuju svoj rečnik);
- građenje reči (pomoću prvog dela sloga može da dodaje svoje slogove i izgovara svoje reči) ili da poveže dva ili tri sloga u smislenu reč.

Uz pomoć ovog alata učenici takođe razvijaju i ručnu spretnost i orijentaciju na površini. Vetrenjača se okreće u smeru kazaljke na satu i tako učenici pravilno usvajaju smer kretanja kazaljke na satu, kao smer u čitanju i pisanju. Vetrenjače su korisne i za učenje drugih sadržaja (na primer: dani u nedelji, meseci u godini…).

Ključne reči: učenici sa smetnjama u razvoju, slogovi, građenje reči

A SYLLABLE WINDMILL

Vesna Rižnik

Center za vzgojo, izobraževanje in usposabljanje, Velenje, Slovenija

Systematic initial literacy in learning the Slovene language in an education system with a lower educational standard takes place in two educational periods. Pupils first spontaneously and through play, then guided and systematic, enter into independent reading and writing. In the first grade they learn and practice the basics of writing (posture, orientation on paper, direction of writing….). In the second grade they learn and practice the initial writing and get acquainted with the written words.

In this article, I will introduce you to a tool called "The syllable windmill", which is intended for consolidating individual letters and learning to spell. A letter (consonant) is written on the front of the windmill, which the pupil must connect with vowels written in a circle on the back of the windmill, by twisting the circle to practice and strengthen the connection of two voices into a syllable. Each windmill is also equipped with a thumbnail, which also serves as a support in recognizing each letter. Pupils can also write syllables and consolidate word writing, search for words on the first syllable on the windmill, and try to find as many as possible. The windmills can also be upgraded with worksheets, where syllables are written in one line and students read them sequentially and then vice versa. The upgrade of the learning tool can also be done in such a way that the participants try to compose a word from three syllables. They write words in a notebook and train their writing skills. The device is suitable for children from 7 years onwards.

The learning tool deals with the area of:

- phonetics (learning individual voices, groups of voices, tying voices and syllables with the help of windmills);
- semantics (with each windmill, in addition to the picture, students can find as many words as possible, that start with the same letter and thus enrich their vocabulary);
- word formation (with the help of the first part of the syllable he can add his syllables and say his words) or connect two or three syllables into a meaningful word.

Pupils also develop manual dexterity and surface orientation with the aid. The windmill rotates clockwise and so pupils also learn in which direction the clockwise rotation is through learning to compose. The windmills are also useful for learning other content (for example days of the week, months of the year…).

Key words: pupils with special needs, syllables, word formation

SAMOEFIKASNOST NASTAVNIKA U RADU SA DECOM SA SMETNJAMA U RAZVOJU

Ivana Matić, Renata Škrbić, Jelena Kerkez, Ljiljana Simić

Univerzitet u Novom Sadu, Medicinski fakultet, Novi Sad

Nastavnici se često pominju među ključnim faktorima kvaliteta nastavnog procesa, a smatra se da nastavnici sa visokim stepenom doživljaja efikasnosti veruju u svoja profesionalna znanja i veštine usmerene na rad sa decom sa smetnjama u razvoju i imaju visoka očekivanja od svojih učenika, uprkos činjenici da neki od njih mogu imati teži stepen razvojne smetnje. Cilj ovog istraživanja jeste utvrditi nivo doživljene efikasnosti u radu sa decom sa smetnjama u razvoju nastavnika zaposlenih u redovnim i školama za obrazovanje dece sa smetnjama u razvoju, na osnovu njihove samoprocene. U istraživanju je učestvovao 231 nastavnik, delom nastavnici zaposleni u redovnom sistemu obrazovanja i vaspitanja (73,2%), a delom nastavnici zaposleni u školama za obrazovanje dece sa smetnjama u razvoju (26,8%). Za prikupljanje informacija o efikasnosti nastavnika primenjena je skala Efikasnost nastavnika za rad u inkluzivnoj praksi (Teacher Efficacy for Inclusive Practices – TEIP) koja se sastoji se od 18 tvrdnji raspoređenih u tri podskale: efikasnost u podučavanju, efikasnost u saradnji i efikasnost u upravljanju ponašanjem. Na ukupnoj skali, skorovi su se kretali od 35 do maksimalnih 108, pri čemu je prosečna vrednost bila 85,51 (SD=4,74), što predstavlja visok nivo doživljaja samoefikasnosti. Takođe, skorovi u tri domena rada obuhvaćena skalom se značajno razlikuju ($F=63,251$; $p<0,001$), te nastavnici sebe smatraju najefikasnijim u domenu podučavanja, a najmanje efikasnim u domenu upravljanja ponašanjem. Nastavnici veruju u svoje profesionalne sposobnosti, znanja i veštine za rad sa učenicima sa smetnjama u razvoju i poseduju spremnost i težnju ka uspehu obrazovanja ovih učenika. Samouvereni su u direktnom radu i podučavanju, ali je potrebno podržati ih u saradnji sa stručnjacima i roditeljima, kao i nadograditi veštine upravljanja ponašanjem.

Ključne reči: inkluzivno obrazovanje; saradnja; podučavanje; upravljanje ponašanjem; samoprocena

PRETPOSTAVKE UVAŽAVANJA RAZLIČITOSTI U ŠKOLSKOM OKRUŽENJU: IDENTIFIKACIJA KLJUČNIH KONSTRUKATA

Branislava Popović-Ćitić[1], Marina Kovačević-Lepojević[2], Lidija Bukvić-Branković[3], Marija Stojanović[2]

[1]Univerzitet u Beogradu – Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju, [2]Institut za pedagoška istraživanja, Beograd, [3]CEPORA – Centar za pozitivan razvoj dece i omladine, Beograd

Uvažavanje različitosti, kao jedne od ključnih vrednosti savremenih društava, aktuelizovano je poslednjih godina u okvirima formalnog sistema obrazovanja i vaspitanja, primarno pod uticajem koncepta interkulturalnog obrazovanja i procesa usmerenih na unapređivanje demokratske kulture u školama. Za potrebe identifikovanja bazičnih konstrukata značajnih za inkorporiranje različitosti u korpus vrednosti koje se praktikuju u uslovima školskog okruženja, sprovedena je kritička analiza relevantne nacionalne legislative, izvršen je temeljni pregled niza teorijskih koncepata u kojima se uvažavanje različitosti pojavljuje kao konstitutivni element, te su selektovani elementi i primeri dobre prakse u ovom domenu. Nalazi, dobijeni ovako koncipiranim istraživanjem, ukazuju da nivo poštovanja i negovanja različitosti u školskom setingu primarno zavisi od međudejstva faktora koji deluju na tri nivoa – kontekstualnom, relacionom i individualnom. Na nivou organizacionog konteksta u kome se negovanje različitosti praktikuje, ključnim konstruktom ocenjuje se školska kultura, definisana kao sistem vrednosti, normi, ciljeva i prakse koji dele svi akteri školskog života. Zajednička vizija, organizaciona posvećenost, orijentisanost ka ciljevima i inovacijama, kvalitet formalnih i neformalnih odnosa, podržavajuće i strukturirano liderstvo, te učešće u donošenju odluka, smatraju se elementima školske kulture koji su u direktnoj funkciji promocije različitosti. Na relacionom nivou najuticajnijim se pokazuje kvalitet školske klime, izražen kroz negovanje skladnih interpersonalnih odnosa između svih učesnika obrazovnovaspitnog procesa, definisanje jasnih očekivanja i pravednih pravila koja se dosledno primenjuju, korišćenje tehnika pozitivnog disciplinovanja i socioemocionalnog učenja, te prakse koja direktno promoviše uvažavanje različitosti. Kada je u pitanju individualni nivo, ključnim se pokazuju kulturalne kompetencije nastavnika izražene kroz kulturalnu svesnost, znanje i veštine, te posledičnu primenu kulturalno kompetentne prakse – u formi kulturalno kompetentnog rukovođenja odeljenjem, primene kulturalno responzivnih programa nastave i učenja, kao i aktivne saradnje sa roditeljima različitih kulturnih identiteta. Posmatrano iz ugla učenika, važnom pretpostavkom kulturalno kompetentnog ponašanja smatra se razvijanje kulturalne senzitivnosti kao otvorene spremnosti da se ostvare interakcije sa pripadnicima drugih kultura, uz istovremeno poštovanje i uvažavanje kulturalnih razlika. Sumarno gledano, može se zaključiti da napori ka promociji različitosti u školskom okruženju, ukoliko pretenduju da budu efektivni, nužno zahtevaju holistički pristup konstruktima školske kulture, pozitivne školske klime i kulturalnih kompetencija, koji svojim međuzavisnim delovanjem kreiraju prostor za negovanje interkulturalnog obrazovanja i razvijanje demokratske kulture.

Ključne reči: uvažavanje različitosti, interkulturalno obrazovanje, školska kultura, školska klima, kulturalne kompetencije

KONCEPTUALIZACIJA ŠKOLSKE KLIME HAUARDA I SARADNIKA: PREDNOSTI I OGRANIČENJA

Maša Đurišić[1], Vesna Žunić-Pavlović[2]

[1]Visoka škola socijalnog rada, Beograd, [2]Univerzitet u Beogradu – Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju, ,

Školska klima predstavlja samostalno područje plodnog i intezivnog naučnog istraživanja sa složenom i bogatom istorijom. Proučavana je sa aspekta mnogobrojnih koncepata, teorija, modela i širokog spektra različitih, obimnih i složenih dimenzija. Iako je sam konstrukt školske klime i njen značaj prepoznat još početkom devedesetih godina prošlog veka i dalje ne postoji opšte prihvaćena definicija i jedinstven stav o njenim dimenzijama.

Ciljevi rada bili su analiza osnovnih postavki modela školske klime Hauarda i saradnika i sumiranje empirijskih podataka o njegovoj primeni u istraživanjima i praksi.

Hauard i saradnici su definisali školsku klimu kao „atmosferu za učenje" i pod tim pojmom podrazumevali „osećanja koja učenici, nastavnici i roditelji gaje prema školi". Autori su napravili razliku između dimenzija i determinanti školske klime. Kvalitet opšte klime u školi opisali su kroz osam dimenzija, a determinante školske klime koje se odnose naspecifične prakse i programe u radu škole razvrstali su u tri kategorije. Bazirajući se na ovim dimenzijama i determinantama, autori su konstruisali instrument za procenu školske klime –Profil školske klime (*CFK School Climate Profile*). Profil školske klime se relativno retko primenjuje u istraživanjima, a kao glavno ograničenje se navodi da ne obuhvata sve ključne dimenzije školeke klime. S druge strane, pokazalo se da rezultati dobijeni primenom ovog instrumenta imaju značajnu praktičnu vrednost jer daju konkretne smernice za unapređivanje kvaliteta školske klime.

Imajući u vidu brojne prednosti konceptualizacije i instrumenta za procenu školske klime Hauarda i saradnika, može se zaključiti da su neopravdano zapostavljeni u savremenim istraživanjima i praksi.

Ključne reči: školska klima, dimenzije, determinante, konceptualizacija

MOGUĆNOSTI FORMALNOG OBRAZOVANJA OMLADINSKIH RADNIKA: REZULTATI KOMPARATIVNE ANALIZE

Marija Stojanović[1], Branislava Popović-Ćitić[2], Lidija Bukvić-Branković[3], Milica Kovačević[2]

[1]Institut za pedagoška istraživanja, Beograd, [2]Univerzitet u Beogradu – Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju, [3]CEPORA – Centar za pozitivan razvoj dece i omladine, Beograd

Pozicija omladinskog rada u Republici Srbiji, posmatrano sa aspekta profesionalizacije zanimanja i definisanja standarda kompetencija omladinskih radnika, značajno je unapređena tokom poslednje decenije. Međutim, primena procesa kvalifikacije kao formalnog priznavanja stečenih kompetencija i procesa validacije neformalnog i informalnog učenja kojim su, kroz životno ili radno iskustvo, stečena potrebna znanja, veštine i sposobnosti, odvijaju se daleko sporije nego što to aktuelni nivo razvijenosti prakse omladinskog rada zahteva. Otuda se sve više aktuelizuje pitanje formalnog obrazovanja omladinskih radnika u okviru nastavnih programa na studijama prvog i drugog stepena. U cilju sagledavanja mogućnosti uvođenja nacionalnih studijskih programa omladinskog rada u okvirima visokog obrazovanja, sprovedena je komparativna analiza formalnog obrazovanja omladinskih radnika na evropskom nivou. Rezultati analize pokazali su da veći broj evropskih zemalja ima dostupno formalno obrazovanje omladinskih radnika na osnovnim i/ili master studijama, i to u jednom od dva modaliteta. Prvi čine studijski programi specifično i usko vezani za omladinski rad (npr. „youth work management“, „youth work“, „civic activities and youth work“), koji postoje u Estoniji, Finskoj, Irskoj, Malti, Rusiji, Škotskoj i Ujedinjenom kraljevstvu (Engleskoj i Velsu). Drugu grupu čine studijski programi koji su vezani za oblasti srodne omladinskom radu, poput socijalnog rada ili socijalne pedagogije, ali koji daju formalni „legitimitet“ osobama da se bave i omladinskim radom (npr. „social culture work“, „social work“, „leisure studies and social education“), što je slučaj u Bugarskoj, Belgiji (Flandriji), Francuskoj, Nemačkoj, Grčkoj, Islandu, Letoniji, Luksemburgu, Holandiji i Rumuniji. U kom pravcu će se usmeravati ovaj proces u Srbiji u velikoj meri zavisi od struktura odgovornih za kreiranje okvira i implementaciju omladinske politike, nacionalne legislative vezane za omladinski rad, društvene prepoznatljivosti i nacionalnog okvira osiguranja kvaliteta omladinskog rada, okvira kompetencija omladinskih radnika, statusa omladinskog rada kao profesije, kao i karijernog razvoja i mogućnosti zaposlenja omladinskih radnika. Identifikacija primera dobre prakse na evropskom nivou može biti polazna osnova za postavljanje realno dosežnih ciljeva i selekciju studijskih programa koji u najvećoj meri odgovaraju ne samo aktuelnoj poziciji omladinskog rada u Srbiji, već i nacionalnom sistemu visokog obrazovanja, potrebama tržišta rada, te kulturalnim, ekonomskim i političkim specifičnostima naše zemlje.

Ključne reči: omladinski rad, formalno obrazovanje, kompetencije omladinskih radnika

DANI DEFEKTOLOGA SRBIJE, 2022.

ZDRAVSTVO I REHABILITACIJA

STUDIJA SLUČAJA HOMOZIGOTNIH BLIZANACA SA MUTACIJOM GENA ZA METILENTETRAHIDROFOLAT REDUKTAZU (MTHFR GENA) – PRAĆENJE RAZVOJA TOKOM ČETIRI GODINE TRETMANA

Aleksandar Zlatić, Jovana Aleksić, Ana Novaković

Logopedski centar Sinapsa, Beograd

Studija slučaja opisuje slučaj šestogodišnjih homozigotnih blizanaca sa homozigotnom mutacijom C677T u genu za metilentetrahidrofolat reduktazu (MTHFR). Kod jednog od blizanaca dijagnostikovan je specifični jezički poremećaj ili disfazija, dok je kod drugog dijagnostikovan poremećaj iz spektra autizma. Oba dečaka dijagnostikovana su od strane psihijatra. U privatnoj ordinaciji. Analize MTHFR gena urađene su u privatnoj laboratoriji. Dečaci su uključeni u logopedske tretmane od dvadeset drugog meseca života, intenzitetom od tri časa nedeljno, u trajanju od 45 minuta. Napredovanje u tretmanima praćeno je instrumentom Program procene i postavljanje miljokaza verbalnog ponašanja (The Verbal Behavior Milesstones Assement and Placement Program VB-MAPP; Sundberg, 2008). Navedeni instrument se koristi u proceni, ali i kao vodič u rehabilitaciji i praćenju napredovanja veština. Namenjen je prvenstveno za decu sa poremećajem iz spektra autizma, ali i za decu koja ispoljavaju druge poremećaje u razvoju jezičkih sposobnosti. Blizancima je pružana ista vrsta stimulacije u tretmanu pod istim uslovima, tokom četiri godine. Razvoj veština tekao je jednakom brzinom do četvrte godine života, kada počinje da se uočava razlika, naročito u segmentima razvoja govora i socijalnih veština. Nakon četiri godine tretmana, prvi blizanac pokazuje tendeciju spontanog usvajanja govora i socijalnih normi. Sa druge strane, kod drugog blizanca verbalna komunikacija i dalje zavisi od nivoa motivisanosti. Razvoj igre i imitacije, koje ne zaostaju u velikoj meri u odnosu na prvog blizanca, nisu u skladu sa razvojem socijalnog ponašanja koje ostaje uslovljeno nivoom motivacije u određenom trenutku. Na prvom testiranju skor je bio identičan kod oba dečaka, 9 od 170 maksimalnih poena. Na poslednjem testiranju prvi blizanac je postigao 128 od 170 poena, dok je drugi blizanac postigao 107 od 170 poena. Klinička slika oba dečaka u ovom trenutku potvrđuje dijagnoze koje su postavljene u petoj godini života. Postavljeni su individualni ciljevi terapije za naredni period koji se kod prvog blizanca odnose na proširivanje repertoara veštine zahtevanje kao i intraverbalnih veština, odnosno na koji način odgovara na verbalni sadržaj drugih. Kod drugog blizanca u primarne ciljeve za naredni period postavljeni su socijalne veštine kao i veštine zahtevanja. Smanjivanje podrške u socijalnim situacijama koje uključuju vršnjake i interaktivnu igru sa njima. Kao i rad na spontanom zahtevanju uz minimalizovanje verbalne podrške terapeuta.

Ključne reči: studija slučaja, homozigotni blizanci, mutacija gena MTHFR, autistični spektar poremećaja, specifični jezički poremećaj

POVEZANOST APRAKSIJE GOVORA I JEZIČKIH POREMEĆAJA KOD DECE

Ljiljana Simić, Jelena Kerkez, Ivana Matić

Univerzitet u Novom Sadu, Medicinski fakultet, Novi Sad

Apraksija govora se definiše kao poremećaj planiranja i sekvencioniranja pokreta govornih organa koji nisu uslovljeni mišićnom slabošću. Tradicionalno, ovaj poremećaj se posmatra kao izolovani klinički entitet od drugih govornih i jezičkih poremećaja. Međutim, kod neke dece sa apraksijom govora uočena je pojava jezičkih simptoma, koja je dovela u pitanje poreklo grešaka i ulogu jezičkih procesa u nastanku ovog poremećaja. U ovom radu diskutovano je o tome da li postoji kašnjenje u jezičkom razvoju (produkciji) i da li se jezički poremećaji ispoljavaju u drugim modalitetima jezika kod dece sa apraksijom govora. Pregledom dostupne literature pronađeni su različiti podaci. S jedne strane, potvrđeno je da su značajno niže jezičke sposobnosti zabeležene samo u ekspresivnim modalitetima jezika. Deca sa apraksijom govora su kasnije progovorila, dok u domenu receptivnog govora nisu potvrđena značajna kašnjenja. S druge strane, postoje istraživanja u kojima su potvrđena lošija podstignuća na zadacima slogovne analize i sinteze, identifikovanja fonema, prepoznavanja i generisanja rime. Ovi nalazi ukazuju na nerazvijenost određenih elemenata fonološke svesnosti, što stvara pretpostavku da postoji povezanost između motornog sekvencioniranja i fonoloških procesa, te da greške u produkciji mogu biti rezultat pogrešnih fonoloških reprezentacija. Prema ovoj teoriji, kod dece sa apraksijom govora onemogućen je proces formiranja lingvističkih informacija u okvire hijerarhijskih struktura, odnosno otežan je proces transformacije manjih jezičkih struktura u veće (fonema u slogove i reči u fraze). Nadalje, ističu da prisustvo fonoloških poremećaja povećava rizik za pojavu teškoća u savladavanju veština čitanja i pisanja. Zabeleženo je da su u pisanom diskursu prisutne skoro identične greške kao u spontanom govoru. Različiti varijiteti podataka u dosadašnjim studijama i dalje ostvaljaju otvoreno ovo naučno pitanje. Osim potvrde da kod dece sa apraksijom govora postoji kašnenje u ekspresivnom jeziku, još nije poznato u kojoj meri jezički poremećaji mogu biti udruženi ili sastavni elementi kliničke slike.

Ključne reči: apraksija govora, apraksija govora kod dece, jezički razvoj

SPORT KAO POTICAJ REHABILITACIJSKIH POSTUPAKA

Nevenka Mravlinčić[1], Mateja Bublić[2]

[1]KK LABRADA 1971- ŽURKO, [2]OŠ "Luka Sesvete", Zagreb, Hrvatska

Sport ne predstavlja samo opće ljudsko dobro, već je najveći pokazatelj najizraženijih oblika ljudske kreativnosti. Sport ima svoju važnu ulogu, stoga bi trebao biti dostupan svoj djeci. Sport nam daje najkreativniju mogućnost rehabilitacijskih postupaka kod djece s poteškoćama. Ujedno sport je most inkluzije djece s poteškoćama i bez poteškoća provodeći sportske aktivnosti zajedno u grupi.

Sve se više koristi rehabilitacijski sport čiji je osnovni cilj postizanje što veće funkcionalne sposobnosti i samostalnosti osoba s invaliditetom, a glavna prednost je što uvelike poboljšava i psihičko stanje pojedinca. Sportsko rehabilitacijski trening u najglavnijem smislu je process usmjeren na formiranje znanja, sposobnoti, mogućnosti, vještina i samih radnih navika. Osnovna bit sportsko rehabilitacijskog treninga je da izaziva adaptacijske promjene, predstavlja vrstu rada; mentalnog i fizičkog, provodi se sustavno, odnosno redovito, planiran je i programiran, usmjeren je na maksimalno povećanje sposobnosti, znanja, mogućnosti I aktivnošću pojedinca te u skladu s uvjetima u kojima se provodi.

U istraživanju je postavljena hipoteza da postoji statistički značajna razlika između djece s poteškoćama i djece bez poteškoća u provođenju sportskih rehabilitacijskih programa.

Uzorak čine djeca s poteškoćama i bez poteškoća koje se bave sportom bilo to rekreativno ili natjecateljski. Sveukupno je sudjelovalo (N=250) osnovno školske djece na području Republike Hrvatske. Istraživanje je provedeno anketnim upitnikom, koji je proveden u elektroničkom i pisanom obliku.

Rezultati pokazuju da djeca s poteškoćama bez obzira na vrstu poteškoće njihovo samopouzadanje je veće, te savladavanje sportskih rehabilitacijskih programa ih je poticalo da svaki puta budu u grupi zajedno s djecom bez poteškoća.

Prikaz provođenja sporstkih rehabilitacijskih programa ističu kao najvažniji dobiveni rezultat da djeca sa zadovoljstvom i što je najvažnije željom da ponovno dođu što prije u sportsku dvoranu na sportsko rehabilitacijski trening. Djeca doživljavaju ovakav način provođenja rehabilitacijskih programa kao igru.

Ujedno zadaća provođenja sportsko rehabilitacijskih programa čini skup željenih efekata koji se nastoje provoditi organiziranim i programiranim pristupom kojim se razvijaju primarne i specifične funkcionalne i motoričke sposobnosti, te povećanje efikasnosti mentalno- kognitivnih sposobnosti, Jedna od najvažnijih činjenica je uvijek pozitivno utjecati sportsko rehabilitacijskim programom na sam odgoj djece., podizanju sposobnosti mikrosocijalne adaptacije u manjim ili većim grupama odnosno provođenja same inkluzije.

Ključne reči: djeca, inkluzija,postupci, rehabilitacija, sport

EFEKTI PRIMENE ASISTIVNE TEHNOLOGIJE U REHABILITACIJI GORNJIH EKSTREMITETA KOD OSOBA SA MOTORIČKIM POREMEĆAJIMA

Jovana Todorović, Aleksandra Nikolić

Univerzitet u Beogradu – Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju

Svakodnevno dolazimo do podataka o novim asistivnim rešenjima u oblasti rehabilitacije osoba sa motoričkim poremećajima i unapređenju već postojećih, što direktno može uticati na sam proces rehabilitacije. Iz navedenog proističe pitanje: Koji su efekti koje pruža ovakav vid rehabilitacije?

Cilj preglednog rada je da analizom naučne literature ustanovi efekte primene asistivne tehnologije u rehabilitaciji gornjih ekstremiteta kod osoba sa motoričkim poremećajima. Na osnovu inicijalne pretrage naučne baze „Kobson" upotrebom ključnih složenica „assistive technology motor rehabilitation upper extremity" identifikovano je 112 radova u celosti dostupnih na engleskom jeziku koji su publikovani u proteklih 10 godina. Metodom selekcije je izdvojeno deset naučnih radova koji su ušli u proces dalje analize, komparacije i deskripcije.

Rezultati ukazuju na značaj i benefite primene savremene asistivne tehnologije u procesu rehabilitacije gornjih ekstremiteta kod osoba sa motoričkim poremećajima. Ovaj pregledni rad pruža nove mogućnosti za detaljniju analizu i odgovore na pitanja o eventualnim ograničenjima u primeni, dostupnost tehnologija, ostručenost kadra i individualne karakteristike osoba sa motoričkim poremećajima.

Ključne reči: asistivna tehnologija, rehabilitacija, gornji ekstremiteti, motorički poremećaji

EDUKACIJA DEFEKTOLOGA U PEDIJATRIJSKOJ ZDRAVSTVENOJ ZAŠTITI

Jasmina Milošević

KBC "Dr Dragiša Mišović-Dedinje", Udruženje javno-zdravstvenih edukatora Srbije "Sanus habitus"

U savremenim naučnim i stručnim krugovima u najvećem broju razvijenih zemalja preovladava uverenje da je visokoškolsko obrazovanje defektologa u dinamičnim uslovima neophodno, ali kada je reč o savremenom konceptu obrazovanja defektologa u našoj sredini ostaje mnogo nedoumica. Još uvek ne postoje jasne i jedinstvene instrukcije, smernice i protokoli o stručnom radu defektologa zaposlenih u zdravstvenom sistemu.

U KBC „Dr Dragiša Mišović-Dedinje“ u Beogradu u oktobru i novembru 2020. godine sprovedeno je istraživanje za potrebe specijalističkog rada „Rane intervencije u vanrednoj situaciji“. Cilj rada je usko povezan sa unapređenjem sveobuhvatne zdravstvene zaštite dece i njihovih porodica preko edukacije stručnjaka koji rade sa decom i njihovim porodicama. U istraživanju je učestvovalo 122 roditelja hospitalizovane dece i 62 zdravstvena radnika i saradnika zaposlenih na pedijatrijskim odeljenjima. Upitnik za zdravstvene radnike i zdravstvene saradnike sadržao je 15 tematskih pitanja, a upitnik za roditelje 12. Između ostalog, razmatralo se i da li je za brigu o zdravlju dece i mladih i ostvarivanje njihovih prava na zdravstvenu zaštitu potrebno permanentno stručno usavršavanje zdravstvenih profesionalaca. Dobijeni podaci analizirani su primenom programa SPSS (Statistical Package for Social Sciences) verzija 25.0, a u obradi rezultata korišćene su mere deskriptivne statistike, frekvencije i procenti.

Rezultati ukazuju da visok procenat zdravstvenih radnika i saradnika (90,5%) smatra da je njihovo permanentno stručno usavršavanje neophodno za brigu o zdravlju dece i mladih i ostvarivanje prava dece na zdravstvenu zaštitu, dok 9,5% ispitanika nije sigurno. Za dodatnu edukaciju o primeni ranih intervencija saglasno je 85,7% ispitanika, 4,8% nije, a 9,5% nije sigurno. Na osnovu dobijenih podataka može se zaključiti da je izuzetno važno kontinuirano i celovito usavršavanje zdravstvenih saradnika, uključujući defektologe.

Zdravstveni profesionalci su prepoznali da inovativne metode rada sa decom i roditeljima podrazumevaju intenzivnije obuke i stalno unapređenje znanja i veština. U pružanju pedijatrijske zdravstvene zaštite neophodna je primena vrlo specifičnih zdravstvenih usluga koje moraju biti visokokvalitetne i sveobuhvatne, u skladu sa dobrom kliničkom praksom i najsavremenijim naučnim i stručnim dostignućima.

Ključne reči: zdravstvo, obrazovanje, defektolog

HI-BETA MOŽDANI TALASI U DETEKCIJI NEUROPSIHOLOŠKIH PROBLEMA KOD DECE SA TEŠKOĆAMA U RAZVOJU

Marijana Minić, Ivana Mitrović-Đorđević

OŠ "NH Dušan Dugalić", Beograd

U savremenoj praksi, radeći sa decom sa smetnjama u razvoju, susrećemo se sa raznim tehnikama i metodama. U raznim stručnim diskusijama pokreće se pitanje naučne validnosti i opravdanosti tih metoda.

Neurofidbek je uređaj koji se uglavnom koristi za korekciju pažnje, mada primena može obuhvatiti i druge kognitivne funkcije. Skeniranjem kvantitativnih vrednosti moždanih talasa imamo osnovu za uporedjivanje sa referentnim vrednostima za odredjen uzrast. Dok dete posmatra omiljeni video klip ili muziku, ekran se povećava ili smanjuje u zavisnosti od toga da li su vrednosti talasa u skladu sa referentnim vrednostima. Ako su moždani talasi ""loši"" ekran se smanjuje i obrnuto.

Hi-beta (visoki beta) talasi mogu biti povezani sa emocionalnim intenzitetom i prisutni su kad smo zabrinuti i imamo opsesivne misli. Ukoliko stanje visokih beta moždanih talasa dugo traje mozak počinje da radi izvan zdravog okvira, a neka područja mozga prestaju da budu u koordinaciji sa ostalim. Nestabilnost ovih talasa uzrokuje višak adrenalina, anksioznost, ruminacije , stres, depresiju i dr.

U ovom stručnom radu, kroz ranija naučna istraživanja i iskustvo autora, predstavljen je uticaj "loših" Hi-Beta talasa na neuropsihološke funkcije kod dece sa teškoćama u razvoju.

Ključne reči: neurofidbek, autizam, smetnje u razvoju

SPECIFIČNOSTI ISHRANE I SELEKTIVNOST U ISHRANI KOD DECE SA POREMEĆAJEM IZ SPEKTRA AUTIZMA

Nataša Srećković Milenković, Neda Novaković

Institut za mentalno zdravlje, Beograd

Poremećaj iz spektra autizma (PSA) je neurorazvojni poremećaj koji karakterišu smetnje u komunikaciji i socijalnoj interakciji, uz prisustvo repetitivnih i ponavljajućih obrazaca ponašanja. Pored glavnih karakteristika, ova deca (ili osobe) ispoljavaju specifičnosti senzornog procesiranja koje su povezane sa repetitvnim i stereotipnim ponašanjem i izbegavanjem promena. Razlikuju se kategorije senzornog procesiranja: smanjena I preterana osetljivost na senzorne stimuluse. Senzorna disfunkcija može biti uzrok negativnih oblika ponašanja koji mogu ometati decu sa PSA u usvajanju svakodnevnih navika i rutina. Pored navedenog, mogu ometati opšte funkcionisanje kao što su igranje i učenje. Ishrana može biti posebno teška aktivnost za decu sa PSA, tako da često insistiraju na određenim namirnicama, dok druge izbegavaju. Često imaju teškoće da probaju novu, nepoznatu hranu (neofobija za hranu). Deca sa PSA mogu biti veoma selektivna u svojim obrascima ishrane, što se manifestuje kao izbirljivost u ishrani i u vidu rituala vezanih za ishranu.

Studije koje su se bavile proučavanjem oralno-gustativnog čula i ishrane kod PSA ukazuju na izraženu senzornu specifičnost ovog čula koja se manifestuje u ponašanju kroz izrazitu stereotipnost i selektivnost hrane, uži repertoar namirnica i manju raznolikost u konzumiranju voća i povrća u poređenju sa tipičnom populacijom.

Ranije objavljene studije su pokazale da je izbirljiva ishrana prisutna kod dece sa PSA u procentu od 58% do 67%. Ovo stanje može biti prisutno u populaciji PSA bilo kog uzrasta, ali ima veću težinu kod dece mlađe od tri godine, pošto selektivnost hrane direktno negativno utiče na pravilan rast i razvoj.

Ovaj rad je preglednog tipa, sa ciljem da ukaže na značaj ishrane i heterogenosti senzorne specifičnosti oralno-gustativnog čula u populaciji osoba sa PSA.

Ključne reči: poremećaj iz spektra autizma, poremećaj senzorne integracije, selektivnost u ishrani

EFEKTI TRETMANA SENZORNE INTEGRACIJE PO ČULNIM MODALITETIMA KOD POPULACIJE SA POREMEĆAJEM IZ SPEKTRA AUTIZMA

Neda Novaković

Institut za mentalno zdravlje, Beograd

Pored glavnih karakteristika pormećaja iz spektra autizma (PSA) deficit socijalizacije, poremećaj komunikacije i repetitivno/stereotipno ponašanje uz izbegavanje promena prisutne su i specifičnosti senzornog procesiranja. Najnoviji klasifikacioni sistem Američke Psihijatrijske Asocijacije (APA) DSM-5 uključuje senzorne probleme kao jedan od dijagnostičkih kriterijuma.

Kako nijedna od etioloških teorija ne objašnjava u potpunosti kliničku sliku PSA usled širokog dijapazona simptoma poremećaja autističnog spektra, tako nema jedinstvene razvojne intervencije koja poboljšava sve manifestacije za sve osobe sa PSA.

Tretman senzorne integracije prema modelu Ane Džejn Ajers (Anna Jean Ayers) bazira se na tri principa: neuroplastičnost koja daje mogućnost promene moždanih procesa, aktivno učestvovanje kao preduslov za promene neuronskih mehanizama i obogaćeno multisenzorno okruženje (senzorne sobe). Karakteristično za osobe sa neurorazvojnim poremećajima, kao što je PSA je da se centralni nervni sistem razvija individualno specifično uz specifične strategije adaptacije što ostavlja otvorena pitanja na koji tačno način tretman utiče na promene u nervnom sistemu.

Razvojem novih metoda evaluacije i identifikacije pomoću skala procene sve veća pažnja se pridaje proceni bihejvioralnih fenotipova.

Pored teškoća u sprovođenju istraživanja u vezi sa intervencijama, izazovi su i sama istraživanja koja se bave procenama čulnih modaliteta. Studije sugeriše da su kategorije senzornog procesiranja po čulnim modalitetima u samoj populaciji izrazito heterogene, što govori u prilog varijabilnosti, fluidnosti senzorne disfunkcije u populaciji sa PSA, koje su jedinstvene, individualne su za svaku osobu.

Cilj ovog rada je prikaz istraživanja koja su evaluirala efekte tretmana senzorne integracije u populaciji sa PSA kao i modalitete senzornog procesiranja u populaciji sa PSA.

U literaturi nedostaje konsenzus po pitanju kategorija senzornog procesiranja po čulnim modalitetima dok je veća usaglašenost u utvrđivanju opšte disfunkcije senzorne integracije u populaciji sa PSA. U praksi procene po čulnim domenima su značajne, dok je empiriski teže dokazati efekte tretmana zbog fluidnosti i varijabilnosti senzornog procesiranja u samoj populaciji PSA."

Ključne reči: poremećaj iz spektra autizma, čulni modaliteti, tretman senzorne integracije, efekti tretmana zasnovani na dokazima, skale procene

SKRINING PROCENA AFAZIJA KAO DETERMINANTA PLANIRANJA AFAZIOLOŠKOG TRETMANA

Mile Vuković[1], Ljiljana Simić[2]

[1]Univerzitet u Beogradu – Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju, [2]Univerzitet u Novom Sadu, Medicinski fakultet, Novi Sad, ,

Afaziološki tretman podrazumeva primenu terapijskih postupaka i metoda usmerenih ka restituciji jezičkih sposobnosti i rehabilitaciji ličnosti osoba s afazijom. U ovom radu nastojali smo da istaknemo značaj skrining procene u planiranju afaziološkog tretmana. Prisustvo afazičkog poremećaja često se evidentira na osnovu kliničkog pregleda, identifikovanjem smetnji u govoru i izvršavanju verbalnih naloga. Međutim, detekcija afazičkih simptoma, utvrđivanje prisustva i tipa afazičkog sindroma vrši se primenom test-mernih instrumenata. U tu svrhu koriste se skrining testovi i dijagnostičke baterije testova za afazije. Budući da su dijagnostičke baterije obuhvatne, te da njihova primena traje dugo, takva vrsta ispitivanja je iscrpljujuća za mnoge pacijente, posebno u akutnoj fazi. S obzirom na to, u afaziologiju su uvedeni skrining testovi. Skrining testovi sadrže mnogo manje zadataka, mogu se primeniti u svim fazama oporavka, i kod pacijenata sa različitim stepenom i oblikom afazičkog sindroma. Cilj skrining procene u akutnom periodu je detekcija oštećenih i očuvanih jezičkih modaliteta, što omogućava planiranje i započinjanje ranog rehabilitacionog tretmana. Nadalje, skrining procena može da usmeri afaziologa na primenu dodatnih testova radi detaljnije eksploracije pojedinih aspekata jezičke funkcije. Može se zaključiti da rezultati skrining procene omogućavaju logopedu-afaziologu da oblikuje inicijalni plan i program tretmana. Budući da simptomi afazije često variraju, u akutnoj i subakutnoj fazi skrining procena treba da se izvodi što češće radi praćenja statusa jezičkih funkcija i korigovanja programa afaziološkog tretmana.

Ključne reči: tretman afazija, skrining procena, dijagnostika afazija

ZNAČAJ SKRININGA RETINOPATIJE PREMATURITETA SA ASPEKTA DEFEKTOLOGA - TIFLOLOGA

Saša Krasnić, Meliha Halilbašić

JZU UKC Tuzla, Bosna i Hercegovina

Potaknuta značajnim brojem pitanja kolega što se zapravo radi u Kabinetu za liječenje ambliopije i strabizma Klinike za očne bolesti UKC Tuzla, te čime se bavimo osim tretmanom istih, odlučila sam, nakon gotovo dvadeset godina rada u ovom Kabinetu, napisati pregledni članak i tako donekle pridonijeti popularizaciji ovog multidisciplinarnog područja rada

Cilj rada je opisati značaj skrininga retinopatije prematuriteta sa aspekta tiflologa.

U Kabinetu Klinike za očne bolesti UKC Tuzla vrši se dijagnostika i konzervativno liječenje ambliopije (slabovidnosti), strabizma i poremećaja binokularnog vida, a unazad 7 godina: dijagnostika i tretman ROPa (retinopatije prematuriteta). Prema podacima Svjetske zdravstvene organizacije ROP je na trećem mjestu preventabilnih uzroka sljepoće. Veliki dio postupaka koji se provode u Kabinetu izvodi defektolog/ tiflolog. On Ovaj stručnjak mora poznavati uzroke, tok i liječenje navedenih poremećaja, a isto tako mora imati individualni pristup svakom djetetu, jer je riječ o širokoj populaciji koja se procenjuje i prati od rođenja do 18. godine života. Ono što je bazično za ovaj rad jeste skrining ROPa i njegov značaj u sprečavanju sljepila.

Ključne reči: retinopatija prematuriteta, ambliopija, strabizam, tiflolog, skrining, prevencija sljepila

LOGOPEDSKA VJEŠTAČENJA U KONTEKSTU FUNKCIONALNOG STATUSA DJECE I ODRASLIH

Radmila Zeba

Zavod za vještačenje, profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom, Zagreb, Hrvatska

Prvostupanjsko tijelo vještačenja neovisno je tijelo državne javne uprave i od javnog društvenog interesa sa svrhom medicinskog vještačenja funkcionalnog statusa djece i odraslih, kao i sa ciljem ostvarivanja različitih prava iz sustava socijalne skrbi, zdravstvenog i mirovinskog sustava. Neovisno tijelo vještačenja sastoji se od vijeća vještaka kojeg čine doktor-specijalista iz različitih grana medicine, socijalni radnik i stručni suradnik-psiholog, edukacijski rehabilitator i logoped prema potrebama, specifičnostima i dominantnoj problematici svakog pojedinog slučaja. Govorno-jezična patologija značajan je segment brojnih stanja, poremećaja ili bolesti nastalih prenatalno, perinatalno ili postnatalno. Prema tome, vještačenje je značajno više zastupljeno kod djece nego kod odraslih osoba, kod kojih je najčešće vezano za stanja nakon moždanih udara, laringektomije, oštećenja sluha i poremećaja pridruženih uz primarnu bolest, a sa ciljem vještačenja funkcionalnog statusa, u ocjenjivanju radne sposobnosti osobe ili dokazivanju profesionalnih oboljenja. Više od 90% logopedskih vještačenja odnosi se na najvulnerabilnije skupine djece rođene s brojnim nasljednim bolestima i poremećajima, koji se manifestiraju kroz tjelesne malformacije, oštećen kognitivni status i intelektualno funkcioniranje kao i poremećajem socijalne komunikacije. Vještačenja kod djece imaju za cilj ostvarivanje novčane pomoći iz područja socijalne skrbi, najvećih prava iz zdravstvenog i mirovinskog sustava poput prava na status roditelja-njegovatelja, skraćenog radnog vremena i prava na dopust roditelja za njegu djeteta s većim teškoćama u razvoju.

Logopedsko vještačenje nosi sa sobom određenu odgovornost uz niz poteškoća i prepreka. Prepreke se javljaju u vidu nepotpunih i nedorečenih logopedskih nalaza, različitih i netočnih dijagnoza, krivotvorenih nalaza kao i uplitanja drugih struka u logopedsku dijagnostiku i ostale segmente iz logopedske djelatnosti. Navedeno može značajno otežati postupak vještačenja i utjecati na relevantnost i rok donošenja nalaza i mišljenja vještačenja.

Ključne reči: logoped, funkcionalni status, vještačenje, socijalna prava

SUPORTIVNA TERAPIJA DVOJAJČANIH BLIZANACA - SLIČNOSTI I RAZLIKE

Dejana Knežević, Jasenka Lazić

Centar za podsticajnu negu, Novi Sad

Rad prikazuje studiju devojčice K. i dečaka V., koji su dvojajčani blizanci iz vantelesne oplodnje. Zbog pada srčanih tonova kod drugog blizanca, dečak V, indikovano je završavanje trudnoće carskim rezom u 29.nedelji. Otpušteni su sa dijagnozom smetnje centralne koordinacije i tonusa, dok je samo devojčica K imala i dijgnozu distonije. Sa 2 godine i 10 meseci, uključeni su u stimulaciju ranog razvoja, u tretmane senzorne integracije, defektološke tretmane i integraciju primitivnih refleksa, kao i u logopedske tretmane.

Oba blizanca imaju problem u modulaciji taktilnih podražaja i nedovoljno razvijenu svest o telesnoj šemi. Imaju poteškoće u registraciji vestibulo-proprioceptivnih podražaja, što se odražava na telesnu percepciju, telesnu šemu i adaptaciju, motornu kontrolu tj koordinaciju, odmeravanje kretanja a što doprinosi razvoju dobrog motornog plana – praksije.Nedograđena kontrola glave kod oboje, kao rani znak nerazvijenosti bazalnih ganglija, odnosno, posturalnih refleksa. Neintegrisan refleks kod dečaka V. je landau, dok oboje imaju asimetričan spinal galant. Oboje imaju nedovoljno razvijenu svest o telu u prostoru, nedograđenu samostalnost u aktivnostima sa sledom, planiranju i izvršenju. Nedostaje im stvaranje svrsishodne aktivnosti. Govorno-jezički razvoj je u sistemu kašnjenja kod oba blizanca, dok je receptivni govor kod devojčice K. znatno razvijeniji u odnosu na dečaka V, a veštine ekspresivnog govora ne postoje kod blizanaca. Preciznije određivanje kognitivnog i jezičkog profila je onemogućeno zbog hipermotoričkog ponašanja i deficita pažnje i govora. Suportivna terapija uključuje vežbe integracije refleksa kod oba blizanca, sa ciljem poboljšanja motornog plana i izvođenja motornih radnji,senzornu integraciju radi podizanja kvaliteta pokreta i unapređenje procesa procene kognitivnih i jezičkih sposobnosti, zbog ciljanog kreiranja plana rada defektologa i logopeda.

Ključne reči: integracija refleksa, senzorna integracija, rana stimulacija

DANI DEFEKTOLOGA SRBIJE, 2022.

RADIONICE 1

PRIKAZ ERAZMUS PROJEKTA "TO JE U REDU"-ZNAČAJ PRIMENE PRIČA ZA UČENJE DRUŠTVENIH VEŠTINA ZA DECU SA AUTIZMOM

Stefan Ranković, Sandra Skendžić, Snežana Babović-Dimitrijević, Jelena Ždraljević

OŠ "Anton Skala", Beograd

Cilj radionica je sticanje kompetencije za samostalnu izradu i primenu priča za učenje društvenih veština.

Priče za učenje društvenih veština su se pokazale kao izuzetno efikasan alat za poboljšanje svih aspekata socijalne komunikacije i interakcije u radu sa osobama sa autizmom. One su zasnovane na poštovanju modela strukturisanog učenja, koji podrazumeva vizuelno jasne, pažljivo planirane i predvidive korake. Primenom ovih priča osobama sa autizmom pomažemo da se socijalno integrišu, da prate program i usvoje adekvatne obrasce ponašanja, da samostalnije deluju u raznim okruženjima, nauče da adekvatno reaguju u kriznim situacijama i da se prilagode promenama.

Uzimajući u obzir značaj ovih priča kao i nepostojanje istih na jezicima regiona, kroz projekat I OK izradili smo Praktikume sa pričama za učenje društvenih veština koji obuhvataju 4 teme (zdravlje, ponašanje, škola, dnevne rutine). Pored navedenih Praktikuma od izuzetnog je značaja i Metodološki praktikum koji daje jasne smernice o primeni i izradi samih priča. Praktikumi su dati kao modeli na osnovu kojih se sadržaj određene priče može prilagoditi svakom detetu. Obogaćeni su i audio zapisom (priče su praćene glasom) i dostupni su na 3 jezika-srpski, bugarski i hrvatski.

Kroz radionicu ćemo predstaviti različite modele priča i učesnici će biti upoznati na koji način one pomažu deci iz spektra autizma da nauče navedene veštine i da generalizuju određene obrasce ponašanja.Takođe, kroz pripremljene filmove sa praktičnom primenom priča u radu sa decom (grupno, u paru i individualno) prikazaćemo kako su deca

kroz eksplicitna uputstva i primenu priča usvajala i određene socijalne i komunikacijske veštine i na implicitan način usvajala konkretne obrasce ponašanja: čekanje svog reda, veštine slušanja, deljenje sa drugima, veštine posmatranja, suočavanje sa zabranama, poštovanje pravila.

Učesnici će pored upoznavanja sa ovim Praktikumima i njihovom primenom kroz praktičan rad na različitim primerima uvideti značaj individualnog pristupa pri kreiranju svake priče, prilagođavanjem sadržaja određenom detetu u skladu sa njegovim mogućnostima. U okviru radionica će izrađivati priču za učenje društvenih veština na određenu temu kroz rad u grupama i predstaviće kreirane priče o čijim načinima primene će se voditi diskusija."

Ključne reči: autizam, praktikum, priče za učenje društvenih veština, eksplicitno učenje

RADIONICE 1

KAKO JAČATI SOCIJALNO- EMOCIONALNE VEŠTINE KOD DECE SA SMETNJAMA U RAZVOJU

Aleksandra Slijepčević, Zorica Drndarević-Delić

ŠOSO sa domom "Sveti Sava", Umka-Beograd

Socijalna veština se može definisati kao sposobnost da se u određenoj sredini pojedinac ponaša na način koji omogućava uspostavljanje, održavanje i unapređivanje pozitivnih odnosa među ljudima, odnosno, kao veština koja omogućava interakciju i komunikaciju sa drugim ljudima u datom socijalnom kontekstu. Takođe, u literaturi se socijalne veštine definišu kao specifična ponašanja koja osposobljavaju osobu da od strane drugih ljudi bude ocenjena kao socijalno kompetentna.

Škola predstavlja deo sistema u kome se odvijaju procesi koji su važni za celokupan dečji razvoj. Tokom školovanja učenici paralelno sa usvajanjem znanja vezanih za programske sadržaje nastavnih predmeta usvajaju i socijalne veštine koje će mu pomoći da se uspešno integriše u društvenu sredinu i postane njen aktivan član.

Opšti cilj radionice, namenjenih za razvoj socijalno emocionalnih veština kod dece sa intelektualnom ometenošću, jeste upoznavanje učesnika sa programom radioničarskog oblika rada, upoznavanje sa značajem podsticanja razvoja socijalno emocionalnih veština kod dece sa poteškoćama u razvoju kroz ciklus od deset radionica.

Konkretne aktivnosti, učesnike, upućuju na interaktivni način rada. Kroz ovaj program učesnici će imati priliku da kroz praktičan, dinamičan i zanimljiv način rada zajedno sa voditeljima radionice učestvuju u konkretnim aktivnostima kao što su: upoznavanje, timski rad, kreativnost, samokontrola, empatija, tolerancija, optimizam, poštenje, zahvalnost i završna radionica.

Učesnici radionice dobiće konkretna znanja i veštine kako se mogu primeniti radionice za razvoj socijalno-emocionalnih veština kod dece/učenika u cilju lakšeg prilagođavanja na školsku sredinu, uspostavljanja i razvijanja odnosa drugarstva, saradnje sa vršnjacima i odraslima; razvoja saznanja o sebi, sopstvenim osećanjima i potrebama; povećanje nivoa samopoštovanja i samopouzdanja; učenje tehnika za prevladavanje neprijatnih emocionalnih stanja; podsticanje prihvatanja međusobnih razlika; usvajanja veština grupnog rada, sporazumevanja i saradnje; razvijanje komunikativne sposobnosti i konstruktivnog rešavanja sukoba sa vršnjacima i odraslima; razvijanje kreativnog izražavanja; podsticanje i osposobljavanje za aktivnu participaciju u svakodnevnom životu.

Optimalni broj učesnika radionice je 20 do 25 učesnika, a predviđeno trajanje radionice je 90 minuta.

Ključne reči: socijalno - emocionalne veštine, radionoce, interakcija, integracija

AB PROGRAM- PROCENA I TRETMAN NEINTEGRISANIH PRIMITIVNIH REFLEKSA KOD DECE SA RAZVOJNIM ODSTUPANJIMA

Aleksandra Bukovica

OŠ "Miloje Pavlović", Beograd

Cilj radionice je da se učesnici upoznaju sa značajem primitivnih refleksa za uredan psihomotorni razvoj dece kao i povezanošću neintegrisanih refleksa sa problemima u učenju i razvojnim smetnjama. Polaznici radionice će se upoznati sa podelom refleksa, vremenskim okvirima pojave i integracije.

Vreme trajanja radionice: od 60 do 90 minuta zavisno od potrebnog vremena za uvežbavanje tehnika procene i tretmana refleksa.

Na radionici će biti predstavljen i obrađen Babinski refleks počev od razvojnog značaja preko funkcija koje razvija do posledica njegove neintegracije.

Učesnici radionice će se upoznati sa načinom testiranja prisustva ovog refleksa kod dece.

Nakon toga će se upoznati sa različitim načinima i tehnikama integracije istog.

U drugom delu radionice planirano je praktično izvođenje i uvežbavanje tehnike testiranja prisustva refleksa kod dece kao i praktično izvođenje vežbi integracije.

Nakon radionice, polaznici će biti upoznati koje razvojne sposobnosti mogu stimulisati aktivnostima integracije Babinski refleksa. Takođe će znati kod kojih razvojnih kašnjenja i odstupanja mogu u tretmanu primeniti ove vežbe integracije. I na kraju, najvažnije, biće osposobljeni da izvrše procenu prisustva ovog refleksa kod dece i njegovu integraciju.

Broj polaznika na radionici: 10.

Ključne reči: primitivni refleksi, Babinski, problemi u učenju

DANI DEFEKTOLOGA SRBIJE, 2022.

PANEL RAZVOJNOG CENTRA

PETAK, 18.02.2022.
15:30–17:00 → MALA SALA (kod igraonice)
Moderator: Prof. dr Gordana Nikolić
Tema: **DODATNA PODRŠKA, NOVA ULOGA SPECIJALNE ŠKOLE – IDEJA ILI IZLAZ?**

Učesnici:

- Jasmina Jovanović – pomoćnica ministra, Ministarstvo prosvete nauke i tehnološkog razvoja, Beograd;
- Doc. dr Zlatko Bukvić – predsednik Hrvatske Komore specijalnih edukatora i rehabilitatora;
- Goran Petrušev - predsednik Saveza specijalnih edukatora i rehabilitatora Republike Severne Makedonije;
- Zorica Vesović – direktor OŠ „Miodrag Matić“, Užice;
- MA Siniša Ranković, master defektolog OŠ „Boško Buha“ – Beograd, Srbija , Predsednik UO DDS;
- Bogdan Filipović, stručni saradnik-psiholog OŠ "Živko Ljujić" Nova Varoš i OŠ "Dobrisav Dobrica Rajić" Bistrica

DANI DEFEKTOLOGA SRBIJE, 2022.

SOCIJALNA ZAŠTITA / PREVENCIJA I TRETMAN POREMEĆAJA PONAŠANJA 1

Online prezentacije

STIMULACIJA RANOG RAZVOJA KOD DECE SA SMETNJAMA U RAZVOJU U ŠKOLI ZA OSNOVNO I SREDNJE OBRAZOVANJE „MILAN PETROVIĆ“ IZ PERSPEKTIVE RODITELJA

Snežana Nikolić, Zorana Stanojević, Dragana Popović

ŠOSO "Milan Petrović" sa domom učenika, Novi Sad

Vrlo je važno da sredina u kojoj dete odrasta bude sigurna, stabilna i prilagođena potrebama deteta. Na ovaj način dete stiče kvalitetna iskustva, koja će mu omogućiti optimalan razvoj. Ukoliko u bilo kom domenu postoji određena razvojna poteškoća ili smetnja, deca zahtevaju povećanu pažnju, praćenje i podsticanje. Ranom identifikacijom i blagovremenim započinjanjem stimulativnih tretmana može se uticati na prevazilaženje ili ublažavanje postojećih smetnji u razvoju. Istovremeno, intervencija je usmerena i na roditelje i ostale članove porodičnog okruženja Ovakve intervencije podrazumevaju partnerstvo između roditelja i pružalaca usluga, fokusiraju se na ulogu porodice u donošenju odluka o vlastitom detetu i prepoznaju roditelje kao eksperte u razumevanju potreba njihovog deteta. Stručnjaci imaju za cilj da osnaže roditelje podižući njihove kompetencije kako bi mobilisali sve resurse koji imaju pozitivan efekat na funkcionisanje deteta i porodice.

Škola za osnovno i srednje obrazovanja „Milan Petrović“ sa domom učenika u Novom Sadu realizuje Servis rane stimulacije za decu od 0 do 3 godine. U programu se stimuliše celokupan razvoja deteta u skladu sa njegovim snagama i potrebama i pruža se dodatna podrška porodici. Tokom realizacije podrške, član porodice je prisutan i na direktan način uključen u sam proces pružanja podrške.

Cilj našeg istraživanja je bio da ispitamo stepen zadovoljstva roditelja uslugom Rane stimulacije. Istraživanje je obuhvatilo 31 roditelja, koji su koristili uslugu od 3 meseca do 3 godine. Rezultati koje smo dobili ukazuju da je najveći procenat roditelja bio zadovoljan, jer su tokom trajanja programa ostvarili svoja očekivanja u pogledu boljeg razumevanja potreba svog deteta, usvajanja strategija kako da odgovore na detetove potrebe što je rezultovalo napredovanjem deteta, razvijanjem roditeljskih veština i porastom samopouzdanja.

Ključne reči: rana stimulacija, razvoj deteta, porodica

DODATNA PODRŠKA U NADLEŽNOSTI INTERESORNE KOMISIJE OPŠTINE IVANJICA

Svetlana Glavinić, Mirjana Ocokoljić, Milka Karaklajić, Sanja Lišanin

Drustvo za cerebralnu i dečiju paralizu, Ivanjica

Dodatna podrška podrazumeva prava, usluge i resurse koji detetu, učeniku i odraslom obezbeđuju otklanjanje fizičkih, komunikacijskih i socijalnih prepreka u okviru obrazovnih ustanova i lokalne zajednice. Dodatna podrška isključuje diskriminaciju po bilo kom osnovu, prema svakom detetu, učeniku i odraslom u cilju integracije i napredovanja u obrazovnom okruženju do završetka srednjeg obrazovanja i što kvalitetnijeg života u zajednici. Dodatna podrška se obezbeđuje u okviru sistema obrazovanja i vaspitanja, zdravstvene i socijalne zaštite. Procenu potreba za dodatnom podrškom vrši Komisija opštine, odnosno grada na čijoj teritoriji je prebivalište, odnosno boravište deteta, učenika i odraslog sa smetnjama i poremećajima. Interresorna komisija (IRK) opštine Ivanjica formirana je u skladu sa Zakonom o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja i uputstvima nadležnih ministarstava.

U poslenje tri godine IRK izvršila je procenu 31 deteta i predložila određene mere podrške za decu i to: besplatan vrtić; školska kuhinja; prevoz; ekskurzija; individualni obrazovani plan (IOP);, pedagoška asistencija; spručna podrška defektologa; uvećan dečiji dodatak; predlog za dodatak za tuđu negu i pomoć (DTN); lični pratilac deteta (LPD) i fizikalna terapija.

Prema proceni IRK vezano za sistem obrazovanja najvećem broju dece je potreban je IOP 80,7%, i to IOP 2 kod 61,3 % , IOP1 19,4 % dece. Stručna podrška defektologa predložena je za 48,4% procenjene dece. Za pedagoškom asistencijom ima potrebu 3,2% dece. Za besplatnu kuhinju, prevoz , ekskurzija i vrtić ima potrebu 9,7 % dece. Iz nadležnosti zdravstvene zaštite predložene je fizikalna terapija za samo jedno dete, odnosno 3,2%. Iz sistema socijalne zaštite predložena su prava i usluge i to: uvećen dečiji dodatak kod jednog deteta, DTN takođe kod 3,2% dece, a usluga LPD za 42% dece.

Na osovu dobijenih rezultata može se zaključiti da IRK u najvećem broju predlaže mere podrške u nadležnosti sistema obrazovanja i to u najvećem broju IOP2, što ukazuje na činjenicu da najveći broj dece ne može da prati redovan nastavni plan i program. Analizom dobijenih rezultata vezano za sistem socijalne zaštite primarno je prepoznata potreba za podrškom LPD što ukazuje na potrebu za multisektorskom saradnjom sistema obrazovanja i socijalne zaštite. Rezultat koji ohrabruje je podrška iz nadležnosti zdravstvene zaštite koja je predložena samo jednom detetu, što ukazuje na činjenicu da su usluge zdravstvene zaštite već dostupne deci.

Ključne reči: individualni individualni obrazovani plan, socijalna zaštita, zdravstvena zaštita, lični pratilac deteta.

PRIMENA ASISTIVNIH TEHNOLOGIJA KOD KORISNIKA USLUGE LIČNI PRATILAC DETETA

Svetlana Glavinić[1], Sandra Marković[1], Miloš Lišanin[1], Boris Kovačević[2]

[1]Drustvo za cerebralnu i dečiju paralizu, Ivanjica, [2]Zavod za vaspitanje dece i omladine "Vasa Stajić", Beograd

Asistivne tehnologije (AT) su sve one tehnologije i sredstva koje koriste osobe sa invaliditetom kako bi olakšale život i njihovo svakodnevno funkcionisanje. Dobro integrisana sredstva mogu da utiču na decu sa smetnjama u razvoju, tako što će doprineti njihovoj samostalnosti, samopouzdanju i većoj uključenosti u društveni život u zajednici. Asistivne tehnologije prema vrsti invaliditeta mogu koristiti: osobe sa telesnim oštećenjem, oštećenjem vida, sluha, osobe sa teškoćama u komunikaciji i učenju i osobe sa intelektualnom ometenošću. Njihovom primenom se kod korisnika funkcionalnost podiže na viši nivo, poboljšava socijalizacija i zdravstveno stanje, a samim tim i sprečava regresija postojećeg. Primena asistivnih tehnologija utvrđena je analizom korisnika usluge Lični pratilac deteta (LPD) Društva za CDP opštine Ivanjica. Obuhvaćeno je 204 korisnika iz jednog grada, 11 opština i AP Kosovo i Metohija.

Cilj istraživanja je bio da se utvrdi zastupljenost asistivnih tehnologija kod dece i mladih koja koriste uslugu Lični pratilac deteta. Od ukupnog broja (N=204) trećina dece i mladih sa smetnjama u razvoju (34,3%) upotrebljava neku vrstu asistivne tehnologije. Kao najčešće korišćene vrste asistivne tehnologije kod ove populacije su naočare (9,8%) i senzorni materijali za igru i učenje (9,3%), zatim transportna sredstva kolica (8,3%), interaktivna tabla (2,9%), Brajeva mašina (2,4%), govorni softver (1,9%), hodalica (1,5%) i udžbenici krupne štampe, kao i modifikovani nameštaj (0,5%).

Navedeni rezultati ukazuju da asistivne tehnologije u najvećoj meri koriste deca i mladi sa telesnim oštećenjem i oštećenjem vida, jer saradnici LPD ne mogu kompenzovati zadovoljavanje potrebe za AT ove vrste. Iz dobijenih rezultata može se zaključiti da se asistivne tehnologije za govor i komunkaciju ne koriste u odabranom uzorku korisnika. Na osnovu navedenih činjenica zaključuje se da podrška LPD smanjuje ili isključuje korišćenje pomoć tehnologija, jer podrška saradnika LPD podrazumeva aktivnosti u oblasti kretanja, hranjenja, održavanja lične higijene, komunikacije i tehničku pomoć u učenju.

Ključne reči: pomoć tehnologije, deca i mladi sa smetnjama u razvoju/invaliditetom, funkcionalnost

ULOGA POSMATRANJA U RADNOM OSPOSOBLJAVANJU KORISNIKA NA STACIONARNOM SMEŠTAJU

Nada Irić, Ivana Mitrović, Olgica Šubarić

Ustanova za decu i mlade "Sremčica", Beograd

Učenje putem posmatranja predstavlja jednu od najčešće primenjivanih metoda u vaspitno-obrazovnom radu sa korisnicima na stacionarnom smeštaju. U okviru programskog sadržaja radnog osposobljavanja korisnici treba da usvoje elementarna i složenija praktična znanja. Posmatranjem u procesu radnog osposobljavanja korisnici se upoznaju sa aktivnostima i materijalima, bogate lična iskustva i stiču saznanja.

Cilj rada je utvrditi kako se kvalitet posmatranja odražava na radno osposobljavanje korisnika.

Uzorak su činile odrasle ispitanice ženskog pola na stacionarnom smeštaju (N=39), koje su grupisane u dve grupe korisnika: grupa mlađih korisnika od 26 do 35 godina starosti (N=19) i grupa korisnika preko 36 godina starosti (N=20) uključene u programski sadržaj radnog osposobljavanja.

Dobijeni rezultati su obrađeni metodama deskriptivne statistike sa procentualnim vrednostima odgovora na pojedine aktivnosti tokom procesa radnog osposobljavanja, analizirani i prikazani tabelarno i grafički.

Odrasle корisnice su u okviru programa radnog osposobljavanja bile obuhvaćene radnim aktivnostima koje su usvajale kroz: posmatranje, praktičnu primenu I procenu usvojenih radnih aktivnosti. Vršena je procena 13 radnih aktivnosti koje su odrasle korisnice posmatranjem usvajale I praktično primenjivale. Među grupama ne postoji značajnija razlika u postignutim rezultatima. Mlađe odrasle korisnice nisu savladale aktivnosti pletenja i heklanja, a lošije rezultate su imale i na aktivnosti šivenja. Bolje rezultate od starije grupe su imale u aktivnosti veza (12.8%), dok su parirale starijoj grupi korisnica u aktivnostima lepljenja (od N=19 korisnica njih N=16 izvodi praktičnu aktivnost). Starija grupa odraslih korisnica lošije rezultate je imala na aktivnosti veza (5.1%), nešto bolje rezultate je imala u aktivnostima heklanja, šivenja i pletenja (7.6%), a svih N=20 korisnica uspešno je izvelo aktivnost sečenja i nizanja. Ukupan praktični učinak odraslih korisnica na stacionarnom smeštaju obuhvaćenih radnim aktivnostima ukazuje da su korisnice bile uspešnije na aktivnostima koje nisu zahtevale suptilnije pokrete i veću preciznost kao što je heklanje (5.1%), šivenje i pletenje (7.6%). Aktivnost koja je zahtevala slobodnije pokrete kao što je lepljenje imala je dobre rezultate kod obe grupe odraslih korisnica (89.7%).

Kvalitet percepcije, pažnje i ponašanja kao integralnih delova posmatranja je u značajnoj korelaciji sa postignućima radnog osposobljavanja korisnika na stacionarnom smeštaju.

Ključne reči: posmatranje, korisnice, radno osposobljavanje, dom

DANI DEFEKTOLOGA SRBIJE, 2022.

SOCIJALNA ZAŠTITA / PREVENCIJA I TRETMAN POREMEĆAJA PONAŠANJA 2

KORAK PO KORAK DO IMPLEMENTACIJE PROGRAMA STANOVANJA UZ PODRŠKU

Milica Jeremić, Sara Pavić

ŠOSO "Milan Petrović" sa domom učenika, Novi Sad

Stanovanje uz podršku – Male kućne zajednice je usluga ŠOSO „Milan Petrović“ sa domom učenika koja traje od 2005. godine. Prateći relevantnu literaturu i dostupne pravilnike tokom dugog niza godina, kreirali smo stručni postupak koji prati korisnika od same pripreme za ulazak u kućnu zajednicu, preko perioda adaptacije i kontinuirano u svim segmentima životnog funkcionisanja.

Predstavljamo metodologiju stručnog postupka koja je u skladu sa Zakonom o socijalnoj zaštiti, Pravilnikom o bližim uslovima i standardima za pružanje usluge socijalne zaštite, Pravilnikom o organizaciji, normativima i standardima rada, a dodatno je unapređena od strane Pokrajinskog zavoda za socijalnu zaštitu.

Procedura uključivanja i praćenja korisnika kroz život u kućnim zajednicama podrazumeva neophodnu dokumentaciju počevši od pijemnog lista, pijemne procene, plana pripreme za stanovanje uz podršku, preko procene, izrade individualnog plana usluge do praćenja i ponovnog pregleda postignutih ili revidiranih aktivnosti. Listom praćenja detaljno i kontinuirano evidentira se funkcionisanje u sledećim oblastima: svakodnevne životne aktivnosti, instrumentalne životne aktivnosti, funkcionisanje u socijalnom okruženju, mobilnost, angažovanje i rad i seksualnost. Sva dokumentacija mora biti usklađena sa unapred predviđenim vremenskim rokovima, a usaglašena sa procedurama drugih internih i eksternih sektora na čije usluge ostvaruje prava određeni korisnik Stanovanja uz podršku. Osim neizostavne dokumentacije koja se nalazi u dosijeu korisnika zavedenim registarskim brojem, poučeni praktičnim iskustvom, kreirali smo i dodatne formulare koji omogućavaju kvalitetniji i sigurniji život korisnika, a zaposlenima obezbeđuju sredstvo verifikacije. Obrasci koje najčeće primenjujemo u tu svrhu su zdravstveni list korisnika, lista terapije, upitnici o proceni zadovoljstva uslugom Stanovanje uz podršku, lista procene ponašanja, veštine staranja o sebi i skala adaptivnog ponašanja.

Detaljnim i jasnim praćenjem metodologije stručnog postupka omogućavamo održivost usluge, a da svakom korisniku bude pružena adekvatna podrška koja je u skladu sa njegovim potrebama.

Ključne reči: stanovanje uz podršku, metodologija stručnog postupka, dokumentacija

USTANOVE SOCIJALNE ZAŠTITE KAO PRUŽAOCI USLUGA U LOKALNOJ ZAJEDNICI

Ana Jakovljević, Tijana Palibrk, Ivana Čakarević

Centar za pružanje usluga socijalne zaštite "Zračak", Čačak

Prema Zakonu o socijalnoj zaštiti, pružaoci usluga socijalne zaštite mogu biti ustanove, udruženja, preduzetnici, privredna društva i drugi oblici organizovanja. Do skoro, usluge su uglavnom pružali centri za socijalni rad, udruženja i preduzetnici, a od nedavno je sve više ustanova čija je delatnost pružanje usluga socijalne zaštite. Veliko je interesovanje i potreba mnogih gradova u Srbiji za osnivanjem ovakvih ustanova.

Centar „Zračak“ svoj rad je započeo 2013. godine kao Ustanova za dnevni boravak dece, mladih i odraslih sa smetnjama u razvoju, pružajući uslugu Dnevni boravak. Usluga se odvija kroz defektološki tretman, radno-okupacionu terapiju, negu, psihosocijalnu podršku, senzomotoričnu stimulaciju, preventivno-zdravstvenu zaštitu i ishranu za 74 korisnika sa teritorije grada Čačka. Od 2020. godine, Ustanova prerasta u Centar za pružanje usluga socijalne zaštite, a od 2021. godine počinje sa pružanjem još tri usluge: Lični pratilac deteta, Personalna asistencija i Pomoć u kući, putem kojih se pruža usluga za još ukupno 183 korisnika. Sve četiri usluge su licencirane od strane resornog ministarstva.

Pre nego što je Centar „Zračak“ počeo sa pružanjem usluga Lični pratilac deteta, Personalna asistencija i Pomoć u kući, ove usluge je Grad obezbeđivao putem javnih nabavki, a same usluge su pružala udruženja i preduzetnici. S obzirom na to da obezbeđivanje usluga putem javnih nabavki nije bilo u potpunosti svrsishodno, osnivač, tj. Grad Čačak, došao je na ideju da usluge preuzme ustanova koja za svoju delatnost već ima pružanje usluga u socijalnoj zaštiti i koja ima kapacitete da svoju delatnost proširi. Ovim postupkom obezbeđen je kontinuitet u pružanju usluga, sam kvalitet usluga je poboljšan, postignut je veći stepen kontrole nad pružanjem usluga, a ostvarena je i značajna ušteda u budžetu koja omogućava dalje unapređenje i proširenje usluga.

Ovo izlaganje ima za cilj upućivanje i osnaživanje lokalnih samouprava za osnivanje ustanova, kao bitnih institucija u pružanju usluga svojim građanima. Kao ustanova koja pruža četiri licencirane usluge socijalne zaštite i izdvaja značajna sredstva za iste, želimo da ukažemo na benefite pružanja usluga u okviru javne ustanove, i smatramo da možemo da budemo primer dobre prakse drugim gradovima u Srbiji.

Ključne reči: Ustanove socijalne zaštite, usluge, lokalna samouprava

RAZUMEVANJE MEHANIZMA INTERNALIZOVANE OPRESIJE IZ UGLA SOCIJALNO-RELACIONOG MODELA OMETENOSTI KEROL TOMAS

Nevena Strižak, Dragica Bogetić, Luka Mijatović

Univerzitet u Beogradu – Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju

Na nesvesnim nivoima, u svima nama više ili manje je aktivan mehanizam pounutrenja predrasuda o grupi kojoj pripadamo, kao da su one istine o nama samima. U slučaju negativno obojenih predrasuda o manjinskim grupama, koje su uglavnom udružene sa diskriminacijom, ovaj proces naziva se internalizovana opresija.

Cilj ovog rada je prikaz teorijskih razmatranja internalizovane opresije iz ugla socijalno-relacionog modela ometenosti Kerol Tomas.

U radu su kao opšte metode korišćene analiza i sinteza empirijskih i teorijskih nalaza pomoću pretraživanja radova kroz različite naučne baze.

Mitovi o tome kakve su osobe sa ometenošću, koji se perpetuiraju kroz izostanak pozitivnih modela u filmovima, medijima, kulturnoj i sportskoj sferi, kao i kroz nasilan jezik, podsmešljive poštapalice, poslovice, izreke i viceve, dodatno potvrđuju da je mnogo razloga da se osoba sa ometenošću oseti, i kontinuirano oseća, bespomoćno i obespravljeno i da će vremenom poverovati u poruke koje dobija od okruženja. Psihoanaliza, u domenu teorije objektnih odnosa, internalizovanu opresiju opisuje kroz mehanizam projekcije sa neometenih na one sa ometenošću, koji su konstituisani kao Drugi, na taj način sugerišući da je ona neizbežno iskustvo za sve osobe sa ometenošću. Tomasova donekle preispituje ovo stanovište, ističući da osobe sa ometenošću nisu homogena grupa, te da sklonost internalizaciji opresije može varirati u odnosu na to da li je ometenost stečena ili prisutna od rođenja, odlike ličnosti, kontekst. Antropološka literatura sugeriše i značajne razlike u odnosu na kulturu, jer postoje zajednice koje ne isključuju osobe sa ometenošću.

Uprkos tome što je veoma široko rasprostranjen i ugrožavajući, fenomen internalizovane opresije ostao je relativno zanemaren u studijama ometenosti. Posledice internalizovane opresije prepoznatljive su u poteškoćama da se izgradi i održi samopoštovanje i nivo aspiracije koji odgovara ličnim snagama i potencijalima. Shodno tome, za kvalitetan i celovit rad defektologa značajno ih je prepoznati i razumeti njihove efekte na razvoj i dobrobit korisnika.

Ključne reči: internalizovana opresija, ometenost, socijalno-relacioni model

ULOGA TEORIJE SAMOLEČENJA U RAZUMEVANJU POVEZANOSTI NEGATIVNIH ISKUSTAVA U DETINJSTVU I RAZVOJA ZAVISNOSTI OD PSIHOAKTIVNIH SUPSTANCI

Dragica Bogetić, Nevena Strižak, Luka Mijatović

Univerzitet u Beogradu – Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju

Rasprostranjenost i posledice koje negativna iskustva u detinjstvu i zavisnost od psihoaktivnih supstanci ostavljaju na individualnom, porodičnom i socijalnom planu, pozicioniraju ove društvene probleme na sam vrh društvenih zabrinutosti. Određena istraživanja pokazuju da je prekomerno konzumiranje alkohola odgovorno za preko 200 različitih bolesti i zdravstvenih stanja i 2,8 miliona preranih smrti godišnje, dok je upotreba ilegalnih psihoaktivnih supstanci povezana sa 11,8 miliona smrti na godišnjem nivou, globalno posmatrano. Višedecenijska empirijska građa ukazuje na visoku rasprostranjenost negativnih iskustava u detinjstvu u populaciji osoba koje su zavisne.

Cilj rada je analiza Teorije samolečenja kao korisnog okvira za tumačenje odnosa negativnih iskustava u detinjstvu i zavisnosti od PAS, kroz povezivanje sa aktuelnim empirijskim nalazima o odnosu ova dva prevalentna problema.

U radu su kao opšte metode korišćene analiza i sinteza empirijskih i teorijskih nalaza pomoću pretraživanja radova kroz različite naučne baze.

Težeći humanizaciji etiološkog promatranja razvoja zavisnosti, Teorija samolečenja ide u pravcu dekonceptualizacije pogleda na zavisnost u okviru kog je dominiralo shvatanje zavisnosti kao ličnog izbora, slabe volje i hedonističkih težnji pojedinca. Negativna iskustva u detinjstvu, naročito kroz kumulativni efekat su prediktori rane upotrebe, zloupotrebe i zavisnosti od psihoaktivnih supstanci, te su povezana i sa rizičnijim načinom upotrebe i težim problemima koji proizlaze iz zavisničkog ponašanja. Kroz upotrebu psihoaktivnih supstanci pojedinci teže da prevaziđu različita negativna ili konfuzna afektivna stanja kao rezultat traume, da kontrolišu ili da osete emocije koje se ne mogu doživeti bez efekata konkretne supstance. Zavisničko ponašanje se posmatra kroz prizmu neadekvatne strategije prevazilaženja unutrašnjih stanja i problema koja je generator dalje emocionalne patnje.

Teorija samolečenja počiva na pitanju koje se interesuje za to šta konkretna supstanca pruža korisniku, te upravo od ovog odgovora treba krenuti u koncipiranju idejnih pravaca prevencije i tretmana zavisnosti. Istraživanja u populaciji osoba koje su zavisne od PASa i imaju negativna iskustva u detinjstvu, generalno pružaju podršku postulatima Teoriji samolečenja kao korisnom okviru u analizi odnosa negativnih iskustva u detinjstvu i razvoju zavisnosti.

Ključne reči: zavisnost od psihoaktivnih supstanci, negativna iskustva u detinjstvu, zavisnost

MALOLETNIČKA DELINKVENCIJA I ŠKOLSKO POSTIGNUĆE-STANJE U PRAKSI

Sanja Jovanović, Vojkan Stanojević

Zavod za vaspitanje omladine, Niš

Maloletnička delinkvencija je prisutna u svim zemljma nezavisno od njihovog ekonomskog i socijalnog razvoja. Maloletničku delinkvenciju je potrebno izdvojiti od ukupnog kriminala, kao što se to i čini, a pre svega zbog svojih specifičnosti vezanih za biološke, etiološke, psihosocijalne i pravne karakteristike maloletnih lica. Kao rezultat brojnih naučnih disciplina koje se bave proučavanjem etiologije maloletničke delinkvencije, javlja se i veliki broj teorija koje govore o uzrocima i faktorima nastanka delinkvencije. Dete u toku svog odrastanja preuzima i određene uloge. Škola je okruženje gde se najčešće manifestuju poremećaji ponašanja koji se najčešće razlikuju od onih očekivanih za školu. Vremenom perzistiraju ovakva ponašanja, pa dolazi do određenih problema kada je u pitanju školovanje, kao što je neredovno pohađanje, veliki broj izostanaka, ponavljanje razreda, prekid školovanja. Upravo i cilj našeg rada bio je da kroz analizu podataka koji su dostupni Zavodu za vaspitanje omladine u Nišu, a tiču se štićenika koji su boravili u Zavodu u periodu od 2016. godine do danas, osvrnemo na strukturu krivičnih dela, kao i na porodnični status maloletnika, na vaspitno-obrazovni status, socio-ekonomske prilike u kojima su živeli, kao i druge faktore koji utiču na pojavu ove društveno negativne pojave. Uzorak čine ukupno 69 korisnika koja su primljena od 2016. godine, zaključno sa 2021.godinom, kojima je izrečena vaspitna mera „Upućivanje u vaspitnu ustanovu“ i svi su muškog pola. Od pomenutog uzorka 100% maloletnika je u nekom momentu prekinulo školovanje. Većina, odnosno 75 % potiče iz disfunkcionalnih porodica (otac nepoznat, jedan od roditelja se nalazi na izdržavanju zavorske kazne, prisutno zanemarivanje i zlostavljanje dece u porodici). Posledice maloletničke delinkvencije su značajne, tako da pristup ovoj društvenoj pojavi koja je u biti negativna, mora biti krajnje humanistički, što je osnovni princip rada u ZZVO.

Ključne reči: maloletnička delinkvencija, školsko postignuće, Zavod za vaspitanje omladine Niš

POLNE RAZLIKE U UTICAJU ŠKOLSKOG NEUSPEHA NA SUKOBE SA ZAKONOM

Marija Maljković, Zoran Ilić

Univerzitet u Beogradu – Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju

Savremeni pristupi u socijalnoj pedagogiji, psihologiji, kriminologiji i sociologiji, sve više poklanjaju pažnju etiološkim razlikama u nekim ponašanjima ili odnosima, između dečaka i devojčica tj. razlikama po polu.

U mnogim istraživanjima potvrđena je povezanost između pola učenika i školskog postignuća, a rezultati pokazuju da devojčice ispoljavaju veći stepen angažovanosti u školi, da su u proseku imale bolje ocene i ostvaruju bolje akademsko postignuće u odnosu na dečake, a osim razlike u kognitivnim sposobnostima, objašnjenja se nalaze i u boljoj adaptaciji devojčica na školske aktivnosti, zastupljenim stilovima učenja, boljom koncentracijom i razvijenijim organizacionim veštinama. Sa druge strane, neki autori smatraju da polne razlike u školskom uspehu leže u faktorima ličnosti i motivacije, pre nego u kognitivnim sposobnostima učenika.

U Republici Srbiji je u toku 2019. godine sprovedeno istraživanje sa ciljem utvrđivanja polnih razlika u uticaju školskog neuspeha na sukobe sa zakonom. Uzorak istraživanja obuhvatio je 665 ispitanika (336 muškog i 329 ženskog pola), uzrasta od 14 do 22 godine, podeljena u dva poduzorka. Prvi poduzorak činilo je 217 mladih u skukobu sa zakonom, a drugi poduzorak činilo je 448 srednjoškolaca.

U istraživanju su korišćene 24 varijable, a rezultati primene diskriminativne analize pokazali su da četiri varijable nemaju uticaja ni kod dečaka, ni kod devojčica, tri varijable su iste, a čak 17 imaju različit uticaj. To je izuzetno važan rezultat, jer pokazuje da je etiologija sukoba sa zakonom, bar ona koja potiče iz školskog neuspeha, različita kada je pol ispitanika u pitanju. Dakle, postoje očigledne etiološke razlike u faktorima prestupništva mladih koje potiču iz školskog neuspeha, pa verovatno i školskog okruženja uopšte, koje su temeljene na razlikama u polu. Te razlike se moraju poštovati u kreiranju ukupne prosvetne politike, a naročito u onom delu prosvetne funkcije zadužene za proces vaspitanja mladih. Dalje, na tim razlikama moraju se kreirati i sprovoditi preventivne intervencije. Bez njihovog prilagođavanja polnim razlikama u etiologiji prestupništva, njihova efektivnost biće dovedena u pitanje.

Ključne reči: polne razlike, školski neuspeh, sukobi sa zakonom

ZLOSTAVLJANJE DECE SA SMETNJAMA NA PODRUČIJU GRADA BEOGRADA

Saša Stepanović, Vladimir Ilić

Visoka škola socijalnog rada, Beograd

Predmet ovog empirijskog istraživanja je sagledavanje u kojoj meri je nasilje nad decom sa smetnjama zastupljeno u našem društvu, u kakvim se porodicama zlostavljanje javlja, konkretno u gradu Beogradu. Cilj istraživanja je bio da se utvrdi da li i u kom stepenu postoje određeni (i koji) oblici zlostavljanja dece i mladih sa smetnjama u razvoju i koji su dominantni faktori za razvoj i održavanje ovakve situacije, dok je zadatak je bio da se utvrdi da li stepen zastupljenosti zlostavljanja dece i mladih sa smetnjama u razvoju na teritoriji grada Beograda zavisi od određenih sociodemografskih faktora, kao i na mogući uticaje javnosti u smanjenju ove negativne pojave

Uzorak su činila 80 ispitanika, učenika Osnovne i srednje škole „Novi Beograd" u Beogradu. Kao ciljna grupa birani su učenici starosti od 10-te do 21.godine kod kojih je utvđeno da postoji neki faktor (deca i mladi sa lakim stepenom ometenosti, vaspitno zapuštena deca i mladi, deca i mladi koja potiču iz socijalno deprivanih porodica, deca i mladi koja su pretrpeli zlostavljanje u porodici) koji doprinosi vulnerabilnosti i marginalizaciji ove grupe dece i mladih u odnosu na decu i mlade normalnog razvoja. Analiza rezultata je pokazala da je, od ukupnog broja ispitanika, njih 25% procenilo da su njihovi uslovi života siromašn, dok je (na ukupnom uzorku) njih 16,2% odgovorilo da (ponekad) nemaju dovoljno hrane. Njih 10% je procenilo da nema zadovoljavajuće higijenske uslove (kupatilo i toplu vodu). Analizom pitanja na određenu grupu pitanja, došlo se do značajnih podataka koji govore u prilog postavljenim istraživačkim pitanjima da deca sa smetnjama u razvoju, a koja potiču iz socijalno depriviranih porodica sa mnogo članova i koja žive u prigradskim naseljima, u većem su stepenu izložena mogućnosti trpljenja nasilja i/ili zanemarivanja.

Ključne reči: deca sa smetnjama, zlostavljanje, porodični odnosi, marginalizacija

DANI DEFEKTOLOGA SRBIJE, 2022.

OBRAZOVANJE 3

KOGNITIVNE STRATEGIJE UČENJA - NEVERBALNE STRATEGIJE

Ljiljana Arbutina, Jelena Subotić

OŠ "Radivoj Popović", Zemun-Beograd, OŠ "Radivoj Popović", Zemun-Beograd

Na osnovu istraživanja u okviru različitih psiholoških škola i pravaca razvile su se različite strategije učenja. Od posebnog značaja su nalazi iz domena kognitivne teorije u kojoj je kao važan uslov učenja naglašen način na koji se informacija koja treba da se usvoji, nauči, a u slučaju akademskog učenja znanje prezentira subjektu koji uči. Ova teorija posebno naglašava kao aspekte učenja: učenje sa razumevanjem, kognitivni fidbek i postavljanje ciljeva koji u kontekstu motivacije deluju na ostvarivanje uspeha. Poslednjih godina aktuelni pristup naglašava procese učenja stavljajući težište na šire postupke kao što su: planiranje, izvodjenje, tumačenje ili na pojedine uže sposobnosti koje se manifestuju u odredjenim aspektima praktičnog, rada.

Proces učenja odvija se posredstvom strategija zato neki autori ističu da je u tom procesu najvažnije naučiti kako se uči, definišući strategiju kao skup postupaka kojima se ostvaruju unapred definisani ciljevi učenja.

Ističemo da postoje velike individualne razlike u stilovima i strategijama učenja. U tom smislu strategije odredjujemo kao integrisani sled postupaka izabranih u skladu sa postavljenim ciljem. Dok se ciljevi odnose na zadatke, kognitivne aktivnosti ili strategije označavaju saznavanja ili ponašanja preduzeta u cilju postizanja znanja.

Sve strategije usvajanja informacija, tj. materijala za učenje možemo uslovno podeliti na verbalne i neverbalne. Razmena informacionog materijala je vrlo siromašna ako izostavimo neverbalni deo.Sa druge strane mnogi oblici učenja upravo se zasnivaju na neverbalnim aspektima i važni su za život u socijalnom okruženju

Deca sa smetnjma u razvoju iziskuju određenu kognitivnu strategiju, odnosno način na koji će im se prići i raditi sa njima, kako bi se postigla najbolja moguća edukativna postignuća. Kognitivne neverbalne strategije učenja posebno su primerene deci sa smetnjama u razvoju. One se prilagđavaju njihovim potrebama i radu u nastavi. Primenom neverbalnih strategija dobijaju se brojne prednosti prilikom učenja.

U školi za obrazovanje dece sa smetnjama u razvoju „ Radivoj Popović“ primenjuju se kako verbalne, tako i neverbalne strategije učenja u cilju približavanja nastavnih sadržaja svakom učeniku.

Ključne reči: kognicija- saznavanje, znanje, kognitivne strategije, strategije učenja, neverbalne startegije, neverbalni oblici učenja

AFEKTIVNA REGULACIJA KOD UČENIKA SA VIŠESTRUKIM SMETNJAMA U RAZVOJU

Zoran Bar

OŠ "Miloje Pavlović", Beograd

Kod dece sa višestrukim smetnjama u razvoju, kao jedni od najčešćih komorbidnih činilaca ističu se hipersenzitivnost, sniženi nivo frustracione tolerancije i nerazvijenost mehanizama afektivne regulacije, što često može rezultovati otežanom adaptacijom na školsko i šire životno okruženje. Osnovni cilj ovog rada odnosi se na utvrđivanje mogućnosti primene Modela kružne emocionalne reakcije u sagledavanju problema afektivne regulacije kod dece sa višestrukim smetnjama u razvoju i utvrđivanje njegovih praktičnih implikacija u kontekstu individualnog stručnog tretmana.

Afektivna regulacija predstavlja sposobnost kontrole i upravljanja vlastitim emocijama u skladu sa zahtevima realnosti, usvojenim vrednostima i društvenim normama. Ukoliko mehanizmi afektivne regulacije nisu izgrađeni na adekvatan način, ponašanje pojedinca će indikovati nesposobnost održavanja emocionalne stabilnosti, sklonost ka lakom gubljenju emocionalne ravnoteže i čestoj, bezrazložnoj i nepredvidivoj, promeni raspoloženja. U odnosu na prethodno navedeno, kod populacije osoba sa višestrukim smetnjama, često se javlja problem sa opštom emocionalnom preosetljivošću, koja uzrokuje neprimereno snažno emocionalno reagovanje, odnosno brzo i lako emocionalno uzbuđivanje bez adekvatnog povoda. Model kružne emocionalne reakcije (KER model) podrazumeva savremeni kognitivno-fiziološko-bihejvioralni pristup fenomenu emocionalnih reakcija, na taj način što iste sagledava kao proizvod interakcije između pojedinca i svih značajnih aspekata sredine koja ga okružuje, te sadrži različite činioce generisanja afektiviteta, na taj način pružajući sveobuhvatno objašnjenje mehanizma afektivne regulacije, kako kod osoba urednog psihofizičkog razvoja, tako i kod populacije sa višestrukim smetnjama.

Kroz prilagođeni prikaz međuzavisnih elemenata KER modela, ovim radom je dat prikaz mehanizma afektivne regulacije kod dece sa višestrukim smetnjama, čime je potvrđena hipoteza o mogućnosti njegove primene u strukturalnom sagledavanju ovog domena psihičkog funkcionisanja. Takođe, utvrđene su i praktične implikacije, koje mogu pružiti značajne smernice u okviru kreiranja prilagođenih planova tretmana, kako u školskom, tako i širem kontekstu stručne podrške.

Ključne reči: složene smetnje, afektivna regulacija, KER model

FIZIČKA AGRESIJA KOD OSOBA SA INTELEKTUALNOM OMETENOŠĆU

Zoran Kovačić[1], Gordana Nikolić[2], Christine Hilcenko[3]

[1]Univerzitet u Beogradu - Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju – student doktorskih studija, Škola za osnovno i srednje obrazovanje sa domom „Vuk Karadžić“, Srednja medicinska škola „Dr Ružica Rip“, [2]Univerzitet u Novom Sadu – Pedagoški fakultet u Somboru, [3]Cambridge Institute for Medical Research, Cambridge, CB2 0XY, Department of Haematology, University of Cambridge, Cambridge, CB2 0XY, Wellcome Trust-Medical Research Council Stem Cell Institute, University of Cambridge

Svako ponašanje koje se u jednoj kulturi smatra neprihvatljivim predstavlja oblik maladaptivnog ponašanja. Kod osoba sa intelektualnom ometenošću, fizička agresija se smatra najtežim oblikom agresivnog ponašanja, te je zbog toga u poslednje vreme sve češće u fokusu interesovanja istraživača iz ove oblasti. Cilj rada je da se pregledom dostupne literature bliže upoznamo sa specifičnostima fizičke agresije kod osoba sa intelektualnom ometenošću. Fokusirajući se na karakteristike ovog tipa agresije, posebno smo se ophodili prema aspektima kvaliteta života koje ovakav vid ponašanja ometa. Pri analizi ovih problema oslanjali smo se na rezultate domaćih i stranih istraživanja koja su se bavila ovom problematikom, a koja govore o njenoj učestalosti u odnosu na pol, nivo intelektualnog funkcionisanja i tip smeštaja kod osoba sa intelektualnom ometenošću, odnosno sagledavanje u kojoj od pomenutih sredina prisustvo agresivnog ponašanja ima dominaciju, a tiču se primarne porodice i rezidencijalnog tipa stanovanja. Podaci pokazuju da stavovi defektologa, okupacionih i radnih terapeuta, kao i roditelja po ovom pitanju imaju poseban značajan uzimajući u obzir ovu problematiku. Studije naglašavaju velike varijacije u prevalenciji ovakvog vida maladaptivnog ponašanja, pa možemo zaključiti da je fizička agresija veoma česta kod osoba sa intelektualnom ometenošću, kao i da njeno prisustvo znatno utiče na kvalitet života i akademska postignuća ove populacije.

Ključne reči: agresivnost, ometenost, ponašanje

NEGATIVISTIČNO PONAŠANJE KOD UČENIKA SA INTELEKTUALNOM OMTENOŠĆU I KAKO GA PREVAZIĆI

Marijana Jovanović Čabrić, Gordana Jovanović, Tanja Žegarac, Marija Paunović-Simić

ŠOSO "Vukašin Marković", Kragujevac, ŠOSO "Vukašin Marković

Kod učenika sa intelektualnom ometenošću prisutni su razni problemi u ponašanju. Postoji i posebni vremenski intervali kada pod uticajem nekih spoljašnjih faktora problemi u ponašanju postaju izraženiji. Neki od takvih zavisnih spoljašnjih faktora mogu da budu i periodi tranzicije. Period tranzicije je stresan kako zbog promene vaspitača, tako i zbog promene prostora, ulaska u novu grupu, promene načnia rada.

Kod dečaka sa intelektualnom ometenošću, uzrasta 7 godina koji je pošao u prvi razred škole za učenike sa smetnjama u razvoju ispoljilo se izrazito negativistično ponašanje i odbijanje da odlazi na bilo koji individualni tretman koji je dostupan u našoj školi. Tretmani su i tokom boravka u predškolskoj grupi bili dostupni i rado ih je pohađao.Negatistično ponašanje se ogledalo u veoma oskudnom verbalnom odbijanju ali i povišenom uznemirenošću i plakanju.

Sistematskim posmatranjem i poznavanjem deteta kao i motivatora, saradnjom sa roditeljima i timskim radom u samoj školi, uspeli smo da prevaziđemo probleme u ponašanju i izraženo negativistično ponašanje. Korišćeni motivatori bili su: prisustvo devojčice iz drugog razreda koja mu je draga, upotreba tableta, korišćenje igračaka bagera i dizalice, i najvažniji motivator je majčina sreća što učenik prihvata individualne tretmane. Jedan terapeut je zamenjen, jer smo imali i tu mogučnost, i taj terapeut je u početku radio sa učenikom u učionici.

Ključne reči: intelektualna ometenost, tranzicija, problemi u ponašanju, negativizam

NEINTEGRISANI PRIMITIVNI REFLEKSI KOD DECE SA PROBLEMIMA U UČENJU I RAZVOJNIM SMETNJAMA

Aleksandra Bukovica

OŠ "Miloje Pavlović", Beograd

Primitivni refleksi su automatski motorni obrasci koji omogućavaju bebi da preživi. Motorni obrazac je odgovor na čulnu draž. S obzirom da prenos impulsa refleksnim lukom ne uključuje centre u mozgu već ide preko kičmene moždine, vremenski period od trenutka delovanja draži do reakcije je kratak a reakcija brza. To je osnova zaštitne uloge na kojoj počivaju primitivni refleksi.

Ovi refleksi se javljaju intrauterino i u prvim mesecima nakon rođenja. Postoji tačan redosled javljanja i predstavljaju temelj urednog psihomotornog razvoja. Integracija primitivnih refleksa je najintezivnija tokom prve godine i završava se u drugoj godini života. Međutim to se ne dešava uvek i kod sve dece. Veliki procenat kako dece tako i odraslih ima prisutne neintegrisane primitivne reflekse.

Zadržani primitivni refleksi su kočnica u razvoju deteta. Mnoga istraživanja su prethodnih godina potvrdila prisustvo primitivnih refleksa kod dece sa problemima u učenju i razvojnim smetnjama.

Najčešće posledice zadržanih primitivnih refleksa se ogledaju u poremećaju pažnje i koncetracije, ravnoteže, grube i fine motorike, čitanja i pisanja...

Kada govorimo o deci sa smetnjama u razvoju, izdvojićemo prisustvo Asimetričnog toničnog refleksa vrata – ATNR kod dece sa disleksijom dok je neintegrisan Moro refleks prisutan kod dece sa autizmom.

Vežbe integracije su pogodne za primenu u radu sa decom sa razvojnim smetnjama jer se mogu izvoditi aktivnim i pasivnim pokretima kao i kroz igru.

Ključne reči: Primitivni refleksi, problemi u učenju,deca sa razvojnim smetnjama

ČINIOCI AGRESIVNOG PONAŠANJA KOD DECE SA POREMEĆAJEM IZ SPEKTRA AUTIZMA

Milena Jojić, Simonida Milošević, Sara Vidojković

OŠ "Miloje Pavlović", Beograd

Agresivno ponašanje kod dece sa poremećajem iz spektra autizma ometa ovladavanje akademskim veštinama, proces socijalizacije i ukupno funkcionisanje osobe. Bihevioralni aspekti egzekutivnih funkcija, stepen težine autizma, komunikacione veštine, navike spavanja, vaspitni postupci roditelja, pol i uzrast dece su neke od varijabli koje mogu biti značajne za objašnjenje agresivnosti. Cilj istraživanja bio je da se ispita odnos agresivnosti sa ovim varijablama. Za potrebe prikupljanja podataka korišćene su: Skala za procenu dečije hostilnosti i agresivnosti – reaktivne/proaktivne (The Children's Scale of Hostility and Aggression – Reactive/Proactive; Farmer & Aman, 2009), Gilijamova skala za procenu autizma (Gilliam Autism Rating Scale – Third Edition; Gilliam, 2014), Inventar za procenu bihevioralnih aspekata egzekutivnih funkcija (Behavior Rating Inventory of Executive Sleep Habits Questionnaire; Owens, Spirito, & McGuinn, 2000), Upitnik za procenu ponašanja i dimenzija roditeljstva (The Parenting Behaviours and Dimensions Questionnaire; Reid et al., 2015) i supskale receptivnog i ekspresivnog govora iz Vineland skale za procenu adaptivnog ponašanja (The Vineland Adaptive Behavior Scales; Sparrow & Cicchetti, 1989). Uzorak je činilo 40 ispitanika, oba pola, starosti od pet do sedam godina (AS = 6,18, SD = 0,55). Ispitanici su pokazali nizak nivo agresivnosti. Agresivnost se najčešće ispoljavavala u formi hostilnosti (AS = 9,02, SD = 6,64). Viši je nivo agresivnosti kod dece sa manje razvijenim bihevioralnim aspektima egzekutivnih funkcija. Značajni korelati agresivnosti su stereotipno ponašanje, emocionalne reakcije i maladaptivni govor. Agresivnost je pozitivno povezana sa kažnjavajućom disciplinom. Najznačajniji prediktor agresivnosti su navike spavanja ($\beta = 0,598$, $p > 0,01$), budući da je pronađeno da viši stepen agresivnosti imaju deca sa lošijim navikama spavanja. Ne postoje razlike u ispoljavanju agresivnosti u odnosu na pol, uzrast i komunikacijske sposobnosti. Na osnovu detaljne analize rezultata možemo zaključiti da je neophodno sprovesti detaljnija istraživanja na ovu temu kako bi se stekla šira slika o činiocima agresivnog ponašanja kod dece sa poremećajem iz spektra autizma i osmislile smernice za dalji rad.

Ključne reči: agresivnost, poremećaj iz spektra autizma, činioci

ZNAČAJ POKRETA I SPORTA U ŽIVOTU DECE SA TEŠKOĆAMA U RAZVOJU

Ivan Milivojević, Sanja Antanasijević, Desanka Milenković

ŠOSO "Mara Mandić", Pančevo

Ovim radom želimo da istaknemo vezu pokreta sa razvojem kognitivnih, govornih, socijalnih, emocionalnih i drugih sposobnosti kod dece sa teškoćama u intelektualnom razvoju. Pokret nije način razvoja samo u ranom uzrastu već i kasnije, kroz složenije aktivnosti kao što je sport, može dalje doprineti psihomotornom razvoju. Bavljenje sportom je zdravo i kvalitetno provođenje vremena a bavljenje kajakom dodatno pruža mogućnosti za bravak u prirodi. Uspeh ove populacije u sportu često je zbog predrasuda izvan očekivanja većine. U istraživanju koje je realizovao autor ovog rada dokazano je da deca sa teškoćama u intelektualnom razvoju mogu u identičnom pedagoškom procesu obuke za kajak na mirnoj vodi kao i deca urednog razvoja da zasluže kategoriju kajakaš – početnik. U istraživanju su učestvovalo dvadeset učenika šestog razreda (po desetoro učenika iz redovne i specijalne osnovne škole). Učenici su bili podeljeni u grupe plivača i neplivača. Obuka je realizovana na bazenu kroz 10 časova u mini kajaku. U istraživanju je primenjena deskriptivna metoda, eksperiment sa jednom grupom bez ponavljanja, sa inicijalnim merenjem, eksperimentalnim faktorom (učenje osnovne tehnike veslanja u kajaku) i finalnim merenjem. Tročlana komisija je u inicijalnom i finalnom merenju ocenila obe grupe učenika. U ocenama dece iz redovne i dece iz specijalne škole nisu nađene statistički značajne razlike što govori u prilog hipotezi da deca sa smetnjama u intelektualnom razvoju mogu jednako uspešno da završe obuku za kajak kao i deca urednog razvoja. Primećeno da su deca plivači iz specijalne osnovne škole čak dobila bolje ocene na finalnom merenju. Analizom podataka koje smo dobili kroz opservaciju i ocenjivanjem pre,tokom, i posle obuke, kao i kroz intervju sa decom i njihovim roditeljima došli smo do zaključka da bavljenje sportom pozitivno utiče na fizičko i mentalno zdravlje, razvoj kognitivnih, socijalnih, motoričkih veština. Povećava se stepen uključenosti u društvo, prisustvo prijatnih emocija, razvija se samopoštovanje i pozitivna slika o sebi. Sve to utiče na samostalnije funkcionisanje i kvalitetniji život dece sa teškoćama u intelektualnom razvoju.ž

Ključne reči: pokret, razvoj, sport, deca sa teškoćama u intelektualnom razvoju, samopoštovanje

DANI DEFEKTOLOGA SRBIJE, 2022.

OBRAZOVANJE 4

STAVOVI NASTAVNIKA SPECIJALNE NASTAVE PREMA NUMERIČKOM OCENJIVANJU

Nikola Stamenković, Milena Bojović, Ivana Trajković Vušaj

Specijalna škola sa domom učenika "Bubanj", Niš

Istraživanje je imalo za cilj da utvrdi stav nastavnika specijalne nastave prema numeričkom ocenjivanju. Uzorak je činilo 119 ispitanika oba pola 49 (41,2%) nastavnika i 70 (58,8%) nastavnica iz dve škole za obrazovanje učenika sa smetnjama u razvoju iz Niša (Škola sa domom učenika „Bubanj“ i ŠOSO „Carica Jelena“). Ispitivane su povezanosti pola, dužine radnog staža, fakulteta na kome su nastavnici diplomirali, radnog mesta i stava prema numeričkom ocenjivanju. Za potrebe istraživanja korišćena je prilagođena verzija upitnika pod nazivom Rinkle-ov upitnik o ocenjivanju (preuzeto iz: Ilić-Stošović, 2005). Osnovna hipoteza ovog istraživanja je da će kod nastavnika zaposlenih u specijalnoj školi dominirati negativan stav prema numeričkom ocenjivanju. Rezultati pokazuju da je osnovna hipoteza u potpunosti potvrđena – u odnosu na ukupan uzorak, od 59 ajtema, na ukupno 49 nastavnici su iskazali statistički značajan negativan stav prema numeričkom ocenjivanju. Rezultati prve specifične hipoteze (muškaraci – X2=25.203, p=.000*, žene X2=25.780, p=.000*), pokazuju da ne postoji razlika u pogledu stava prema numeričkom ocenjivanju u odnosu na pol ispitanika, bez obzira na pol statistički je izraženiji negativan stav prema numeričkom ocenjivanju. Rezultati druge specifične hipoteze, pokazuju da ne postoje statistički značajne razlike u izraženosti ukupnog skora stavova na osnovu radnog iskustva (F=1.828, df=4,p=.128), na osnovu radnog iskustva svi ispitanici pokazuju statistički izraženiji negativan stav prema numeričkom ocenjivanju. Rezultati treće specifične hipoteze pokazuju da ne postoje statistički značajne razlike u izraženosti ukupnog skora stavova na osnovu završenog fakulteta ispitanika (F=.435, df=6,p=.854), na osnovu završenog fakulteta, svi ispitanici pokazuju statistički izraženiji negativan stav prema numeričkom ocenjivanju. Rezultati četvrte specifične hipoteze pokazuju da ispitanici bez obzira na radno mesto, imaju statistički izraženiji negativni stav prema numeričkom ocenjivanju (X2 = 25.780, p=.000*, X2 = 20.763 p=.000* X2= 23.143, p=.000*), takođe ne postoje statistički značajne razlike u izraženosti ukupnog skora stavova na osnovu radnog mesta ispitanika (F=1.782, df=2,p=.173). Dobijeni podaci obrađeni su u softverskom paketu IBM SPSS (Statistical Package for the Social Sciences ver. 20.00). Korišćene su metode deskriptivne statistike (frekvenca, procenat, aritmetička sredina, standardna devijacija), za prikazivanje izraženosti istraživačkih varijabli. Za potrebu provera hipoteza korišćene su statističke metode: X2 test u testiranju statističke značajnosti kategoričkih varijabli i F test za testiranje razlika u izraženosti istraživačkih varijabli. Možemo zaključiti da je statističkim analizama utvrđen značajan negativan stav prema numeričkom ocenjivanju kod ispitanika bez obzira na pol, radno iskustvo, radno mesto i obrazovanje čime su specifične hipoteze u vezi sa ovim kategorijama ispitanika potvrđene.

Ključne reči: stav nastavnika specijalne škole, numeričko ocenjivanje, pol, dužina radnog staža, fakultet.

UKLJUČIVANJE JUDA U CKSG PORTOROŽ

Rok Jerman

CKSG Portorož

Početak inkluzivnog juda seže u 1965. gudinu, kada su na Institutu juda u Francuskoj, pod vodstvom trenera Clauda Combeja počeli s organziranim vježbama s 4 polaznika sa smetnjama u razvoju. Danas se na spomenutom Institutu inkluzivnim judom bavi 140 osoba.

Početak inkluzivnog juda u Sloveniji seže u 1994. godinu kada su dvojca iskusnih judista Mojmir Kovač i Tomo Dalič, sledeće uzore iz inozemstva, organizovali vežbe za 5 osoba s psebnim pripremama.

Danas inkluzivna sekcija JK Koper broji 6 trenera i 25 takmičara koji redovno treniraju.

S judom u Centru za Komunikacijoo Sluha in Govora bavimo se od 2017. godine. U treninge su uključene dvije skupine. Prva uključuje skupinu od 1. do 5. razreda, a druga skupinu od 6. do 9. razreda. Trenira se jedanput sedmično po jedan sat. Zanimanje se iz godine u godinu povećeva. Pod stručnim vodstvom dvojce trenra trenira više od 20 učenika.

U prilogu ćemo predstaviti učinke juda, ne samo tjelesne nego i one na kognitivnom, psihološkom i socijalnom planu. Pozitivne promene opažamo na području većeg prihvatanja odgovornosti i discipline, poboljanoj higijeni i brizi za red i čistoću, boljeg nadzora u stresnim situacijama, većoj samosvesti i kreativno mišljenju, poštivanju pravila te međusobnom prihvatanju i poštovanju svih u procesu. Ove pozitivne promene saznajemo preko razgovora sa roditeljema, razrednim starešinama i vaspitacima sportskog odgoja I u suradnji sa osobama koje redovno treniraju. Učenici prihvataju i dodatna zaduženja kao priprema prostora za vježbanje, a brinu i o čistoći i redu. Starijim učenicima davanje aktivne uloge učitelja u radu s mlađima utiče na poboljšanje samosvesti, učinkovitijeg prenosa znanja te jačanju samopoštovanja.

Predstaviti ćemo način na koji je trening organiziran i naglasiti prilagodbe s kojima postižemo veći stepen sigurnosti. Takođe, pripremiti ćemo kratak video snimak sa treninga juda na našom Centru.Trening juda nije za razumeti kao strogo terapeutski čin. Namenjen je i uspostavljanju socijalnih kontakata i vježbanju socijalnih veština, zabavi, sklapanju prijateljstava, mogućim putovanjim i poligon je za dokazivanje sposobnosti. Iskustva so pokazala da bavljenje sportom bitno utiče na kvalitetu života naših učenika i kasnije članova našega kluba.

Ključne reči: inkluzija, judo, CKSG Portorož

INTRINZIČNA MOTIVACIJA U ŠKOLAMA

Jasenka Lazić

Centar za podsticajnu negu, Novi Sad

Intrinzična motivacija nastaje kada neku aktivnost vidimo kao priliku da istražimo, učimo i aktuelizujemo svoje potencijale.Školske metode podučavanja u velikoj meri ne podržavaju detetov prirodni nagon za otkrivanjem i ovladavanjem veštinama.

Američki edukator, Edgar Dejl, sredinom dvadesetog veka, svojim levkom učenja slikovito kritikuje učenje putem čitanja i predavanja, kao najmanje efikasan način učenja, poredeći rezultate istraživanja do kojih je došao. Naime, on dokazuje da naš mozak nakon dve nedelje pamti 99% onoga što kažemo i učinimo u okviru ličnog iskustva ili stimulacijom stvarnog iskustva, dok nakon istog vremena, pamtimo samo 20% onoga što smo čuli slušanjem predavanja, odnosno, tek 10% onoga što smo pročitali.

Deca sa poteškoćama u razvoju nativno su uskraćena neposrednog iskustva, na osnovu kojeg bi zaključivala i planirala sledeću svoju aktivnost ili odgovor na nečiju aktivnost. Sistemom, po kojem većina škola funkcioniše, smanjuje se dodatna mogućnost unutrašnje motivacije, ličnog doživljaja, pamćenja, reprodukcije i primene naučenog. Svaka škola ima očiglednu signalizaciju za početak i kraj časa (zvono), razlikovanje učionica (simboli na vratima) i predmetnih nastavnika (drugo lice za svaki predmet), koja svoj deci , a posebno sa poteškoćama u razvoju olakšava snalaženje i omogućava sticanje neposrednog iskustva ili upravo to da svaki put kada se dete sretne sa signalom, akcija je ista. Najmoćnija od svih ljudskih senzornih sposobnosti jeste vid. Neka istraživanja dokazuju čak i da se polovina resursa mozga koristi za vid. S' obzirom na to da smo više zavisni od vida, nego od bilo kog drugog čula, ne treba da nas iznenađuje, da su vizuelni signali najveći katalizatori našeg ponašanja. A ako ne postoji očigledan signal za pokretanje ponašanja, nema ni akcije. Ista stvar je i sa stvaranjem očiglednih signala, koji pomažu učvršćivanje željene navike, odnosno željenog ponašanja kod dece.

Prekursori aktivne motivacije i željenih oblika ponašanja dece sa poteškoćama u razvoju su očiglednost, radoznalost i želja. Da li formiranje intrinzične motivacije (p) ostaje „posao"" škola?

Literatura, relevantna za navedenu temu obuhvata sledeće naslove:

1. Mate Gabor, "Rasuti umovi", Beograd, 2021.

2. Biographical Dictionary of American Educators, Volume 1

3. Letrud, Kåre (2012), ""A rebuttal of NTL Institute's learning pyramid"", Education (133): 117–124"

Ključne reči: iskustveno učenje, motivacija , čulo vida

IGRIFIKACIJA U MREŽNIM IZVORIMA ZNANJA

Mateja Bublić

OŠ "Luka Sesvete", Zagreb, Hrvatska

Učitelji i drugi djelatnici u obrazovnom sustavu potiču učenike na aktivno sudjelovanje tijekom nastavnog procesa, a većina obrazovnih situacija može se pretvoriti u igru. Učitelji s toga u različitim područjima i aktivnostima u cilju poticanja učeničkih vještina primjenjuju igre ili elemente igre. Upravo time potiču igrifikaciju obrazovanja.

Mrežni izvori znanja utjecajem suvremenog trenda korisnika u cilju pristupa djeci uvode različite igre. Igrifikacija mrežnih izvora znanja je proces u kojem se elementi iz igara ubacuju u mrežne izvore znanja.

U ovom radu se analiziraju igre i igrifikacijski elementi koji se nalaze na mrežnim stranicama izvora znanja.

Cilj istraživanja je utvrditi prisutnost igre i elemenata igrifikacije u mrežnim izvorima znanja.

Identificirani su mrežni izvori znanja putem Google tražilice. Istraživanjem je obuhvaćeno 70 postojećih mrežnih izvora znanja. Analizirane su mrežne stranice izvora informacija i znanja koje sadrže obrazovne mrežne igre ili određene igrifikacijske elemente. Igre su razvrstane prema tipu, bodovanju, nagrađivanju, razini.

Rezultati provedenog istraživanja pokazuju da 70% mrežnih izvora znanja sadrže obrazovne igre i igrifikacijske elemente.

Provedenim istraživanjem broj mrežnih izvora koje sadrže igre i elemente igrifikacije ukazuje nam da postupno dolazi do igrifikacije mrežnih izvora znanja. Igrifikacijski elementi i igre koriste se za motivaciju učenika, učenje i vrednovanje naučenog. U idućih nekoliko godina možemo očekivati povećanje primjene igara i igrifikacijskih elemenata u mrežnim izvorima znanja namijenjenih korisnicima obrazovnog sustava.

Ključne reči: mrežni izvori znanja, igra, igrifikacija, učenik, obrazovanje

NASTAVNIKOVO RAZUMEVANJE I TRETMAN KARAKTERISTIKA RAZNOVRSNOG

Marko Strle

CKSG Portorož,

Možemo govoriti o modernoj školi ako se setimo škole koja može da odgovori na zahteve savremenog doba, sa promišljenim razmatranjem i ocenjivanjem prošlih tradicija. Moderna škola je škola koja ne poriče prošlost, ali je kritički podsetnik na sve što je bilo i "smeli vesnik" svega što je ostalo da se uradi. Moderna škola se ne drži zastarelih okvira medicinske paradigme suočavanja sa ljudima sa smetnjama u razvoju i isključivanja sposobnijih za manje sposobne učenike, ali razmatra proces inkluzije, koji promišljeno uvodi u svoju svakodnevnu praksu, te razvija mogućnosti za integraciju pojedinca u rad i život škole koje zahtevaju viši nivo adaptacije.

Inkluzija, u svojoj specifičnosti koja postaje normalnost, zahteva važan nivo različitosti u oblasti obrazovanja i nastave. Inkluzija, u svojoj specifičnosti koja postaje normalnost, zahteva važan nivo različitosti u oblasti obrazovanja i nastave. Različitost se može razviti kroz intervenciju u četiri različita polja (Ianes, 2001): stručnost nastavnika, klima u učionicama, metode učenja i učenje sadržaja i alata.

U ovom radu sa metodom pretraga relevantne literature na temu inkluzije (Ianes, 2001; Kroflič, 2003; Meneghini, Valtellina, 2006; Göransson, Nilholm, 2014) želimo da predstavimo odabrani operativni smer inkluzivnih škola kao one škole koje mogu da identifikuju i prihvate razlike dece i adolescenata, a zatim da teže uslovima, adaptacijama po kojima omogućava da postanu iste razlike, uključujući akademske razlike, izvor prihvatanja i izražavanja pojedinca.

Ključne reči: škola, smetnje u razvoju, inkluzija

ULOGA SOCIJALNIH PRIČA U RAZVIJANJU SOCIJALNIH VEŠTINA KROZ UPOTREBU DIGITALNIH ALATA

Anita Miladinović, Jelena Tošić, Slađana Petrović, Nataša Kaličanin

ŠOSO "Carica Jelena", Niš

Poremećaji socijalne komunikacije i socijalnih interakcija, neretko se sreću kod dece i učenika sa teškoćama u razvoju. Socijalne priče mogu biti od velikog značaja za učenje socijalnih veština i predstavljaju pažljivo osmišljene, kratke, jednostavne i jasne priče koje oslikavaju neku socijalnu situaciju. Njihova primena odavno je prisutna u specijalnoj edukaciji, ali je, zajedno sa razvojem digitalnih tehnologija i modernih pristupa u učenju i podučavanju, ova strategija dobila savremeniji oblik u digitalnom ruhu. Socijalne priče time su postale dostupnije i primamljivije široj populaciji dece sa smetnjama u razvoju i njihovih roditelja, kao i samim edukatorima.

U ŠOSO „Carica Jelena“ obrazuju se učenici koji dolaze iz različitih socijalnih okruženja i različitih kapaciteta za usvajanje odgovarajućih oblika ponašanja i uspostavljanje socijalnih interakcija. Sve veći broj naših edukatora i nastavnika se odlučuje za strategiju podučavanja učenika putem socijalne priče, ali kroz upotrebu digitalnih alata koji nam omogućavaju da socijalne priče ispričamo kroz igru i zabavu, na mnogo interesntniji i učenicima prijemčljiviji način.

Naše iskustvo pokazuje da učenici sa smetnjama u razvoju mnogo lakše i brže usvajaju socijalne veštine kroz upotrebu savremenih aplikacija za izradu socijalnih priča, i to iz najmanje tri razloga: prvog, jer su digitalne tehnologije veoma prisutne u njihovom okruženju i sve brže zamenjuju tradicionalnu nastavu, i drugog, verovatno najvažnijeg, jer podrazumevaju visok stepen interakcije učenika (klikni, izaberi, prevuci, itd.), te učenici rado prihvataju ovaj model rada. Treći razlog odnosi se na roditelje učenika sa smetnjama u razvoju koji, u skladu sa savremenim tendencijama u specijalnoj edukaciji, uzimaju sve veće učešće u vaspitanju i obrazovanju svoje dece. Ovakav vid edukacije ne samo da je manje zahtevan i time prihvatljiviji za roditelja, već predstavlja visoko strukturirano učenje kroz igru i zajedničko provodjenje vremena dece i roditelja.

Naša višegodišnja praksa upotrebe socijalnih priča u podučavanju socijalnih veština kod dece sa smetnjama u razvoju, kroz primenu radionica kao metode rada, pokazala je da one imaju značajno mesto u edukaciji učenika sa smetnjama u razvoju, a bolja postignuća moguće je ostvariti primenom digitalnih alata za pravljenje i primenu socijalnih priča.

Ključne reči: socijalne veštine, socijalne priče, digitalni alati

PROCENA NIVOA SOCIJALNE KOMPETENCIJE U ODNOSIMA SA VRŠNJACIMA KOD UČENIKA ŠOSO "JELENA VARJAŠKI"-VRŠAC I ŠOSO "MARA MANDIĆ"-PANČEVO

Marko Batur, Dragana Vujović

ŠOSO "Jelena Varjaški", Vršac

Longitudinalna studija Organizacije za ekonomsku saradnju i razvoj iz 2015. godine ("Skills for social progress") ukazuje na važnost razvijanja socijalnih veština i podizanja nivoa socijalne kompetencije kod učenika u školi i definiše sa kojim sve poteškoćama mogu da se suoče učenici koji imaju probleme u komunikaciji.

Ističe se neophodnost vaspitnog rada nastavnika i stručnih saradnika sa ciljem razvoja celovite ličnosti, odnosno podsticanja tri razvojne komponente: kognitivne, socijalne i emocionalne. Razvijanje emocionalnih i socijalnih veština u direktnoj je vezi sa podsticanjem socijalne percepcije i empatije što u značajnoj meri unapređuje socijalne kompetencije učenika i dovodi do kvalitetnije i produktivnije komunikacije, saradnje, osećaja solidarnosti i sposobnosti za timski rad.

Posebni programi za razvijanje socijalnih veština često su implementirani paralelno sa uvođenem inkluzivnog modela nastave, uz poštovanje principa individualizacije i potreba dece sa teškoćama u razvoju. Tehnike za utvrđivanje nivoa socijalne kompetencije su raznovrsne (posmatranje, intervjui, upitnici, sociometrijska istraživanja, skale procene).

Defektolozi , istraživači iz dve škole, su kreirali četvorostepenu skalu procene za procenu nivoa socijalnih kompetencija učenika, na osnovu iskaza odeljenskih starešina. Postavljena je hipoteza da postoji statistički značajan broj učenika kojima na osnovu vrednovanih ajtema nije moguće ustanoviti nivo socijalne kompetencije.

Uzorak broji 216 učenika (ŠOSO "Mara Mandić "- 80 učenika 5-8 razreda osnovne škole, 53 učenika srednje škole : ŠOSO "Jelena Varjaški"-31 učenik od 5-8 razreda osnovne škole, 54 učenika srednje škole).

Rezultat istraživanja je potvrdio postavljenu hipotezu, tako da je po iskazu odeljenskih starešina kod 75% učenika nije moguće utvrditi nivo socijalne kompetencije u barem jednom od ajtema.

Cilj istraživanja bio je utvrđivanje nivoa socijalnih kompetencija učenika.

Nakon potvrđene hipoteze, dolazi se do zaključka o neophodnosti dodatne obuke nastavnika i pojačanog vaspitnog rada sa učenicima kroz primenu posebnih programa za razvijanje socijalnih veština u školi, uz angažovanje Tima za zaštitu od diskriminacije,nasilja,zlostavljanja i zanemarivanja ,Tima za inkluziju, Tima za stručno usavršavanje."

Ključne reči: vaspitni rad, socijalne veštine, inkluzija, razvoj, obuka

ISKUSTVA U SARADNJI RODITELJA DECE SA SMETNJAMA U RAZVOJU U PROCESU RANE PODRŠKE DEČJEM RAZVOJU

Lana Zrnić

Sportsko udruženje "Somborac 011", Sombor

Razvoj deteta je najintenzivniji u prve tri godine života. Dokazano je da u periodu od rođenja do treće godine života mozak, odnosno moždane ćelije, rastu i povezuju se u mreže neurona. Mozak se gradi tokom vremena, ali temelj se postavlja u ranom detinjstvu. Roditelji prvi primećuju kada se javi razvojno kašnjenje. Kroz aktivnosti svakodnevnog života primećuju određena odstupanja ili jednostavno iskazuju dozu zabrinutosti u nekoj oblasti razvojnih domena. Cilj istraživanja jeste da na osnovu odgovora roditelja otkrijemo kakva je njihova saradnja sa institucijama u cilju ranog otkrivanja smetnji i kašnjenja u razvoju kod dece. U istraživanju je učestvovalo 74 roditelja dece uzrasta od 0 do 6 godina, sa razvojnim smetnjama i kašnjenjima. Za prikupljanje podataka korišćen je adaptiran Upitnik za roditelje (Hix-Small & Ilić, 2018). Ovaj upitnik kreiran je za potrebe situacione analize usluga rane intervencije u Srbiji. Rezultati istraživanja pokazuju da su deca najviše imala teškoće u oblasti komunikacije. Takođe, utvrđeno je da su u 65% slučajeva roditelji prvi primetili smetnje i kašnjenja u razvoju. U 34% slučajeva smetnje su otkrivene pre 12 meseci starosti deteta, a prema mišljenju roditelja postoji nedovoljna informisanost o dostupnim uslugama rane intervencije. Glavni zaključci jesu: roditelji prvi i pre profesionalaca primećuju smetnje/kašnjenja u razvoju deteta. Roditelji smetnje/kašnjenja prvi put primete pre 12 meseci starosti deteta. U većini slučajeva roditelji nisu prisutni tokom pružanja usluga detetu, nalaze se van prostorije, a prosečna dužina trajanja usluga rane intervencije je između 31 i 60 minuta. Neophodna je bolja informisanost javnosti, edukacija stručnjaka u primeni novih naučno zasnovanih metoda i veći stepen dostupnosti usluga rane intervencije roditeljima dece sa smetnjama. Sistemski je neophodno, i uključivanje većeg broja stručnjaka koji su edukovani za rad sa decom sa smetnjama i kašnjenjima u razvoju, kako bi upravo oni vršili informisanje i obučavanje roditelja za primenu svrsishodnih strategija i taktika u svakodnevnom životu sa decom.

Ključne reči: razvoj deteta, razvojne smetnje i kašnjenja, usluge rane intervencije, roditelji i institucije.

DANI DEFEKTOLOGA SRBIJE, 2022.

OBRAZOVANJE 5

ON-LINE PLATFORMA ZA PODRŠKU UČENICIMA SA SPECIFIČNIM RAZVOJNIM TEŠKOĆAMA U ČITANJU, PISANJU I RAČUNANJU

Dejana Varnica, Ivana Kurtušić

OŠ "Josipa Matoša", Vukovar, Hrvatska

U zadnje vrijeme sve češće čujemo izjave roditelja i učitelja kako njihova djeca i učenici imaju različite teškoće u području čitanja, pisanja i računanja, kao i govora. Shodno tome, sve je veća potreba za podrškom logopeda kojih ima malo u odgojno-obrazovnim i zdravstvenim ustanovama. Ne postoji potpuno pouzdana procjena broja osoba u Europi koje imaju specifične teškoće učenja, ali procjenjuje se da sve specifične teškoće učenja zajedno neposredno pogađaju oko 10% ljudi, a posredno utječu i na znatno više. Prema podacima Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo u Vukovarsko-srijemskoj županiji, trenutno ima preko 600 djece dobi do 19 godina koja imaju neke od navedenih teškoća. Pri tome, ne postoji dovoljan broj logopeda koji bi toj djeci na vrijeme pružili podršku, u zdravstvenom ili odgojno-obrazovnom sustavu (u vrtićima i školama).

Cilj „TutoDys" projekta, kojeg provodi OŠ Josipa Matoša zajedno s partnerima iz Belgije, Francuske, Italije i Bugarske, jeste razvoj on-line platforme za podršku i poticanje razvoja djece dobi 6 do 12 godina koja imaju specifične razvojne teškoće: disleksiju, disgrafiju, diskalkuliju i dispraksiju, kao i osmišljavanje različitih on-line vježbi, igara i aktivnosti za djecu s navedenim teškoćama. Platforma je namijenjena djeci (učenicima), učiteljima i roditeljima. Pored interaktivnih vježbi za djecu, sadrži i korisne informacije za roditelje i učitelje koje im mogu pomoći u otkrivanju učenika sa specifičnim teškoćama učenja i olakšati pružanje individualne podrške. Pored navedenog, platforma može unaprijediti profesionalnu praksu, odnosno omogućiti jednostavan pristup pedagoški prilagođenim resursima.

Dosada je osmišljeno preko 500 vježbi koje obuhvaćaju područje čitanja, pisanja i govora, a trenutno je u tijeku kreiranje vježbi koje se odnose na područja prirodnih znanosti, informatike, inženjerstva i matematike (tzv. STEM područje, što je akronim od engleskih naziva navedenih područja: Science, Technology, Engineering, Mathematics) te područje opće kulture. Vježbe su prilagođene dobi, specifičnim jezičnim zahtjevima, kao i obrazovnom sustavu zemalja partnera na projektu. Također, sve vježbe bit će besplatne i javno dostupne na engleskom, francuskom, talijanskom, bugarskom i hrvatskom jeziku.

Ključne riječi: Specifične razvojne teškoće, on-line platforma, učenje

RAZLIKE U SOCIJALNIM VJEŠTINAMA PREDŠKOLSKE DJECE OŠTEĆENA VIDA S OBZIROM NA SPOL

Tina Runjić[1], Nina Šegvić[2]

[1]Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, [2]Dječiji vrtić „Grigor Vitez“ Split

Socijalne vještine su naučene vještine, koje se sastoje od karakterističnih socijalnih ponašanja. Socijalne vještine ovise o individualnim osobinama osobe te njenim socijalnim iskustvima.

U razvoju djeteta, socijalne vještine jednako su važne kao i sve druge razvojne vještine. Prihvaćenost djeteta među vršnjacima ovisit će o njegovom ponašanju i vještini uspješne interakcije i komunikacije. Oštećenje vida nepovoljno utječe na razvoj socijalnih vještina stoga je potrebno usmjeriti rehabilitacijski rad u smjeru podrške i učenja ovih vještina već od rane predškolske dobi.

Razlike u socijalnim vještinama i problemima u ponašanju s obzirom na spol zabilježene su u značajnom broju istraživanja i ta razlika je evidentna već od predškolske dobi. Prema istraživanjima djevojčice imaju bolje socijalne vještine dok dječaci češće imaju probleme u ponašanju.

Cilj ovog istraživanja je otkrivanje razlika u socijalnim vještinama i problema u ponašanju između djece oštećenog vida predškolske dobi s obzirom na spol.

Istraživanjem su ispitane socijalne vještine i problemi u ponašanju dvanaestoro djece oštećena vida u dobi od 3 do 6 godina. U uzorku je bilo 7 (58.3%) muške djece, te 5 (41.7%) ženske djece. Sva djeca su pohađala predškolsko odjeljenje centra „Vinko Bek“ u Zagrebu.

Korišten je mjerni instrument Preschool and Kindergarten Behavior Scales–Second Edition (PKSB-2). kojim su se mjerile socijalne vještine i problemi u ponašanju. Vještine djece su uspoređene u odnosu na njihov spol te se ukupni rezultat predškolaca oštećena vida usporedio s standardiziranim rezultatima predškolaca bez teškoća. Statistička obrada rezultata ukupno gledajući nije pokazala statistički značajne razlike u socijalnim vještinama ni u problemima u ponašanju između muške i ženske djece oštećenog vida predškolske dobi. No, statistički značajna razlika pronađena je na podskali socijalne interakcije i na podskali eksternaliziranih problema u ponašanju kada su se uspoređivala djeca oštećenog vida i djeca bez teškoća, gdje su djeca oštećena vida postigla lošije rezultate.

Ključne riječi: socijalne vještine, oštećenja vida, predškolska dob, spol

APLIKACIJA ZA PROBIR CEREBRALNOG OŠTEĆENJA VIDA

Iva Molnar

Centar za odgoj i obrazovanje "Ivan Štark", Osijek, Hrvatska

Cerebralno oštećenje smatra se vodećim uzrokom vizualnih disfunkcija u razvijenim zemljama. Ovo je nadasve heterogeno oštećenje koje se može manifestirati na različite načine odnosno izazvati različite teškoće. Specifičnost ovog oštećenja uz njegovu učestalost stvaraju iznimnu potrebu za pravodobnom dijagnozom. Imajući na umu utjecaj ovog oštećenja na različita područja razvoja djeteta, od posture do socijalnih vještina, značaj probira i dijagnostike se pojačava. Svi postojeći testovi nisu po svim parametrima prilagođeni testiranju djece s CVI (od engl. Cerebral visual impairment) posebice onih s dodatnim utjecajnim teškoćama, što otežava proces dijagnosticiranja. S obzirom na to da je CVI teško prepoznati te je karakteristike CVI moguće zamijeniti s drugim oštećenjima te u velikoj mjeri može nepovoljno utjecati na rano učenje, što kasnije utječe na školovanje djeteta, rani probir nam je vrlo važan. U svrhu olakšanja procesa probira, kreirali smo aplikaciju, kao prvi korak koji bi mogao ukazivati na postojanje CVI kod djeteta te signalizirati na daljnje pretrage. Zbog svoje složenosti, CVI zahtijeva rad čitavog tima stručnjaka kada su u pitanju probir i dijagnoza. Kako bi to omogućili, aplikacija je kreirana tako da je za korištenje iste, dovoljno posjedovanje računala (što je u današnje vrijeme sastavni dio svake ustanove, institucije i kabineta). Također kako bi se stručnjacima iz različitih polja približile bitne informacije vezane uz CVI, u radu su među ostalom opisane glavne značajke ovog oštećenja. Također rad sadrži opis same aplikacije te svakog zadatak zasebno. Pri korištenju aplikacije, bitno je imati u vidu razloge mogućih rezultata zadataka, koji ne moraju uvijek proizlaziti iz mogućnosti postojanja CVI. Iako aplikacija nije još testirana, u radu je navedena i mogućnost razvoja aplikacije u budućnosti. S obzirom na činjenicu da virtualna stvarnost (VR) već sama po sebi stvara neuronske veze odnosno potiče neuroplasticitet, nije isključeno kreiranje „Aplikacije za probir djece s cerebralnim oštećenjem vida“ u vidu igrice u VR. Time bi postigli stvaranje novih neuronskih veza već samim probirom, prije nego je adekvatan tretman uopće započeo.

Ključne riječi: cerebralno oštećenje vida, mrežna aplikacija, probir

PRISTUP UČENIKU SA SMETNJAMA U RAZVOJU U REDOVNIM ŠKOLAMA I NJIHOVA SOCIJALNA INKLUZIJA IZ UGLA RODITELJA

Tijana Đulinac, Dragana Rančić, Ljiljana Golubović, Brankica Mitrić

OŠ "Dragan Kovačević", Beograd

Škola ima važnu ulogu u procesu socijalizacije deteta i njegovog uključivanja u vršnjačku grupu. Socijalizacija utiče na školski uspeh deteta i prihvatanje postojećih činjenica koje se odnose na školski život.

Predmet rada čini prikaz rezultata dobijenih anketiranjem roditelja 24 učenika od drugog do osmog razreda koji su iz redovne škole prešli u OŠ „Dragan Kovačević". U istraživanju je korišćena Anketa o pristupu učeniku sa smetnjama u razvoju u redovnim školama I procena njihove socijalne inkluzije iz ugla roditelja. Sastoji se iz 19 pitanja zatvorenog tipa sa ponuđenim odgovorima (da/ne i obrazloženjem zašto da /zašto ne) i 3 pitanja otvorenog tipa putem kojih su se roditelji izjašnjavali o pristupu učeniku u nastavi i njegovoj socijalizaciji pre i nakon upisa u OŠ"Dragan Kovačević".

Ciljevi istraživanja su bili: utvrditi da li je učenik sa smetnjama u razvoju bio zadovoljavajuće prihvaćen od strane vršnjačke grupe u školi koju je pohađao (da li se družio sa drugovima u školi i van škole,da li je bio izložen verbalnom/fizičkom vidu uznemiravanja), da li je imao dodatnu podršku u učenju i da li se adekvatno pristupalo u nastavi učeniku sa smetnjama u razvoju u redovnoj školi.

Istraživanje je obavljeno u periodu novembar – decembar 2021.godine.

Rezultati istraživanja ukazuju da su roditelji mišljenja da su njihova deca napredovala u učenju i komunikaciji sa vršnjacima nakon prelaska iz redovnih škola; bolje se snalaze I bolje funkcionišu u manjim razrednim grupama; dobijaju dovoljno pažnje u savladavanju gradiva i imaju dodatnu podršku pri učenju i radu. Takođe su mišljenja da su se adekvatno socijalizovala, da rado dolaze u školu, druže se, učestvuju u nastavnim i vannastavnim aktivnostima.

Ključne reči: socijalizacija, inkluzija, nastava, podrška

KOMPARATIVNA ANALIZA MORFOLOŠKIH KARAKTERISTIKA I MOTORIČKIH SPOSOBNOSTI DECE SA SMETNJAMA I POREMEĆAJIMA U RAZVOJU MLAĐEG ŠKOLSKOG UZRASTA

Rada Savić Kukolj, Avram Leković, Nevena Leković, Deneš Birgermajer

OŠ "Radivoj Popović", Zemun-Beograd

Predmet ovog istraživanja su deca oštećenog sluha, vida, sa poremećajem iz spektra autizma, sa kombinovanim smetnjama i odnosi se na njihove morfološke karakteristike i motoričke sposobnosti.

Cilj istraživanja je da se ustanovi kakav je status morfoloških karakteristika i motoričkih sposobnosti dece oštećenog sluha, vida, sa poremećajem iz spektra autizma, sa kombinovanim smetnjama, mlađeg školskog uzrasta. Neophodno je ustanoviti da li postoje značajne razlike morfoloških karakteristika i motoričkih sposobnosti između ove četiri grupe dece sa smetnjama i poremećajima u razvoju.

Uzorak istraživanja čini 56 dece sa smetnjama u razvoju, mlađeg školskog uzrasta.

Za procenu morfološkog statusa učenika korišćeni su testovi: visina tela, telesna masa i indeks telesne mase. Za procenu motoričkih sposobnosti korišćena je Eurofit baterija testova.

Analizom vrednosti disperzivnih statističkih parametara uočava se bitan varijabilitet razultata u svim motoričkim testovima, kod sve četiri grupe ispitanika. Kod morfoloških karakteristika uočavaju manje značajna odstupanja.

Ključne reči: morfološke karakteristike, motoričke sposobnosti, deca sa smetnjama u razvoju

U SUSRET RESURSNOM CENTRU

Dragana Popović, Dragana Kovačević, Slobodan Filipović

Škola sa domom za učenike oštećenog sluha i govora "11.maj", Jagodina

Zakonom o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja iz 2009.godine uvedena je inkluzija i pravo na obrazovanje sve dece bez obzira na vrstu i stepen smetnji ili invaliditeta.

Mobilni tim naše škole formiran je iste godine i prvi zadatak je bio da se realizuje anketa sa redovnim školama Pomoravskog okruga sa ciljem da se ustanovi broj učenika sa smetnjama i poremećajima u razvoju koji su obuhvaćeni redovnim sistemom školovanja. Članovi mobilnog tima osmislili su i realizovali seriju predavanja za nastavnike osnovnih škola našeg okruga o karakteristikama različitih smetnji u razvoju kod učenika i preporukama za rad sa učenicima sa smetnjama i poremećajima. Uporedo sa edukacijom nastavnika redovnih škola, realizovali smo i neposrednu dodatnu podršku učenicima redovnih škola u našoj školi (individualni tretmani).

Sledeću analizu stanja u inkluzivnom obrazovanju realizovali smo 2018.godine. Anketirali smo nastavnike redovnih osnovnih škola Pomoravskog okruga i kao rezultat dobili: značajan broj učenika kojima je bila potrebna dodatna podrška od strane defektologa naše škole; okvirni broj učenika sa smetnjama u redovnim školama ali i iskazane potreba podrške nastavnicima u radu sa učenicima sa smetnjama i poremećajima u razvoju.

Anketu sa vaspitačima predškolske ustanove našeg grada i roditeljima o potrebama za dodatnom podrškom koju bi pružao mobilni tim naše škole, realizovali smo juna 2021.godine. U svim realizovanim anketama, ističe se potreba za saradnjom naše škole sa predškolskom ustanovom i redovnim osnovnim školama našeg okruga. Rezultati će biti prikazani u ovom radu.

Nova zakonska regulativa koja je definisala oblast pružanja dodatne podrške je Pravilnik o resursnom centru koji je stupio na snagu 21.08.2021. Pravilnik propisuje uslove za sticanje statusa resursnog centra koji će obavljati poslove pružanja stručne podrške deci, učenicima i odraslima kojima je zbog smetnji u razvoju i invaliditeta potrebna dodatna podrška, za inkluzivno obrazovanje kao i podrška zaposlenima u sistemu obrazovanja i vaspitanja.

Razvoj naše škole vidimo u smeru pružanja podrške razvoju kvalitetnog inkluzivnog obrazovanja i vaspitanja i povećanja dostupnosti dodatne defektološke podrške deci sa smetnjama i poremećajima u razvoju u našem okrugu kao i rad na razvijanju kompetencija nastavnog kadra redovnih škola za rad u inkluzivnom sistemu.

Ključne reči: resursni centar, dodatna podrška, inkluzija, mobilni tim

ZAŠTO UČENIČKI PARLAMENT?

Vesna Vukićević

Škola sa domom za učenike oštećenog sluha i govora "11.maj", Jagodina

Učenički parlament je mesto koje omogućava saradnju i uvažavanje različitih argumentacija i stavova mladih ljudi, a time direktno utiče i na lični razvoj učenika.

Zato ima smisla postojanje učeničkog parlamenta u školama kao mogućnost učenika da zastupaju svoje interese i interese svih drugova i da učestvuju aktivno u stvarnom životu i životu svoje škole.

Postojanje učeničkog parlamenta je dobro i zbog toga što garantuje osnovne slobode učenika, kroz ostvarivanje prava na slobodu govora, izražavanja, slobodu udruživanja, slobodu izražavanja sopstvenog mišljenja.

Učenički parlament podrazumeva usvajanje i prihvatanje različitosti i pruža mogućnost učešća svih učenika bez obzira na rasnu, versku, nacionalnu, imovinsku ili polnu pripadnost.

Mladi treba da učestvuju u procesu odlučivanja, jer na taj način jačaju svoje samopouzdanje i postaju odgovorne ličnosti, naročito mladi sa smetnjama u razvoju.

Osim formalnih aktivnosti oko izbora članova i predstavnika učeničkog parlamenta, oko rada i funkcionisanja sastanaka, učešća na školskim sastancima i organima, najveći naš kvalitet je permanentni rad na samozastupanju, tj.na jačanju samopouzdanja. Vežbamo veštine samozastupanja kao način i mogućnost da razvijamo samopouzdanje i da na najefikasniji način iskazujemo svoje mišljenje, svoje probleme, svoje stavove i svoje izbore. Podstičemo i negujemo vršnjačku podršku. Imamo raznovrstan izbor tema za radionički rad, obeležavanje važnih datuma i informisanje o važnim temama za nas.

Posećujemo institucije od značaja za funkcionisanje države i razumevanje donošenja odluka na državnim nivoima. Učestvujemo u svim školskim dešavanjima, imamo svoju himnu *"Peva srce tvoje"* koju izvodimo o prikladnim događajima.

Ključne reči: učenički parlament, samozastupanje, vršnjačka podrška, neformalno obrazovanje

RODITELJ KAO AKTIVNI SARADNIK U REALIZACIJI OBRAZOVNO-VASPITNOG RADA UČENJA NA DALJINU

Bojana Ilić, Dragana Tomić, Katarina Stojković

Škola sa domom za učenike oštećenog sluha i govora "11.maj", Jagodina

Kao odgovor na situaciju izazvanu pandemijom virusa Kovid- 19, MPNTR je u cilju ostvarivanja jednakih prava na obrazovanje pripremilo operativni plan za rad škola u otežanim uslovima kroz ostvarivanje obrazovno-vaspitnog rada učenjem na daljinu.

Svaki učenik naše škole ostvaruje obrazovno – vaspitni rad na osnovu individualnog obrazovnog plana po izmenjenim zahtevima i sadržajima (IOP 2). Pored toga većina njih dolazi iz porodica niskog socioekonomskog statusa. Njima nisu na raspolaganju elektronski vidovi komunikacije pa su nastavnici morali da pronađu alternativni model realizacije obrazovno – vaspitnog rada učenja na daljinu. Bio je to veliki izazov sa sve. Nakon dobre organizacije i timskog rada pristupilo se izradi materijala sa uputstvom za svakog učenika.

Nastavnici u ovom procesu imaju važnu ulogu. Njihova uloga nije samo da budu izvor informacija i autoritet znanja, nego da budu mentori roditeljima u saznajnom i društvenom razvoju svojih učenika. Individualni pristup omogućava praćenje interesovanja tako da je sadržaj materijala u potpunosti prilagođen svakom učeniku . Oni su u stalnoj komunikaciji sa roditeljima, dobijaju povratne informacije i pružaju pomoć i podršku ukoliko im je potrebna.

Najveći izazov bio je da se napravi materijal za decu sa višestrukom ometenošću kao i sa neverbalnom decom. Neophodno je da nastavni materijal prati nastavni sadržaj, da je razumljiv roditelju i da ga je moguće primeniti u kućnim uslovima.Prilikom izrade materijala vodili smo računa o metodama i principima u radu sa decom sa smetnjama i poremećajima (konkretnost, postupnost, očiglednost, slikovitost) koji će im omogućiti da na što jednostavniji način postignu dobre rezultate. Svaki zadatak sadrži detaljno uputstvo, planirane ishode i skalu procene na osnovu koje nastavnik beleži ostvarene rezultate po IOP-u 2.

Na osnovu vrednovanja dobijenih rezultata (video snimci, fotografije, glasovne poruke, popunjeni nastavni listovi) nameće se zaključak da nastava na daljinu ne može da zameni neposredni rad u učionici bez obzira na zalaganje i trud roditelja. Uloga defektologa je nezamenljiva.

Ključne reči: nastava na daljinu, nastavni materijal, roditelj kao saradnik u nastavi

IZAZOVI, TEŠKOĆE I SPECIFIČNOSTI U REALIZACIJI OBUKE SKIJANJA KOD DECE SA SMETNJAMA U RAZVOJU

Rada Savić Kukolj, Avram Leković, Nevena Leković, Deneš Birgermajer

OŠ "Radivoj Popović", Zemun-Beograd

Skijanje, kao kompleksna motorička veština, predstavlja "zlatni ključ" rukama profesionalca, za sveobuhvatni razvoj ličnosti, dece sa smetnjama u razvoju.

Od obučavanja, preko usavršavanja tehnike skijanja, deca sa smetnjama u razvoju osim motoričkih veština, podstiču i unapređuju i druge aspekte ličnosti, socijalni i emocionalni.

U zavisnosti od vrste, stepena i manifestnih karakteristika deteta sa smetnjama u razvoju, u procesu nastave skijanja, svakom detetu se pristupa na njemu jedinstven način. Pristup je individualizovan a napredak individualan.

Osnovna karakteristika u radu sa decom sa smetnjama u razvoju u okviru nastave skijanja je čekanje.

Čekanje da se dete navikne na opremu i nesvakidašnju radnu sredinu. Neophodno je da dete primi novu informaciju, obradi je i pretoči u adekvatan adaptivni odgovor.

Potrebno je strpljenje i verbalna podrška i podsticaj da dete istraje u novoj zadatoj aktivnosti.

Deca sa smetnjama u razvoju, svoje najveće benefite mogu ostvariti kroz fizičke aktivnosti i sportove, među kojima je skijanje.

Rad će biti potkrepljen video zapisima sa obuke skijanja dece sa smetnjama u razvoju.

Ključne reči: deca sa smetnjama u razvoju, fizička aktivnost, obuka skijanja

DANI DEFEKTOLOGA SRBIJE, 2022.

PRIMERI DOBRE PRAKSE 2

RANI TRETMANI PO MERI DETETA

Dragana Vučković, Olja Ignjatov, Katarina Mirjanić, Vesna Rašeta

OISŠ "Dr Svetomir Bojanin", Subotica

U video radu „Rani tretmani po meri deteta" prikazani su tehnički i ljudski resursi Osnovne i srednje škole „Dr Svetomir Bojanin“ iz Subotice. Iz perspektive jednog učenika predškolskog uzrasta, ukazujemo na važnost ranog tretmana u radu sa učenicima sa invaliditetom. Kroz video prezentaciju su prikazane specijalizovane sobe za psihomotornu stimulaciju i sobe za senzornu integraciju, zatim kabineti koji su opremljeni tako da odgovaraju izazovima učenika koji pohađaju našu školu. Tu su takođe hodnici i dvorište škole koji su interaktivni i vrše stimulaciju psihomotornog razvoja u različitim aspektima. Cilj video prikaza je da ukaže na važnost ranog individualnog pristupa u radu sa decom sa invaliditetom, kao i na metode i prednosti koje nam savremene tehnologije donose prilikom primene u radu sa decom. Takođe još jedan od ciljeva ovog rada je promocija defektološke struke i ukazivanje na značajan doprinos i uticaj defektologa u podsticanju dečijeg razvoja. OISŠ „Dr Svetomir Bojanin“ ponosno nosi ime našeg dečijeg psihijatra i učitelja. S tim u vezi, u okviru video prezentacije su izdvojene i pomenute ključne rečenice o razvoju deteta, uticaj i uloga škole, ali i nastavnog kadra na dečji razvoj.

Ključne reči: rani tretman, specijalna škola, učenici sa invaliditetom

KABINET ŽIVOTNIH VEŠTINA

Miomira Mirčić, Nataša Milenković, Sandra Tošović

Specijalna škola sa domom učenika "Bubanj", Niš

"Dete sa fizičkim ili mentalnim smetnjama treba da uživa pun i kvalitetan život u uslovima koji obezbeđuju dostojanstvo, unapređuju samopouzdanje i olakšavaju njegovo aktivno učešće u zajednici". (Konvencija UN o pravima deteta, član 23).

Adaptivno ponašanje čini skup pojmovnih, socijalnih i praktičnih veština koje osobi omogućavaju adekvatno funkcionisanje u svakodnevnom životu. Konceptualne, socijalne i praktične veštine predstavljaju komponente adaptivnog ponašanja i znatna odstupanja mogu da se detektuju na jedno ili sva tri područja adaptivnog ponašanja.

Lične aktivnosti svakodnevnog života obuhvataju usvojenost higijenskih navika, navika hranjenja, veštine vezane za oblačenje i svlačenje, pripremanje obroka i slično. Deca tipične populacije već tokom detinjstva savladavaju praktične aktivnosti i znaju da vode brigu o sebi i svom okruženju. Deca sa smetnjama u razvoju pokazuju značajna odstupanja pri usvajanju i primeni praktičnih veština, zbog čega im je potrebna edukacija u svrhu adekvatne integracije u socijalnu sredinu.

Cilj postojanja kabineta životnih veština je osposobljavanje dece za samostalno funkcionisanje u kući/stanu. Osnovna ideja na kojoj se temelji rad u kabinetu je da su veštine kojima bi deca sa smetnjama u razvoju trebalo da ovladaju u kući, daleko važnije od znanja do kog se dolazi akademskim pristupom. Snalaženje u svim prostorijama, briga o higijeni i zdravlju, radne navike vrednije su od pukog poznavanja činjenica. Upravo iz ovog razloga osmišljen je program rada u kabinetu životnih veština koji je usmeren na sve aspekte ličnosti dece, kako bi mogli da se harmonično razvijaju.

Učenje praktičnih veština najefikasnije je u prirodnom okruženju. Budući da škole nisu opremljene sličnim prostorijama kao onima u kući, kabinet životnih veština predstavlja verodostojnu repliku jednog stana u kome decu od najranijeg uzrasta ohrabrujemo i podstičemo na samostalno funkcionisanje. Koristi su višestruke, od kvalitetno provedenog vremena, preko sticanja radnih navika do kasnije potpune samostalnosti u obavljanju svih kućnih poslova i snalaženju u prostorijama.

Ključne reči: navike, samostalnost, kabinet životnih veština

METODE U RADU SA DECOM I ODRASLIMA SA TEŠKOĆAMA U RAZVOJU - PRIRUČNIK „DOSLEDNOST U RADU IZ ISKUSTVA KROZ PRAKSU“

Suzana Drobnjak

Srednja zanatska škola, Beograd

Priručnik “Doslednost u radu iz iskustva kroz praksu” služi kao pomoć u radu roditeljima i stručnjacima koji rade sa decom i odraslima sa svim tipovima teškoća u razvoju. Sadržaj priručnika je sačinjen od praktičnih primera iz svakodnevnog života. Priručnikom se ukazuje na neophodnost promišljenog planiranja zadataka u zavisnosti od interesovanja učenika. Zadaci treba da budu prilagođeni individualnim mogućnostima učenika. Podstiče se rad učenika primenom nagrade i pohvale, pri čemu se posebno stimulišu stidljivi, povučeni i introvertni učenici. Takođe se u priručniku preporučuje negovanje i održavanje motivacije učenika uz pomoć vizuelnih sredstava. U radu je bitno više koristiti konkretne u odnosu na opšte sadržaje. Sadržaj Priručnika je koncipran tako da ukazuje i na to da je za svaki uspeh neophodna saradnja terapeuta i roditelja i da je radu najvažnije biti dosledan u ostvarivanju zajedničkih ciljeva. U priručniku se koriste sledeće metode u radu:

- PECS - učenje putem slika - sistem komunikacije putem slike
- Montesori program - učenje u skladu sa individualnim sposobnostima učenika
- Vežbe reedukacije psihomotorike (terapija pokretom).

Osnovni cilj korišćenja ovih metoda u vaspitno-obrazovnom radu je osamostaljivanje učenika sa različitim tipovima teškoća u razvoju, uz praćenje njihovih individualnih mogućnosti, kao i usvajanje različitih životnih veština (socijalizacija, samostalnost, briga o sebi). Pored navedenih prednosti, ove metode imaju i izuzetan značaj u uspešnijem savladavanju različitih nastavnih sadržaja.

Ključne reči: priručnik, nastava, deca i odrasli sa teškoćama u razvoju

IMITACIJA KAO VID UČENJA

Jovana Mijić[1], Suzana Drobnjak[1], Ignjat Adžić[2]

[1]Srednja zanatska škola, Beograd, [2]Univerzitet u Beogradu – Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju

Vrlo bitna veština u razvoju i životu čoveka je imitacija. O imitaciji se često razmišljalo kao o elementarnoj, kognitivno nezahtevnoj sposobnosti, i njen razvojni značaj je bio zanemarivan. Danas se smatra da je imitacija važna sposobnost koja je u osnovi povezana sa sa opštim razvojem kognitivnih sposobnosti (kvaliteta percepcije, mišljenja, jezika, motoričkog razvoja) kod deteta. Imitacija uključuje različite vrste percepcije, kao i kognitivna, socijalna i motorička znanja inteligencije, jezikom, kulturom i sposobnošću da se razumeju drugi ljudi …

Imitacija ima dve funkcije: funkciju učenja koja omogućava sticanje novih veština i znanja, te socijalnu funkciju putem koje se deca uključuju u socijalne i emocionalne razmene sa drugima. Takođe, pored ovih funkcija, značajna je i za učenje motoričkih veština, kao i za olakšavanje razumevanja ponašanja i mentalnih stanja drugih osoba. Ona je odavno prepoznata i kao oblik ponašanja koji može dovesti do unapređenja razumevanja drugih.

Sposobnost deteta da imitira postupke drugih je važan mehanizam.

Poremećaj imitacije može imati značajan negativan uticaj na razvoj društvene komunikacije kao i na opšti socijalni i afektivni razvoj deteta.

Ključne reči: imitacija, pokret, socijalno učenje

PRIMENA TEHNIKE MODELOVANJA UZ POMOĆ VIDEO-MATERIJALA U RADU SA UČENICIMA S INTELEKTUALNOM OMETENOŠĆU I/ILI POREMEĆAJEM IZ SPEKTRA AUTIZMA

Marina Antonijević[1], Jelena Kabić[1], Aleksandra Milutinović[1], Slobodan Banković[2]

[1]OŠ "Miloje Pavlović", Beograd, [2]Univerzitet u Beogradu – Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju

Rad na podučavanju učenika s intelektualnom ometenošću i/ili poremećajem iz spektra autizma različitim veštinama zahteva izbor efikasnih metoda. Dosadašnja istraživanja sugerišu da modelovanje predstavlja jednu od uspešnih tehnika u radu sa pomenutom populacijom učenika.

Cilj rada je da se predstavi primena tehnike modelovanja uz pomoć video-materijala u radu sa učenicima s intelektualnom ometenošću i/ili poremećajem iz spektra autizma u Osnovnoj školi „Miloje Pavlović".

U okviru škole učenici su kroz video-prikazivanje željenog ponašanja učili nove veštine koje nisu bile u njihovom bihevioralnom repertoaru i unapređivali postojeće veštine, poput akademskih, socijalnih, motoričkih, samoposluživanja. Korišćeni su različiti načini modelovanja uz pomoć video-materijala: video-podsticanje, video-modelovanje, video-modelovanje iz perspektive modela. Uočene su brojne prednosti primene ovakvih načina modelovanja, kao što je veća fokusiranost učenika na veštinu koju treba da nauči ili unapredi, mogućnost većeg broja ponavljanja prikaza veštine, bolja kontrola modelovanog ponašanja u smislu preciznosti i doslednosti izvođenja veštine, podsticanje samostalnosti učenika i olakšavanje generalizacije veštine kroz posmatranje različitih modela i situacija u kojima se ona primenjuje. Iako se modelovanje može koristi kao samostalna tehnika, ona je u radu sa učenicima najčešće kombinovana sa drugim tehnikama, poput podsticanja, potkrepljivanja, igranja uloga.

Bez obzira na to što zahteva određeni nivo poznavanja digitalnih tehnologija, naše iskustvo u primeni modelovanja uz pomoć video-materijala ukazuje na to da ono predstavlja ekonomičnu metodu koja se lako može implementirati u nastavnu praksu.

Ključne reči: modelovanje, škola, intelektualna ometenost, poremećaj iz spektra autizma

STIMULACIJA POŽELJNIH OBLIKA PONAŠANJA KOD DECE SA POREMEĆAJEM IZ SPEKTRA AUTIZMA I ADHD-OM

Jelena Mitić, Milena Jojić, Marijana Nikolić, Simonida Milošević

OŠ "Miloje Pavlović", Beograd

Deca sa poremećajem iz spektra autizma i ADHD-om imaju sklonosti ka maladaptivnom ponašanju kojem se pridaje sve veći značaj. Iako se ova oblast ponašanja ne smatra jednom od ključnih oblasti deficita kod poremećaja iz spektra autizma i ADHD-a, umnogome remeti njihovo svakodnevno funkcionisanje i uključivanje u aktivnosti u školi. Kod dece sa poremećajem iz spektra autizma ovi deficiti se ispoljavaju u vidu agresije, samopovređivanja, destruktivnosti, stereotipnih manirizama, nesaradljivosti,vrištanja. Smatra se da najveću prevalenciju imaju agresija, samopovređivanje i tantrumi. Kod dece sa ADHD-om najprisutnije su poteškoće u domenu impulsivnosti kroz dva oblika impulsivnosti: „nizak prag tolerancije na frustraciju“ i „nagle promene raspoloženja“.

Primenom raznovrsnih metoda uz adekvatan odabir didaktičkih materijala i sredstava mogu se stimulisati poželjni oblici ponašanja kod dece sa poremećajem iz spektra autizma i ADHD-om.

Upotrebom materijala za senzornu integraciju, senzomotornu stimulaciju, vizuomotornu koordinaciju, vestibularnu stimulacju, osmišljavanjem različitih aktivnosti u senzornoj sobi ili učionici, sali za psihomotorne vežbe, korišćenjem teškog ćebeta i teškog prsluka, steam rolera, masažera, mekih cigli, ljuljaški, poligona u grupnom i individualnom radu podstičemo smanjenje nivoa anksioznosti kod dece sa ADHD-om i autizmom. Na osnovu evaluacije primene navedenih sredstava, može se zaključiti da sva prezentovana sredstva dovode do poboljšanja u oblasti pažnje (posebno domen fokusa i selektivnosti pažnje), u oblasti oslobađanja od motoričkog nemira, razumevanja i izvršavanja naloga i učestvovanju u zajedničkim aktivnostima, što sve utiče na pojavu poželjnih oblika ponašanja i ima pozitivan uticaj na povećanje kvaliteta rada u učionici.

Ključne reči: autizam, ADHD, maladaptivno ponašanje, didaktički materijali, pažnja

PRIMENA KOMBINOVANIH METODA I SREDSTAVA U REALIZACIJI NASTAVE KOD UČENIKA SA AUTIZMOM OSNOVNO ŠKOLSKOG UZRASTA

Tatjana Cakić, Jelena Milanović, Jovana Lukač

OŠ "Anton Skala", Beograd

S obzirom na individualne razlike i brojne specifičnosti kod učenika sa autizmom, kombinovanje različitih metoda i sredstava u realizaciji nastave, deluje podsticajno na razvoj veština i efikasnijeg usvajanja znanja. Stimulacija taktilnog i vestibularnog čula doprinose boljoj percepciji i koordinaciji tela, motoričkom planiranju, koordinaciji oko-ruka i rasponu pažnje.Senzorne igre koje stimulišu navedene sisteme, dobrim planiranjem uklopili smo sa kompatabilnim nastavnim sredstvima/materijalima kako bi postigli definisane ishode.

Cilj ovog rada je da kroz primer dobre prakse, podstakne i motiviše nastavnike da na osnovu procene primenjuju različite metode, tehnike i sredstva u procesu nastave, da ih što češće kombinuju,posmatrajući celokupnu ličnost učenika sa autizmom osnovno školskog uzrasta.. Pružanjem potrebnog nivoa podrške u različitim oblastima i aktivnostima,postižu se bolji rezultati u radu. Prikazom časa matematike želimo da predstavimo važne segmente učenja kroz upotrebu Montesori materijala ,senzorne igre i digitalnih aplikacija, oslanjajući se na potrebe i interesovanja učenika, kao i na realizaciju cilja koji smo postavili

Upotrebom digitalnih resursa , (tablet računara) koristeći aplikaciju "Bitsboard", deca na zanimljiv i fleksibilan način, samostalno rešavaju zadatke različitog nivoa složenosti ,u skladu sa IOP 2. Svaka igra se može prilagoditi individualnim sposobnostima dece.

Interaktivnim učešćem, deca su motivisana i mnogo lakše usvajaju nova znanja. Takođe, dobra priprema,organizacija i saradnja između nastavnika je ključna za realizaciju ovakvog oblika nastave.

Ključne reči: kombinovane metode, sredstva, interakcija, sardnja, motivacija

VIDEO PRIKAZ PRAKTIČNE PRIMENE HIDROTERAPIJE U TRETMANU I REHABILITACIJI OSOBA SA SMETNJAMA U RAZVOJU

Nebojša Rajović

ŠOSO sa domom "Sveti Sava", Umka-Beograd

Hidroterapija podrazumeva osmišljene postupke i tehnike sprovođenja terapije sa stimulacijom pokreta tela u vodi. Pored rehabilitacionog efekta, hidroterapija ima i dijagnostički značaj. Ona se sprovodi u prilagođenim uslovima u bazenu i ima široku primenu u zavisnosti od vrste i stepena smetnji u razvoju i invaliditeta, a od posebnog značaja je za osobe za smetnjama u mentalnom razvoju. U specijalnoj edukaciji i rehabilitaciji, hidroterapija se sprovodi kroz hidroreedukaciju psihomotorike, stimulativno korektivne i preventivne vežbe, hidrorelaksaciju, igru i igrovne aktivnosti, kao i obuku plivanja. Cilj rada je prikaz efekata hidroterapije kao rehabiltacione tehnike namenjene deci sa smetnjama u razvoju. Video prikazom napraviće se pokušaj objedinjavanja što više navedenih elemenata u jednu celinu. Hidroreedukacija psihomotorike doprinosi poboljšanju telesnog razvoja i motoričkih funkcija, koordinaciju pokreta gornjih i donjih ekstremiteta, glave, lateralizaciju, ujednačavanje tonusa mišića, orijentaciju u prostoru, kao i socijalnu komunikaciju i socijalizaciju. Stimulativno- korektivne i preventivne vežbe u vodi doprinose jačanju muskulature tela, korekciji blažih oblika deformiteta kičmenog stuba, stopala, ramenog i karličnog pojasa. Hodrorelaksacija razvija i unapređujue kvalitet doživljaja prijatnosti i zadovoljstva, opuštanje i smanjenje napetosti, anksioznosti, razvoj pozitivnih emocija i optimizma, kao i emocionalno prevazilaženje straha od ulaska i boravka u vodi. U zavisnosti od uzrasta deteta, vrste i stepena smetnji u razvoju, poseban značaj u hidroterapiji imaju igra i kreativno osmišljene igrovne aktivnosti u vodi, koje doprinose spontanom iskazivanju osećanja zadovoljstva i bržem uspostavljanju poverenja i neposrednog kontakta defektologa- hidroterapeuta sa detetom. U igrovnim aktivnostima u vodi koriste se različiti sportsko – didaktički rekviziti: lopte, gumene i plastične igračke, daske i mišići za plivanje, peraja i ostala dostupna sredstva. U zavisnosti od psihofizičkih sposobnosti i potencijala deteta, sprovodi se i obuka plivanja po utvrđenom planu i programu. Pored gore navedenih pozitivnih efekata, hidroterapija podstiče razvoj higijenskih navika kao i podizanje kvaliteta života.

Ključne reči: hidroterapija, hidroreedukacija psihomotorike, hidrorelaksacija, hidroterapeut

DANI DEFEKTOLOGA SRBIJE, 2022.

RADIONICE 2

ULOGA TROČLANE KONTIGENCIJE U ABA TERAPIJI (PODRŽAJ - PONAŠANJE - POSLEDICA)

Marija Čolić

University of Hawaii at Manoa

Cilj radionice je da se učesnici bliže upoznaju sa osnovnom kontigencijom u ABA terapiji, koja se još i naziva podržaj-ponašanje-posledica.

U prvom delu radionice biće teorijski prezentovani i objašnjeni kroz primere osnovni termini u tročlanoj kontigenciji. Specifičnije, govorićemo o tome šta je podržaj, zašto je važno prepoznati podržaj kada analiziramo ponašanje, i kako razviti podržaj kada učimo osobu novim veštinama. Potom, biće objašnjeno šta je ponašanje i na koje aspekte ponašanja bi trebalo obratiti pažnju u radu. Na kraju, govorićemo o posledici. Tačnije, fokusiraćemo se samo na potkrepljivače. Diskutovaćemo kakav uticaj potkrepljivači imaju na ponašanje i kako ih pravilno koristiti u tretmanu.

U drugom delu učesnici će da analiziraju različita scenarija i imaće za zadatak da identifikuju tročlanu kontigenciju. Prvo, učesnicima će biti predstavljen primer koji će moći da koriste za dalje aktivnosti. Potom, učesnici će pročitati kratak opis specifične situacije ili gledati kratak snimak nakon čega će identifikovati podržaj, ponašanje i potkrepljivač. Ova aktivnost je planirana da se sprovede u paru.

U trećem delu učesnici će da osmisle primere iz ličnog života ili iz profesionalnog iskustva i da identifikuju elemente tročlane kontigencije. Ova aktivnost je planirana da se sprovede u manjim grupama.

Nakon radionice, učesnici će moći da primene stečeno znanje u svom radu i da koriste potkrepljivače kako bi pospešili pozitivna ponašanja.

Optimalni broj učesnika: 20

Ključne reči: ABA terapija, ponašanje, potkrepljivač

REEDUKACIJA PSIHOMOTORIKE KROZ PODSTICANJE AKTIVNOG POKRETA

Boris Pozder, Mateja Nikolić, Nikola Belobrđanin, Lana Zrnić

Sportsko udruženje "Somborac 011", Sombor

Jedan od ciljeva rada sa decom sa razvojnim poremećajima jeste stimulisanje razvoja i motornih i kognitivnih sposobnosti koje su podjednako bitne.

Kao opšti cilj radionice jeste da se kroz aktivan pokret i kroz aktivnosti tretmana motorike utiče na razvoj kako motoričkih tako i kognitivnih funkcija. Teži se prikazati koliko su zapravo, motorni i kognitivni razvoj povezani i kako stimulacijom mišićno-skeletnog sistema dolazi do napretka u razvoju kognitivnih procesa. Analizom procena motoričkih funkcija deteta dobijamo uvid u stanje njegovog psihomotornog razvoja, na osnovu kojih se sastavlja tretman koji sadrži najoptimalnije elemente tretmana koji će najefikasije objediniti dečiji razvoj.

Ovom radionicom želimo da predstavimo sistem konstruisanja plana i programa aktivnosti koje će dete obavljati u određenom vremenskom periodu u toku kog se obavlja pažljivo praćenje i evaluiranje napretka detetovih sposobnosti.

Predstavićemo sistem rada kroz prikaz video zapisa dece i materijal koji se koristi u radu za podsticanje celokopnog razvoja. Radionica objedinjuje materijal koji obuhvata rad sa decom uzrasta od 3 do 10 godina, različitih razvojnih smetnji i poremećaja. Učesnicima će biti omogućeno da vide razlike u pristupu u radu sa najmlađima i onim starijima.

Učesnici će biti podstaknuti da razmišljaju i diskutuju o značaju i uticaju straha i samopuzdanja o kojima se nedovoljno posvećuje pažnja.

Ključne reči: reedukacija psihomotorike, aktivan pokret, deca sa razvojnim smetnjama

KONDUKTIVNA PEDAGOGIJA - TEORIJA I PRIMENA, STUDIJ SLUČAJA

Mariana Turkal

Razvojni centar Društva defektologa Srbije

Cilj radionice je da prisutnima predstavi konduktivnu pedagogiju i konduktivno vaspitanje kroz teoriju savladanu tokom studiranja konduktivne pedagogije na Pete Institutu Semelvejs Fakulteta u Budimpešti i studij slučaja školskog deteta sa infantilnom cerebralnom paralizom, uvrštenog u razvojni program po Pete metodi ,tj. temu diplomskog rada 2021 godine.

Radionica se sastoji od tri celine i obuhvata sledeće teme i podteme:

1. Teorija

- Kratki istorijat nastanka i razvojnr faze konduktivne pedagogije
- Karakteristike konduktivne pedagogije, ciljna grupa
- Suština konduktivnog vaspitanja
- Kompleksna metoda
- Ko je konduktor ?

2. Primena kompleksne metode u praksi, konduktivno vaspitanje, studij slučaja

- Smernice i koraci u praksi
- Iskustvo dobre prakse – značaj pripadanja grupi
- Studij slučaja zasnovan na trogodišnjem praćenju i posmatranju osobe i promene u njegovom razvoju, kao učitelj deteta i istovremeno student konduktivne pedagogije u praksi, na analizi dokumenata i intervjuisanju konduktora i roditelja (oblast istraživanja, rezultat, zaključak).

3. Odgovaranje na pitanja prisutnih

Učesnici će steći opširnije znanje o konduktivnoj pedagogiji, o rezultatima holističkog pristupa u kojem je naglasak na čoveku, ne na njegovim nedostacima. Polaznici će detaljnije upoznati razvojne mogućnosti primene ove kompleksne metode i načela na kojima se ona zasniva, o njenom uticaju na celokupnu ličnost osobe, na porodicu, na školsko odeljenje, na uže i šire okruženje, sa krajnjim ciljem integracije osoba sa smetnjama u razvoju u društvo.

Ključne reči: naglasak na veštinama, kompleksnost, realni ciljevi za motivaciju, aktivno učenje i znanje, integracija u društvo.

MUZIKA I RITAM U FUNKCIJI RAZVOJA I UČENJA

Branko Trijić[1], Gordana Nikolić[2]

[1]Muzička škola „Nevena Popović“ Beograd, [2]Univerzitet u Novom Sadu – Pedagoški fakultet u Somboru

Cilj radionice je bliže upoznavanje učesnika sa različitim pristupima i mogućnostima primene muzike i ritma u radu sa decom i učenicima. U prvom delu radionice učesnici se upoznaju sa teorijskim osnovama primenjenih aspekata muzičke umetnosti koji su pogodni za podsticaj razvoja, posebno motorike, komunikacije i socijalno emocionalnih dimenzija. Teorija se oslanja na ovlasti primenjene muzike, primera rad reč je o sledećim autorima: Džesk i saradnici (2013) pronalaze različite dokaze o dalekosežnim efektu između učenja muzike i drugih kognitivnih nemuzičkih sposobnosti; Moriera i saradnici (2012) istražuju efektivnost muzičkog obrazovanja na sposobnosti čitanja kod dece i mladih sa disleksijom; Meta-analizom Meloj i Petersona (2014) zaključuju da postoje minimalni efekti muzike na napredovanje u rešavanju zadataka iz aritmetike kod dece i mladih iz ADHD spektra; Medlarzevska i Trost (2014) istraživanjem zaključuju da muzički trening u detinjstvu ima pozitivane efekte na mnoge kognitivne funkcije kao i povezanost sa neuroplastičnim promenama u strukturi i funkcionisanju mozga kako kod tipične dece tako i dece sa smetnjama u razvoju. Transfer muzičkog treninga na razvoj govora su ispitivali Besom i saradnici (2011). Pored toga,ukratko će biti prikazan pozitivan transfer efekata muzičkog treninga na proces govora (20 minuta). U drugom delu aktivnosti su usmerene na pokazne ritmičke vežbe sa perkusijama od jednostavnih do malo zahtevnijih. Učesnici učestvuju u ponavljanju ritmičkih vežbi samostalno i sa celom grupom. U ponudi će biti od pet do maksimum 10 muzičkih ritmova koji će se izvoditi na telu učesnika, pomoću perkusija i pomoću drugih sredstava pogodnih za ostvarivanje ritma, trajanje 50 minuta. Treći deo radionoce će biti posvećen puštanju snimaka melodija koje će učesnici zajedno sa voditeljima pretvarati u ritmičku vežbu. 10 minuta. Na kraju pitanja i predlozi kako muzičke ritmove primeniti u radu sa decom i učenicima, 10 minuta.

Broj učesnika: 20 uživo moguće je onlajn praćenje radionice

Ključne reči: Muzika, ritam, tempo, razvoj, komunikacija, motorika

RADIONICE 2

DANI DEFEKTOLOGA SRBIJE, 2022.

POSTER

INKLUZIVNO OBRAZOVANJE KAO STIMULATIVNO OKRUŽENJE ZA RAZVOJ UČENIKA TIPIČNOG RAZVOJA I UČENIKA SA INVALIDITETOM

Zaga Kolodezni, Marija Davčevska, Živka Panova Sazdova, Žana Gjorgieva

OURC " Maca Ovcarova", Veles, RS Makedonija

Republika Makedonija je članica i potpisnik Konvencije o pravima osoba sa invaliditetom. Mi defektolozi se zalažemo za poštovanje i pružanje deci sa smetnjama u razvoju svih ljudskih prava i sloboda. Jedna od njih je da svako dete ima pravo na srećan i ispunjen život. Problem sa kojim se svakodnevno susrećemo je što šira javnost ima niska očekivanja od dece sa smetnjama u razvoju. Nasuprot tome, verujemo da sva deca imaju ogroman potencijal. Razvojem inkluzivnog školskog stimulativnog okruženja i uključivanjem učenika sa smetnjama u razvoju zajedno sa svojim vršnjacima tipičnog razvoja u kvalitetne aktivnosti poput dramske metode, likovnih radionica, sportskih aktivnosti i muzičke terapije, pruža se mogućnost da deca sa smetnjama u razvoju ostvare svoj potencijal.

Cilj rada je promovisanje inkluzivnog obrazovanja kao podsticajnog okruženja u kome se učenici sa smetnjama u razvoju razumeju i prihvataju kroz povećanje direktnih kontakata između učenika bez i sa smetnjama u razvoju. Uzorak je činilo 100 učenika iz pet redovnih osnovnih škola u Velesu i 30 učenika sa smetnjama u razvoju iz specijalne osnovne škole, uzrasta od 10 do 12 godina. U cilju prikupljanja podataka upotrebljena je anketa sa učenicima redovnih škola na početku i na kraju realizovanih aktivnosti. Anketom su obuhvaćene aktivnosti koje doprinose ostvarivanju postavljenih ciljeva (pet edukativno – informativnih radionica na temu: „Kako je biti dete sa smetnjama u razvoju“ i pet kreativnih radionica). Rezultati su pokazali da svi učenici iz pet redovnih osnovnih škola u Velesu sa tipičnog razvoja, vrlo malo znaju da opišu vrste invaliditeta kao i mogućnosti i sposobnosti vršnjaka sa invaliditetom. Rezultati ankete sprovedene na početku i na kraju istraživanja pokazali su da učenici tipičnog razvoja iz redovnih osnovnih škola imaju mali broj drugara koji su deca sa smetnjama u razvoju, a učenici sa smetnjama u razvoju takođe imaju mali broj drugara tipičnog razvoja. . Nakon završetka zajedničkih inkluzivnih radionica, uspostavljena su trajna prijateljstva između učenika tipičnog razvoja i učenika sa smetnjama u razvoju. Zajedničke radionice omogućile su učenicima tipičnog razvoja da nauče više o mogućnostima svojih vršnjaka sa invaliditetom, a oni su zauzvrat imali priliku da pokažu svoje veštine i steknu samopouzdanje i nova prijateljstva.

Na osnovu dobijenih rezultata može se zaključiti da zajedničkim kreativnim druženjem, spoznajom i aktivnostima učenici sa smetnjama u razvoju moći će da istaknu svoje mogućnosti i aktivno učestvuju u inkluzivnom društvu.

Ključne reči: inkluzivno obrazovanje, podsticajno okruženje, učenici sa smetnjama u razvoju, mogućnosti i sposobnosti osoba sa invaliditetom, radionice

POSTER

ŠKOLSKO OKRUŽENJE KAO FAKTOR JEZIČKOG I SOCIO-EMOCIONALNOG RAZVOJA DECE SA NEVERBALNIM SMETNJAMA U UČENJU

Nevena Ječmenica, Bojana Drljan

Univerzitet u Beogradu – Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju

Koncept neverbalnih smetnji u učenju (u daljem tekstu NSU) uključuje izražene deficite taktilne i vizuelne percepcije, kao i obavljanja složenih motoričkih zadataka, za razliku od dobro razvijene auditivne percepcije i učenja napamet. Za decu sa NSU školsko okruženje predstavlja veliki izazov, stoga je cilj ovog rada razmotriti njegovu ulogu u odnosu na akademske sposobnosti i deficite kod ove grupe dece.

Dobro razvijena sposobnost dece sa NSU da obraćaju pažnju na detalje omogućava im razvijenu verbalnu memoriju, ekspresivni jezik i verbalne asocijacije. Sa druge strane, deficit vizuelne percepcije i fine motorike dovodi do smetnji u pisanju i matematici. Deca sa NSU imaju poteškoća u suočavanju sa novim informacijama, promenama u svojoj rutini ili neočekivanim događajima. Obično imaju slaba vizuelna i taktilna sećanja, zbog čega teško prepoznaju lica svojih prijatelja. Kao rezultat semantičkih deficita ova deca doslovno tumače značenje reči, zbog čega su često naivna i veruju u sve što im se kaže. Usled pragmatskih deficita za decu sa NSU problem predstavlja ”čitanje između redova”, razumevanje gestova, izraza lica, idioma, procena kada treba reći puno ili malo, kao i da li je nešto smešno. Ova deca razumeju jezik i svakodnevne situacije na toliko doslovan način, da njihovi tipično razvijeni vršnjaci mogu imati poteškoća u razumevanju njihove logike.

Deca sa NSU su veoma svesna svojih ograničenja. Znaju da rade nešto pogrešno, ali ne mogu da shvate šta nije u redu sa njihovim postupcima ili kako da isprave svoje ponašanje. S obzirom da žele socijalno prihvatanje, zahvalni su na svakoj pomoći koju dobijaju. Deficiti socijalnih interakcija s kojima se ova deca suočavaju izlažu ih riziku od problema poput socijalne izolacije, anksioznosti, frustracije, niskog samopoštovanja i nezadovoljstva na školskom uzrastu. Pored ovoga, stručnjaci tvrde da su deca sa NSU u visokom riziku od anksioznosti i depresije. Brojni autori ističu značaj rane intervencije kao načina za razvoj samopoštovanja kod dece sa NSU, kako psihološki problemi ne bi postali neizbežni. Neophodno je da deca sa NSU dobiju direktna uputstva o tome kako da adekvatno socijalno funkcionišu.

Nedostatak naučnog znanja o programima tretmana za stvaranje optimalnog porodičnog i školskog okruženja za decu sa NSU ostavljaju roditeljima i nastavnicima malo resursa za praktične savete o programu intervencije. Za nastavnike i roditelje je od pomoći da shvate da nije neophodno naučiti niz specifičnih novih strategija podučavanja da bi se zadovoljile potrebe dece sa NSU. Umesto toga, važno je prepoznati i identifikovati vrste problema sa kojima se ova deca susreću, a zatim primeniti načine njihovog rešavanja koji proizilaze iz sopstvenog iskustva u svakodnevnim interakcijama.

Ključne reči: neverbalne smetnje u učenju, jezički razvoj, socijalno funkcionisanje

POSTER

AKTUELNA SREDSTVA U VEŽBAMA PSIHOMOTORNE REEDUKACIJE

Lidija Nikolić Novaković, Milunika Petrović, Alma Anđelković, Renata Lukenić-Gaši

Osnovna škola "Novi Beograd"

Teorijske osnove psihomotorna reedukacija (PMR) nalazi u neuropsihologiji i razvojnoj psihologiji. Temelje opšte PMR čini saznajni razvoj u tri oblasti: doživljaj tela, prostora i vremena.

Vežbe PMR kao segment defektološke prakse, primenjuju se u okviru mera pružanja podrške učeniku. PMR podrazumeva reč,pokret i saradnju, ali odsustvo usmene reči ne isključuje interakciju. Pronalaženje i kreiranje prilagodjenih sredstava postalo je imperativ za realizaciju vežbi PMR i validan parametar mera individualizacije Individualnnog obrazovnog plana (IOP). U praksi se ističe značaj i aktuelnost upotrebe sredstava poput kartica, umetaljki, slagalica i priča u slikama tokom primene vežbi PMR u radu sa učenicima koji imaju teškoće u komunikaciji. Navedena sredstva omogućavaju komunikaciju i interakciju,podstiču sticanje iskustava,usvajanje znanja na konkretnom nivou; fleksibilna su, mogu se razlagati, usložnjavati i kombinovati vodeći učenika ka zoni narednog razvoja u skladu sa potrebama.

Uzorak u našem radu čini 50 učenika sa kombinovanim smetnjama (intelektualne smetenje, poremećaji i spektra autizma), koji imaju problem u verbalnoj komunikaciji, oba pola iz prvog ciklusa obrazovanja sa kojima se radilo na razvoju opšte psihomotorne organizovanosti individualnim vežbama primenom kartica, slagalica, plastificiranih knjiga, priča u slikama.

Programi vežbi psihomotorne reedukacije intenzivno su se primenjivali u trajanju od 6 meseci, uz dve evaluacije (nakon svaka 3 meseca). Rezultati nakon 6 meseci pokazuju da je primena svih odabranih sredstava imala pozitivane efekte na razvoj učenika:

1. slagalice - delovi tela su omogućile kod 85% učenika su omogućile da u igrovnom kontekstu sa boljom koncentracijom uspešnije ovladaju telesnom celovitošću i uoče delove tela na sebi i drugom;
2. knjižice su kod 60% učenika podstakla lociranje, imenovanje, prepoznavanje delova glave i čula uz iskustveno poimanje njihove uloge u upoznavanju sveta oko sebe;
3. priče u slici -upoznaj sebe deo po deo su su omogućile da 70% učenika usvoji delova tela koji nisu vidljivi,
4. kartice su, kroz razvoj sposobnosti razumevanja instruktivnih aspekata, u 80%. kod dece koja nemaju govornu ekspresiju, podstakle shvatanje koncepta trajanja, naizmeničnosti i sleda kao komponenti vremena.

Zaključak, na osnovu evaluiranih rezultata, ukazuje da smo primenom aktuelnih sredstava postigli evidentan napredak kod 70% obuhvaćene dece u oblasti opšte psihomotorne organizovanosti.

Ključne reči: opšta psihomotorna reedukacija, učenici sa teškoćama u komunikaciji, sredstva

POSTER

MULTIDISCIPLINARNI PRISTUP U OBRADI TEMA KROZ SARADNIČKU NASTAVU

Jelena Strugar, Ivana Gajić

Škola sa domom za učenike oštećenog sluha i govora "11.maj", Jagodina

Da bi se povećala efikasnost nastavnog procesa, podigao nivo motivisanosti učenika za usvajanje znanja, da bi se pratile promene koje nameće moderan način života, a samim tim i obrazovanja, Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja je 2016.godine započelo realizaciju projekta ""Saradnjom do znanja"". Škola sa domom za učenike oštećenog sluha i govora "11. Maj" u Jagodini je bila jedna od 40 osnovnih i srednjih škola, učesnica projekta. U periodu od decembra 2016.do aprila 2017.godine, realizovano 29 saradničkih časova.

S obzirom da ovakva vrsta sticanja znanja zahteva multidisciplinarni pristup organizacije časa, primećena je: povećana aktivnost učenika; veća motivisanost; usvajanje funkcionalnog znanja; lakše usvajanje apstraktnih pojmova; smanjenje opterećenja učenika. Evidentna je lakša individualizacija nastave i horizontalno stručno usavršavanje nastavnika. Učenici se stavljaju u situaciju da povezuju znanja i sadržaje iz različitih oblasti, da primenjuju već naučeno, da aktiviraju stečena znanja, da istražuju, procenjuju, rešavaju probleme iz različitih uglova, proširuju svoja znanja, a sve u cilju razvijanja ključnih kompetencija učenika.

Zbog svega toga smo odlučili da, i nakon završenog projekta, nastavimo sa ovim modelom dobre prakse u radu sa decom sa različitim smetnjama i poremećajima u razvoju.

Ključne reči: saradnički čas, multidisciplinarni pristup učenju

POSTER

MEĐUPREDMETNE KOMPETENCIJE – KORELACIJA U NASTAVI SRPSKOG I FRANCUSKOG JEZIKA

Marija Pavlović, Jelena Vučković, Radovan Stoiljković

Specijalna škola sa domom učenika "Bubanj", Niš

Korelacija u nastavnoj praksi se uglavnom shvata kao povezivanje srodnih sadržaja iz srodnih predmeta, a svrha joj je da se unapredi kvalitet nastave, podigne nivo kompetencija nastavnika, da se nastava učini efikasnijom. Jedan od ciljeva je i razvijanje timske saradnje nastavnika i motivacija za praktičnu primenu u nastavnom procesu. Da bi se uspešno sprovelo u praksi, važno je znati odabrati odgovarajuće sadržaje koji su najoptimalniji za predmetno povezivanje.

Ideja nastavnika je bila da nastavnu jedinicu iz plana i programa za redovne škole prilagode nastavi u školi za učenike sa smetnjama u razvoju. Cilj ovog rada je bio prezentacija realizacije zajedničkog časa srpskog i francuskog jezika u odeljenju sedmog razreda sa učenicima koji imaju različite smetnje u razvoju: iz spektra autističnih poremećaja, Daunov sindrom, poremećaj u ponašanju i oštećenje vida, a koji rade po Individualno obrazovnom planu 2. Mogućnosti koje pruža nastava uz korelaciju dva predmeta su velike, naročito ako su u pitanju jezici. Učenicima je objašnjen razlog zajedničkog časa,a radnja romana "Sirano de Beržerak" Edmona Rostana je predstavljena uz korišćenje adekvatnih metoda rada i aktivnosti koje su prilagođene mogućnostima, interesovanjima i individualnim karakteristikama učenika. Učenici su saznali ko je bio Sirano de Beržerak, odgledali su (odslušali) inserte iz filma, bojili crteže, pisali po istačkanom modelu, pravili kolaž od različitih materijala, rešavali asocijacije, čitali odlomak, usvajali nove reči francuskog jezika, igrali po ulogama, razgovarali o osećanjima, ljubavi, pravim i velikim vrednostima. Času je prisustvovao i tifolog, koji je asistirao učeniku sa oštećenjem vida prilikom pisanja i čitanja na Brajevom pismu.

Osim što su postignuti ciljevi časa i ostvareni planirani ishodi iz oba predmeta, bitnije je bilo što smo kroz opis glavnog junaka Sirana učenicima predstavili činjenicu da postoje stvari koje su mnogo važnije i kvalitetnije od fizičkog izgleda. "Lepota nije u licu, lepota je svetlost u srcu."

Ključne reči: korelacija, srpski jezik, francuski jezik, učenje kroz igru, učenici sa smetnjama u razvoju

POSTER

DNEVNIK EVIDENCIJE PRIPREMNE PREDŠKOLSKE GRUPE U SPECIJALNOJ ŠKOLI

Marija Rašić, Sandra Tošović

Specijalna škola sa domom učenika "Bubanj", Niš

Program predškolske ustanove je dokument koji donosi predškolska ustanova, odnosno škola koja ostvaruje pripremni predškolski program na osnovu Zakona o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja ("Službeni glasnik RS", br. 88/17, 27/18-dr. zakoni, 10/19, 6/20), Zakona o predškolskom vaspitanju i obrazovanju ("Službeni glasnik RS", br. 18/10, 101/17, 113/17-dr. zakon, 10/19) i drugih relevantnih podzakonskih akata, a u skladu sa Osnovama programa predškolskog vaspitanja i obrazovanja.

Vođenje evidencije i pedagoške dokumentacije u različitim oblicima i programima vaspitno-obrazovnog rada koje ostvaruje predškolska ustanova zasniva se na uvažavanju specifičnosti ostvarivanja konkretnog oblika i programa. U ostvarivanju različitih oblika i programa vaspitno-obrazovnog rada, vaspitač vodi evidenciju o broju dece predškolskog uzrasta, koji učestvuju u datom obliku/programu. Način na koji će biti realizovana tematska oblast, kao i mesto realizacije zavise od sposobnosti i interesovanja deteta čime se obezbeđuje individualan i sveobuhvatan pristup svakom detetu.

Cilj naše prezentacije je predstaviti dnevnik evidencije i praćenja pripremne predškolske grupe u Specijalnoj školi sa domom učenika "Bubanj" u Nišu koji predstavlja dopunu postojeće, zakonom regulisane dokumentacije predviđene za pripremno predškolske ustanove. Unete izmene i dopune odnose se na: tabele u dnevniku; evidencije na mesečnom nivou; komunikaciju sa roditeljima; upitnik sa podacima o medicinskoj anamnezi učenika; podatke o roditeljima; tabelu evidencije individualnih vežbi; spisak tematskih oblasti predviđene za školsku godinu na osnovu kojih se piše individualni obrazovni plan (IOP) za svako dete.

Zbog specifičnosti rada sa decom u specijalnoj školi i primeni IOPa, prikazane dopune i izmene su od višestrukog značaja za individualni plan svakog deteta.

Ključne reči: dnevnik, evidencija, pripremna predškolska grupa

POSTER

KREATIVNO DRAMSKO STVARALAŠTVO KAO SREDSTVO UNAPREĐENJA INKLUZIVNOSTI I TOLERANTNOSTI

Jovan Gavrilović, Nikola Stanojević

Škola sa domom za učenike oštećenog sluha i govora "11.maj", Jagodina

Kreativno dramasko stvaralaštvo priprema učenika za život u zajednici. U bezbednom okruženju igre i fikcije, učenici sa smetnjama u razvoju istražuju situacije, moguća rešenja i njihove posledice, upoznaju ličnu snagu i slabosti, ispituju ponašanje i odnos prema drugima u datoj situaciji. U zaštićenoj sredini dramskog prostora učesnici slobodno izražavaju svoje mišljenje kroz preuzimanje uloge u datoj situaciji.

U okviru naše škole, među mnogim sekcijama, već dugi niz godina aktivna je i dramska sekcija.

Kako bi se na što bolji način omogućio razvoj stvaralačkih sposobnosti u vaspitanju i obrazovanju učenika sa smetnjama u razvoju, program dramske sekcije realizuje se kroz kreativno dramsko stvaralaštvo.

U okviru kreativnog dramskog stvaralaštva realizuju se:

- igre za koncentraciju, pažnju i maštu,
- igre za oslobađanje i kultivisanje govora,
- igre u dijalozima – dramske igre,
- igre za oslobađanje u prostoru i pokretu.

Drama u obrazovanju zadovoljava dečiju potrebu za učenjem, ali istovremeno budi radoznalost i interesovanje i omogućava uključivanje istraživanja moralnih i društvenih sadržaja. Pokreće procese mašte, budi kreativne sposobnosti, povećava pažnju i koncentraciju. Rezultati istraživanja su pokazali da ovaj metod ostvaruje dobre rezultate kada je reč o usvajanju znanja, ali i na ukupan razvoj ličnosti učenika sa smetnjama u razvoju. Pored navedenog, drama ima i veliki uticaj na razvoj komunikacijskih sposobnosti – aktivno slušanje, razumevanje verbalnih i neverbalnih poruka. Kroz interakciju sa drugima razvijaju se veštine dijaloga, sposobnost zastupanja sopstvenog stava i poštovanje tuđeg. Razvija se tolerancija i empatija, shvatanje i prihvatanje drugačijih pogleda na svet, odnosno prihvatanje različitosti. Stavljanjem u poziciju druge osobe, mladi uče da bolje shvate tuđa osećanja, stavove, ponašanja. Na taj način se razvija solidarnost, odgovornost i samopouzdanje, kao važne osobine zrelog čoveka (Đorđević, 2014.).

Cilj dramskog stvaralaštva je da se poboljša školski etos i da deca i mladi nauče da poštuju i prihvataju različitosti.

Primeri dobre prakse kreativnog dramsog stvaralaštva dramske sekcije škole "11.maj" biće prikazani kroz poster prezentaciju."

Ključne reči: kreativno dramsko stvaralaštvo, inkluzija, tolerancija, učenici sa smetnjama u razvoju

POSTER

DRAVET SINDROM U COVID-19 ERI*

Aleksandra Đurić-Zdravković[1], Mirjana Japundža-Milisavljević[1], Ana Roknić[2], Aleksandra Bokun[3]

[1]Univerzitet u Beogradu – Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju, [2]ŠOSO "Jelena Varjaški", Vršac, [3]OŠ "Sava Jovanović Sirogojno", Zemun-Beograd

Dravet sindrom (DS; šifra 8A61.11 prema ICD-11) je retka razvojna i epileptička encefalopatija koju karakterišu farmakorezistentna epilepsija i duboko oštećenje neurokognitivnog funkcionisanja, sa spektrom kognitivnih, jezičkih i motoričkih poremećaja, kao i poremećaja ponašanja. Ovi ispadi počinju u prvoj godini života i često evoluiraju u epileptički status. Deca sa DS su pod visokim rizikom od smrti, posebno od iznenadne neočekivane smrti u epilepsiji. Ponavljanje napada i indirektni efekti koji se odnose na njihove komorbiditete čini decu sa DS i njihove porodice ranjivom populacijom kada su zdravstveni sistemi ugroženi, kao što je to slučaj tokom pandemije COVID-19. Infekcije i febrilnost često pogoršavaju stanje i izazivaju napade i epileptički status kod dece sa DS.

Rani podaci pokazuju različite neurološke manifestacije kod značajnog dela pacijenata sa SARS-CoV-2 infekcijom, iako postoji malo dokumentacije o efektima na osobe sa epilepsijom. Kod 50% osoba sa DS kod kojih su se razvili mogući ili verovatni simptomi COVID-19, prijavljeno je pogoršanje napada, u smislu učestalosti ili trajanja napada ili oboje, ali nisu opisane epizode epileptičkog statusa ili druge komplikacije. Nekoliko porodica opisalo je sličan obrazac rasplamsavanja napada kao i tokom bilo koje istovremene respiratorne infekcije. Nisu prijavljene druge post-infektivne komplikacije. Iako nije bilo razlike u godinama osoba s DS koje su imale simptome kompatibilne sa COVID-19, izdvaja se zapažanje da su većina onih kojima je potrebna medicinska pomoć bila deca (uglavnom mlađa od 12 godina). Studije sa oprezom zaključuju da DS možda neće uzrokovati povećan rizik od teških ishoda COVID-19 u poređenju sa drugim zdravstvenim stanjima, pod pretpostavkom da postoji zaštita, prevencija i kontrola infekcije. Svakako, važna je procena komorbiditeta koji mogu povećati rizik od teških ishoda. Vakcinacija za sada izgleda kao strategija koja najviše obećava zaštitu od teških ishoda COVID-19 kod DS. Iako je vakcinacija često faktor koji izaziva napad kod DS, sada postoje utvrđeni dokazi da raniji napad povezan sa vakcinacijom ne menja tok stanja kod DS.

Uticaj COVID-19 na epilepsiju još nije u potpunosti utvrđen, jer postoji samo nekoliko retrospektivnih studija koje izveštavaju o neurološkim simptomima, koji ne uključuju uvek napade, u kontekstu teškog akutnog respiratornog sindroma usled COVID-19. U tom slučaju, nedostatak prospektivnih studija predstavlja glavno ograničenje za pripisivanje uzročnosti.

Ključne reči: Dravet sindrom, COVID-19, epilepsija

POSTER

* Rad je nastao kao rezultat istraživanja na projektima „Kreiranje Protokola za procenu edukativnih potencijala dece sa smetnjama u razvoju kao kriterijuma za izradu individualnih obrazovnih programa" (179025) i „Socijalna participacija osoba sa intelektualnom ometenošću" (179017), koje finansira Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije.

UPOTREBA ROBOTA "PČELICA " U NASTAVI GEOGRAFIJE

Svetlana Prvulović, Radmila Vasiljević

Škola sa domom za učenike oštećenog sluha i govora "11.maj", Jagodina

Pčelica je robot koji se kreće po podu , jednostavna je za programiranje i ima komande koje su razumljive deci. Deca, na zabavan način, igrajući se, uče osnove upravljačkog jezika i programiranja.

Pčelica ima mogućnost kretanja napred, nazad, skretanja levo, skretanja desno i pauze od 1 sekunde.

Svako izdavanje komande kretanja napred ili nazad dovešće do kretanja pčelice za 150 mm u željenom smeru. Podloge po kojima se kreće su raznovrsne. Mogu se napraviti za svaku planiranu aktivnost i tako olakšati sticanje i usvajanje novih znanja na kreativan i zabavan način.

Svaki nastavnik, po želji, ima mogućnost da sa decom razvije podlogu koja je njima potrebna za čas. Na ovaj način deca sa smetnjama i poremećajima u razvoju, dok kreiraju podlogu, uče elemente podloge što olakšava dalji rad u nastavi.

Na času geografije pčelica je korišćena za obnavljanje gradiva o Srbiji, državnoj granici, glavnom gradu, kao i rodnom gradu učenika. Zadatak je bio da, u zavisnosti od dobijenog uputstva, programiraju pčelicu koja sa početne pozicije treba da stigne na krajnju tačku, tj. odredište koje je uputstvom zadato.

Ključne reči: programiranje, upravljački jezik, robot

POSTER

VERSKA NASTAVA U ŠKOLI ZA DECU SA SMETNJAMA U RAZVOJU - LEPOTA JE U RAZLIČITOSTI

Dragica Dražić, Milica Bulović, Gorana Kiković

OŠ „Boško Buha", Beograd

Sama prezentacija nastala je iz potrebe za promocijom primera dobre prakse vezane za versku nastavu. Velika je odgovornost ali i obaveza pred onima koji versku nastavu realizuju u školama iz razloga što se kroz versku nastavu deca i obrazuju i vaspitavaju. Pre svega, iskazana je potreba za vraćanjem statusa nastavnog predmeta samoj verskoj nastavi, kakav je nekada i imala. Cilj rada je prikaz inkluzivnog pristupa u radu, što u praksi predstavlja zajedničke aktivnosti dece iz redovne i dece iz škole za obrazovanje dece sa smetnjama u razvoju. Aktivnosti se redovno realizuju uz podršku veroučitelja i defektologa, uz poštovanje principa različitosti i specifičnosti. Sadržaj aktivnosti je različit, od upoznavanja i druženja, preko darivanja poklona i igračaka, do zajedničkog učešća u priredbi ili predstavi. Na osnovu praktičnog iskustva, može se zaključiti da kroz navedene aktivnosti, deca stiču neprocenjivo iskustvo, razvijaju empatiju i ljubav jednih prema drugima, ali i možda najvažnije, razvijaju svest o vršnjacima sa drugačijim potrebama i iskustvom. Zajedničkim snagama svakim danom pomeramo granice i koristimo svaku novu zajedničku priliku da pokažemo šta i koliko možemo zajedno, koliko možemo da naučimo jedni od drugih i da damo jedni drugima.

Ključne reči: verska nastava, škola, inkluzija, potrebe

POSTER

PRILAGODJAVANJE NASTAVE INDIVIDUALNIM POTREBAMA UČENIKA PRIMENOM KONKRETNIH DIDAKTIČKIH SREDSTAVA

Marija Jeremić, Ana Savičić

ŠOSO "Mara Mandić", Pančevo

Iz škole za decu sa intelektualnim teškoćama prerasli smo u servisni centar za sve vidove ometenosti, i pružanje usluge inkluzivnog stručnog rada osnovnim školama na teritoriji grada. Realizujemo nastavu čija je karakteristika individualni pristup svakom detetu, prilagođena njegovim sposobnostima, mogućnostima i potrebama, individualizovanim pristupom i diferenciranom nastavom. Učenici su obuhvaćeni specifičnim individualnim tretmanima kao što su logopedski tretman, tretman reeduakcije psihomotorike, preventivno-korektivni rad, ali se sve češče javlja i potreba za primenom personalizovanih, konkretnih didaktičkih sredstava u nastavi.

Cilj ovog rada je prikaz didaktičkih sredstava čija izrada i primena ima pozitivne efekte u nastavnom procesu sa ovim učenicima i predstavlja primer dobre prakse.

U dogovoru sa defektolozima svih profila koji rade u školi, bilo u razrednoj ili predmetnoj nastavi, a u skladu sa potrebama dece i na osnovu procene njihovih sposobnosti, izradjuje se didaktički materijal:

- Radni listovi za grafomotoričke vežbe,
- Kartice za početno čitanje,
- Kartice sa rečima za građenje rečenica,
- Slovarica,
- Razne kartice za klasifikaciju (klasifikacija predmeta po boji, veličini, obliku…),
- Materijal za usvajanje pojma broja kao i računskih operacija,
- Materijal za usvajanje prostornih odnosa (više vrsta),
- Društvena igra kao pomoć u usvajanju pojmova,
- Azbuka sa pojmovima…
- Materijal za usvajanje doživljaja telesne celovitosti,
- Materijal za usvajanje pozicije i funkcije unutrašnjih organa,
- Karakteristike godišnjih doba,
- Kalendar dnevnih aktivnosti…
- Tematske celine prilagođene predmetnoj nastavi (solarni sistem, feudalno društvo, građa atom, građa ćelije…)

Sredstva su izrađena od različitih materijala kao što su filc, tkanina, sunđer, čičak traka, kanapi, metalni delovi sa provlačenje, dugmad. Sva didaktička sredstva su interaktivna kako bi učenici lakše usvajali znanje, a mogu se koristiti na različitim nivoima učenja. Na osnovu praktičnog iskustva može se zaključiti da primena ovih didaktičkih sredstava doprinosi stabilizaciji pažnje, unapređuju se komunikacijske sposobnosti učenika i podstiče proces aktivnog učenja. Formiranje specifičnog individualnog pristupa u nastavi prema sposobnostima deteta, stepenu senzornog i motoričkog oštećenja i načinu komunikacije postaje imperativ u radu.

Ključne reči: didaktički materijal, interaktivno učenje, individualizacija

POSTER

ZNAKOVNI JEZIK I NOVI TERMINI (ZNACI) TOKOM PANDEMIJE

Tamara Kovačević, Ljubica Isaković, Sanja Đoković

Univerzitet u Beogradu – Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju

Preporuke Svetske federacije gluvih (World Federation of the Deaf -WFD) ukazuju na važnost znakovnog jezika, poštovanje kulture i identiteta gluvih osoba; bilingvalno obrazovanje; dostupnost svim segmentima društvenog života i zaštitu od diskriminacije; obezbeđivanje interpretatora znakovnog jezika koji olakšava komunikaciju između gluvih i čujućih osoba. Pandemija Covid 19, uticala je i na znakovne jezike.

Cilj ovog rada je da se kroz pregled istraživanja analizira pojava novih znakova (termina) u nacionalnim znakovnim jezicima tokom pandemije. Svetska federacija gluvih je u martu 2020. izdala saopštenje o većoj ranjivosti gluvih osoba, kao marginalizovane grupe, tokom krize izazvane pandemijom. Ukazuje se da gluvim osobama treba omogućiti pristup informacijama i zdravstvenim uslugama na nacionalnim znakovnim jezicima. Neophodno je da znakovni interpretator prevodi sa govornog na nacionalni znakovni jezik, da se izrečeno titluje što je značajno za važne i ključne događaje, koji se prenose uživo. U video zapisima za opisivanje termina vezanih za Covid 19, mogu se koristiti vizuelni opisi i ilustracije kako bi se informacije lakše razumele. Specifičnim i apstraktnim terminima neophodna su detaljnija objašnjenja.

Pregledom dostupne literature, uočeno je da su se u nacionalnim znakovnim jezicima pojavili tokom pandemije novi termini (znaci), kako bi se gluvim osobama što bolje razjasnila nova situacija, rizici i pravila ponašanja. Novi znaci vezani za pandemiju su: Covid-19; korona virus; pandemija; fizička distanca; zaključavanje; simptomi; zaraza; izolacija; karantin; maske; vakcine. Za njih je karakteristično to što se pri pokazivanju koristi i daktilologija (prstna azbuka-abeceda), pokazuje znak, a kod nekih pojmova se znak sa više različitih znakova dodatno objašnjava.

Teško je prevoditi sa znakovnog na govorni jezik i obrnuto. Razlika je uslovljena vizuelnom percepcijom, intenzitetom emocionalnog doživljaja i razvojem mišljenja i govora. Gluva osoba, u želji da svoje unutrašnje potrebe ili stanja izrazi, neprekidno ima potrebu da stvara nove znakove. Znaci-gestovi, plastično ocrtavaju suštinu predmeta ili plastično kopiraju radnju ili simbolično označavaju pojam, što već predstavlja viši stupanj znakovnog izražavanja, ali i osnovu za formiranje apstraktnih znakova. Video snimci na znakovnom jeziku, koji uključuju vizuelne opise i razradu apstraktnih pojmova, treba da budu edukativni, podrže razumevanje i efikasno prenesu informacije i pomognu da se osigura bezbednost javnog zdravlja smanjenjem širenja virusa.

Ključne reči: znakovni jezik, znak, termin, pandemija, gluvi

POSTER

NEDIREKTIVNA TERAPIJA IGROM I AGRESIVNO PONAŠANJE KOD DECE S INTELEKTUALNOM OMETENOŠĆU

Mirjana Japundža-Milisavljević[1], Aleksandra Đurić-Zdravković[1], Aleksandra Bokun[2], Vesna Jerinić[2]

[1]Univerzitet u Beogradu – Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju, [2]OŠ "Sava Jovanović Sirogojno", Zemun-Beograd

Deca s intelektualnom ometenošću neretko pokazuju nedovoljno kontrolisano ponašanje koje se ispoljava u vidu agresije uzrokovane promenom emocionalnog stanja. Često pokazuju zbunjenost sopstvenom agresivnom energijom stoga je od izuzetne važnosti da im se omoguće različite prilike za izražavanje, doživljavanje, prihvatanje i ekspresiju emocija. Najbolji način proživljavanja sopstvenih emocija je kroz nedirektivnu terapiju igrom budući da ona omogućava detetu da kontroliše i balansira emocije, posebno negativne kao što su bes, strah, bol i uznemirenost. Pištolji, vreće za udaranje, superheroji i slične „agresivne" igračke oslobađaju decu napetosti i stresa. Dete tokom nedirektivne igre uz podršku terapeuta obrađuje, objašnjava, shvata i integriše svoja neprijatna ranija iskustva. Cilj rada je da se na osnovu pregleda i analize literature ukaže na značaj primene nedirektivne terapije igrom kod dece s intelektualnom ometenošću koja pokazuju agresivno ponašanje. Pretraga literature realizovana je kroz Google Scholar i servis Konzorcijuma biblioteka Srbije za objedinjenu nabavku – KOBSON. Analiza malobrojnih istraživačih radova pokazuje da je nedirektivna terapija igrom značajan metod za umerenu redukciju agresivnog ponašanja kod dece s intelektualnom ometenoću. Autori navode da su deca tokom terapije u prijatnom i bezbednom okruženju ispoljavala agresivno ponašanje na koje je terapeut davao empatičan odgovor. Kroz izražavanje agresivnog ponašanja u sobi za igru u prisustvu terapeuta koji verbalizuje sva dečija osećanja i radnje deca su naučila kako da zadovolje sopstvene potrebe na društveno prihvatljiv način. Istraživači ukazuju na potrebu za opsežnijim istraživanjima koja bi procenjivala uticaj nedirektivne terapije igrom na smanjenje agresivnog ponašanja kod dece s intelektualom ometenošću. Rad je nastao kao rezultat istraživanja na projektima „Socijalna participacija osoba sa intelektualnom ometenošću" (179017) i „Kreiranje Protokola za procenu edukativnih potencijala dece sa smetnjama u razvoju kao kriterijuma za izradu individualnih obrazovnih programa" (179025) koje finansira Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije.

Ključne reči: CCPT, agresija, terapija igrom

POSTER

POKRET I MUZIKA - KORELACIJA VEŽBI REEDUKACIJE PSIHOMOTORIKE I MUZIČKE KULTURE

Svetlana Martinoski, Suzana Marić

ŠOSO sa domom "Sveti Sava", Umka-Beograd

Smetnje u razvoju manifestuju se nezrelošću motorike u celini, neujednačenim mišičnim tonusom, otežanim pokretima (fine i grube motorike), smanjenom pažnjom, nerazvijenim ili potpuno odsustvom govora, otežanim nerazumevanjem naloga, nesnalaženjem u prostoru i vremenu.

Dete uči i osvaja svet preko pokreta. Tretman reedukacije psihomotorike koristi pokret kako bi se podsticao razvoj u svim oblastima dečijeg funkcionisanja. Kroz vežbe se ostvaruje telesni dijalog između učenika i nastavnika - defektologa, kao i između učenika i učenika. Detetu se omogućava da ponovo iskustveno doživi ranije faze doživljaja telesne celovitosti, faze razvoja ovladavanjem prostora, usvajanje vremena , doživljaj sebe u prostoru i uočavanje prisustva drugog, onih faza koje su tokom razvoja ostavile nedovoljno jasna iskustva. Cilj ovog rada je da se pokaže odnos između doživljavanja, osećanja i razmišljanja i kako to utiče na fizički nivo – odnosno kretanje kod učenika mlađeg školskog uzrasta sa smetnjama u razvoju. Vežbe reedukacije psihomotorike su sprovedene uz muziku, i primećeno je da učenici na taj način mnogo lakše usvajaju novi pokret i ispoljavaju osećanja preko pokreta ka spoljnjoj sredini, zato što su pokret i muzika nešto što je deci svojstveno i prirodno. Usvajanje vežbi na ovaj način učenici rado prihvataju, nemaju utisak da moraju nešto da uče i vežbaju, nije im monotono.

Muzika utiče na razvoj pažnje, poboljšava svest o sebi i svom telu, podstiče socijalno poželjno ponašanje, smanjuje anksioznost, utiče na razvoj emocija i koordinaciju pokreta.

Kroz muzičko - ritmičke igre, pevanje, sviranje muzičkih instrumenata, obrađuju se osnovne životne i školske veštine (oblačenje, obuvanje, pisanje, čitanje), vežba se gruba i fina motorika (usavršava se preciznost, skladnost, orijentacija i izraz pokreta), razvija se vedro raspoloženje, gde se učenici emotivno izražavaju kroz doživljenu muziku i razvijaju interesovanje za kolektivnu igru i komunikaciju kroz pokret.

Korelacijom pokreta i muzike pomaže se učenicima da steknu što veću samostalnost, koja će im omogućiti lakše snalaženje u svakodnevnom životu.

Ključne reči: koordinacija pokreta, emocionalni razvoj, samostalnost učenika

POSTER

PRIMENA TEHNIKE ODGOVORA USLOVLJENIH STIMULUSIMA (RESPONSE CONTINGENT STIMULI) U TRETMANU MUCANJA*

Vesna Jerinić[1], Aleksandra Đurić-Zdravković[2], Aleksandra Bokun[1], Mirjana Japundža-Milisavljević[2]

[1]OŠ "Sava Jovanović Sirogojno", Zemun-Beograd, [2]Univerzitet u Beogradu – Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju

Mucanje se, prema petoj reviziji Dijagnostičkog i statističkog priručnika za mentalne poremećaje Američkog psihijatrijskog udruženja (DSM-5), definiše kao poremećaj tečnosti govora koji se uglavnom javlja u detinjstvu. To je multifaktorijalan poremećaj koji se najčešće ispoljava produžavanjem, ponavljanjem ili blokadama tokom produkcije glasova, slogova i reči. Povezuje se sa atipičnim govornim obrascem, ali uključuje i druge razvojne oblasti kao što su emocije, kognicija i socijalni aspekt.

Kritičan period za pojavu mucanja je između druge i pete godine kada se usled nesklada između nedovoljno zrelih govorno-jezičkih sposobnosti i povećanih komunikacionih potreba deteta javljaju repeticije glasova, slogova i reči, ali i drugi znakovi govorne disfluentnosti. Logopedski tretman je najznačajniji deo kompleksne terapije mucanja, a naročito je izazovan kod dece predškolskog uzrasta, jer zahteva pažljiv odabir tehnika u skladu sa njihovim individualnim karakteristikama i potrebama.

Cilj ovog rada je prikaz tehnike odgovora uslovljenih stimulusima kao jedne od strategija za korekciju mucanja, kod dece predškolskog uzrasta.

Tehnika odgovora uslovljenih stimulusima zasniva se na principu prilagođavanja terapeutovih reakcija detetovom govoru. Kada ono formuliše fluentan govorni iskaz, terapeut ga nagrađuje pohvalom dok na disfluentne sekvence reaguje adekvatnom mimikom i suptilnim imenovanjem greške dajući mu do znanja da govor nije bio zadovoljavajućeg kvaliteta. Na početku terapije, logoped podstiče izgovor najkraće govorne jedinice koju dete može fluentno da produkuje, kako bi pohvalom uticao na učvršćivanje poželjnih odgovora. Kraća trajanja stimulusa nad kojima može češće da se vrši kontrola biće efikasnija od dugotrajnijih stimulusa, a čak se sugeriše da bi stimulans u produženom trajanju mogao da bude frustrirajući. Krajnji cilj predstavlja produžavanje fluentnog izgovora do optimalnog nivoa, neophodnog za ostvarivanje efikasne komunikacije.

Primena ove tehnike pomaže deci da razumeju prirodu mucanja, steknu uvid u kvalitet svog govora i pozitivnim potkrepljenjem prevaziđu disfluentne sekvence. Ovo je indirektna tehnika i kao takva je prihvatljiva za mlađu decu sa kojom se realizuje terapija kroz igru.

Ključne reči: mucanje, tehnika odgovora uslovljenih stimulusima, logopedski tretman

POSTER

* Rad je nastao kao rezultat istraživanja na projektima „Kreiranje Protokola za procenu edukativnih potencijala dece sa smetnjama u razvoju kao kriterijuma za izradu individualnih obrazovnih programa" (179025) i „Socijalna participacija osoba sa intelektualnom ometenošću" (179017), koje finansira Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije.

ZNAČAJNA SARADNJA DEFEKTOLOGA I STOMATOLOGA U ZBRINJAVANJU DECE PREDŠKOLSKOG UZRASTA IZ AUTISTIČNOG SPEKTRA-PRIKAZ SLUČAJA

Saška Čvorak[1], Zorica Smiljkić[2]

[1]OŠ "Radivoj Popović", Zemun-Beograd, [2]Alegra Dent - stomatološka ordinacija, Beograd

Cilj ovog rada je bio da se prikaže mogućnost efektivnog i uspešnog stomatološkog zbrinjavanja deteta sa PAS kroz intenzivnu i tesnu saradnju stomatologa i defektologa. Senzorna integracija je neurološki proces u kome mozak registruje senzorne informacije iz sredine ukoliko ovaj neurološki / perceptivan proces nije uspešno obrađen u mozgu dete će imati problema da svrsishodno upotrebi informacije. Samim tim deca će imati problem odlaskom kod stomatologa i stomatološkim intervencijama. Pacijentkinju S.B., uzrasta (6) godina, su roditelji prvi put doveli u stomatološku ordinaciju početkom 2019.godine. Dete je imalo sve zdrave zube. Nakon tri dolaska sa članovima porodice i defektologom, primećena je najefikasnija komunikacija deteta u datoj situaciji upravo sa defektologom. Tada je, od strane stomatologa, prepoznata mogućnost najefikasnije adaptacije i stomatološke sanacije ukoliko bi dete u ordinaciju dolazilo samo sa defektologom. Predlog je prihvaćen od strane porodice i defektologa i termini su zakazivani redovno na 10-14 dana. Pri prvom dolasku u ordinaciju, dete je imalo izrazitu poteškoću već sa prvim korakom TEACCH protokola – ulaskom u ordinaciju. Za 2 godine tretmana u stomatološkoj ordinaciji savladano je svih 10 koraka TEACCH protokola. Prilikom svakog dolaska u ordinaciju, pre započinjanja tretmana, pravio se dogovor između stomatologa i defektologa o planu rada u toj poseti i predlagane su metode za njeno sprovođenje, a sve u skladu sa trenutnim psihofizičkim stanjem deteta. Korišćene su sve bihejvorijalne i specifične metode, osim sedacije i opšte anestezije. Kod devojčice, iz ovog prikaza, ostvaren je uspeh u stomatološkom tretmanu početnog obima, ali se postigla njena potpuna adaptacija na uslove u stomatološkoj ordinaciji, što je bitna osnova za buduća iskustva sa stomatološkim intervencijama. Procena je da je rad sa detetom u ordinaciji bio veoma efikasan zahvaljujući uključenosti i defektologa u ceo proces i praktičnoj primeni svih njenih posebih znanja i veština, koje stomatolozi ne poseduju. Još jedan aspekt ove saradnje se istakao: međusobna edukacija i komunikacija stručnjaka iz različitih oblasti.

Ključne reči: defektolog, stomatolog, deca iz autističnog spektra

POSTER

PODRŠKA RODITELJIMA ZA STIMULISANJE FUNKCIONALNE UPOTREBE ŠKOLSKIH ZNANJA U SVAKODNEVNIM AKTIVNOSTIMA SVOJE DECE

Sandra Dragović, Irena Perić, Dragana Čelarević, Milica Sekulić

OŠ "Sava Jovanović Sirogojno", Zemun-Beograd

Razvoj deteta predstavlja celovit proces, koji podrazumeva istovremenu uključenost različitih iskustava kroz koja deca ispunjavaju svoje potrebe, uče i razvijaju različite sposobnosti. Da bi se deca razvijala potrebna im je sigurna baza, neko u koga imaju poverenja, sa kim su povezani, na koga mogu da se oslone. Kada imaju dovoljno podrške i stimulacije u mogućnosti su da maksimalno ostvare svoje kapacitete. Roditeljstvo donosi mnoga uzbuđenja, ali isto tako može predstavljati veliki izazov i stres. Roditelje često zabrinjava jedno važno pitanje: „Da li poseduju adekvatne sposobnosti i veštine da odneguju, vaspitaju i uče svoje dete?“ Znanja i veštine koje se usvajaju u školi su najkorisnija kada se aktivno koriste kod kuće. Deca najbolje uče kroz mnogo ponavljanja, u poznatom prostoru i uz podršku osoba za koje su emocionalno vezani. Na taj način znanja postaju trajna, primenjiva i korisna u svakodnevnom životu. U tome nam pomažu rutine, koje su sastavni deo života svakog od nas, a predstavljaju svakodnevne aktivnosti koje se dešavaju u prirodnom okruženju. Rutine koje se dešavaju u prirodnom okruženju obezbeđuju najefikasniji okvir za učenje. Učešće u različitim svakodnevnim aktivnostima pruža mnoštvo prilika za ovladavanje brojnim veštinama i znanjima, kao i funkcionalnu primenu školskih znanja. Cilj ovog rada je predstavljanje različitih tehnika, kao i preporuka za roditelje dece s teškoćama u razvoju da što je moguće efikasnije podstaknu generalizaciju usvojenih školskih znanja kroz svakodnevne aktivnosti.

Ključne reči: porodice dece s teškoćama u razvoju, rutine, funkcionalna upotreba znanja

POSTER

SENZORNO PROCESIRANJE KOD MLAĐE DECE SA POREMEĆAJIMA IZ AUTISTIČNOG SPEKTRA

Katarina Jovanović[1], Saška Čvorak[1], Merita Lakota[2]

[1]OŠ "Radivoj Popović", Zemun-Beograd, [2]PU "Dečija kuća Bubamarica", Novi Beograd,

Senzorno procesiranje predstavlja sposobnost interpretacije senzornih stimulusa koji potiču iz tela i iz okruženja u cilju adaptivnog ponašanja na zahteve sredine. Autizam je složen neurološki poremećaj koji ometa osobe u razmevanju onoga što vide, čuju ili osećaju. Teškoće ili disfunkcije u senzornoj integraciji mogu nastati zbog neadekvatne, nedovoljne ili slabe senzorne obrade. Istraživanje je rađeno u OŠ „Radivoj Popović“ u Zemunu. U istraživanju je korišćen Danov senzorni profil (Sensory Profile,Winnie Dunn, Ph.D, OTR, FAOTA, Psychological Corporation,1999.) upitnik namenjen roditeljima, koji se koristi za procenu senzornog procesiranje dece uzrasta od tri do deset godina. Učestvovalo je dvadesetoro dece i senzorno procesiranje smo opisali u tri kategorije: tipično reagovanje, moguće odstupanje i značajno odstupanje.Auditivna obrada- auditivni sistem nam omogućava da registrujemo slušne nadražaje, da ih razmemo na adekvatan način i na njih da odgovorimo. Značajno odstupanje ispoljava čak 45% dece sa autizmom, moguće odstupanje 30%, dok 25% dece tipično reaguje.Vizuelna obrada- vizuelni sistem je odgovoran za prijem i obradu vizuelnih informacija, odnosno njihovu selekciju, organizaciju i stimulaciju. Tipično reagovanje ispoljava 55% dece, moguće odstupanje 5%, a značajno odstupanje ispoljava 40% dece iz spektra autizma.Vestibularna obrada – svest o telu prenosi se iz receptora u našim zglobovima, mišićima, ligamentima i vezivnom tkivu. Moguće odstupanje ispoljava 60% dece, dok tipično reagovanje i značajno odstupanje ispoljava 20% dece iz spektra autizma.Taktilna obrada- podrazumeva otkrivanje temperature, teksture, oblika, sile, trenja, bola i druga srodna fizička svojstva. Tipično reagovanje ispoljava 40% dece, moguće odstupanje 35%, a 25% dece ispoljava značajno odstupanje. Multisenzorna obrada- značajno odstupanje ispoljava čak 55% dece, 10% dece ispoljava moguća odstupanja, a 35% dece tipično reaguje.Obrada oralnih senzacija- Tipično reaguje 50% dece, moguće odstupanje ispoljava 40%, dok 10% ispoljava značajno odstupanje.Znanja o različitosti senzornih iskustava predstavljaju temelj za shvatanje ponašanja i planiranja programa rada za učenike iz spektra autizma.

Ključne reči: senzorno procesiranje, spektar autizma, senzorna iskustva

POSTER

STAVOVI UČITELJA VIROVITIČKO - PODRAVSKE ŽUPANIJE O PROVEDBI ODGOJNO-OBRAZOVNE INKLUZIJE

Patricija Karaman[1], Ivana Sabolić[1], Aleksandra Gvozdanović-Debeljak[2]

[1]Osnovna škola "Eugena Kumičića", Slatina, Hrvatska, [2]Osnovna škola Ljudevita Gaja, Osijek, Hrvatska,

U istraživanju su ispitani stavovi učitelja osnovnih škola Virovitičko – podravske županije o provedbi odgojno-obrazovne inkluzije. Rezultati ovog istraživanja pokazuju da učitelji u osnovnoškolskom sustavu odgoja i obrazovanja na području Virovitičko - podravske županije smatraju rad s djecom s teškoćama kao svoj profesionalni izazov s kojim je većina ispitanika imala iskustvo u dosadašnjem radu. Odgovori ispitanika pokazuju kako je većini ispitanih potrebna dodatna edukacija za rad s djecom s teškoćama u razvoju koja bi im poboljšala kompetencije u ovom području. Stavovi učitelja naginju pozitivnosti kada je u pitanju inkluzija i inkluzivno obrazovanje, međutim istaknuta je potreba za dodatnim didaktičkim sredstvima i pomagalima, kao i boljoj prilagodbi inkuzivnog sustava odgoja i obrazovanja za svu djecu. Prema odgovorima ispitanika u školama se teži stvaranju ozračja razumijevanja, poticanja zajedničkih aktivnosti i uzajamne pomoći. Smatramo kako je značajno odgovoriti na izložene potrebe učitelja u smislu dodatnih edukacija, materijala za rad s djecom s teškoćama u razvoju, pomagala i slično jer bi se na taj način moglo pridonijeti kvalitetnom inkluzivnom obrazovanju. U istraživanju je upotrjebljen Upitnik o procjeni inkluzivne odgojno-obrazovne prakse u predškolskom i osnovnoškolskom sustavu odgoja i obrazovanja preuzet iz članka „Stavovi odgojitelja i učitelja o provedbi inkluzije u redovitim predškolskim ustanovama i osnovnim školama“ (2014) uz pismeno dopuštenje autorice J. Kudek Mirošević. Istraživanje je provedeno na uzorku od 36 sudionika. Rezultati su prikupljeni online upitnikom putem Google obrasca.

POSTER

Ključne reči: obrazovna inkluzija, osnovna škola, stavovi, učenici s teškoćama u razvoju, učitelji

ULOGA I ZNAČAJ DOMA UČENIKA SPECIJALNIH ŠKOLA U VASPITNO-OBRAZOVNOM SISTEMU

Nevena Leković, Avram Leković, Deneš Birgermajer

OŠ "Radivoj Popović", Zemun-Beograd

Domovi učenika pri školama predstavljaju vaspitno-obrazovne institucije u kojima su smešteni učenici koji se školuju i žive van svog mesta boravka, odnosno izvan roditeljskog doma. Ove institucije realizuju po svemu svojstven vaspitno-obrazovni rad sa učenicima koji je određen prema vaspitnom programu ustanove i planu aktivnosti.

U radu je predstavljen spektar pedagoških, socijalnih, psiholoških i drugih funkcija doma O.Š. "Radivoj Popović" Zemunu. Prikazan je način ostvarivanja pedagoškog rada u domu učenika, sa ciljem isticanja uloge i mesta ovih vaspitno-obrazovnih institucija.Takođe je prikazan značaj ovih ustanova za učenike u njihovom adekvatnom vaspitanju i obrazovanju koje se realizuje van roditeljskog smeštaja.

Osnovno načelo kojim se ostvaruje vaspitno obrazovni rad u domu učenika je ritam dana. On učenicima razvija i stvara određene navike i obaveze koje svesno ili nesvesno utiču na dalji opšti razvoj učenika. Vrlo je važno da vreme posle nastave bude dobro i kvalitetno isplanirano i osmišljeno. U domu O.Š. "Radivoj Popović" pored svakodnevnih aktivnosti i obaveza (izrada domaćih zadataka, održavanje lične, higijene soba i doma…) koje učenici ispunjavaju samostalno ili uz pomoć i podsticaj svojih vaspitača, organizovane su i različite sekcije. Sportska, kulinarska, kreativna, dramska, folklorna sekcija učenicima pružaju: socioemocionalne dobrobiti ,razvijanje veštine komunikacije i saradnje, stvaranje prijateljstava, veću spremnost za prihvatanje odgovornosti i obaveza, razvoj nesebičnosti i spremnosti da se deli sa drugima, razvijanje odgovornosti i tolerancije. Organizovane aktivnosti u domu pružaju: uživanje i zabavu, poboljšavaju koncentraciju i pažnju; uče samodisciplini i zalaganju; razvijaju poštenje; iskrenost; pravičnost; empatičnost; velikodušnost i poštovanje drugih; stimuliše korišćenje ličnih potencijala; smanjuje anksioznost i stress.

Pored osnovne uloge doma koja je okrenuta prema samom detetu sa smetnjama u razvoju dobrobit ima i sama porodica kojoj se omogućava otvaranje prema širem socijalnom okruženju, smanjuje se stres i izgaranje ostalih članova porodice kao i dobijanje slobodnog vremena.

Rad ce biti potkrepljen fotografijama na poster prezentaciji.

Ključne reči: dom učenika, deca sa smetnjama u razvoju, vaspitno-obrazovni rad

POSTER

DIGITALNI PRISTUPI U OBRAZOVANJU DECE SA SMETNJAMA U RAZVOJU

Marina Sparić, Sandra Skendžić, Nataša Selić Stanković, Snežana Babović-Dimitrijević

OŠ "Anton Skala", Beograd

Razvojem informacionih tehnologija izvršen je uticaj na sve oblasti života, pa i na sferu obrazovanja.

Mnogobrojna istraživanja u svetu pokazuju da su računari izuzetno efikasna nastavna sredstva koja omogućavaju konstantnu povratnu informaciju i imaju snažnu motivacionu moć. Istraživanja sprovedena u SAD, kao što su istraživanje u okviru sistema CMS (Computer Managed System, upravljanje pomoću kompjutera), Suppesov projekat na Stanfordskom univerzitetu, i istraživanja pri Centru za pedagoška istraživanja u Pitsburgu u okviru IPI (Indivisually Prescribed Instruction, individualno planirana nastava) pokazuju da se računari kao nastavna sredstva uspešnije prilagođavaju individulanim sposobnostima učenika nego što to mogu da urade nastavnici. Takođe, navedena istraživanja su pokazala da učenici pomoću računara brže usvajaju gradivo i da su tako stečena znanja trajnija.

Edukativne aplikacije omogućavaju učenicima zanimljivije učenje, izazivaju veću pažnju i interesovanje u odnosu na tradicionalni pristup. Učenjem pomoću edukativnih aplikacija učenici razvijaju veštine mišljenja, rešavanja problema i više usmeravaju pažnju na detalje. Takođe, omogućavaju nastavniku da prati napredak učenika.

Kroz poster prezentaciju predstavićemo, do sada završene, faze Erasmus + projekta KA229 „

SENdata ” koji ima za cilj izradu priručnika i sajta sa 162 aplikacije, koje će biti besplatno dostupne na internetu, povećanje digitalnih kompetencija nastavnika i stvaranje jednakih mogućnosti u obrazovanju za učenike sa različitim oblicima smetnji.

Stručnjaci iz 6 zemalja testiraju svaku aplikaciju kroz rad sa učenicima, procenjuju njen kvalitet i značaj primene u svakodnevnom obrazovno-vaspitnom procesu. Primena istih ne može u potpunosti zameniti tradicionalni način učenja, ali zato može biti veoma korisno dodatno nastavno sredstvo pogotovo kada su u pitanju učenici sa smetnjama u razvoju.

Ključne reči: aplikacije, Erasmus +, digitalne kompetencije

POSTER

ČITANJE GOVORA SA USANA U KONTEKSTU COVIDA 19

Ljubica Isaković, Tamara Kovačević, Mia Šešum, Marina Šestić

Univerzitet u Beogradu – Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju

Veoma često nismo svesni koliko veliku ulogu igra vizuelna percepcija u razumevanju izrečenog. To vidimo po tome što u nekim situacijama (u okolnostima velike buke, kada postoji prepreka između sagovornika) veoma često dolazi do nesporazuma. U takvim situacijama mi spontano težimo da pratimo pokrete govornih organa govornika kako bismo primili više informacija i razumeli poruku. Čitanje govora sa usana je fenomen koji obuhvata vizuelnu percepciju, upotrebu ostataka sluha, ali i misaonu (kognitivnu) obradu primljenih podataka. Svi, pa i gluve i nagluve osobe, treba da maksimalno koriste slušne sposobnosti i vizuelnu percepciju, da bi putem shvatanja konteksta izrečenog poruka bila kompletno primljena. Danas se to, pri komunikaciji, naročito primećuje, kada usled COVIDA-19 nosimo zaštitne maske, koje nam zaklanjaju usta i lice.

Cilj ovog rada je da se kroz pregled istraživanja analizira uticaj pandemije COVIDA-19 na prijem i pristup informacijama putem čitanja govora sa usta i lica sagovornika, kod gluvih i nagluvih osoba.

Pregledom dostupne literature, dolazimo do saznanja da je danas čitanje govora sa usana, naročito otežano, čak i onemogućeno. Ukoliko se ne koriste znakovni jezik, daktilologija, titlovani tekstovi, gluve i nagluve osobe nalaze se u veoma nepovoljnoj situaciji. Klasične maske zaklanjaju usta i lice i gluve osobe ostaju bez bitnih informacija. Providne maske za lice, koje su zaživele u doba pandemije, donekle pomažu čitanju govora sa usana. Olakšava i to što, prevodioci na znakovni jezik, koje viđamo u medijima uvek i govore, što u velikoj meri doprinosi čitanju sa usana i boljem primanju bitnih informacija.

Pandemija COVID-19 donela je promene i dodatne teškoće zajednici Gluvih. Oni su, usled nedovoljne informisanosti, naročito izloženi brizi, strahu, nerazumevanju svakodnevnih događanja, neshvatanju opasnosti, načina prenošenja virusa, ali i posledica koje virus donosi. Primena novih tehnologija i prilagođavanje postojećih, doprineli bi boljem položaju ovih osoba.

Ključne reči: čitanje govora sa usana, providne maske, znakovni jezik, pristup informacijama, gluvi i nagluvi

POSTER

PRIMENA INFORMACIONO - KOMUNIKACIONE TEHNOLOGIJE U REALIZACIJI PROGRAMSKIH SADRŽAJA LIKOVNE KULTURE

Slavica Sarajevčić, Danijela Popović, Zorana Milošević-Oparnica

OŠ „Boško Buha", Beograd

Informaciono – komunikacione tehnologije imaju važnu ulogu u svakodnevnom životu, pa su otuda i alati koje one donose značajni u vaspitno – obrazovnom procesu. Njihovom primenom otvaraju se brojne mogućnosti u obrazovanju, a kao primer imamo i uvođenje informaciono – komunikacione tehnologije (IKT) u nastavi likovne kulture. Cilj nastavnog predmeta Likovna kultura je da se učenik razvijajući stvaralačko i kreativno mišljenje i estetske kriterijume kroz praktičan rad, osposobljava za komunikaciju i rešavanje problema i da izgrađuje pozitivan odnos prema umetničkom nasleđu i kulturnoj baštini svog i drugih naroda. Kroz nastavne teme, od prvog do osmog razreda, prilagođeni su programski sadržaji svakom učeniku i osmišljeni na taj način da zadovolje individualne sposobnosti učenika, sa jedne strane, a sa druge da zadovolje planirane ishode po završetku razreda. Poštujući programske sadržaje obrazovno – vaspitnog rada sa decom ometenom u razvoju u metodičkim aktivnostima iz likovne kulture mogu se realizovati mnoge teme uz integraciju informatičkih tehnologija i objasniti učenicima njihovu upotrebu. Ovaj način rada je deci veoma blizak i zanimljiv, tako da rado obavljaju postavljene zadatke a da pri tom koriste informacione tehnologije. Cilj ovog rada je da pokaže kako učenici koristeći informacione tehnologije lakše savladavaju programske sadržaje likovne kulture, imaju veću motivaciju, a uz to razvijaju komunikaciju i kreativnost.

Moguće teme:

- crtanje u Paint-u linija i oblika i njihovo bojenje
- crtanje u Sketch Up-u 3D objekata uz korišćenje različitih virtuelnih masterijala
- oblikovanje umetničke scene u Scratch-u
- popunjavanje virtuelne bojanke (Kea ColoringBook)
- poseta virtuelnom muzeju ili galeriji
- fotografisanje mobilnim telefonom i rad u programima za obradu fotografije (Be Funku Photo Editor)
- proces prenosa fotografije sa mobilnog telefona na računar
- postavljanje fotografije na društvene mreže na internetu (ne fotografija dece!)
- objašnjenje procesa štampanja crteža
- objašnjenje procesa čuvanja (snimanja, memorisanja) crteža u računaru
- prikaz e-encikolpedije na temu istorije umetnosti i dr.

Upotrebom informaciono-komunikacione tehnologije učenici se navikavaju da koriste tehnička dostignuća kako bi brže i tačnije rešili date zadatke i došli do određenih podataka.

Ključne reči: Likovna kultura, IKT, Paint, Kea Coloring Book

POSTER

ZNAČAJ ŠKOLSKE BIBLIOTEKE U RADU SA DECOM SA SMETNJAMA U RAZVOJU

Ljiljana Rajić, Siniša Ranković, Tamara Logar

OŠ „Boško Buha", Beograd

Školska biblioteka predstavlja centralno mesto svake savremene škole i kao takva ima veliku ulogu u podršci vaspitno-obrazovnom radu. Uključena je u nastavni proces pružanjem dodatne podrške nastavnicima u radu sa decom sa smetnjama u razvoju. Takođe, to je mesto različitih stvaralačkih mogućnosti i raznih kulturnih događaja prilagođenih učenicima naše škole. Pozitivan uticaj školskog bibliotekara, opuštajuća i neobavezna atmosvera, kao i aktivnosti koje se realizuju u njoj, utiču na afirmativni odnos učenika prema knjizi i čitanju. Stvaranjem navike za korišćenje različitih vrsta informacija i aktivno korišćenje bibliotečke građe, koje pored knjiga sadrži i veliku kolekciju didaktičkog materijala i igračaka, čini biblioteku nezaobilaznim kutkom škole. Važno je da prostor biblioteke bude tako organizovan da se učenici što prijatnije osećaju u njoj, da mogu pronaći sve što im je potrebno i što ih interesuje. U radu sa decom sa smetnjama u razvoju, knjižni fond je prilagođen potrebama učenika, a rad školskog bibliotekara je u tesnoj saradnji sa nastavnicima – defektolozima. Kako se radi o učenicima sa različitim afinitetima, navikama ali i intelektualnim sposobnostima, u svom radu, školski bibliotekar polazi od informacija koje dobija od razrednog starešine i predmetnih nastavnika, i aktivnosti kreira za svakog đaka posebno, kako bi se ispoštovale mogućnosti i potrebe đaka i obezbedila individualnost u radu sa učenicima. U našoj školi postoji celodnevna nastava koja obuhvata različite centre interesovanja učenika, a jedan od njih je i Centar jezičke kulture, u okviru koga bibliotekar i defektolog izvode sa učenicima razne radionice u biiblioteci. Jedna od tih radionica je i "Životinje koje su ispale iz knjige", namenjena razvijanju govora i pripovedanja, pravilnoj artikulaciji glasova, uočavanju razlike između pojedinih govornih stilova, iskazivanje mišljenja i poštovanje mišljenja govornika. Čitali smo basnu Dositeja Obradovića "Dva jarca" koja su "ispala" iz knjige i sa učenicima razmišljali šta su jarčevi mogli da urade, a da se ne posvađaju. U završnom delu radionice deca su uposlila prstiće praveći i ukrašavajući igračke od papira. Cilj ovakvih aktivnosti je usvajanje znanja, veština i umenja koja će učenike osposobiti za pravilno izražavanje i komunikaciju i omogućiti im da dobiju upotrebljivo znanje, poštujući specifičnosti i snage svakoga od njih.

Ključne reči: školska biblioteka, bibliotekar, literatura, svet mašte

POSTER

BRAĆA I SESTRE DECE SA SMETNJAMA U RAZVOJU

Jelena Subotić, Vlada Stanojković, Svetlana Pešić

OŠ "Radivoj Popović", Zemun-Beograd

Kada govorimo o podršci porodici dece sa smetnjama u razvoju, najčešće mislimo na pružanje podrške roditeljima. Često se na mentalno zdravlje braće i sestara ne obraća dovoljno pažnje.

Veoma je važno da se prepoznaju neki od mogućih teškoća kroz koje oni prolaze tokom odrastanja.

Braća i sestre uče jedni od drugih da izražavaju emocije, razvijaju socijalne veštine i imaju važnu ulogu u razvijanju ličnog identiteta svog brata ili sestre.

U situaciji kada brat ili sestra imaju smetnje u razvoju, medjusobni odnosi se drastično menjaju.

Istraživanja pokazuju da braća i sestre dece sa smetnjama u razvoju, odrastaju u uslovima pojačanog stresa, bez kognitivne i emocionalne zrelosti da se sa tim nose. S jedne strane oni iskazuju ljubav, privrženost i brigu , dok sa druge strane mogu osećati krivicu, zbunjenost, tugu, strah, ozlojeđenost.

Ukoliko zdrava deca ne steknu adekvatne veštine da se izbore sa situacijom u kojoj se nalaze, može doći do pada njihovog samopouzdanja. Ljutnja i krivica mogu se pretvoriti u stid i osećaj bezvrednosti, što može rezultirati problemima kao što su depresija, somatske tegobe ili anksioznost.

Ukoliko zdrava deca dobiju podršku, njihovo samopoštovanje i osećaj kompetentnosti raste, te na taj način oni mogu da razviju širok dijapazon pozitivnih osobina. Oni mogu da postanu jači i rezilijentniji u ophođenju, u skladu sa svojim iskustvom.

U OŠ „Radivoj Popović “, porodice dece sa smetnjama u razvoju, dobijaju stručnu podršku kroz svakodnevno savetovanje sa defektolozima i kroz organizovne radionice u cilju prevazilaženja poteškoća sa kojima se susreću.

Ključne reči: smetnje u razvoju, braća, sestre, podrška porodici

POSTER

PRIKAZ PROMENA ULOGE DEFEKTOLOGA-VASPITAČA I PRAKSE U SKLADU SA OSNOVAMA PROGRAMA "GODINE UZLETA"

Dragana Stojanović, Draginja Zupanc, Tamara Bukilić

PU "Zvezdara", Beograd

U okviru višegodišnje strategije razvijanja inkluzivne prakse u ustanovi, razvojna grupa je funkcionisala po modelu otvorenosti-potpune prostorne i programske integrisanosti sa vršnjačkim grupama. IOP-i za decu sa smetnjama u razvoju su bili integrisani u plan rada vaspitača , a prostor razvojne grupe je bio značajan resurs za učenje sve dece.

Od septembra 2021.g. sa početkom implementacije novih Osnova programa predškolskog vaspitanja i obrazovanja „Godine uzleta", u vrtiću „Zora", kao jezgru promene, i defektolozi vaspitači su, zajedno sa ostalim praktičarima, ušli u proces preispitivanja specifičnih pitanja iz prakse, menjanja dosadašnje prakse u skladu sa teorijsko-vrednosnim postulatima programa i zajedničko razvijanje realnog programa.

Posebni izazovi za praktičare su bili:

- strukturiranje podsticajne i inspirativne sredine za učenje,(prostorne celine i materijali), korišćenje zajedničkog prostora kao sredine za učenje
- projektno planiranje i zajedničko razvijanje programa-načini učešća dece iz razvojne grupe
- dokumentovanje učenja i napredovanja dece kroz projektni i dečji portfolio (priče o učenju),usmerenost na odnose i dispozicije deteta i usklađenost sa IOP-om
- menjanje uloge praktičara, od podučavanja, do kreiranja bogate podsticajne sredine za igru i učenje i razvijanja realnog programa
- razvijanje uključenosti i učešća roditelja, kao i korišćenje lokalne sredine kao mesta za učenje, u ograničavajućim uslovima (epidemiološke mere)

Rad u skladu sa principima novih Osnova programa,pomera ulogu defektologa-vaspitača, kao praktičara koji često radi individualno sa detetom, na ulogu istraživača, planera i evaluatora zajedničkih igara i aktivnosti sa decom iz vršnjačkih grupa i kriranje podsticajne sredine za učenje.

Ključne reči: inspirativna sredina, igra, učenje, odnosi, istraživanje

POSTER

ŠKOLA U KOJOJ UČIMO, ŽIVIMO I RASTEMO

Aleksandra Stefanović Mirčeski, Tanja Jagodić

ŠOSO sa domom "Sveti Sava", Umka-Beograd

Kada je u pitanju određivanje pojma dom učenika, u pedagoškom rečniku se opisuje kao ustanova koja obezbedjuje smeštaj, ishrahu i vaspitanje učenika. Prednost boravka dece sa smetnjama u razvoju u domu podrazumeva konstantnu pažnju, podršku, posvećenost i individualni pristup učenicima.

Prednosti internatskog smestaja se ogledaju i u integraciji dece sa smetnjama u razvoju sa udaljenih područja kako u obrazovnovasptni tako i u socijalni segment.

Defektolozi i vaspitaci koji se kontinuirano usavrsavaju u brizljivo i savremeno opremljenim prostorijama za rad, obezbeđuju visoke standarde boravka korisnika tokom školovanja. Cilj ovog rada je prikaz različitih vidova individualne podrške koja se pruža u uslovima internatskog smeštaja.

U domu se učenicima obezbedjuje izbalansirana ishrana, zdravstvena zastita, usvajanje i razvijanje životnih veština nephodnih kako za život u kolektivu tako i za budući samostalni život. Takodje, ucenici su uključeni u kulturno zabavne aktivnosti, sportske manifestacije, kreativne radionice i brojne druge aktivnosti i vaspitni proces se odvija u skladu sa individualnim potrebama učenika i usko je povezan sa vaspitanjem u porodici i obrazovnim radom u školi.

Aktivnost vaspitača u domu se integriše u svakodnevni život učenika sto predstavlja saradnički odnos izmedju učenika i vaspitača gde vaspitač predstavlja važnu podršku učeniku. Dom učenika pruža podršku celovitom razvoju učenika i savladavanju različitih prepreka koje deca sa smetnjama u razvoju imaju u socioemocionalnoj sferi.

Vaspitnoobrazovni rad u domu učenika ostvarujemo preko realizacije odgovarajucih programskih celina kao polazne tačke, koju vaspitači tj. defektolozi razradjuju i prilagodjavaju konkretnim uslovima.

U našem domu učenika vaspitne aktivnosti su u potpunosti planirane i organizovane kako bi se postigli postavljeni ciljevi vaspitanja i obrazovanja.

Ključne reči: Dom učenika, vaspitanje, podrška i obrazovanje

POSTER

DANI DEFEKTOLOGA SRBIJE, 2022.

RADOVI KOJI SE NE PREZENTUJU - OBLJAVLJIVANJE U ZBORNIKU

ZNAČAJ USLUGE DNEVNOG BORAVKA U FUNKCIONISANJU DECE SA POREMEĆAJEM IZ SPEKTRA AUTIZMA KOJA SU OBUHVAĆENA INKLUZIVNIM OBRAZOVANJEM

Petar Jordanov, Milica Milićević

Centar za smeštaj i dnevni boravak dece i omladine ometene u razvoju, Beograd

Poremećaj iz spektra autizma je složen neurorazvojni poremećaj koji se javlja na ranom uzrastu i traje tokom čitavog života. Sa etiološkog stajališta deca sa poremećajem iz spektra autizma predstavljaju kompleksnu grupaciju u populaciji osoba sa smetnjama u razvoju.

Pored obrazovnog procesa koji je omogućen deci sa poremećajem iz spektra autizma, sistem socijalne zaštite prepoznao je uslugu dnevnog boravka kao uslugu koja adekvatno utiče na mnoge aspekte razvoja deteta sa teškoćama u razvoju.

Cilj istraživanja bio je ispitivanje stavova stručnih radnika u dnevnim boravcima Centra za smeštaj i dnevni boravak dece i omladine ometene u razvoju o razlikama u efektima usluge dnevnog boravka izmedju grupe dece sa poremećajem iz spektra autizma koja su uključena u inkluzivno obrazovanje i istovremeno koriste uslugu dnevnog boravka i dece koja tek po završetku obrazovnog procesa ostvare pravo na uslugu. Za potrebe istraživanja konstruisan je upitnik sa 18 pitanja organizovanih u tri celine koje se odnose na funkcionisanje korisnika: zadovoljstvo korisnika tokom korišćenja usluge (odnosi se na ispoljavanje stresa i nepoželjnih oblika ponašanja), ovladanost elementarnim životnim veštinama (odnosi se na praktične veštine) i ovladanost socijalnim veštinama (odnosi se na uspostavljanje odnosa sa okruženjem i učestvovanje u aktivnostima života u zajednici). Anketirano je 54 stručnih radnika.

Dobijeni rezultati ukazuju da stručni radnici uočavaju razliku u sposobnostima izmedju dece ove dve grupe. Takođe rezultati ukazuju i da deca koja istovremeno sa inkluzivnim obrazovanjem redovno koriste uslugu dnevnog boravka pokazuju viši stepen funkcionalne efikasnosti, odnosno manju potrebu za podrškom.

Na temelju ovog istraživanja može se zaključiti da je potrebno da dete što ranije "uđe" u okruženje dnevnog boravka koje je adekvatno za njega kako bi se ukllučilo u program prilagođen njegovim individualnim sposobnostima i interesovanjima, odnosno da pravo na uslugu iz sistema socijlane zaštite treba ostvariti u najranijem uzrastu deteta, a na način da se ne remeti njegovo školovanje.Time bi se obezebedila rana podrška deteta u ovladavanju elementarnim životnim veštinama što bi kasnije doprinelo kvalitetnijem životu pojedinca i njegove porodice.

Ključne reči: deca sa poremećajem iz spektra autizma, inkluzivno obrazovanje, usluga dnevnog boravka

RADOVI KOJI SE NE PREZENTUJU OBLJAVLJIVANJE U ZBORNIKU

PRIMENA KINEKT IGARA U TRETMANU OSOBA SA TEŠKOĆAMA U RAZVOJU

Bojana Arsić, Anja Gajić, Dragana Maćešić-Petrović, Tamara Lazović

Univerzitet u Beogradu – Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju

Primena različitih tipova igara se sve učestalije primenjuje u tretmanu dece i odraslih osoba sa ometenošću, a podučavanje različitih veština kroz igru eliminiše potrebu za davanjem dodatnih nagrada. Kinekt uređaji kombinuju informacije koje dolaze iz realnog sveta sa informacijama koje su kompjuterski generisane i dešavaju se u realnom vremenu. Pomoću njih ljudi koriste svoje telo i gestove da interreaguju sa računarom, bez potrebe za korišćenjem ostalih eksternih uređaja. Cilj ovog rada je pregledom postojeće literature prikazati radove koji su primenjivali kinekt aparat u tretmanu osoba sa teškoćama u razvoju, zatim ukazati na oblasti tretmana u kojima je moguće primeljivati kinekt igre, kao i efikasnost postojećih intervencija.

Za pregled literature korišćen je Google Schoolar pretraživač, zatim SCIndex i ProQuest pretraživači, kao i Konzorcijum biblioteka Srbije za objedinjenu nauku – KoBson. Radovi su pretraživani na srpskom i engleskom jeziku.

Pregled literature koji se odnosi na primenu kinekt igara u tretmanu osoba sa teškoćama u razvoju je uključivao 10 istraživanja koji su sprovedeni sa ciljem podučavanja ispitanika različitim veštinama. Ukupan uzorak svih istraživanja je imao 107 ispitanika, prosečnog uzrasta od 11.5 godina i za 17.7 tretmana u proseku, ispitanici su ovladali navedenim podučavanim veštinama sa prosečnom uspešnošću od 66.2%. U zaključnim razmatranjima su date preporuke za uspešniju primenu ovog uređaja u tretmanu osoba sa teškoćama u razvoju, kao i preporuke za implementaciju budućih istraživanja.

Ključne reči: kinekt igre, ometenost, tehnologija, tretman, podučavanje.

RADOVI KOJI SE NE PREZENTUJU OBLJAVLJIVANJE U ZBORNIKU

UTICAJ PAŽNJE NA AKADEMSKA POSTIGNUĆA IZ OBLASTI OPŠTE INFORMISANOSTI KOD DECE TIPIČNE POPULACIJE I DECE SA SMETNJAMA U RAZVOJU

Marija Slavković, Mirela Stijović, Biljana Sekulić

OŠ "Sava Jovanović Sirogojno", Zemun-Beograd

Povećanje društvenog fokusa na decu tipične populacije, a naručito na decu sa smetnjama u razvoju, usloviće pojavu posebnih metoda obrazovnog rada, potkrepljenih uticajem prediktora tokom pripremnog predškolskog perioda. Nivo prediktora i akademskih postignuća dece tipične populacije i dece sa smetnjama u radu, poseban su i jedinstven predmet istraživanja.

Cilj ovog istraživanja je da se proceni uticaj nivoa prediktora (pažnje) na akademska postignuća na testu opšte informisanosti kod dece tipične populacije i dece sa smetnjama u razvoju.

Uzorak istraživanja čini dve stotine dece tipične populacije iz vaspitne grupe i tridesetoro dece sa smetnjama u razvoju iz razvojne grupe, uzrasata od 5,5 do 6,5 godina.U toku testiranja dece tipične populacije, izdvojila se grupa od tridesetoro dece sa smetnjama u razvoju. Dobijenu grupu dece smo u daljem radu nazvali vaspitna grupa dece sa smetnjama u razvoju.

U istraživanju je primenjena revidirana verzija Pibodijevog testa (Peabody Individual Achievement Test – Revised), za procenu individualnih postignuća, koji omogućava procenu opšte informisanosti. Za procenu pažnje korišćeni su testovi: Raspon brojeva i Raspon boja.

Testiranje je sprovedeno tokom septembra i oktobra 2019 godine.

Zaključeno je da kod dece tipične populacije nivo pažnje značajno utiče na akademska postignuća iz oblasti opšte informisanosti, kao i kod dece iz razvojne grupe, dok kod dece sa smetnjama u razvoju u vaspitnoj grupi, to nije slučaj. Ovaj zaključak upućuje na potrebu za većim angažovanjem u prilagođavanju pripremnog predškolskog programa, sa uključivanjem neophodnih vežbi kojima se stimuliše razvoj prediktora značajnih za akademska postignuća u vaspitnim grupama, a sve u cilju uspešnije inkluzije.

Ključne reči: Pažnja, opšta informisanost, deca tipične populacije, deca sa smetnjama u razvoju

RADOVI KOJI SE NE PREZENTUJU OBLJAVLJIVANJE U ZBORNIKU

PRELIMINARNI REZULTATI ON-LINE OBUKE U OBLASTI PREVENCIJE NAPUŠTANJA ŠKOLE I ŠKOLSKOG NEUSPEHA KOD UČENIKA SA AUTIZMOM

Nenad Glumbić[1], Sunčica Petrović[2]

[1]Univerzitet u Beogradu – Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju; [2]Fondacija Hiljadu želja

Prelazak učenika sa autizmom iz osnovne u srednju školu može da potencira već postojeće ili da uzrokuje nove adaptacione probleme koji neretko imaju za posledicu povećanje anksioznosti i stresa, neuspeh u školi, često izostajanje i, na kraju, i napuštanje škole. Stoga je neophodno uspostaviti blisku saradnju između nastavnika i stručnih saradnika u osnovnim i srednjim školama tokom tranzicionog perioda. Kako bi se nastavnicima redovnih škola pružile neophodne informacije za rad sa učenicima sa autizmom, njihovim porodicama i vršnjacima, osmišljena je on-line obuka na četiri jezika: engleskom, španskom, portugalskom i srpskom. Početna ideja je bila da u se u pilot fazi obuke angažuje 15 nastavnika i saradnika, kako bi validirali sadržaj kursa. Međutim, pošto se na poziv, upućen preko društvenih mreža, u Srbiji javilo gotovo 100 zainteresovanih polaznika, dobili smo odobrenje da u pilot fazu projekta uključimo 50 polaznika. Obuka je organizovana u pet modula za samostalan rad i tri opcione sesije on-line kontakta sa stručnjakom za autizam koji je učestvovao u kreiranju programa obuke. U svakom modulu ponuđene su kratke lekcije i prezentacije. Pojedini moduli imaju video-snimke i aktivnosti koje olakšavaju savladavanje materijala. Osim toga, na kraju svakog modula rešava se test za samoevaluaciju, koji donosi najviše 10 poena. Preliminarni rezultati pokazuju da su polaznici obuke sa najvećim uspehom savladali sadržaje petog modula (Strategije saradnje sa porodicom – AS=8,97) i prvog modula (Osnovna znanja o autizmu – AS=8,65). Isti prosečan broj poena (AS=7,38) ostvaren je na modulima dva i četiri (Potrebe učenika sa autizmom i Izostajanje iz škole), dok su na testu vezanom za modul tri (Strategije intervencije u cilju sprečavanja neuspeha u školi i napuštanja nastave) polaznici ostvarili, u proseku, 7,13 poena. Tokom on-line sesija polaznici navode da je prezentovani materijal korisan, ali neka pitanja smatraju dvosmislenim ili previše nijansiranim, zbog čega se dvoume oko tačnog odgovora.

Ključne reči: autizam, tranzicija, obuka, podrška

RADOVI KOJI SE NE PREZENTUJU OBLJAVLJIVANJE U ZBORNIKU

ZNAČENJE AUTIZMA - ŠTA BI RADNI INSTRUKTORI TREBALO DA ZNAJU?

Sunčica Petrović[1], Nenad Glumbić[2]

[1]Fondacija "Hiljadu želja", Beograd, [2]Univerzitet u Beogradu – Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju, ,

U evropskim zemljama stepen zaposlenosti osoba sa autizmom retko prelazi 10%. Zaposlene osobe sa autizmom uglavnom nemaju pristup kompetitivnom obliku zapošljavanja uz podršku, a njihove mesečne zarade su često niže od primanja kolega za isti posao i nivo kvalifikacija. Jedan od razloga je i nedovoljno strukturiran program obuke za radne instruktore i druge stručnjake koji bi trebalo da učestvuju u pripremi osoba sa autizmom za radne aktivnosti. To je i bio motiv da se kreira međunarodni, on-line program obuke za radne instruktore osoba sa autizmom, koji sadrži šest modula: Značenje autizma, Teškoće osoba sa autizmom na radnom mestu; Razvoj i upravljanje kompetencijama zaposlenih osoba sa autizmom; Radna prava osoba sa autizmom u međunarodnom, evropskom i nacionalnom kontekstu; Proces izbora kandidata za posao prilagođen osobama sa autizmom i Organizacijska socijalizacija. Partnerska organizacija iz Srbije bila je zadužena za razvoj prvog modula. Kurikulum je kreiran u nekoliko faza: analiza literature, panel diskusija, fokus grupe sa radnim instruktorima i razmena ideja sa drugim partnerskim organizacijama. Konačnu strukturu prvog modula čini pet sesija: Karakteristike osoba sa autizmom, Eksplanatorni koncepti autizma (hipoteze deficita teorije uma, egzekutivnih funkcija i loše centralne koherencije) primenjeni na radno okruženje; Podtipovi autizma i heterogenost spektra; Pristup autizmu baziran na jakim stranama i Vodič za poslodavce. Očekujemo da će kurikulum obuke imati svoj konačni oblik tek nakon pilotiranja projekta, kada će celokupan program obuke biti dostupan i na srpskom govornom području.

Ključne reči: autizam, zapošljavanje, obuka, podrška

RADOVI KOJI SE NE PREZENTUJU OBLJAVLJIVANJE U ZBORNIKU

EDUKACIJA O ANTIKORUPCIJI UČENIKA SA SMETNJAMA U RAZVOJU

Sonja Dimova, Dijana Popanov, Elizabeta Dimitrievska, Mirjana Damnjanović

OURC "Maca Ovcarova", Veles, RS Makedonija

Razvoj demokratije u Republici Severnoj Makedoniji obaveza je i građana i vlade. Oni se zalažu za državu u kojoj će se poštovati zakoni, u kojoj će živeti ravnopravni građani bez obzira na pol, veru, naciju, profesiju, godine itd. Kroz proces obrazovanja učenici treba da uče i poštuju principe razvijenog demokratskog društva, a sami treba da razvijaju veštine za funkcionisanje u demokratskom društvu.

Borba protiv korupcije je jedna od oblasti društvenog života koja je nedovoljno razvijena, a građani nisu dovoljno informisani ili im je znanje nepotpuno. Edukacija građana je jako važna, ali uz edukacije učenika u osnovnim školama oni će naučiti kako da postanu aktivni građani koji će sprovoditi demokratiju i praktikovati njene pozitivne vrednosti. Uz moto ""Korupcija - sečeš granu na kojoj sediš"" - uveden je program edukacije o antikorupciji za učenike osnovnih redovnih škola, kao i specijalnih osnovnih škola u kojima se školuju učenici sa smetnjama u razvoju u RS Makedonija.

U ovom istraživanju biće primenjeni intervju, analitičko-sintetička metoda i deskriptivna metoda. Ovo istraživanje je sprovedeno u OURC „Maca G.Ovčarova" sa učenicima predmetne nastave od VI do IX razreda sa kojima se realizuje program antikoruptivne edukacije u osnovnom obrazovanju.

Učenici sa smetnjama u razvoju pokazuju niska postignuća i sporije savladavaju sadržaje predviđene za edukacije o antikorupciji, koji su za njih apstraktni, odnosno potrebno im je više vremena za usvajanje. Njihovo predznanje je utvrđeno intervjuom. Primenom Blumove taksonomije razvijena su i određena tri nivoa planiranja, implementacije i povratne informacije. Nastavni plan i program predviđa različite aktivnosti, metode, tehnike i strategije, kojima se analiziraju pojmovi i pojave:društvene priče, dvonasočno učenje, igranje uloga, korišćenje audio-vizuelnih materijala za razvoj časa i resursi zajednice.

Primena i razvoj različitih aktivnosti, metoda, tehnika i strategija prema nivoima Blumove taksonomije u antikorupcijskoj edukaciji kod osoba sa invaliditetom, doprinose unapređenju i razumevanju koncepta i situacije. Učenici uče efikasnije društvene odgovore, umeju da prepoznaju korupciju, znaju kako da je spreče.

Ključne reči: učenici sa smetnjama u razvoju; korupcija, antikorupcijska edukacija; prednosti

RADOVI KOJI SE NE PREZENTUJU
OBLJAVLJIVANJE U ZBORNIKU

PRIMENA METODA POČETNOG ČITANJA ZA RAZVOJ ČITALAČKIH SPOSOBNOSTI KOD UČENIKA SA SMETNJAMA U RAZVOJU

Tatjana Vladisavljević, Snežana Radovanović, Tanja Mijatović, Željka Todorović

OŠ "Sveti Sava", Šabac

Čitanje predstavlja složen proces koji se zasniva na fonološkoj i vizuelnoj obradi informacija (dekodiranje), kao i na opštem kognitivnom, kreativnom i jezičkom potencijalu osobe (leksičko-semantički, morfosintaksički i pragmatski). Kao složen proces analize i sinteze, čitanje podrazumeva koordinisanje i integrisanje vizuelnih i verbalnih informacija, i zato jedan od problema sa kojima se susreću učenici sa smetnjama u razvoju jeste ovladavanje veštinom čitanja.

Cilj rada je predstavljanje pristupa u razvoju čitalačkih sposobnosti koji smo primenili kod učenika sedmog razreda osnovne škole za obrazovanje učenika sa smetnjama u razvoju „Sveti Sava“u Šapcu. Učenik ima udružene smetnje; slabovid je, ima probleme u motoričkom i intelektualnom funkcionisanju.

Kroz predstavljanje uloga reedukatora psihomotorike, senzornog terapeuta i logopeda osvrnućemo se na procenu sposobnosti koje leže u osnovi čitanja (autivnih, vizuelnih, kinestetičkih, radne memorije), kao i na načine stimulacije razvoja navedenih sposobnosti kroz primenu metoda početnog čitanja.

Primenom metoda početnog čitanja: metoda sinteze (glasovne i slogovne vežbe, vežbe sricanja) i glasovne metode kod učenika smo podstakli razvoj čitalačkih sposobnosti što je za krajnji cilj imalo razumevanje pročitanog i primenu u svakodnevnom životu. Takođe, kontinuiranim radom i motivacijom učenika ispunili smo osnovne zadatke početnog čitanja: učenik je sa sigurnošću prepoznavao slova u rečima, jasno ih je izgovarao, postigao je određenu brzinu čitanja reči, razumeo je pročitano.

Ovakav pristup u radu sa učenikom sa smetnjama u razvoju vodi ka osnaživanju akademskih veština i većoj efikasnosti u učenju, doprinosi podizanju kvaliteta života, a svakako čini da osećaj zadovoljstva ostvarenim rezultatima bude motiv učeniku za ovladavanje novim školskim znanjima i sposobnostima.

Ključne reči: metode početnog čitanja, učenici sa smetnjama u razvoju, sposobnosti za čitanje

RADOVI KOJI SE NE PREZENTUJU OBLJAVLJIVANJE U ZBORNIKU

PREVENCIJA I SUZBIJANJE DISKRIMINACIJE U ŠKOLAMA U SRBIJI

Milica Kovačević

Univerzitet u Beogradu – Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju, , ,

Kvalitetan obrazovno-vaspitni proces iziskuje školu koja ne toleriše diskriminaciju. Kako bi škola zaista razvijala kulturu i klimu u kojima se podstiču ravnopravnost, tolerancija i uvažavanje svakog pojedinca, potrebno je da postoji adekvatan pravni okvir koji se odnosi na pitanja u vezi sa suzbijanjem i preveniranjem diskriminacije. Pri tome treba imati u vidu da diskriminacija podrazumeva i određene posebne i teške oblike diskriminacije poput govora mržnje – to jest korišćenja ksenofobičnih, rasističkih, antisemtiskih, seksističkih i drugih nedozvoljenih simbola i poruka u školi i njenom okruženju; homofobije – pozivanja na nasilje pema licima specifičnih seksualnih opredeljenja i segregacije - izdvajanja učenika u školi i tokom vanškolskih aktivnosti na osnovu njihovih ličnih svojstava.

Izlaganja u radu su stoga posvećena primarno analizi odredaba Pravilnika o bližim kriterijumima za prepoznavanje oblika diskriminacije od strane zaposlenog, deteta, učenika ili trećeg lica u ustanovi obrazovanja i vaspitanja i Pravilnika o postupanju ustanove u slučaju diskriminacije ili diskriminatorskog ponašanja, kao i sistematizovanju preventivnih i interventnih mera koje se mogu primeniti u kontekstu preveniranja i suzbijanja diskriminacije. Pri navedenom poseban fokus je stavljen na ulogu i nadležnosti školskog Tima za zaštitu od diskriminacije, nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja.

Educational process of high value requires a school that does not tolerate discrimination. In order for the school to truly develop a culture and climate in which equality, tolerance and respect for each individual are encouraged, there needs to be an adequate legal framework addressing issues related to the combating and preventing discrimination. It should be borne in mind that discrimination includes certain special and severe forms of discrimination such as hate speech-the use of xenophobic, racist, anti-semitic, sexist and other inappropriate symbols and messages in the school and in the school environment; homophobia-violence against persons of specific sexual orientations and segregation-separation of students in the school and during extracurricular activities based on their personal characteristics.

The paper is therefore primarily devoted to the analysis of the provisions of the Bylaw on closer criteria for recognizing forms of discrimination by employees, children, students or third parties in educational institutions and the Bylaw on the institution's actions in cases of discrimination or discriminatory behavior, as well as to the systematization of preventive and interventional measures that can be applied in the context of preventing and combating discrimination. In doing so, special focus was placed on the role and tasks of the School Team for Protection against Discrimination, Violence, Abuse and Neglect.

Ključne reči: diskriminacija, škola, zakon, pravilnik, prevencija.

RADOVI KOJI SE NE PREZENTUJU
OBLJAVLJIVANJE U ZBORNIKU

EFEKTIVNI PROGRAMI PREVENCIJE I TRETMANA PROBLEMA PONAŠANJA USMERENI NA PORODIČNU SREDINU

Jovana Urošević, Vesna Žunić-Pavlović

Univerzitet u Beogradu – Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju

Porodica, kao primarna sredina odrastanja i razvoja, može predstavljati zdravo i podsticajno, ali i rizično i ugrožavajuće okruženje za dete. Rezultati brojnih istraživanja dovode u vezu probleme ponašanja sa narušenim porodičnim funkcionisanjem i drugim rizičnim faktorima u porodici. Shodno navedenim nalazima, autori velikog broja programa prevencije i tretmana problema ponašanja prepoznali su bitnu ulogu porodičnog sistema i opredelili se za tehnike i intervencije koje doprinose unapređenju sveukupnog porodičnog funkcionisanja.

Cilj ovog rada je identifikovanje i analiza efektivnih programa prevencije i tretmana problema ponašanja usmerenih na porodičnu sredinu. Efektivni programi su identifikovani na osnovu pregleda dve najpoznatije elektronske baze programa, „Programi za zdrav razvoj mladih“ (Blueprints for Healthy Youth Development) i „Vodič za model programe“ (Model Programs Guide). Prilikom pretraživanja baza obeležena su dva relevantna kriterijuma – rizični faktori u porodici i najviša kategorija efektivnosti programa. Na taj način izdvojeno je pet delotvornih, na dokazima zasnovanih programa koji su usmereni na porodičnu sredinu: Funkcionalna porodična terapija kojom se podstiču bolja komunikacija i međusobna podrška članova porodice; Multisistemska terapija kao intenzivan oblik tretmana namenjen adolescentima sa izraženim problemima ponašanja i njihovim porodicama; Program pozitivne podrške porodici koji je usmeren na podsticanje pozitivnog ponašanja, postavljanje granica i usvajanje veština komunikacije i rešavanja problema u porodici; Multidimenzionalna porodična terapija koja obuhvata višestruke procene i intervencije na četiri osnovna nivoa (adolescent, roditelji, porodica i zajednica); Oregonski model treninga za roditelje koji ima za cilj prevenciju problema ponašanja deteta putem učenja roditelja osnovnim veštinama pozitivnog roditeljstva.

Na osnovu analize izdvojenih programa možemo zaključiti da dokazano delotvorni programi orijentisani na porodicu dele sledeće zajedničke karakteristike: zasnovanost na postavkama porodične terapije, usmerenost na razvijanje roditeljskih veština i socijalnih veština kod dece, podsticanje pozitivnog angažovanja roditelja i pružanje raznih vidova socijalne i emocionalne podrške.

Ključne reči: efektivni programi, problemi ponašanja, porodična sredina, elektronske baze

RADOVI KOJI SE NE PREZENTUJU OBLJAVLJIVANJE U ZBORNIKU

PREPOZNAVANJE (NE)EFIKASNIH TRETMANA ZA DECU SA AUTIZMOM

Borko Barukčić[1], Nikolina Sučević[1], Vanja Uzelac[2]

[1]CSR Apatin, [2]Dom za lica ometena u mentalnom razvoju "Otthon" Stara Moravica

U procesu rehabilitacije poremećaja iz spektra autizma (PSA) broj različitih tretmanskih pristupa raste iz godine u godinu. Ključna razlika između efikasnih i neefikasnih tretmana u ovoj oblasti jeste njihova zasnovanost na dokazima, odnosno naučna utemeljenost metoda koje se koriste. Problem prepoznavanja neefikasnih metoda jeste činjenica da deluju jednako primamljivo, relevantno i efikasno kao metode zasnovane na dokazima. Zbog toga čak i stručnjaci, iz najbolje namere, posežu za implementacijom nerelevantnih pristupa.

Studija preseka obavljena na uzorku od četrdesetoro roditelja/staratelja dece sa PSA putem upitnika o poznavanju i korišćenju naučno zasnovanih metoda tokom razvojnog perioda, specifično kreiranog za sprovedeno istaživanje. Istraživanje je bilo anketnog karaktera, upitnik je dostavljen direktno ispitanicima ili indirektno, putem Google Forms platforme. Sprovedena je kvalitativna analiza podataka uz korišćenje deskriptivnih statistika.

Većina roditelja iz uzorka smatralo je da su u dosadašnjim tretmanima bili adekvatno upućeni u vrste tehnika koje su korištene, iako su ih najčešće definisali samo kao defektološke i/ili logopedske. Nešto manje od trećine roditelja navelo je tačne nazive rehabilitacionih metoda od kojih se svega trećina može kategorisati kao efikasna ili bar metoda u prodoru (PECS, floortime).

Gotovo četiri petine roditelja smatra da su hipoterapija i terapijsko jahanje naučno zasnovane za decu sa autizmom, a preko 55% smatra da je to senzorna integracija. Nešto više od jedne petine roditelja smatralo je različite dijetetske programe i digitalnu manipulaciju kao zasnovane na dokazima, a 11% prepoznaje KSAFA aparat kao efikasan. Ostali neefikasni pristupi (HBOT, TMS, helacija itd.) adekvatno su prepoznati kao terapije sumnjivog kvaliteta. Niko od roditelja nije prepoznao risperidon niti vizuelne rasporede kao značajne u radu sa decom sa PSA, a samo je 22% njih upućeno u efikasnost biheviroalnih tehnika. Najbolje prepoznate efikasne metode bile su PECS (33%) i socijalne priče za koje je znalo 55.6% anketiranih.

Sprovedena analiza ukazuje na značaj upućivanja roditelja u metode i tehnike koje imaju utemeljenost u nauci. Nedovoljna informisanost roditelja, neretko i stručnjaka, o tome koji to rehabilitacioni pristupi facilitiraju razvoj dece sa autizmom ogroman su problem sa kojim se susrećemo. Ključna podrška i informacije u tom kontekstu prvenstveno treba da dođu od strane zaposlenih u zdravstvenim i vaspitno-obrazovnim ustanovama, odnosno kroz usluge podrške u zajednici. Čak ni uspostavljanje usluge rane intervencije ne može da doprinese maksimiziranju potencijala dece sa autizmom ukoliko izostanu odgovarajuća podrška i upućivanje roditelja u naučno zasnovane tehnike rada.

Ključne reči: PSA, naučna zasnovanost, bihevioralne tehnike

RADOVI KOJI SE NE PREZENTUJU
OBLJAVLJIVANJE U ZBORNIKU

USPEŠNOST LEČENJA TIKOVA I PRIDRUŽENIH POREMEĆAJA

Stošljević, L. Miodrag[1], Stošljević, M. Mateja[2], Adamović, Milosav[1]

[1]Univerzitet u Beogradu, Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju, [2]Kabinet „Stošljević“, Beograd

Tikovi su nevoljani, brzi, ponavljajući i neritmički motorni pokreti koji ne služe jasno utvrđenom cilju. Oni se najčešće javljaju u predelu glave i lica, a u najtežim slučajevima mogu zahvatiti gotovo čitavo telo kada govorimo o tzv. *Maladie des tics*. Izvestan broj dece ima i glasovne tikove koji se mogu javiti samostalno ili u kombinaciji sa motornim tikovima. Pored navedenog, tikovi su veoma često praćeni i pridruženim poremećajima kao što su opsesivno kompulzivni poremećaj (OKP), poremećaj pažnje, hiperaktivnost, anksiznost, depresivnost itd.

Cilj istraživanja je bio utvrditi uticaj pridruženih poremećaja kao što su OKP i poremećaj pažnje na uspešnost lečenja kod tik poremećaja. Metodologija istraživanja. Logintiudalno istraživanje u trajanju od 30 godina (1990-2020. god.) koje je podrazumevalo lečenje kojim je bilo obuhvaćeno 1634 pacijenta uzrasta od 5-42 godine, oba pola u razmeri 9:1 na štetu muškog pola. Uzorak je izabran od 13759 pacijenata koji su došli na prvi pregled u Kabinet "Stošljević", ali nisu uzeti u process lečenja iz različitih razloga (medicinskih, nemogućnost dolaska na tretmane itd.). Pored navedenog, uzorak je stratifikovan i prema dva pridružena patološka stanja, a to su tikovi sa OKP (126 ili 7,71%) i tikovi sa poremaćajem pažnje (571 ili 34,75%), što znači da je 937 ili 57,34% pacijenata imalo izolovan tik poremećaj. Rezultati istraživanja pokazuju da se od 937 pacijenta sa izolovanim tik poremećajem izlečilo 876 (93,48%) pacijenata. Od 571 pacijenta sa tikovima i poremećajem pažnje izlečilo se 458 (80,21%), a od 126 pacijenata sa tikovima i OKP-om se izlečilo 78 (61,90%) pacijenata. Moramo naglasiti da su pridruženi poremećaji kod tikova kompleksan problem koji zahteva daleko temeljnjije istraživanje od ovog deskriptivnog nivoa istraživanja i da *in nucleo* predstavlja predložak i putokaz budućim istraživačima na ovom polju. Zaključak koji možemo izvući iz dobijenih rezultata ukazuje nam na činjenicu da pridruženi poremećaji kao što su OKP i/ili poremaćaj pažnje značajno negativno utiču na uspešnost izlečenja tik poremećaja.

Ključne reči: tikovi, OKP, poremećaj pažnje

RADOVI KOJI SE NE PREZENTUJU OBLJAVLJIVANJE U ZBORNIKU

INDEKS AUTORA

Adamović Milosav, 221
Adžić Ignjat, 168
Aleksandra Stefanović Mirčeski, 207
Aleksić Jovana, 95
Aleksić Zoran, 44
Andrejić Zoran, 65
Anđelković Alma, 183
Antanasijević Sanja, 139
Antonijević Marina, 169
Arbutina Ljiljana, 133
Arsenić Ivana, 81
Arsić Bojana, 212
Arsović Jelena, 50
Avdić Benjamin, 55
Babović-Dimitrijević Snežana, 109, 201
Banković Slobodan, 169
Banjac Lidija, 35
Bar Zoran, 134
Barukčić Borko, 220
Batur Marko, 149
Belobrđanin Nikola, 176
Bilić Prcić Ante, 25, 26
Birgermajer Deneš, 157, 161, 200
Blagojev Stevin Jelena, 57, 66
Bogetić Dragica, 125, 126
Bojović Milena, 143
Bokun Aleksandra, 188, 193
Božić Svetlana, 46
Bublić Mateja, 97, 146
Bukilić Tamara, 206
Bukovica Aleksandra, 111, 137
Bukvić Zlatko, 33, 34
Bukvić-Branković Lidija, 90, 92
Bulović Milica, 190
Cakić Tatjana, 171
Cvijanović Danijela, 57
Čajić Božica, 60
Čakarević Ivana, 124
Čehajić Azra, 55
Čelarević Dragana, 197
Čolić Marija, 175
Čvorak Saška, 196, 198
Damnjanović Mirjana, 216
Daničić Zorica, 81
Davčevska Marija, 181
Dimitrievska Elizabeta, 216
Dimova Sonja, 216
Dragović Sandra, 197
Dražić Dragica, 190
Drljan Bojana, 82, 182
Drndarević-Delić Zorica, 110
Drobnjak Suzana, 167, 168
Dukovski Anita, 45
Džaferagić Selvina, 55
Đokić Vanja, 35
Đoković Sanja, 192
Đulinac Tijana, 156
Đurić-Zdravković Aleksandra, 188, 193
Đurišić Maša, 91
Filipović Slobodan, 158
Gajić Anja, 212
Gajić Ivana, 184
Gavrilović Jovan, 187
Gjorgieva Žana, 181
Glavinić Svetlana, 118, 119
Glumbić Nenad, 214, 215
Godec Margaret, 84
Golubović Ljiljana, 156
Gvozdanović-Debeljak Aleksandra, 199
Gvozdenović Danica, 46

Hadžić Selmir, 56
Halilbašić Meliha, 104
Haris Memišević, 24
Hilcenko Christine, 135
Ignjatov Olja, 165
Ilić Bojana, 160
Ilić Vladimir, 129
Ilić Zoran, 128
Irić Nada, 120
Isakov Mirjana, 74
Isaković Ljubica, 192, 202
Ivana Mitrović, 100
Jablan Branka, 47
Jagodić Tanja, 207
Jakovljević Ana, 124
Japundža-Milisavljević Mirjana, 188, 193
Ječmenica Nevena, 82, 182
Jeremić Marija, 191
Jeremić Milica, 123
Jerinić Vesna, 193
Jerman Rok, 144
Jojić Milena, 138, 170
Jordanov Petar, 211
Jovanović Čabrić Marijana, 136
Jovanović Gordana, 136
Jovanović Katarina, 198
Jovanović Ljiljana, 52
Jovanović Sanja, 127
Jovanović-Simić Nadica, 81
Kabić Jelena, 169
Kaličanin Nataša, 148
Karaklajić Milka, 118
Karaman Patricija, 199
Kekić Svetlana, 74
Kerkez Jelena, 89, 96
Kiković Gorana, 190
Knežević Dejana, 106
Kolodezni Zaga, 181
Kovačević Boris, 119
Kovačević Dragana, 158
Kovačević Ivana, 50
Kovačević Milica, 92, 218
Kovačević Tamara, 192, 202
Kovačević-Lepojević Marina, 90
Kovačić Zoran, 135
Krasnić Saša, 104
Krejić-Savčić Slađana, 71, 72, 73
Kuduzović Edina, 55
Kurtušić Ivana, 153
Lakota Merita, 198
Lazić Jasenka, 106, 145
Lazović Tamara, 212
Leković Avram, 157, 161, 200
Leković Nevena, 157, 161, 200
Lišanin Miloš, 119
Lišanin Sanja, 118
Logar Tamara, 204
Lukač Jovana, 171
Lukenić-Gaši Renata, 183
Ljubojević Saša, 74
Maćešić-Petrović Dragana, 212
Majstorović Uroš, 46
Maksimović Jasna, 47
Maljković Marija, 128
Marić Suzana, 194
Marković Sandra, 119
Martinoski Svetlana, 194
Matić Ivana, 89, 96
Memišević Haris, 23
Mijatović Luka, 125, 126
Mijatović Tanja, 217
Mijić Jovana, 168
Miladinović Anita, 148
Milanović Jelena, 171
Milenković Desanka, 139
Milenković Nataša, 166
Milićević Milica, 211
Milivojević Ivan, 139
Milošević Jasmina, 99
Milošević Simonida, 138, 170
Milošević-Oparnica Zorana, 203
Milović Ljiljana, 44
Milutinović Aleksandra, 169
Milutinović Milica, 72
Minić Marijana, 100
Mirčić Miomira, 166
Mirjanić Katarina, 165

Mitić Jelena, 170
Mitrić Brankica, 156
Mitrović Biljana, 43, 59
Mitrović Ivana, 120
Mitrović-Đorđević Ivana, 100
Molnar Iva, 155
Mravlinčić Nevenka, 97
Nikolić Aleksandra, 98
Nikolić Gordana, 135, 178
Nikolić Marijana, 170
Nikolić Mateja, 176
Nikolić Miodrag, 51
Nikolić Novaković Lidija, 183
Nikolić Snežana, 117
Novaković Ana, 95
Novaković Neda, 101, 102
Obrenović Vesna, 52
Ocokoljić Mirjana, 118
Palibrk Tijana, 124
Panova Sazdova Živka, 181
Papst Milanović Maja, 60
Paunović-Simić Marija, 136
Pavičić Dokoza Katarina, 38
Pavić Sara, 123
Pavlović Marija, 185
Perfler Hubert, 31, 32
Perić Irena, 197
Pešić Svetlana, 205
Petrović Milunika, 183
Petrović Slađana, 148
Petrović Sunčica, 214, 215
Popanov Dijana, 216
Popović Danijela, 43, 203
Popović Dragana, 117, 158
Popović-Ćitić Branislava, 90, 92
Pozder Boris, 176
Prvulović Svetlana, 189
Radoš-Bučma Maja, 67
Radovanović Snežana, 217
Rajić Ljiljana, 204
Rajović Nebojša, 172
Rančić Dragana, 156
Ranković Siniša, 204
Ranković Stefan, 61, 109
Rašeta Vesna, 165
Rašić Marija, 186
Rižnik Vesna, 87, 88
Roknić Ana, 188
Romandić Jovana, 52
Runjić Tina, 154
Sabolić Ivana, 199
Sarajevčić Slavica, 203
Savičić Ana, 191
Savić Kukolj Rada, 157, 161
Sebić Žarko, 74
Sekulić Biljana, 213
Sekulić Milica, 197
Selić Stanković Nataša, 61, 201
Simić Ljiljana, 89, 96, 103
Skendžić Sandra, 109, 201
Slavković Marija, 213
Slavković Sanela, 35
Slijepčević Aleksandra, 110
Smiljkić Zorica, 196
Sparić Marina, 61, 201
Srećković Milenković Nataša, 101
Stamenković Miljana, 51
Stamenković Nikola, 143
Stanojević Branislava, 71, 73
Stanojević Nikola, 187
Stanojević Vojkan, 127
Stanojević Zorana, 117
Stanojković Vlada, 205
Stejić Nataša, 46
Stepanović Saša, 129
Stevin Svetozar, 66
Stijović Mirela, 213
Stoiljković Radovan, 185
Stojanović Dragana, 206
Stojanović Marija, 90, 92
Stojković Katarina, 160
Stošić Vladana, 45
Stošljević L. Miodrag, 221
Stošljević M. Mateja, 221
Strižak Nevena, 125, 126
Strle Marko, 147
Strugar Jelena, 184
Subotić Jelena, 133, 205

Sučević Nikolina, 220
Šegvić Nina, 154
Šestić Marina, 202
Šešum Mia, 202
Škrbić Renata, 89
Šubarić Olgica, 120
Šutković Meho, 65
Tamaš Daniela, 71, 73
Todorović Jovana, 98
Todorović Željka, 217
Tomić Dragana, 160
Tošić Jelena, 148
Tošović Sandra, 166, 186
Tot Peter, 75
Trajković Vušaj Ivana, 143
Trijić Branko, 178
Turkal Mariana, 177
Urošević Jovana, 219
Uzelac Vanja, 220
Varnica Dejana, 153
Vasiljević Radmila, 189
Vesković Zorica, 59
Vidojković Sara, 138
Vladić Goran, 45
Vladisavljević Tatjana, 217
Vučinić Vesna, 27, 28
Vučković Dragana, 165
Vučković Jelena, 58, 185
Vujović Dragana, 149
Vukićević Vesna, 159
Vuković Mile, 103
Vulićević Emina, 43, 59
Weber Elena, 31, 32
Zeba Radmila, 105
Zilić Fata, 48
Zlatić Aleksandar, 95
Zrnić Lana, 150, 176
Zupanc Draginja, 206
Zupančič Jasenka, 36, 37
Ždraljević Jelena, 61, 109
Žegarac Tanja, 136
Žunič Dragana, 79, 80
Žunić-Pavlović Vesna, 91, 219

CIP - Каталогизација у публикацији

Народна библиотека Србије, Београд

376(048)(0.034.2)

316.614-056.26/.36-053.2(048)(0.034.2)

364-22-056.26/.36(048)(0.034.2)

МЕЂУНАРОДНА стручно-научна конференција Дани дефектолога Србије (2022 ; Београд)

Zbornik rezimea [Elektronski izvor] / Međunarodna stručno-naučna konferencija Dani defektologa Srbije, Zlatibor, 17-20. februar 2022. ; [organizatori Društvo defektologa Srbije [i] Univerzitet u Beogradu, Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju]. - Beograd : Društvo defektologa Srbije, 2022 (Beograd : PM plus). - 1 elektronski optički disk (CD-ROM) ; 12 cm

Sistemski zahtevi: Nisu navedeni. - Nasl. sa naslovnog ekrana. - Apstrakti na srp., hrv. i engl. jeziku. - Tiraž 250. - Registar.

ISBN 978-86-84765-58-3

а) Дефектологија -- Апстракти б) Деца са посебним потребама -- Образовање -- Апстракти в) Социјална заштита -- Апстракти

COBISS.SR-ID 57739785

978-86-84765-58-3

ISBN-978-86-84765-58-3